SEZIONE MAGLIABECHIANA
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE Mss
Magl.
Classe XXII
Codice 22
Provenienza
Strozzi f.° N.° 372

Cl. XXII. 22

XXII . 22

N.° 372

Liber Compliti et Calendarij, et pertinentium ad illa, nempe de signis Celest: a car. 1
Profezie del B. Giouachino con disegni a car 45
Genealogia Iesu Christi a 61
De Ludo scaccorum a 65
Descriptio Ducum et principum Venetiarum usque ad annum 1423 a 92
Descriptio Terre Sante fratris Borgardi de Monte sion a 107
Arbor amoris, et tractatus de eodem arbore a 124
De statu et Causis, presentis Schismatis, fratris Teofori a 125

in Cartapecora

Del Sen.re Carlo di Tommaso Strozzi
1670

N° ~~77~~ 372 Cod. D. 22

[illegible]

III

Iste liber est Magnifici & clarissimi Domini Laurencij lauredano q. magnifici domini Marci lauredano

Incipit liber computi et kalendarii et pertinentium ad illa. precarum ... liber est et clericis et laycis discretis et virtuosis necessarius. ...

Quoniam sicut ait beatus augustinus. sacerdotes computum scire tenentur. Alioquin vix in eis sacerdotis nomen consistit. sub quo vero noticia cursus temporis lune ac kalendarii intelligitur. Qui computus est sciencia certificandi tempus secundum solis et lune progressum. Idcirco ad simplicium sacerdotum instructionem in hoc libro de hoc aliqua claro compendio perstringemus prout ad usum ecclesie dignoscitur pertinere. Dicitur autem computus a computo tas. quia ipso computando procedimus. non quia in ipso computare doceamur. Est enim duplex computus. scilicet astronomicus seu philosophicus et vulgaris sive ecclesiasticus. Sed de astronomico nil ad presens. Vulgaris computus est sciencia distinguendi temporis racione certa sive sciencia temporis distinctiva secundum ecclesie usum. Tempus vero prout hic sumitur est secundum tullium quedam quantitas anni mensium dierum etc. sive alterius spacii. Vel tempus est mora motus rerum variabilium. Cuius partes decem esse dicuntur. scilicet Annus. Mensis. Septimana. dies. Quadrans. hora. punctum. Momentum. Uncia. et Athomus. Annus continet. xii. menses. et. lii. septimanas et diem unam. et. ccclxv. dies et sex horas. Mensis continet quatuor septimanas vel paulo plus. Septimana. vii. dies. Dies. quatuor quadrantes. Quadrans sex horas. Hora quatuor puncta. Punctum. x. momenta. Momentum. xii. uncias. Uncia. xlvii. athomos. Athomus indivisibilis est. Nam thomos grece divisio latine. Unde athomus grece indivisio latine. Annus est solaris fere. duodecima pars est mensis. Septimana non est fere quarta pars mensis. Dies naturalis septima pars septimane. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora sexta pars quadrantis. Punctum quarta pars hore. Momentum decima pars puncti. Uncia est duodecima pars momenti. Athomus est quadragesima septima pars uncie. Est et alia temporalis divisio. Per ... Per ... Per secula. Per lustra. Per olimpiades. Et per indictiones. de quibus inferius dicetur. Ceterum tria sunt tempora annorum sive triplex est annus. scilicet Solaris. Lunaris. et magnus. de quibus prosequi dimus in hoc libro tractare. qui duas principaliter habet partes. In quarum prima agitur de anno solari et magno. In secunda de lunari.

Prima pars de anno solari incipit.

In hac prima huius operis parte de anno solari tractatur quod in quatuor dividitur particulas. In quarum prima distinguntur.

Quid sit annus — — — — — i
De initio anni — — — — ii
De multiplicia anno — — — iii
De duodecim signis — — — iiii
De bixesto — — — v
De equatione anni partibus — v i
De terminis illorum — — — v ii
De solsticiis — — — — v iii
De equinoctiis — — — — viiii
De magno anno — — — x
De era — — — — — x i
De olimpiade — — — — x ii
De lustro — — — — — x iii
De ciclo — — — — — x iiii
De seculo — — — — — x v
De evo — — — — — x vi

In secunda vero parte agitur

De mense — — — — — x vii
De kalendis — — — — x viii
De nonis — — — — — x viiii
De ydibus — — — — — xx
Quare nostri dies denominentur — xx i
De diebus egipciachis — — xx ii
De diebus canicularibus — xx iii

In tercia autem parte tractatur

De septimana — — — — xx iiii
Quid sit littera kalendarum cuiuslibet mensis — xxv
Quo die septimane quilibet mensis incipiat — xxvi
De litteris dominicalibus — — xxv ii
De regularibus solaribus — — xx viii
De concurrentibus — — — xx viiii
De indictione — — — xxx

In quarta de minutis parte distribuitur

De die — — — — — xxxi

Biblioteca Nazionale ... 1883

De momento ---------- xxxij.
De hora ---------- xxxiij.

Quid sit annus solaris --- j.

Annus est solis anfractus
cum pactis tractis seragi
ta quinque diebus ad eadem
loca siderum reditus. Dicitur ergo
annus quia mensibus in se revertens
ab volvitur. Ab an. quod est circum.
co. ut. quasi circulariter rediens. Unde
et annus dicitur quasi anulus eo quod in se re
dit. Unde Virgilius: Atque in se sua
per vestigia volvitur annus. Et p
ante inventas litteras sic apud egipti
os annus indicabatur. Pingebat
eum dracone caudam suam mor
dentem, quia in se recurrit. Et sic
adhuc a quibusdam figuratur. Alii
annum ab innovatione dicunt sem
per enim renovatur. De inicio anni. ij.

Annus secundum diversos diversa
habet initia. Quia arabes et
egipti illum inchoant post
solsticium estivale, scilicet a sep
tembri pro eo quod legitur arbores in
principio mundi fructum habuisse.
Quia ergo hec in septembri contingunt,
putant tunc mundum factum fuisse,
ideoque ibi incipiunt annum. Nu
ma vero pompilius romanus annum
a januario incepit pro eo quod
tunc vel paulo ante sol nobis incipit
appropinquare. Iudei a martio
incipiunt quia in eo conditus est mundus
et ideo dicitur quod decima octava dies eius
est prima dies seculi. Quod omnes quo
ad aliqua computiste mutantur.
Ipsi namque a septembri incipiunt
regulares lunares et embolismos
et epactas et omnes annos lunares.
A januario vero incipiunt aureum
numerum et quasdam litteras dominicales.
A martio regulares solares et con
currentes et quasdam litteras dominicales
prout in secunda parte apparebit.
Sane quidam moderni ob reveren
tiam salvatoris computant annos
a nativitate eius. Alii vero ab in
carnatione, id est a conceptione beate
marie, quando illa dixit: Ecce ancilla
domini etc. Statim enim fuit christus
homo et plenus spiritu sancto.

De multiplici anno. iij.

Annorum alius est naturalis. Alius
usualis. Alius legiptimus. Alius
emergens. Alius solaris. Alius magnus.
Alius olimpias. Alius lustralis. Alius
indictionalis. Alius iubileus. Alius
longitudinis. Alius eternitatis et sic de aliis.
Annus naturalis est cum luna so
li supponitur unde sol eclipsim pati
tur. Usualis sive vulgaris est ille qui
secundum usum hominum sumit initium, videlicet
a januario usque ad sequentem januarium.
Legiptimus sive armonialis est qui
computatur secundum lunationes ab aprili
usque ad aprilem. Aprilis enim est primus
mensis apud hebreos. Emergens est
in quo aliquid magnum incidit vel ali
quis contingit a quo fit in illius memo
riam annum incipit computare, scilicet a
quo incipit dicere. Annus solaris est spa
cium quo sol circuit xij signa zo
diaci, que circuitum facit ut pre
missum est, in ccclxv diebus et fere
sex horis. Fere dixi propter quedam momenta
que adiciuntur sicut infra dicentur.
Hee autem sex hore de quarto in quartum
annum faciunt unam diem naturalem
bisextilem. Annus iste communis est omnibus
gentibus et incipit qualibet die et qua
libet die finitur transactis preteritis
diebus. Et iste post naturalem dicitur annus na
turalis. De xij signis --- iiij.

Signa vero predicta sunt ista:
Aries. Thaurus. Gemini.
Cancer. Leo. Virgo. Libra.
Scorpius. Sagittarius. Capricor
nus. Aquarius et Pistes. Unde versus:
Hec sunt signa polli que semper sunt via solis.
Sunt aries, thaurus, gemini, cancer, leo, virgo,
Libraque, scorpius, chiron, capricornus, urnula, pistes.
Et nota quod celi habitatio sunt circu
lorum distincta zonis. Zone autem ipse
sunt quinque, que ideo zone vel cir
culi appellantur quia quasi in circumductio
ne spere existunt. Zodiacus autem
circulus est qui ex lineis quinque
angulis ex una linea constat. Rur
sus zodia grece dicitur animal sive signa
latine. Inde zodiacus dicitur animalium seu
signifer circulus, et ex eo quod in medio
firmamenti sunt xij signa per
transversum posita equaliter per

circulum distincta, quo formis et nomi
nibus animalium designantur. Et quia sol intrans
in illa proprietatem animalium quodam
modo sortitur. Vel quia stellarum
signum disposite sunt animalium in figuris.
Signum autem dicitur duodecima pars
zodiaci. Sol quidem intrat in aliquod de
predictis signis quolibet mense in xv kal
secundum ecclesiam. Unde in martio intrat
in arietem xv kal aprilis. In aprili
intrat in thaurum xv kal may. Et
sic per ordinem mensium et signorum.

Aries

Primum igitur signum est aries in quo
in quo sol dicitur esse factus. In quo est sol
circa principia veris sic dictus quia
sicut aries est animal retro debile ha
bens ante aliquid robur, sic postre
ma solis illo tempore debilia sunt frigore
eius fortitudinem minuente. Anteriora
vero que estiate respiciunt aliquid fortitudinis
id est caloris habent. Vel quia sicut aries in
hieme cubat in latere sinistro in vere autem
incipit cubare in dextro, sic sol in illo tempore
moratur in sinistro latere firmamenti, scilicet in
meridie, tunc vero intrat latus dextrum
scilicet aquillonem. Antiqui hoc signum propter
amorem iovis vocaverunt quia eius capi
te consimulacra faciunt arietis cornua
affigunt. Intrat enim arietem sol
xviij mensis marcii. Thaurus.

Secundum signum est thaurus sic dictum
quia sicut thaurus fortior est in anteriore
sic fortior et efficatior est sol in illo tempore
quo ad nos quam in tempore precedenti. Verum tamen
ante est efficatior quam post sicut thau
rus ante fortior est quam retro. Antiqui
ideo thaurum inter sidera in honore iovis
collocaverunt quia ille fabulose dicitur in
bovem conversus qui europam transtulerit.
Intrat sol thaurum xvij mensis aprilis.

Gemini

Tertium gemini sic dictum quia in illo tempore vis
solis geminatur. Incipit enim esse
calidus et siccus effective. Vel quia tunc
precipue res geminantur, id est multiplican
tur. Arietes enim et animalia fetus producunt.
Vel propter geminos sive duos geminos
quibus sub illo signo magis quam sub alio
sol elevatur a terra. Antiqui autem hoc
signum gemini vocaverunt propter castro
rem et pollucem quos post mortem inter
notissima sidera constituerunt. Intrat
sol signum gemini xviij mensis madii.

Cancer

Quartum cancer sic dictum quia cancer est animal
retrogradum et sol tunc retrogreditur et disce
dit a nobis cum prius appropinquavit
nobis. Intrat sol cancrum xviij mensis junii.

Leo.

Quintum leo sic dictum quia leo est animal calidum et semper febricitans, sic et tempus illud calidum est et generans febres. Fertur quia Hercules leonem fortissimum in Grecia occidit, ideo propter virtutem suam hunc inter duodecim signa constituerunt. Intrat sol leonem xviii mensis julii. Virgo.

Sextum est virgo quia sicut virgo nichil generat, sic tempus illud sterile nichil novum generat, quia fructus maturescere facit. Est enim tempus canicularium dierum. Intrat sol in virginem xviii augusti. Libra.

[illegible]

Septimum libra sic dictum ab equalitate mensis illius, quia sole ibidem existente dies et nox eque ponderata est, quoniam tunc est equinoctium autumpnale. Intrat sol libram xviii mensis septembris. Scorpius.

Octavum scorpius. Sicut enim scorpius venenosus est et pungit, sic et tempus illud morbosum est propter inequalitatem aeris. Est etiam mane frigus propter pruinas et in meridie calor vehemens. Intrat sol hoc signum xviii mensis octobris. Sagittarius.

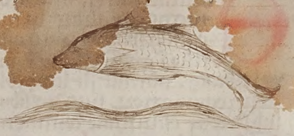
Nonum sagittarius sic dictum quia venatio que plerumque fit per sagittarios tunc exercetur vel propter fulgura que tunc sepe cadunt, que instar sagittis vulnerant. Sol intrat sagittarium xviii mensis novembris. Capricornus.

Decimum capricornus. Sic etiam capricornus in abruptis montibus sive in excelsis precipitiis pascatur, tunc sol est in altissimo gradu versus meridiem. Vel sic capricornus mos est solet montes solet ascendere, sic sol tunc ad nos ascendere incipit. Rursus antiqui capricornum signum inter sidera fixerunt propter capram Jovis nutricem, cuius posteriorem partem corporis in piscis effigiem formaverunt ut pluvias designarent quas plerumque idem mensis extremus solet habere. Intrat sol hoc signum xviii decembris. Aquarius.

Undecimum signum est aquarius sic dictum quia tunc tempus aquis et ventis habundat. Intrat sol hoc signum aquarii xviii mensis januarii. Pisces.

Duodecimum est piscis quia sicut piscis est animal aquaticum, sic tempus illud propter multas pluvias aquaticum est, vel quia tunc aquis resolutis est tempus piscationis. Intrat sol hoc signum piscis xv februarii. Verum licet sic pateat ex premissis signa equalia sint, sicut patet per astronomiam, celiaca tamen illa non ponit equalia. Nam quamvis plures dies sunt in uno signo quam in alio, tamen unum minus plures dies habet quam alius, non plures erunt gradus unius signi quam alterius. Gradus enim dicitur spatium quod sol motu suo transit in zodiaco die naturali. Et etiam dicitur faciliter sciri potest quoto gradu alicuius signi sit sol quotacumque die. De bixesto.

Porro dies bixestilis, qui quandoque dictum est, dicitur bixestilis secundum philosophos quia ex bisse momentorum collecta, quod sic poterit apprehendi. Sol enim in quolibet signo moratur xxx diebus et xxx trientibus horarum et xxx bisse momentorum. Et triens est tertia pars alicuius rei constitute ex tribus partibus. Bisse vero sunt due partes. Si multiplicatis duodecies xxx diebus, habemus ccclx dies. Et triginta trientes horarum constituunt x horas, que multiplicate duodecies efficiunt quinque dies. Triginta bisse momentorum continent xx momenta, et tunc duo puncta. Si multiplicatis duodecies duobus punctis habemus sex horas ex bisse momentorum collectis, que de quarto in quartum annum constituunt unum diem qui dicitur bisestilis. Rursus secundum Ysidorum per singulos annos crescit pars quarta assis. At ubi quarto anno assis completus fuit bisestum unum facit. Ideo per quatuor annos unus dies bisestilis adiectus est. Dictus est autem secundum eum bisestus quia bis septies ductus assem facit quod est unus dies. In quo autem anno kalendarii poni debeat illa dies his versibus sequentibus continetur.

Bixestum sexte martis tenuere [illegible]
Posteriore die celebrantur festa [illegible]

Hoc est dicere quod in illa litera ubi dicitur in kalendario vi kl. marcii debet poni dies bisestilis et tunc stamus sive sedemus duobus diebus super illa litera. Et festum sancti mathie quod debet illa die celebrari celebratur tamen in sequenti. Ita tamen quod inter ipsum festum et duplicationem nullum sit medium. Non infestum tamen utrum ipsum festum in prima vel secunda die ponatur duarum celebretur, secundum regionis in hac consuetudo sinetur. Unde dicitur quod a sexto non. marcii usque in diem kl. januarii lune cursu bixestus apponitur atque inde detrahitur. Sicut volumus scire quis sit annus bisestilis debemus dividere annos domini per quatuor, quod si possumus et si nullus superaverit tunc erit annus in anno bisestili. Si autem aliquis numerus remanserit, tunc non erit bisestilis. Versus.

Anni divisi domini [illegible]
Monstrant bixestum [illegible]

Hoc autem verum est secundum illos qui dividunt annos domini incipiendo a nativitate vel a januario, et non secundum illos qui incipiunt ab incarnatione. Aliam doctrinam ad inveniendum bixestum ponet infra ubi de concurrentibus agetur.

De quatuor temporibus anni [illegible]

Tempora sive partes anni solaris sunt quatuor, scilicet ver, estas, autumpnus et hiemps. Dicta sunt autem tempora a commixtionis temperamento, eo quod invicem se humore, siccitate, calore et frigore contemperant. Hec et curricula dicuntur quia non stant sed currunt. Ver dictum est quia viret. Estas dicitur ab estu, id est calore. Inde estas quasi usta et arida. Autumpnus a tempestate vocatur quia et folia cadunt et omnia maturescunt. Hiemps dicitur ratione emisperii quia tunc sol circulo volvitur breviori.

Unde et hoc tempus bruma dicitur quasi
brachim .i. brevis vel a cibo quia tunc
maior est vescendi appetitus. Bruma
enim greco edacitas appellatur latine.
Principia autem partium anni sin-
gularum hiis versibus continentur

Festum clementis hiemis caput orientis
Cedit hiemps retro cathedrato simone petro
Ver fugat urbanus estate simphorianus
Festi bigidius restat autumpni tempora finit.

Hoc est dicere festum clementis quod est
viii. kl. decembris est principium hiemis et
durat usque ad festum cathedre sancti petri.
Tunc incipit ver et illud festum est .viii.
kl. marcii. Et ver durat usque ad fe-
stum sancti urbani quod est .viii. kl. iunii.
Tunc incipit estas et durat usque ad
festum sancti simphoriani quod est .viii.
kl. septembris. Tunc incipit autumpnus
et durat usque ad festum sancti clementis
in quo incipit hiemps.

De ieiuniis quatuor temporum .vii.

In hiis quatuor temporibus anni qua-
tuor triduana ieiunia quatu-
or temporum appellantur. Ieiuni-
um veris est in prima septimana xl^e^ scilicet in
quarta feria post cineres. Ieiunium
estatis est in octavo die mercurii post pente-
costen. Ieiunium autumpni est tercia
die mercurii septembris scilicet in quarta feria
post festum sancte crucis. Ieiunium hie-
mis est in quarta feria post festum
sancte lucie virginis et cetera. Unde versus.

Vult crux lucia cineres karismata dia
Ut det vota pia quarta sequens feria.

Fiunt autem hec ieiunia in quarta feria
quia in quarta feria christus a iudeis tradi-
tus fuit. Et in sexta feria quia in ea
crucifixus fuit. Et in sabbato quia
tunc apostolorum tristitiam de nece salva-
toris representamus. Nam et si compa-
timur et conregnabimus. Adventus
autem domini celebratur prima dominica post
festum sancti andree apostoli quod festum
celebratur die ultimo mensis novembris.

De solsticiis - - - viii.

Adhuc in anno solari contingit
duo solsticia et duo equinoc-
tia. Solsticia in estate et in
hieme. Equinoctia in vere et autum-
pno. Est autem solsticium maxima in-
equalitas diei et noctis sive ingres-
sus solis in capricornum sive cancrum.
Et dicitur solsticium quasi solis statio
eo quod tunc sole stante crescunt dies vel
noctes. De equinoctiis . viii.

Equinoctium est maxima diei
et noctis equalitas quia tunc
equali spatio horarum constitu-
untur sive ingressus solis in arietem
vel libram. Ubi autem sit locus solsti-
ciorum et equinoctiorum hiis versibus
subscriptis clarissime continetur.

Solsticium decimo christum precit atque iohannem
Equinoctia festum dant tempora martis idus.

Hoc est dicere quod solsticium hiemale est
ante nativitatem christi .x. diebus .i. viii. kl. ianuarii
in quo tempore sol incipit altiores circu-
los petere. Et solsticium estivale est
ante nativitatem iohannis baptiste totidem diebus
videlicet xviii. kl. iulii. quo tempore sol incipit
ad inferiores circulos remeare. In
estivalis solsticii dies maximus sicut
et hiemalis minimus invenitur. Sed
secundum egiptios hiemale est .xii. kl.
ianuarii. secundum grecos .viii. kl. Item
in festo sancte crucis. Vel secundum alios .xii.
kl. equinoctium autumpnale. Et
ubi dicitur in kalendario ydus marcii vel
secundum alios .xii. kl. aprilis est equinoc-
tium vernale. Olim enim annus in
duas tantum partes dividebatur scilicet esti-
vum et hiemale solsticium et in duo
emisperia. De magno anno . x

Magnus autem annus completur
reversis planetis omnibus
ad loca sive circulos quod
fit annis non paucioribus
quingentis triginta. Mundanus vero
annus omnibus stellis ad prima loca
reversis quod fit demum post quinde-
cim milia annorum. Magre dicit in
historiis super genesim ubi agitur
de ebrietate noe quod magnus annus
completur paucicula secundorum annorum.

De Era - - - xi.

Era qua utuntur hispani si-
gulorum annorum constituta
a cesare augusto qui ad
primum censum orbem descripsit.
Dicta est autem era ab ere quo quis
omnis orbis reddere professus est
rei publice romanorum. Prius autem
fuerunt indictiones et postea era.

De olimpiade - - - xii

Olimpias constituta est apud
grecos in elide civitate elysis
agentibus agone et quinquenna-
le certamen quatuor mediis annis
vacantibus. Et ob hoc tempus elidis cer-
taminis olimpiadem vocaverunt qua-
driennio in una olimpiade supputa-
to. De Lustro - - - - xiii

Lustrum pentecuthesim .i.
quinquennium quod quinto an-
no dicitur condi post olimpiadem
a romanis. Nondum enim
ceperant consules neque era. Quinque-
nale quidem tempus ideo sic vocatum
est quia censu per quinquennium in repu-
blica peracto urbs romana lustra-
batur. Apud eosdem romanos est
annus indictionalis qui tres quinos
continet annos ut infra dicetur.
Apud hebreos est annus iubileus .i.
remissionis qui septem completis an-
norum ebdomadibus celebrabatur.
Apud christianos est annus benigni-
tatis et gratie in quo christus venit
et nos sola benignitate redemit.
Apud sanctos comprehensores est an-
nus eternitatis et glorie in quo exul-
tabunt sancti in gloria sine fine. De
Etate - - - - - xiiii

Etas autem plerumque dicitur pro
uno anno et pro septem et
pro centum et pro quovis
tempore. Unde etiam est quod de multis se-
culis constituitur. Et inde dicta est
etas quasi evitas quasi similitudo evi. Pro-
prie vero etas duobus modis dicitur
videlicet hominis sicut est infantia. iuventus
senectus. Mundi autem prima etas
fuit ab adam usque noe. Secunda a noe
usque ad abraam. Tercia ab abraam
usque ad david. Quarta a david us-
que ad transmigrationem iudeorum in babi-
loniam. Quinta deinde usque ad ad-
ventum salvatoris in carne. Sex-
ta que nunc agitur quousque mundus
iste finietur. Quot sunt anni
ab origine mundi usque ad ascensionem
domini nostri yhesu christi. sex mille. licet per
aliquos pauciores ponantur.

De seculis - - - - xv.

Secula generationibus constat
sic dicta quia sequuntur. Abeuntibus autem
aliis alii succedunt. Hoc tempore
quidem quinquagesimum annum vocant
quem hebrei iubileum dicunt unde iam
dictum est. et ob hanc causam hebrei
propter vetorum libros amans dimi-
ssum aure pertusa servitio subiungit
servire iubetur in seculum .i. usque ad
annum quinquagesimum. De evo . xvi

Evum est etas perpetua cuius
neque initium neque extremitas
noscitur. Derivatum est
autem evum ab evo quod
est apud grecos aliquando pro seculo et aliquando
ponitur pro eterno.

Expleta prima parte sequitur secunda.

De mense - - - xvii.

Dicto de anno sequitur vi-
de de mense. Est autem
mensis spatium temporis
in quo phebus completo re-
cedit eidem completo suo
circulo sociatur. Et dicitur mensis
a mensurando eo quod annus per men-
ses mensuratur. Vel a mene quod est
defectus eo quod luna singulis mensi-
bus aliquando deficit visu. Vel secundum
ysidorum a mene greco quod est luna la-
tine. Apud enim grecos menses le-
giptimi non ex solis circulo sed lune
cursu computantur quod est de nomine
nomen. Dividitur autem annus per
.xii. menses quia sol peragrando zo-
diacum duodecim circuit regiones
signorum. et in hiis duodecim mensibus
commoratur. Romulus tamen voluit
tamen esse menses decem in anno inci-
piens a martio quem marti deo
belli quem patrem suum esse
putabat dedicavit. Unde ovidius
in primo fastorum. Tempora
digereret cum conditor orbis
in annum. Instituit menses
quinque bis esse suos. Sed nu-
ma pompilius videns quod annus
non bene decem mensibus com-
plebatur superaddidit duos
menses in principio. scilicet ia-
nuarium et februarium.

Januarius

Januarius a Janua. Quia sicut per januam intramus domum, ita per januarium intramus annum. Est enim limes anni. Vel dicitur a Jano deo qui ab antiquis dicebatur principium et finis omnium rerum, cui fuit hic mensis a gentilibus consecratus. Unde et idem Janus bifrons pingitur ut per eum anni introitus et exitus demonstretur.

Februarius

Februarius dicitur a febribus que tunc dicti frigori contingunt. Vel a februis i. purgationibus. Sunt februe oblationes facte pro mortuis. Romani enim illo mense mercurium quem habebant et eas purgabant celebrando exequias mortuorum. Vel secundum Ysidorum dicitur a februo i. plutone cui eo mense sacrificabatur.

Martius

Martius dicitur a marte patre romuli. Vel quia eo tempore cuncta animalia agitur ad amorem et ad generandi voluntatem. Appellatur autem quia mensis novorum quia est anni initium et quia novum ver quia in eo viridantibus fructibus nobis transfactorum probat arctum.

Aprilis

Aprilis dicitur quasi aperilis quia tunc terra aperitur ad germinandum flores et flores aperiuntur et arbores incipiunt pullulare. Vel aprilis pro venere dicitur quia affrodis grece latine dicitur venus.

Maius

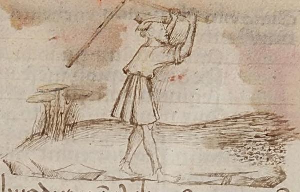
Maius a maioribus natu dicitur qui erant principes rei publice. Vel a maia matre mercurii. Junius

Junius

Junius a junioribus dicitur. Erant enim olim maiores qui et seniores appellabantur patres et hi in civitate semper manebant urbis regimini consulentes. Erant et juniores qui ibant ad pugnandum pro re publica. Et ideo maius a maioribus junius a junioribus nomen acceperunt quia in illorum honorem instituta sunt. Vel dicitur a junone

Julius

Julius dictus est a Julio cesare quia tunc natus fuit vel quia tunc de hostibus triumphavit. Vicit enim cleopatram reginam egypti cum anthonio viro suo bello navali. Julius tamen quintilis dicebatur eo quod est quintus a martio qui secundum romulum principium erat anni.

Augustus

Augustus dictus est ab octaviano augusto qui tunc natus fuit vel quia hostes tunc superavit. Prius autem dicebatur sextilis eo quod sextus a martio

Septembris

September nomen habet a numero et imbre quia septimus est a martio et imbres habet. In ipso enim mense vindemiantur uve, ponuntur in dolijs, pedibus conculcantur, et vina reponuntur in vasis pro toto anno ad letitiam et sanitatem omnium hominum et firmarum quos et quas delectat bibere vinum propter confortationem stomachi vite consolationem et totius corporis sanitatem illorum maxime qui cum temperantia bibunt.

Octuber

October vocabulum suum sumpsit a numero et imbre eo quia est octavus a martio et imbres in ipso crescunt. November

November suum nomen habuit a numero et imbre eo quia est nonus a martio et imbres in eo multiplicantur.

December

December similiter denominatur a numero et imbre eo quia decimus est a martio et imbres valde [illegible]. Quot autem dies quilibet [illegible] habeat hys versibus declaratur.

[illegible]

[illegible]

Cui sibi [illegible]

Hoc est dicere quod junius aprilis september et november habent triginta dies. Reliqui autem menses habent xxxi. sed februarius habet tantum xxviii. et quando est bixestus xxix. Sciendum est autem quod quilibet mensi dati fuerunt prius xxx. dies qui multiplicati duodecies constituunt ccclx. dies. de quinque vero residuis dictum est

vius ianuario, eo quod est principium an-
teceden(ti)um, Iane enim nun(c) quia in par-
tes mundus est, et vivo dicitur impe-
rare gaudens. Secundus datur estimacio-
ne pro eandem in partitionem. Ter-
cius maio. Quartus iulio. Quin-
tus octobri. Cesar autem augustus
volens suum mensem esse equalem
mensi iulii, abstulit februario unam
diem quia erat mensis tristicie et luc-
tus, et attribuit eam augusto. Et
ita remanserunt februario xxviii.
tantum, et augusto xxxi. Tamen
astrologi romani abstulerunt aliam
diem februario et addiderunt decem-
bri ad hoc ut finis decembris men-
sis principio anni scilicet ianuario respon-
deret. Et sic februario remanserunt
tantum xxviii. et decembri xxxi. Verum
tamen ad quandam recompensationem
una dies videlicet bixestilis est de quarto
in quartum annum februario restitu-
ta. ¶ Qua vero die vel qua feria
quilibet mensis intrat iam sub titulo
de septimana dicetur. ¶ Sane in
quolibet mense sunt tres dies celebres
qui soli propriis nominibus appellant
et ab eis ceteri denominantur scilicet kalen-
de. None. et Ydus. quos romani pro
dies festos vel pro officia magistra-
tuum instituerunt. In hiis et die-
bus in urbibus conveniebant.

De kalendis. xviii.

Kalende sunt prima dies men-
sis. Et dicuntur quia colen-
de, quia quasi tunc semper erat
festum Iunonis. ¶ Unde ovidius.
Vendicat ausonias saturnia iu-
no kalendas. Vel quia tunc a ro-
mano populo principia mensium ce-
lebrantur sicut fit ab hebreis. Unde
ovidius primo fastorum. ¶ Salve festa
dies melior que revertere semper.
¶ A populo rerum digna potente
coli. ¶ Vel dicitur a kalo quod est vo-
co. Primo namque die mensis pro-
de more populum vocabat ad nundinas
clamans totiens kalo quot dies
erant usque ad nonas. Et ideo dicun-
tur pluraliter kalende, a pluribus voca-
tionibus. Vel a kalo quod est bonum
omen pro totum mensem habendum.

Tunc enim sibi invicem strenas
transmittebant. De nonis. xix.

None vero sunt quatuor vel
sex dies in quolibet mense qui
secuntur post kalendas. Et
dicuntur none a nundinis quasi
nundine quia tunc romani nundinas
celebrabant. Ideo autem erant in aliquo
mense none sive in vacatio nundina-
rum in die quinto et in aliquo in die
septimo, ne per omnes certum tempus
ad conveniendum mercatores haberent.
Vel dicuntur none a nonis quia
dies ille nonus erat ante ydus.
Vel a non. quia tunc nullum fie-
bat festum. Unde ovidius. ¶ No-
nas tutella deo caret. De ydibus. xx.

Ydus vero sunt octo dies qui
secuntur post nonas. Est
autem ydus semper in xiii. vel
in xv. die secundum quod none pre-
cedunt. Si enim mensis habet quatuor
nonas ydus est in xiii. die. Si
habet vi. nonas ydus est in xv. die.
¶ Sed autem galium anthiocenum
dicatur quod ydus est dies decimo sextus, haec illa
consideratione dicatur. Et dicuntur ydus
quasi divisio quia tunc fiebat divi-
sio nundinarum. Vel quia in ydibus
fit divisio mensis. ¶ Dicuntur autem ydus
ab yduo yduas id est separo separas.
Inde vidua dicitur quasi ydua id est divisa.
Plerique latinorum putant ydus di-
ci ab edendo, eo quod hii dies apud
veteres epulares essent. Unde et
qualiter dies denominentur. xxi.

Dies autem qui secuntur sta-
tim post kalendas ita denominan-
tur scilicet ydus. Si enim mensis
sit qui habeat quatuor nonas de-
bemus dicere in kalendario statim
post kalendas quatuor nonas. In ter-
cio tercio nonas. In quarto pridie
nonas. In quinto vero nonas dici-
mus ut patet in Ianuario et similibus.
Si vero est mensis qui habeat sex-
to nonas debemus dicere statim post
kalendas sexto nonas. In tercia die quin-
to nonas. In quarta quarto nonas.
In quinta tercio nonas. In sexta pri-
die nonas. In septimo nonas ut
patet in marcio et similibus. Dies autem

qui secuntur post nonas ita denominantur in
quolibet mense. viii. ydus. vii. ydus. vi. ydus.
v. ydus. iiii. ydus. iii. ydus. pridie
ydus et ydus. sicut hec apparet in
kalendario expresse. Dies vero qui
secuntur denominantur a kalendis mensis
sequentis hoc modo. Ianuarius habet xxxi
dies. de istis accipe unum pro kalendis
et quatuor pro nonis et octo pro ydibus
et sic remanent tantum xviii. ad dies
istos. xviii. kalendas. sive dicto kalendarum se-
quentis mensis et sic erunt xviiii. Unde
in mense Ianuarii debemus dicere statim
post ydus. xviiii. kalendas februarii. In sequen-
ti die xviii. kalendas. et sic per ordinem
usque ad finem mensis semper minuendo.
¶ Notandum quod dicitur pridie ydus, et
pridie nonas et pridie kalendas et non
postridie. quia secundus dies a sequentibus dies
illa non sequitur sed precedit. Et
exponitur hec prepositio pre id est ante
vel prius. Unde pridie dicitur priori die.
sive pre id est ante diem. Et cum dicitur
quarto nonas intelligitur quarto die
ante nonas et sic de aliis. ¶ Quot
autem dies denominentur a nonis et quot
ab ydibus et quot a kalendis omnium
mensium hiis versibus continetur.
¶ Sex nonas maius october iulius et mars
¶ Quatuor at reliqui tenet ydus quilibet octo.
¶ Ianuarius augustus december nonas quaterdecembres.
¶ Iulius october mars maius septem decembres.
¶ Iunius aprilis september et ipse november.
¶ Ter senas retinet februarius bis octo kalendas.
¶ Hec est dicere quod maius october iulius
et martius habent dies sex pro nonis et
reliqui menses habent tantum quatuor. Et
quilibet mensis habet octo dies pro ydibus.
¶ Item quod Ianuarius augustus et december
habent xviiii. dies pro kalendis. Iulius
maius october martius et maius habent
xvi. Iunius autem aprilis september
et november habent xviii. Februarius habet
xvi. Et si fuerit bixestilis superad-
ditur unus eidem. De diebus egi-
pciacis. xxii.

Tandem etiam
notandum est quod in quolibet mense sunt
duo dies egipciaci id est ab egip-
tiis deprehensi. ¶ In egipto
enim erant quidam astrologi, qui quas-
dam constellationes nocivas humanis
actibus in illis diebus invenerunt. Ideo

quod illas nocivas hominibus esse voluerunt.
Tamen illarum constellationum periculosa
sive pro errorem nostri computi non
valemus. Vel forte invenerunt illos
dies bene constellatos et ideo eos in
kalendario non tacuerunt ut in illis
diebus potius quam in aliis illis acti-
bus insisteretur. Quorum errorem ne
ecclesia sequi videatur a talibus caveca-
tur. Vel dicuntur egipciaci secundum quosdam
quia dominus in illis diebus percussit egip-
tum novem plagis. ¶ Quot autem
sint dies egipciaci a principio vel a fi-
ne mensis hiis versibus continetur.
¶ Augurior decies audito lumine clangor.
¶ Linquit olens abies colus excute gallum.
¶ In eisdem versibus sunt. xii. dictiones
xii. mensibus suprascriptis. prima pro prima secunda pro secundo
et sic per ordinem sumpto initio a Ianuario.
Ita quod quota erit prima littera prime sillabe
alicuius istarum dictionum in alphabeto.
totus erit dies egipciacus in illo mense
cui servit illa dictio computando a in-
sis principio usque ad finem. ¶ Et quota
erit prima littera secunde sillabe in alphabeto
totus erit dies egipciacus in illo mense
cui servit illa dictio computando a fine
mensis versus principium. Verbi gratia.
¶ Augurior est prima dictio et servit
primo mensi scilicet Ianuario. Au. est prima
sillaba. et a. est prima littera illius
sillabe et est prima in alphabeto. ergo prima
dies ianuarii est egipciacha. Item
gu. est secunda sillaba. et g. est septima
alphabeto. ergo septima dies Ianuarii
numerando a fine mensis versus principium
est egipciacha. et sic de aliis. hoc
servato quod h. in hac parte pro littera non
ponitur. ¶ Quilibet autem premissorum
dierum pro vincam hominum sive de no-
minatur egipciacus. ¶ De diebus
vero felicibus vel infelicibus quos
quidam astrologi notaverunt in
presenti opusculo non agitur, quia ecclesia
prohibet fidem talibus adhiberi.
De diebus canicularibus. xxiii.

In quibusdam quoque mensibus
sunt quidam dies qui cani-
culares dicuntur, a cane sive
canicula stella, sita in fronte
leonis et ante genua thauri que
estivis mensibus est in medio celi vel

celi, et dum sol ad eam ascenderit coniuncta cum sole vel ei proxima duplicat calorem ipsius et eius dissoluit corpora et vaporantur, unde vocatur caniculares, quia corpora morbis afficit. Et sunt .liiij. dies in quibus propter temporis ariditatem et caloris solis intemperiem malum est minuere et potiones. Quando autem illi dies incipiant et finiant hiis versibus continetur.

Luce leonis prior augusti postrema decembris
Aprilis que nocet subtracto sanguine membris.

Sunt alii qui incipiunt .xviij. kalendas augusti.

Expleto precedenti subsequitur tractatus.

De septimana — .xxiij.

Sequitur de septimana. Nempe septimana continet .vij. dies naturales quorum repetitione et mensis et annus et secula peraguntur. Et hec apud grecos ebdomas, sed apud hebreos sabbatum appellatur. Et dicitur septimana a septem et mane quasi septem mane, pars pro toto, scilicet mane pro tota die. Vel a septem et manet quia manet per septem dies. Vel dicitur septimana quasi septem lumina. Nam mane lux est secundum ysidorum. Item a spatium vocatur ebdomada ab epta grece quod est septem et dies quod est dies vel modo repetitionem. Et secundum hoc ebdomada est communis nomen quam septimana. Unde daniel post septuaginta ebdomadas etc. Et sumuntur ibi ebdomade annorum .i. septuaginta septem anni. Septimane autem nequeunt habere certa prima quia neque habent certa initia. Singulis enim annis variantur propter unum vel duos dies qui supersunt supra integras septimanas. Omnium autem dies septimane signabuntur septem primis literis alphabeti. Item dies secundum gentiles denominantur a planetis. Primus a sole qui princeps est omnium siderum sic et idem dies caput est omnium ceterorum dierum. Secundus a luna que a splendore et magnitudine soli proxima est et ex eo mutuat lumen. Tertius a stella martis que vesper vocatur. Quartus a stella mercurii quam quidam candidum circulum dicunt. Quintus a stella iovis quam fetontem dicunt. Sextus a venere stella quam luciferum

[A sole
A luna
A marthe
A mercurio
A Ioue
A venere]

dicunt, quia inter cuncta sidera plus lucis affert. Septimus a stella saturni que sexto celo collocata .xxx. annis fertur explere cursum suum. [A saturno] Sed queritur quare dies non ita ordinantur in septimana sicut planete ordinantur in celo. [Io] Quomodo in celo ordinantur secundum hunc versum.

Sol vel mercurius luna saturnus iupiter et mars. Vel sic. Saturnus iove mars sol cum venere mercurius luna.

Solutio. Dicimus quod dies in septimana non ordinantur secundum ordinem planetarum sed secundum regimen eorum in singulis diebus. [Ro.] Unde quia viderunt philosophi quod sol regnabat prima hora diei dominica ideo diem illam denominaverunt a sole. Et sic de aliis sicut per ex distributione earum horarum diei fac[ti]tum inter planetas per ordinem successive. Rursus a dictis planetis philosophi nomina deorum sumpserunt eo quod a singulis aliquid esse in nomine voluerunt. Ut a saturno canditatem. A Ioue temperantiam. A marte fervorem. A sole spiritum. A venere voluptatem. A mercurio eloquentiam. A luna corpus. Et quia ordo planetarum ultra septenarium numerum non procedit sed ad priorem revertitur, ideo tantum septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti.

Que sit litera kalendaris — [illegible]

Nunc videndum est quo die septimane quilibet mensis incipiat. De quo dupliciter habetur in mo[do] philosophorum versu.

Alta domat dominus gratis beat equa gerentes
Contemnit fictos augebit dona fideli.

In istis versibus sunt .xij. dictiones .xij. mensibus servientes. Prima primo. Secunda secundo. Et sic per ordinem procedendo sumpto initio a Ianuario. Itaque quota fuerit in titulo litera alicuius istarum dictionum eadem erit litera kalendarum mensis cui servit illa dictio. Verbi gratia. Alta est prima dictio et servit primo mensi Ianuario. Et A est prima litera istius dictionis alta. Et A est prima litera ianuarii. Item domat est secunda dictio que semper servit secundo mensi scilicet Februario, et D est prima litera illius dictionis et D est prima litera Februarii. Et sic de aliis. Quidam dicunt sensus versus per sillabas quod procedens per dictiones

Quo die septimane quilibet mensis incipiat — .xxvj.

Adam dicebat ergo a flos[culis] [illegible]. Habitis ut literis kalendarum facile possimus scire que feria quilibet mensis intret.

De literis dominicalibus — .xxvij.

Primum literam dominicalem illius anni provide computando dies precedentes subsequentes usque ad literam que est in kalendis mensis cuius diei initium scire optas. Et in qua feria ceciderit in illa feria intrabit ille mensis. Sed ratio per quam sciri potest qua feria quilibet mensis intret est per regulares concurrentes. Notandum quod in anno solari sunt .lij. septimane et unus dies vel duo si sit bisextus per quos unus dies variant singulis annis principia mensium. Si enim hoc anno ianuarius incipiat a die dominico toto illo anno A que est prima litera alphabeti et ianuarii erit dominicalis. Cum ergo ventum fuerit ad finem anni illud A finale in kalendario quod inscribitur illi diei qui est ultra integras septimanas representabit diem dominicam. Anno sequenti A quod iterum est initiale ianuarii representabit secundam feriam et sic toto anno illo erit variatio. Eodem modo singulis annis variant initia mensium per diversas ferias. Et si sit bisextus duplex erit variatio prima in kalendis ianuarii secunda in festo sancti mathie. Ut ergo computiste scire possint qua feria singulo anno quilibet mensis incipiat invenerunt duo numeros unum invariabilem qui vocatur regularis solaris feriarum. Alium variabilem qui vocatur concurrens. De quibus breviter est dicendum.

De regularibus solaribus — .xxviij.

Videndum est autem primo quid sit regularis solaris. Et unde dicitur. Et unde habeat ortum. Et quot regulares quilibet mensis habet. Regularis solaris est numerus invariabilis datus mensi qui adiunctis concurrentibus declarat qua feria septimane quilibet mensis intrat cui fuit ille regularis. Dicitur autem regularis a regula quia invariabilis est sicut regula. Solaris dicitur ad differentiam lunaris de quo infra dicetur. Habent autem ortum regulares a martio. Nam in mense martio sunt .v. regulares seu .v. pro regularibus. Martius enim non habet initium in primo anno mundi seu seculi. Quomodo dicitur mundus fuisse creatus in illo mense in die qui dicitur .xv. kalendas aprilis vel ut alii dicunt .viij. kalendas. Si enim computes ordine retrogrado dies septimane usque ad kalendas martii invenies quod quinta feria mundus incepit si creatus ante martium fuit. Et hec est quare martius habet quinarium numerum pro regularibus. Regulares vero aliorum mensium sic formantur. Iunge regulares mensis cum diebus eiusdem et ab illa summa subtrahe septem quotiens poteris et regularem sequentis mensis quod remanserit indicabit. Verbi gratia. Martius habet .v. regulares et dies eius sunt .xxxj. Subtrahe .vij. quotiens poteris et remanet una dies que dat mensi sequenti pro regulari. Item aprilis habet .xxx. dies et unum regularem qui faciunt .xxxj. Subtrahe .vij. quotiens poteris et remanebunt tres qui dantur maio pro regularibus. Et sic de aliis usque ad martium. Possumus autem scire mensium regulares per hos versus videlicet.

Est astris clara fulgentibus ara deorum.
Gratia bonis extat gratiosa cunctis fidelis.

In hiis versibus sunt .xij. dictiones .xij. mensibus servientes. Prima primo. Secunda secundo et sic per ordinem procedendo sumpto initio a martio. Itaque quota fuerit litera prima alicuius istarum dictionum in alphabeto tot regulares habet ille mensis cui servit illa dictio. Verbi gratia. Est est prima dictio et servit primo mensi scilicet martio. Et E est prima litera istius dictionis. Et E que est quinta in alphabeto. Ergo martius habet .v. regulares. Item astris est secunda dictio et servit secundo mensi scilicet aprili. Et A est prima litera istius dictionis que est prima in alphabeto. Ergo aprilis habet .j. regularem et sic de aliis.

De concurrentibus — .xxviiij.

Nunc videndum est de concurrentibus. Dicuntur autem concurrentes quia sibi invicem concurrunt sicut videbitur in formatione. Vel ideo quia concurrunt cum regularibus ad demonstrandum initialem feriam mensium singulis annis. Est autem concurrens super excrescentia unius diei vel plurium supra .lij. septimanas anni solaris. Ideo dixi vel plurium quia in anno bisextili supra excrescunt duo dies in aliis vero unus tantum. Et tabilla supra excrescentia habent originem concurrentes. Alii vero concurrentes qui sequuntur post primum formant

uno addito singulis terminis sive annis sicut per septenarium numerum non excreverit, quia non sunt nisi septem ferie, et que est septima ferie illo anno habent mensis eadem principia quam in primo anno mundi seu seculi habuerunt. Quelibet enim feria distat per se per septenarium a semetipsa. Concurrentes in hac linea denotantur.

[illegible]

Nam primus annus cicli solaris habet .i. concurrentem. Secundus .ii. Tertius .iii. Quartus .iiii. Quintus .vi. propter bisextum. Sextus .vii. Septimus .i. quia ultra non procedit, sed revertitur ad .i. Et ita debemus procedere usque ad .xxviii. annos. Tunc revertimur ad primum annum cicli et procedimus sicut prius. Unde transactis .xxviii. annis appellatur ciclus solaris vel concurrentium. Et dicitur ciclus quasi circulus per similitudinem.

Si autem volumus scire quotus sit ciclus annus solaris, debemus dividere annos domini per .xxviii. quotiens possumus et addere illis .ix. antequam dividamus. Quia quando Christus natus fuit tunc iam passat ille ciclus, et si quotus annus remanserit super divisione annorum totus erit ciclus, et si nullus remanserit tunc sumus in ultimo anno cicli solaris.

[illegible] partire per [illegible]
[illegible]
Possumus et scire concurrentes cum habemus literam dominicalem illius anni sic hiis versibus declaratur.
[illegible] quatuor [illegible]
[illegible] [illegible]

Hoc est dicere quando .A. est litera dominicalis illo anno sunt sex pro concurrente, quando b. quinque, quando c. quatuor, quando e. duo, quando d. tres, quando f. unus, quando g. septem.

Inventis autem concurrentibus debemus giungere eos cum regularibus mensis cuius feriam kalendarum, id est introitum, scire volumus. Et quotus fuerit illa summa si non transcendat septem, tota sive talis feria septimane intrabit ille mensis. Si vero transcendat septem quotus fuerit residuum, tota feria septimane ille mensis intrabit.

Sicut autem concurrentes ita et dominicales litere variantur. Nam in primo anno cicli solaris est .f. in secundo .e. in tertio .d. in quarto .c. in quinto .a. Tunc

enim propter bisextum pertransitur .b. quod his versibus declaratur. Versus.

[illegible] colunt [illegible]. Arc[illegible] est [illegible]. Dicta [illegible]

In istis versibus sunt .xxviii. dictiones et .xxviii. anni cicli solaris. Sunt etiam per ordinem sumpto principio a primo anno cicli. Itaque qualiscumque fuerit litera initialis alicuius istarum dictionum eadem erit litera dominicalis in illo anno cui sunt illa dictio. Ubi gratia. Fert est prima dictio et sunt primo anno cicli solaris. et .f. est prima litera. ergo .f. est litera dominicalis in primo anno cicli. Et sic de aliis. Et nota quod ille annus est bisextilis cui sunt aliqua dictio desinens in .c. Et ita primus annus cicli septimus est bisextilis cum ei sunt dictio desinens in .c. scilicet fert. Et propter hoc prima litera dictionis desinentis in .c. non erit litera dominicalis in illo anno cui sunt illa dictio nisi a loco bisexti ultra, quia litera dominicalis cum bisexto simul mutatur. A kalendis vero Januarii procedentis ipsius bisextum usque ad locum bisexti erit litera dominicalis illa que immediate sequitur in kalendario post illam que deberet esse litera dominicalis. Unde in primo anno cicli .f. est litera dominicalis a loco bisexti usque ad kalendas Januarii sequentis. A kalendis vero Januarii procedentis usque ad locum bisexti .g. est litera dominicalis. Et sic de aliis. Annus autem cui sunt illa dictio sciri potest per rationem superius dictam de ciclo solari. Nam ratio litere dominicalis et concurrentis simul incipit et finitur.

De indictione .xxx.

Nunc aliqua de indictione dicamus. Est autem indictio spatium temporis quo Romani principes tributum gentibus indicebant. Si autem volumus scire quota sit indictio debemus addere tres annis domini, et postea dividere annos domini per .xv. quantum possumus, et quotus annus remanserit facta divisione tota erit indictio. Et si nullus superfuerit in ultimo anno indictionis sumus. Et tunc ad primum nunc revertimur, quia

indictio non transcendit .xv. Unde versus.
[illegible] domini dividis [illegible]
[illegible] indictio [illegible]
De indictione plenius diximus in speculo iudiciali. In tractatu de instrumentorum editione §. 1. versu post annos, et dicemus infra ubi de actis agetur. De feriis autem superius est expressum.

Expleta tertia parte subsequitur quarta.

De die et nocte .xxxi.

Latium superius in pluribus locis de die tractavimus in Rationali, hic specialiter dicendum est quod duplex est dies, scilicet naturalis et artificialis sive usualis. Naturalis est spatium quo sol duratur circa totam terram ab oriente usque in occidentem, scilicet spatium diei et noctis que semper continet .xxiiii. horas. Et dicitur dies a diis quibus Romani in quibusdam sideribus sacrificaverunt. Unde quelibet dies antiquitus ab aliquo deo nominata est, ut a Sole et a Iove et ab aliis, prout in septimana superius est expressum. Vel a dia quod est duo, quia continet duo tempora, scilicet noctem et diem usualem. Artificialis autem sive usualis est spatium quo sol moratur super nostrum emisperium ab ortu lucis usque ad occasum. Et hec secundum solis ascensum et descensum crescit pariter et decrescit. Dicitur autem dies a dian quod est claritas. Et dicitur usualis sive artificialis quia solum hic tempus aptum est usibus et artificiis exercendis. Reliqua pars diei naturalis dicitur nox, a nocendo, quia nocet visui et visu. Et ideo vocata est dies a meliori parte sine commemoratione noctis iuxta illud. Factum est vespere et mane dies unus. Rursum partes diei sunt tres secundum Ysidorum, scilicet mane, meridies et supprima. Mane est lux matura et plena, nec iam crepusculum. Meridies dicitur quasi medidies, id est medius dies, vel quia tunc purior est dies. Postrema est posterior pars diei. Serum dicitur a claudis seris. Noctis vero partes sunt septem, scilicet vesper, crepusculum, conticinium, intempestum, gallicinium, matutinum et diluculum. Vesperum dicitur a vespere occidentali stella que tene-

bras sequentes precedit. Et dicuntur tenebre quia tenent res umbrarum. Crepusculum dicitur dubia lux, scilicet inter lucem et tenebras. Conticinium est quando iam omnes silent. Intempestum est medium noctis tempus quando nil agi potest et omnia silent quasi inopportunum. Gallicinium dicitur propter gallos lucis prenuntios. Matutinum est inter abscessum tenebrarum et aurore adventum. Diluculum dicitur quasi iam incipiens parva diei lux, et aurora quod solem precedat. Est enim aurora diei clarescentis exordium. Et nota quod dies alii sunt sideriales in quibus sidera inveniuntur et horas a navigationibus excludunt. Alii preliales de quibus in libro regum, in quibus reges solent ad bella procedere. Alii inter seculares quos scimus .xii. mensium superesse. Alii caniculares. Alii solsticiales. Alii equinoctiales, de quibus iam premissum est. Alii fasti in quibus iura fiunt. Alii nefasti eis contrarii. Alii festi, id est festivi, ut dies actionum. Alii profesti qui procul a festis, ut dies feriales. Alii mali, unde apostolus: Redimentes tempus quoniam dies mali sunt, quia in eis plus solito homines affliguntur. Et e contrario sunt boni. Alii egiptiaci de quibus premissum est. Est etiam dies salutis in quo dominus venit ad salvandum. Est etiam dies iudicii in quo dominus veniet ad iudicandum, qui erit bonis dies letitie, malis autem calamitatis et miserie.

De mense [illegible] .xxxii.

Momentum vero est minimum atque angustum temporis a motu siderum dictum. Est enim extremitas horarum brevibus intervallis cum aliquid sibi cedit atque succedit secundum Ysidorum.

De hora .xxxiii.

Hora nomen est grecum, latinum sonans. Est enim finis temporis. Quot autem horis contineat dies naturalis dictum est in principio huius partis. Et nota quod in mense Januarii nox habet horas .xvi. dies .viii. In februario nox habet horas .xiiii. dies decem. In martio nox habet horas .xii. dies totidem. In aprili nox habet .x. dies .xiiii. In maio nox habet .viii. dies .xvi. In iunio nox habet sex.

dies .xviij. In iulio nox habet octo. dies
xvj. In augusto nox habet .x. dies .xiiij.
In septembri nox habet .xij. dies totidem.
In octubri nox .xiiij. dies .x. In nouem-
bri nox habet .xvj. dies octo. In decembri
nox habet .xviij. dies sex. Astrologus tamen
curiosius potest horas equare. sed premis-
sa equatio pro vulgaribus et simplicibus
sufficere potest.

Explicit quarta pars huius libri.

Incipit secundus tractatus huius libri pro sui scriptis partibus diuisus.

Quid sit annus lunaris et quot dies contineat — j
De regularibus lunaribus — — — ij
De epacta — — — — — — iij
De embolismo — — — — iiij
De aureo numero — — — v
De termino paschali et aliarum mobilium
festiuitatum — — — — — — vj
De ciclis — — — — — — vij

Quid sit annus lunaris et quot dies contineat — j.

Annus lunaris dicitur tribus modis.
Primo modo annus lunaris est
spatium quo luna currit to-
tum zodiacum quod fiat in .xxvij.
diebus et .viij. horis. Secundo
modo dicitur annus lunaris spatium quo luna curr-
it solem ab vna ascensione vsque ad aliam
et hoc fiat in .xxviiij. diebus et .xij. horis.
Nam cum luna separat a sole ad principium
zodiaci et postea reuertitur ad eundem
punctum in quo dimiserat solem non inuenit
illum ibi quia sol interim processit suo
motu quem luna laborat persequi ad eum
sine attingere ipsum duobus diebus et tribus
horis. Tertio dicitur annus solaris spa-
tium .xij. lunationum in anno communi et .xiij.
in embolismali de quibus infra dicetur.
Cum quelibet lunatio constet ex dige-
stione dierum et .xij. horarum precedentis
lunationis et ex .xij. sequentis constituitur
vna dies naturalis que semper lunationi pre-
cedenti attribuitur. Ita quod lunatio pre-
cedentis mensis semper habet .xxx. dies et
sequentis .xxviiij. nisi aliud sit propter bise-
xtum vel embolismum vel saltum lune. Versus.

Luna paris mensis numquam tricesima fiet
Impar tricena numquam nisi fine carebit
Tempore bisexti februi tricesima luna.

Mar iulij luna tunc [illegible] nona.
Par mensis dicitur qui numerando a ianuario
per ordinem cadit in numerum parem. vt febr. apri-
lis. iunius. augustus. octobr. et decembr. quorum
lunatio semper est .xxviiij. dierum. Excepto
februario cuius lunatio est .xxx. quando est bi-
sextus. Impar vero est qui in numerum cadit
imparem. vt ianuarius. martius. maius.
iulius. septembr. et nouembr. quorum lu-
natio semper est .xxx. dierum. Excepto
iulio qui in vltimo anno cicli lunaris
propter saltum lune habet tantum .xxviiij. dies.
Ex hijs autem .xij. lunationibus consti-
tuuntur .cccliiij. dies in anno lunari.
Et sic annus lunaris in .xj. diebus
exceditur a solari. ex quo excessu oritur
varietas etatis lune consurgit. Ita quod
vbicumque fuerit luna prima in primo anno.
fit in secundo .xj. propter quam varietatem duo
autem minorum genera sunt inuenta. re-
gulares videlicet et epacte. de quibus breuiter videamus.

De regularibus — — — — — — ij

Nunc dicamus de regularibus [illegible]
lunaribus. Et quidem [illegible]
lunaris est numerus inuariabilis
datus mensi ad inueniendum
lunam in kalendis mensium singulorum. Oriun-
tur autem regulares ab illis quinque diebus
qui super sunt in anno solari super .ccclx.
dies. Vnde .v. regulares datus sunt septem-
bri a quo annus lunaris sumit initium.
Regulares vero aliorum [illegible]
sic formantur. Iunge regulares [illegible]
cum diebus eius et abiecta summa [illegible]
he lunationem eius et residuum [illegible]
remanserit erit regularis illius mensis.
Verbi gratia. Septembr habet .v. regulares
et dies .xxx. sunt .xxx. qui cum regula-
ribus constituunt .xxxv. et lunatio sep-
tembris est tricesima qua subtracta [illegible]
manent .v. qui sunt regulares octo-
bris et cetera. Et sic de aliis vsque ad
septembrem. Nam egiptij suum annum
incipiunt a septembri et ideo nos annum
lunarem incipimus a septembri. De regu-
laribus autem dictum trado istos versus.

Dic .e. quater bis .i. k. bis .et post manet ordo.

Quasi dicat. dic .e. bis. que est .v.ta
in alphabeto. i. primis duobus mensibus
anni lunaris dantur .v. pro regularibus.
Item dic bis .c. que est septima in al-
phabeto. i. tertius et quartus mensis ha-
bent septem pro regularibus. Item dic bis .i. que
est .viij. in alphabeto. i. quintus et sex-
tus mensis habent .viij. pro regularibus. Item dic
bis .k. que est .x. in alphabeto. i. sextus
[illegible] tantum mensis habent decem pro regularibus.
Et notandum hic fit transitus de quin-
to ad septimum et de sexto ad octauum vt
patet in formando ipsos regulares. quia
ianuarius et martius noue. febr. et aprilis
decem habent. sed post manet ordo. i. maius
xj. iunius .xij. iulius .xiij. augustus .xiiij. habent.
Sequitur de epacta. De epacta iij

Est autem epacta numerus variabi-
lis datus anno ad inueniendum ad
lunam cuiuslibet mensis in kalendis.
Et dicitur epacta ab epi quod est supra et
aucta. quia est super excrescentia anni lu-
naris a solari. Vnde quidem annus primus
cicli lunaris nullam habet epactam. quia
nullus precessit a quo .xj. accepisset.
quia epacta oritur ab illis .xj. diebus
quibus annus lunaris exceditur a so-
lari. Tertius vero annus habet .xxij. quia
secundo addunt .xj. si non transcendit
xxx. si vero transcenderit .xxx. resi-
duum erit epacta illius anni. Et
de quarto anno qui summa ascendit
ad .xxxiij. abiectis .xxx. tres sunt
epacta illius anni. Epacte vero greci
dicuntur latine additiones annue
lunares que primum vndenarium vsque
ad tricenarium in se reuoluuntur quas
egiptij ideo addiderunt vt lunaris cur-
sus ratione solis coequetur.
Luna enim in suo cursu suum .xxviiij.
semis dies lucere dignoscitur. et fiunt
in anno lunarem dies .cccliiij. re-
manent ad cursum anni solaris .xj.
dies quos egiptij addiderunt aliter
hijs non inuenies lunam quota sit
in quolibet anno mense et die. Epacta
omnium annorum cicli solaris per hanc tabu-
lam denotantur. itaque nulla respon-
det primo anno. et singuli sequentes
numeri respondent singulis annis
cicli vsque ad numerum .xxviiij.

Nulla. xj. xxij. iij. xiiij. xxv. vj. xvij.
xxviij. viiij. xx. j. xij. xxiij.
iiij. xv. xxvj. vij. xviij —

Hec idem ostendunt per versus hic subscriptos.
Annis adde nonos domini partire per vnde-
Viginti lune ciclus et inde patent.

Hec autem dicere quod si volumus scire quotus
sit annus epactalis siue cicli debemus
diuidere annos domini per .xviiij. quoniam
possumus et addere vnum quia quando Christus
natus fuit tamen procedebat ille ciclus.
et quota fuerit summa que remanserit
tot erit annus cicli epactalis. Verbi gratia
Hoc anno computantur anni domini
m.cccc.xxvj. quorum .m.cccc.xx iij. si
pertire per .xviiij. diuisi supersunt .xiij.
de predicto numero. addito ergo .j. fiunt
xiiij. Ergo hoc anno est .xiiij. annus
cicli lunaris. In anno sequenti erit .xv.
et sic vsque ad .xviiij. postea reddit ad
primum. Et hoc verum est si in illos qui
incipiunt computare annos domini in
natiuitate Christi vel in kalendis ianuarij. Non
autem sunt eos qui commutant in kalendis
septembr. et faciunt ibi diuisionem
Nam tunc addendi sunt duo anni.
Potest etiam aliter inueniri epacta vt
si summa que remanet de predicta diuisio-
ne annorum domini per tres metiuntur colli-
gis inuenimus. Si enim numerus finitur in
prima metium debemus demere vnum
de ipso numero. Si in secunda debemus adde-
re nouem. Si in tertia debemus addere.
xviij. Et summa inde veniens est
epacta et hec si tricesima non transcendat
Si vero transiret .xxx. abiectis
xxx. residuum est epacta. vnde versus.

Deme vnum prima adde nouem post de tertia nouem.

Inuenta igitur epacta debemus ipsam in-
gere cum regularibus mensis cuius luna
volumus inuenire et quota fuerit summa
inde proueniens tota erit luna in kalendis
illius mensis dummodo .xxx. non transcendat.
Si vero .xxx. transierit abiectis .xxx.
residuum erit etas lune. Et si summa
illa erit .xxx. in kalendis mensis tunc luna erit
xxx. Si autem epacta nulla fuerit pu-
tamen primo anno cicli lunaris tunc
ad inueniendum lunam solum sufficiat
regularis. Sed quia epactarum ratio
quandoque fallit propter embolismum seu saltum
lune ideo de ipso breuiter videamus.

De embolismo — — iiij.

Circa embolismum seu lune
saltum notandum quod embo-
lismus grece notat latine
super augmentum seu super excrescen-
tia anni solaris super lunarem. Cum a

igitur annus solaris excedit lunarem in .xi.
diebus ex illo excessu constituuntur septem
lunationes .i. .xviii. annis cicli luna
ris multiplicatis illis .xi. diebus. Et
dicuntur lunationes embolismales quarum
quelibet est .xxx. dierum, et attribuuntur septem
annis embolismalibus. Item ergo in quolibet
ciclo lunari sunt .vii. embolismales.
et .xii. communes. Et appellatur annus embo
lismalis qui a .xiiii. luna precedentis
pasce usque ad .xiiii. sequentis habet .xiii.
lunationes sive .xiii. menses lunares
id est .ccclxxxiiii. dies. Et iste est annus
moysi divinitus revellatus. Communis
vero habet tantum .xii. lunationes scilicet .cccliiii.
dies. Quos disponere cupimus iste versus.

Cur. fles. has. lacrimas. odiosum
que. triumphum. In isto versu sunt septem
dictiones septem annis embolismalibus
servientes. prima primo. secunda secundo. et sic per ordinem.
itaque quota est prima littera alicuius istarum
dictionum in alphabeto totus annus
cicli epactalis erit annus embolismalis
ubi.que. Cur. est prima dictio et
servit primo anno embolismali. et. C.
est prima littera dictionis que est tertia
in alphabeto. ergo. tertius annus cicli
lunaris est embolismalis. et sic de aliis.
Hoc observato quod hec dictio has debet
scribi per .h. Et dicitur annus communis quia
sepe in ista duo genera incidunt ut
tamen se in paschali solempnitate
signantur. Embolismalis vero se
per solus est. Ordo autem annorum communium
et embolismalium patet in linea sequenti.

Communis. communis. embolismalis. co
munis. communis. embolismalis. communis. em
bolismalis. communis. communis. embolismalis.
communis. communis. embolismalis. commu
nis. embolismalis. Communis
communis embolismalis.

Scito anno embolismali possumus scire
in quo mense lunatio embolismalis
contingat per hunc versum.

Nobilis. illo. triphum. modo. libr.
habeto. cocum. In isto versu sunt septem
dictiones septem annis servientes in
quibus contingunt lunationes em
bolismales in presenti septem annis. prima primo
secunda secundo. et sic per ordinem. Itaque quota
erit prima littera alicuius istarum dictio
num in alphabeto, toto mense illius

anni cui servit illa dictio erit luna
tio embolismalis. Item quota littera
secunde sillabe erit in alphabeto tota ...
mensis incipit lunatio embo...
malis. ubique. Nobilis est ...
dictio et servit prime lunationi que
contingit in tertio anno cicli lunaris
et. n. est prima littera huius dictionis que
est .xii. in alphabeto. ergo in .xii. mense
contingit lunatio embolismalis. Item
b. est prima littera secunde sillabe et est secunda in
alphabeto. ergo in secunda die illius mensis
incipit illa lunatio et sic de aliis.
Si autem velis plenius huius rei veri
tatem inquirere recurre ad epactas
et regulares illius anni de quo vis
scire, et invenies ita esse. Nunc
videamus ubi fallat epacta inve
niendi regularibus propter embolismum
seu saltum lune. Circa quod notandum
licet in ciclo lunari sint septem anni
embolismales ut supra dictum est
non tamen fallit epacta nisi in tribus
scilicet in sextimo .xi. et .xviii. Unde versus.

Sextimo. undeno. postremo. fallit epacta.

In quo autem loco vel mense et in quot locis fal
lat epacta inveniri possit in hiis versibus dicitur.

Iulius in denis, ter maius, in sexto vicenis.

Bisextus nisi sit, mar peccat in undevicenis.

Infra decem maius, augustus vero duobus.

Hoc est dicere quod sextimo anno cicli
lunaris fallit epacta in regularibus
in maio et in iulio. Quia in kalendis
maii cum luna deberet esse secundum e
pactam .xxviii. non reperitur nisi
.xxvii. secundum embolismum. Item fallit
in kalendis iulii. eodem anno quia lu
na tunc deberet esse .xxi. secundum epa
ctam tamen non reperitur nisi .xxviii.
propter embolismum. ubi credendum est
embolismo et non epacte. Item in
.xi. anno fallit epacta. quia in kalendis
marcii secundum epactam deberet luna
esse .xxviii. sed propter embolismum est
.xxviii. tamen. Verumtamen si in illo anno
non fuerit bixestus tunc corrigit
ille error quia propter bisextum additur
una dies. Item in .xviii. anno fal
lit epacta in duobus locis. Nam secundum
epactam luna deberet esse .xxviii.
in kalendis maii. sed propter embolismum non
reperitur nisi .xxviii. Et in eodem

anno fallit in kalendis augusti. Quia secundum
epactam luna ibidem deberet esse secunda
sed propter saltum lune ibi tertia invenitur
... lunatio Julii que deberet esse
.xxx. in illo anno est tamen .xxviii. Et
contingit propter errorem nostri computi quia
... annus lunaris in .xi. diebus
excedit a solari. De saltu autem
lune in dicitur iste versus.

Luna fit saltum quintilis luce suprema.

Retrocedit enim luna uno die sicut dixi
propter errorem nostri computi ut in sequenti
anno in kalendis septembris quinta reddatur
sicut debet. Nisi enim saltus lu
ne colligeretur contingeret error ut
in .xiiii. ciclis diceretur luna prima
quando esset plenilunium. Colligitur autem
sic dies iste. Quelibet enim lunatio ad
hoc ut lunationes sint equales habet
.xxviiii. dies et dimidiam. minus qua
tuor momentis et una uncia et uno
athomo. Sunt autem in ciclo .ccxxxv.
lunationes. Erunt igitur quat
tuor momenta quotiens in universo
viii xl^ta que divisa per .xl. constituunt
.xxiii. horas et dimidiam. Postea ex
.ccxxxv. unciis constituuntur .xviii.
momenta et remanent .vii. uncie.
Et ex .ccxxxv. athomis constituuntur
quinque uncie. que cum septem prio
ribus faciunt unum momentum.
quod iunctum ad .xviii. momenta
prehabita facit dimidiam horam que
iuncta cum aliis .xxiii. et dimidia.
facit unam diem que subtrahitur ul
timo anno a lunatione iulii et dicitur
saltus lune. Potest aliter sic hoc modo
colligi. Annus lunaris constat ex du
centis quinquaginta quatuor diebus
minus una hora. et quarta parte unius
hore. et .lxxvi. parte quarte unius
hore. Ergo in .xviii. annis habentur
.xviii. hore. et .xviii. quarte hora
rum. et .lxxvi. partes quarte unius
hore. que faciunt in .xviii. annis
quartam partem unius hore. et iterum
viginti quatuor horas que faciunt
minus horis que inventis .xviii. ho
ris prehabitis faciunt unam diem.
Est igitur saltus lune quedam dies
collectus in .xviii. annis et ex sup
erfluo quod datur lunationibus.

Et dicitur saltus lune, non quod luna
magis saliat die illa quam alia, sed
quia nos lunam computantes diem illam
supra quam in aliis annis lunatio
iulii dicitur triginta saltimus sive
pretermittimus non computantes lunam
in ultimo anno cicli decemnovenalis
nisi .xxviiii. Ideo autem subtrahitur
dies illa a lunatione iulii in ultimo
anno cicli decemnovenalis. Quia
iulius est ultimus in anno epactali
in termesis habens .xxx. dies in luna
tione. Unde ultima lunatio iulii non
computatur .xxx. sed .xxviiii.
Secundo autem mensis illius anni scilicet de
cemnovenalis ... sequuntur
... ullo minorem. et per eius
in aliis mensibus sequentibus usque
ad ianuarium sicut infra dicetur.
Saltus ergo lune facit duas luna
tiones pariter esse .xxviiii. dierum.
Ad prefatos igitur errores fina
liter corrigendos inventus est
aureus numerus. de quo hic nisi breviter
videndum. De aureo numero. v.

Aureus numerus est ille qui poni
tur in kalendario qui in quo
libet mense indicat lunam
primam ad prefatos errores
finaliter corrigendos inventus. Et
dicitur aureus propter similitudinem quia
sicut aurum superat omnia metalla ita
iste numerus omnes alias rationes luna
res excellit, quem iulius cesar cum
tanta diligentia dicitur invenisse, qui
incipiens a quovis anno cicli luna
ris ubicumque invenit lunam primam
in primo anno cicli posuit .i. in
kalendario in latere extrinseco
iuxta litteras feriales .scilicet in quolibet
mense. Et in secundo anno ubicumque
invenit primam posuit .ii. in
quolibet mense. Et in tertio. iii. et
sic de aliis. Et ideo in kalendis ianua
rii ternarius est numerus. quia luna
ibi invenitur tertio anno prima.
nec debet ibi poni alius numerus quam
ternarius. Quia in nullo anno
in kalendis ianuarii luna est prima
nisi in tertio anno cicli decemno
venalis. In quibusdam tamen ka
lendariis numeri ipsi designantur

per litteras alphabeti. nam pro uno ponit
ibi .a. pro duobus .b. pro tribus .c. et sic
de aliis numeris in litteris serviendo usque ad lit-
teram .t. que est .xviii. in alphabeto.
Formatur autem iste aureus numerus ab
illo ternario qui ponitur in kalendis ianuarii.
Nam illis tribus adduntur octo et constitu-
unt .xi. qui numerus poni debet in tercia
linea ianuarii. Item illis .xi. adduntur
octo et constituunt .xix. qui numerus debet
poni cum intervallo in .v.ta linea seque-
nti ianuarii. Item illis .xix. ad-
duntur octo et sic fit .xxvii. Sed quia
aureus numerus non transit .xix. residuum
scilicet octo debet poni inmediate post .xix.
et sic per totum kalendarium. Patet ergo
quod quando maior numerus sequitur minorem
tunc debet inter utrumque numerum dimitti una
littera. Et quando minor sequitur maiorem
tunc nulla debet littera intermitti. Unde versus.
Dantibus octo aureus superet nonde-
na novemque. Maior sit ternus
minor aureus esto secundus.
Verumtamen formatio illa fallit in omni
mense cuius lunatio est .xxviii. die-
rum. scilicet in februario. aprili. iunio. augusto.
octobri. et decembri. in quibus post minorem
numerum maior inmediate litteris sequitur
circa principium mensis. quod patet in hoc versu.
Mense brevis lune februs
est dat cito cringer.
In isto versu sunt sex dictiones sex men-
sibus servientes quorum lunatio est .xxviii.
incipiendo in medio versus ubi dicitur fe-
brus. Itaque quecumque fuerit initialis
littera alicuius istarum dictionum super
eadem littera in kalendario maior numerus
sequitur minorem sine spatio. id est nul-
la littera dimissa in illo mense cui servit
illa dictio. Verbi gratia. februs est
prima dictio et servit primo mensi cuius
lunatio est .xxviii. scilicet februarius.
et f. est prima littera. ergo super primam
f. mensis februarii maior numerus sequitur
minorem inmediate. Similiter super
primam .e. aprilis. Et sic de aliis.
Sed super primam .c. decembris maior
scilicet .xviii. sequitur inmediate minorem
scilicet .ii. et super eandem litteram quia est
duplex duorum numerorum quod designat ge-
minatio huius littere .c. in hac dictio-
ne cringer. Item fallit in iulio

et aliis mensibus usque ad ianuarium
in quibus circa finem mensis .xviii. sequitur
inmediate ad undecimum numerum. Unde versus.
Iulii et reliqui quin[illegible] noveque
Iungunt undeno sic [illegible] aureus ordo
Item sciendum est quod quando .xviii. inmedia-
te sequitur .xi. tunc .viii. qui sequi-
tur debet in .ii. loco poni. Unde versus.
Quando similes videmus dena noveque
Maiori ternus tunc octonarius esto.
De termino paschali
De termino paschali triplex datur
ratio. Prima per claves [illegible]
cas. Secunda per etatem lune.
Tertia per tabulas manuales de quibus
quidem videndum est. Sed primo
de clavibus. Et ideo videndum est
quid sit clavis. Et unde dicitur.
Et unde habeat ortum et ad quid in-
venta fuerit. Clavis est numerus
variabilis datus ad inveniendum [illegible]
dum principia quorundam mobilium
festivitatum scilicet lxx. xl. pasce. et
rogationum. et penthecostes. Ideo sunt
quinque claves et quodlibet premissorum
festorum sit .xxxv. dies in quibus sem-
per celebrantur. Aspice autem quibus
claves inchoantur dies .xi. usque ad ini-
tium temporum .xxxv. dierum. prout hec
infra patebunt. Et dicitur clavis
per similitudinem. quia sicut clavis per
claves hostia reserantur ita per istas
claves principia talium festivitatum
nobis denotantur. Constituto autem
iste claves terminorum. a .xix. annis
cicli lunaris et septem diebus septi-
mane. Unde prima clavis est .xxvi.
Claves autem aliorum annorum sic
formantur. Addamus cum semper
clavi precedentis anni .xix. et
summa inde proveniens erit clavis
sequentis anni si non superat .xl. Si
vero summa illa superat .xl. abiectis
xxx. residuum erit clavis sequen-
tis anni. Verbi gratia. Clavis pri-
mi anni est .xxvi. cum sibi iunctis
xix. erit .xlv. Unde abiectis
xxx. remanent .xv. qui numerus
est clavis sequentis anni. Et ita
formantur usque ad .xix. annos
per ordinem. quia non proceditur ultra
xix. numerum. sed revertitur ad priorem

Unde claves cum aureo numero reparan-
tur. non differunt quantitate. Dif-
ferunt tamen principio quia ciclus epac-
tarum incipit a septembri. Ciclus autem
aurei numeri et clavium a ianuario. Unde
si vellemus scire quotus sit annus
cicli aurei numeri et clavium possumus
scire per divisionem annorum domini factam
superius in tractatu seu titulo de epacta.
Invento quotus sit annus clavium
possumus scire que sit clavis illius
anni per hanc clavium regulam. Numerum
[illegible] qui remanet de divisione annorum
domini in manu debet per singulos quinque
digitos computando a pollice et si nu-
merus terminatur in pollice debemus addere
xxv. et summa inde proveniens erit
clavis illius anni. Si vero numerus fi-
nitur in indice debemus addere .xiv.
Si in medio .xxxi. Si in anulari
[illegible]. Si in auriculari .vii. Et si
summa inde proveniens excesserit
xl. abiectis .xxx. quod remanserit
erit clavis. Quod addito hiis versibus continetur.
Viginti quinque .xiv. plus adde triginta
Unde vicena capti digitis per claves apta.
Sedes quidem clavium numquam inveniunt
in kalendario nisi super hanc litteram
c. Prima ergo .c. ianuarii est clavis
septuagesime. Ultima .c. eius-
dem mensis est clavis .xl.e Et prima .c.
marcii est clavis paschatis. Tertia
c. aprilis est clavis rogationum.
Ultima .c. aprilis est clavis pen-
tecostes. Que notitia habetur per hos versus.
Ultima .c. prima ianuarii marcii que secunda
Aprilis terna tibi signat et ultima clave.
Habita ergo clave anni incipe compu-
tare a sede clavis et comple illam in
diebus kalendarii per ordinem pro-
cedendo et ubi terminabitur ibi erit
terminus solempnitatis. Itaque in
proximo die dominico sibi sequenti erit
initium solempnitatis cuius est clavis.
Sed rogationes incipiunt in sequenti
die lune. Et si fuerit bisextilis cuilibet
clavi est una dies addenda. Pos-
sumus etiam scire paschales terminos per
etatem lune cuius cognitionem sequi-
mur iuxta consuetudinem modernorum de
quibus datur regula. Accipe lunam
quecumque est in festo epiphanie et per-

fice illam procedendo per dies kalenda-
rii ordinate usque ad .xl. dies. Et si
fuerit bisextilis usque ad .xli. Et in pro-
ximo die subsequenti erit initium .lxx. Unde versus.
A festo stelle numerando perfice lunam
Quadraginta dies post septuagesima fiet.
Bisextus quando fuerit super additur unus
Si cadit in lucem domini tunc sume sequentem
Si cadit in feria septena sit bisextus
Inque die domini primum sumas et secundum
Habita ergo septuagesima terminos
aliarum festivitatum mobilium scire fa-
cile potes. Nam a septuagesima usque
ad quadragesimam sunt tres integre
septimane. A quadragesima usque ad
pascha sunt sex septimane. A pascha
vero usque ad diem lune rogationum
sunt quinque septimane et viii dies.
A pascha vero usque ad penthecostes com-
putantur quinquies deni dies. Ter-
minum quoque paschale hiis versibus scire potes.
Post nonas marcii ubi sit nova luna require
Tertia luce dominica proxima pascha fiet.
Rursus utraque post .xii. kalendas aprilis
luna .xiiii. invenitur in dominica proxima
pascha celebratur. Item qualiscumque
luna fuerit in kalendis ianuarii talem
habebis in festo beati benedicti scilicet
xii. kalendas aprilis. et illam computes usque
ad xiiii.am et ibi erit pascha hebreorum.
Rursus ab .viii. ydus marcii usque
ad nonas aprilis sunt dies .xxviii.
quocumque ergo illorum luna fuerit pri-
ma computetur usque ad .xiiii.am et
ibi erit pascha hebreorum. Est etiam
alia ratio inveniendi pascha per litteras
lune. quando luna currit per .a. erit
pascha dominica prima post nonas aprilis.
Quando currit per .b. erit dominica prima
post octo kalendas aprilis. Quando per .c. erit
dominica prima post ydus aprilis. Quando per .d.
erit dominica prima post .iii. nonas aprilis.
Quando per .e. erit dominica post .xi. kalendas
aprilis. Quando per sex erit dominica prima post
iiii. ydus aprilis. Quando per septem
erit dominica prima post .iii. kalendas aprilis.
Quando per octo erit dominica prima post
xiiii. kalendas maii. Quando per nove
erit dominica prima post septem ydus
aprilis. Quando per decem erit dominica
prima post sex kalendas aprilis. Quando
per undecim erit dominica prima post

xvij. kl. maij. Quando per .xij. erit dominica prima post pridie nonas aprilis. Quando per .xiij. erit dominica prima post .viij. kl. aprilis. Quando per .xiiij. erit dominica prima post secundo ydus aprilis. Quando per quindecim erit dominica prima post kl. aprilis. Quando per .xvj. erit dominica prima post .xij. klas aprilis. Quando per .xvij. erit dominica prima post .v. ydus aprilis. Quando per .xviij. erit dominica prima post .iiij. klas aprilis. Quando per .xviiij. erit dominica prima post .xv. klas maij. ¶ Tabulas insuper manuales nonnulli ad inveniendos pascales terminos confecere sicut dionisius ysidorus et quidam alij, quas diximus dimittendas, ne difficultas sit nimium onerosa. Adprius quod sufficiat carmina inscripta.

¶ Esse grave nobis bello karem kaveas.
¶ Bellum sepe gerens etiam puto dicat hoste.
¶ Mox acie litarum ruentes aurelianos.

¶ In istis versibus sunt .xviiij. dictiones .xviiij. annis cicli lunaris servientes, prima primo, secunda secundo, sumpto principio a primo anno cicli. Et quota fuerit litera prima dictionis in alphabeto que non designat m. et n. tota die aprilis computato a mensis principio usque finem, erit terminus pasce hebreorum id est luna .xiiij. et in proxima dominica sequenti erit pascha nostrum. Si vero dictio designat m. et n. quota erit eius prima litera in alphabeto tota die marcij computato a mensis fine versus principium erit terminus paschalis hebreorum. Et in primo die dominico qui postea occurrerit descendendo usque finem erit pascha nostrum. Hec autem observando ipsum karem et kaveas in prefatis versibus debemus scribere per k. et hostem debet scribi per h. que in hoc loco pro litera reputatur. ¶ Potest etiam et aliter pascha faciliter inveniri. Pone enim in kalendario tuo aureum numerum sequentem in margine. Iuxta .xij. kl. aprilis pone .xvj. Iuxta .xj. kl. pone .v. Iuxta .viij. kl. pone .xiij. Iuxta .viij. kl. pone .ij. Iuxta .vj. kl. pone .x. Iuxta .iiij. kl. pone .xviij. Iuxta .iij. kl. pone .vij. ¶ Item iuxta klas aprilis pone .xv. ¶ Item iuxta .iiij. nonas aprilis pone .iiij. Iuxta secundo nonas pone .xij. Iuxta nonas pone .j. Iuxta .vij. ydus pone .viiij. Iuxta .v. ydus pone .xvij. Iuxta quarto ydus pone .vj. Iuxta secundo ydus pone .xiiij. Iuxta ydus pone .iij. Iuxta .xvij. kl. maij pone .xj. Iuxta .v. kl. pone .xviiij. Iuxta .iiij. kl. pone .viij. ¶ Volens igitur terminum pasche invenire adde unum annis domini currentibus, postea divide ipsos quotiens poteris per .xviiij. et si divisio perficiatur in .xviiij. itaque nichil supersit recurre ad kalendarium tuum, et in die illa iuxta quem inveneris scriptum .xviiij. erit pascha hebreorum quod semper celebrant in .xiiij. luna, et in sequenti dominica erit pascha nostrum. Si vero aliquid supersit super ultima .xviiij. puta .v. vel .x. vel .xv. dies tunc pascha hebreorum erit in illa die iuxta quam scriptum inveneris .v. vel .x. vel .xv. Et sic de alijs premissis numeris et dictis. Et in sequenti dominica erit pascha nostrum, quod non potest esse ante .xj. kl. aprilis nec post .vij. kl. maij. ¶ Verbi gratia. Hoc anno computantur anni domini .Mcclxxxvj. quorum .Mcclxxiij. sunt recte per .xviiij. divisi, supersunt ergo .xiij. de premisso numero. Quibus addatur unus et fiet .xiiij. Ubi ergo inveneris in tuo kalendario hunc numerum ibi erit hoc anno pascha iudeorum. In anno vero sequenti erit ubi scriptum inveneris .xv. Et sic usque ad .xviiij. postea redditur ad primum et sic perpetuo fiet. ¶ Per eundem quoque terminum secundum modum poteris terminum septuagesime invenire. Pone ergo in kalendario

tuo in margine iuxta .xvj. kl. febr. hunc numerum .viij. Item in eadem linea pone .xvj. Iuxta .xv. kl. februarij. Pone .v. iuxta .xiiij. kl. febr. Pone .xiij. iuxta .xij. kl. febr. Pone .ij. iuxta .x. kl. februarij. Pone .x. iuxta .viij. kl. febr. Pone .vij. iuxta .v. kl. februarij. Pone .xv. iuxta .iiij. kl. febr. Pone quatuor iuxta .ij. kl. febr. Pone .xij. Item iuxta kal. februarij pone .j. Item in eadem linea .xviiij. Item iuxta .iiij. non. febr. pone .viiij. Item iuxta nonas pone .xvij. Item iuxta .viij. ydus febr. pone .vj. Iuxta sex ydus pone .xiiij. Iuxta .v. ydus febr. pone .iij. Iuxta tres ydus febr. pone .xj. Iuxta ydus febr. pone .xviiij. Divisis ergo annis domini per .xviiij. ut premissum est, vide quis numerus supercrescit supra .xviiij. et ubi ipsum in kalendario inveneris ibi erit terminus septuagesime, qui semper est in luna decima et in sequenti dominica septuagesima celebratur que non potest esse ante .xv. klas februarij, nec post .viij. klas marcij. Sicut nec quadragesima potest esse ante .vj. ydus febr. nec post secundo ydus marcij. ¶ Eodem etiam modo terminus pentecostes invenitur. Pone enim in tuo kalendario in margine iuxta .vij. ydus maij .xv. Iuxta .vj. ydus pone .v. Iuxta .iiij. ydus pone .xij. Iuxta .iij. ydus pone .ij. Iuxta ydus pone .x. Iuxta .xvij. kl. iunij pone .xviij. Iuxta .xv. kl. pone .vij. Iuxta .xiij. kl. pone .xv. Iuxta .xij. kal. pone .iiij. Iuxta .x. kl. pone .xij. Iuxta .viij. kl. pone .j. Iuxta .vij. kl. pone .viiij. Iuxta .v. kl. pone .xvij. Iuxta .iiij. kal. pone .vj. Iuxta secundo kl. pone .xiiij. Item iuxta kl. iunij pone .iij. Iuxta .iiij. nonas pone .xj. Iuxta nonas pone .xviiij. Iuxta .viij. ydus pone .viij. Divisis igitur annis domini per .xviiij. numerum illum qui superest super .xviiij. quere in premissis locis kalendarij, et ubi illum inveneris ibi erit pentecostes hebreorum quod semper est in luna quarta et in sequenti dominica erit pentecostes nostrum quod non potest esse ante octo ydus maij, nec post ydus iunij. Sic nec rogationes possunt esse ante sex kl. maij, nec post .iij. kl. iunij. ¶ Potest etiam pascha aliter inveniri per tabulam infrascriptam.

¶ v. xxv. xiij. ij. xxij. x. xxx. xviij. vij. xxvij. xv. iiij. xxiiij. xij. j. xxj. viiij. xxviiij. xvij.

¶ Isti dies representant quosdam dies aprilis et marcij in quibus contingit pascha hebreorum computando dies illos a principio ipsorum mensium. Itaque ipsi numeri a .xx. infra respondent aprili, et a viginti supra respondent marcio. ¶ Hoc ergo vult dicere hec tabula quod in primo anno cicli lunaris est pascha hebreorum in quinta die intrantis aprilis, in secundo anno eiusdem cicli est in .xxv. die intrantis marcij. Et sic de alijs donec numeri ipsius tabule compleantur, postea redditur ad primum annum cicli. ¶ Qualiter autem inveniantur anni cicli dictum est supra ubi agitur de epacta. ¶ Quare festa salvatoris excepto festo natalis sint mutabilia dictum est in sexta parte libri rationalis divinorum officiorum sub festo natalis. ¶ Ultimo notandum secundum ysidorum quod inter latinos et grecos est varietas super termino festivitatis paschalis quia provenit quod latini a tercio nonas marcias usque in tercio nonas aprilis primam mensis lunam inquirunt, et si .xv. luna die dominica provenerit in aliam dominicam pascha protrahunt ut premissum est. Greci vero observant primam lunam ab octavo ydus marcij usque in diem nonarum aprilis.

De ciclo .vij.

Quia in plerisque huius libri locis de ciclo mentio facta est, ideo de ciclo aliqua colligamus. Notan-

dum. Est ergo quod ciclus est spacium aliquorum annorum in se rediens secundum aliquos numeros. Et dicitur ciclus quasi circulus per duplicem sillabam. Est enim sic vocatus eo quod in orbem digestus sit et quasi in circulum dispositum ordinem complectatur annorum sine varietate et sine arte. Sunt autem sex cicli. Primus solaris incipiens in sexto kalendas marcii in festo sancti mathie constans ex .xxviii. annis continens concurrentes et regulares solares et literas dominicales et annos bixestiles et cetera. Secundus est ciclus decemnovenalis constans ex .xviiii. annis et incipit a ianuario continens in se aureum numerum et claves terminorum. Tercius est ciclus lunaris incipiens similiter a ianuario secundum .xviiii. annos. Incipit autem quarto anno cicli decemnovenalis. Hunc invenerunt romani ut scirent quota luna a sole accenderetur. Sed quia processu temporis hec inventio falsificata est nichil operamur secundum hunc ciclum. Quartus est epactalis incipiens .v. kalendas septembris habens similiter annos .xviiii. continens in se regulares lunares et epactas et annos communes et embolismales. Quintus est ciclus magnus constans ex quingentis triginta duobus annis vel secundum aliquos quingentis triginta secundum quem formatur tabula dionisii. Sextus est ciclus indictionalis constans ex quindecim annis et continens indictiones. Romani enim quia eis et aliis difficile erat de remotis mundi partibus venire singulis annis romam ad solvendum tributum per eorum provincias indicta statuerunt quod saltem singulis quinque annis solverentur. Ita quod primo quinquennio apportaret pro tributo ferrum pro fabricandis armis militum et pro re publica pugnantium. In secundo quinquennio argentum pro stipendiis militibus erogandis. In tercio vero aurum pro simulacris fabricandis quibus tunc temporis romani et omnes gentiles sacrificabant ydolis. Et sic semper post aurum quod in anno quintodecimo solvebatur incipiebat quinquennium quo ferrum iterum solvebatur. Et sic erat quasi quidam circulus temporis. Quia ergo romani sic fieri indixerunt ideo illi anni indictio indicti seu nuncupati sunt de qua dictum est supra. Primissimum ergo spacium quinque annorum vocatum est lustrum quia venientibus nunciis provinciarum cum tributo cum cereis et aliis preciosis sumptibus urbem lustrabant. Et hec de computo hic dicta sufficiant.

Explicit computus. Deo gratias.

Ratio aurei numeri mentetenus recitandi.

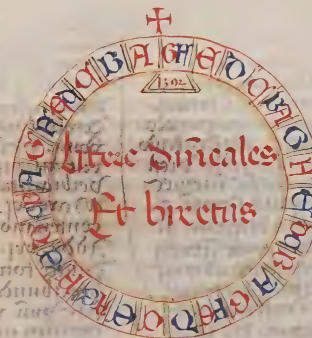
Si semper recitare volueris mentetenus numeros aurei numeri totius anni secundum kalendarium incipias a nodo superiori digiti pollicis et descendendo per ipsum invenies in tercio nodo dicti digiti signatum .3. Et sic invenies primum numerum in kalendario scriptum .3. Postea procedas per secundum digitum scilicet indicem incipiendo a parte inferiori ipsius digiti et ascendendo ad ipsius summitatem et revertendo per tertium digitum scilicet medium in inferiori nodo ipsius invenies scriptum .xi. Deinde revertere per secundum et tertium digitum et semper quod erit in ultimo nodo tercii digiti scilicet medii erit talis aureus numerus in kalendario. Numerando semper usque ad .xviiii. Et transcendendo numerum .xviiii. revertere ad unum. Et sic prosequere usque ad finem kalendarii totius anni.

Ratio reperiendi quantus currit aureus numerus

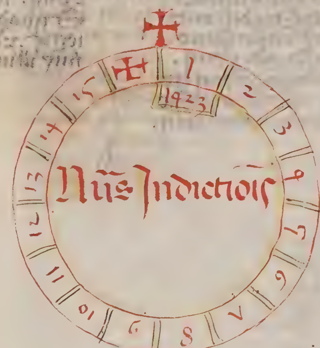
Si vis semper breviter et mentetenus reperire quantum currit aureus numerus. Accipe quilibet pro centenario de annis domini et ad id quod tibi super habundabit a centenariis addas unum deinde illud totum divide per .xviiii. Et id quod tibi superest erit aureus numerus illius anni. Verbi gratia de annis domini M cccc xxi. Accipe quinque pro centenario et habebis .lxx^m. Adde .xxi. Et habebis .lxxxi. Divide totum per .xviiii. Et superabundabunt tibi .xv. addas unum et habebis .xvi. Et tantum currit aureus numerus illius anni. Et transcendendo .xviiii. relinque illud .xviiii. Et quod tibi restabit projectis .xviiii. erit aureus numerus illius anni.

In contrasignato circulo cognoscitur quis numerus aurei numeri currat singulo anno. Nam in anno M ccc lxxxvii currit numerus aurei numeri i. Et sic vadit secundando de anno in annum per circulum, et currendo non habet finem. Aureus numerus renovatur semper die primo mensis Januarii.

In circulo constructo sunt litere vii. scripte in kalendario servientes toto anno diebus ebdomadarum. Similiter scire licet dominicale tocius anni scias quod in 1392 G F. quando scilicet due sunt, prima servierit diei dominicali in illo anno, et fuerint due litere pro bixetum. Nam G servit usque xxiiii februarii, quo die bixextus additur. Et ab ipso die usque per totum mensem decembris F servivit diei dominice. Et currendo de anno in annum non habet finem. Ubi autem sunt due litere simul, eo anno bixextus additur. Cum autem huius litere servierit diei dominice, illico inveniens alias literas servientes aliis diebus ebdomade.

In suscripto circulo cognoscitur numerus indictionis currentis singulo anno. Nam in M ccc xxiii currit indictio prima. Et sic currendo per circulum. Annus renovatur secundum imperium primo Januarii, secundum ecclesiam primo septembris, quantum ad indictionem ipsius mensem Januarii precedentis. Si vis breviter scire cursum indictionis, accipias annos domini a Mille Trecentis supra, et divide eos cum xv, addito per xv. Et quicquid tibi superfuerit ultra xv erit indictio.

Ratio pasce per aureum numerum et literas dominicales.

Aureus numerus

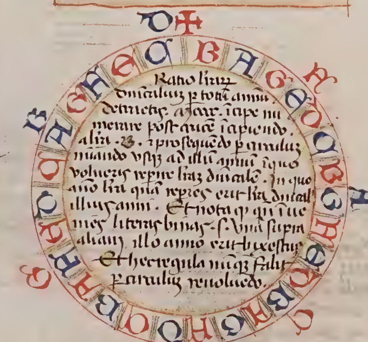
✠	A	B	C	D	E	F	G
1	9	10	11	12	6	7	8
2	6	5	4	3	2	1	1
3	16	17	18	19	20	14	15
4	9	3	4	5	6	7	8
5	6	5	4	3	9	8	7
6	16	17	11	12	13	14	15
7	2	3	4	5	6	1	1
8	23	24	25	19	20	21	22
9	9	10	11	12	13	14	8
10	2	3	4	3	2	1	1
11	16	17	18	19	20	21	22
12	9	10	11	5	6	7	8
13	6	5	4	3	2	1	7
14	16	17	18	19	13	14	15
15	2	3	4	5	6	7	8
16	6	5	4	10	9	8	7
17	16	10	11	12	13	14	15
18	2	3	4	5	2	1	1
19	22	24	18	19	20	21	22

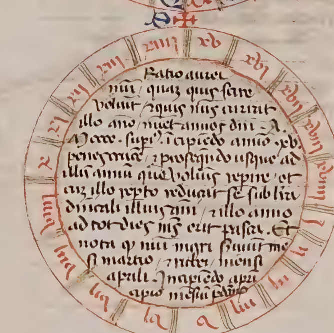
Ratio pasce per aureum numerum et literas dominicales.

Aureus numerus.

✠	A	B	C	D	E	F	G
1	9	10	11	12	6	7	8
2	26	27	28	29	30	31	1
3	16	17	18	19	20	14	15
4	9	3	4	5	6	7	8
5	26	27	28	22	23	24	25
6	16	17	11	12	13	14	15
7	2	3	4	5	6	31	1
8	23	24	25	19	20	21	22
9	9	10	11	12	13	14	8
10	2	3	28	29	30	31	1
11	16	17	18	19	20	21	22
12	9	10	11	5	6	7	8
13	26	27	28	29	30	31	25
14	16	17	18	19	13	14	15
15	2	3	4	5	6	7	8
16	26	27	28	22	23	24	25
17	16	10	11	12	13	14	15
18	2	3	4	5	30	31	1
19	23	24	18	19	20	21	22

Regula huius tabule talis est. Considera literam dominicalem illius anni in quo vis reperire pascam, et aureum numerum similiter eiusdem anni. Quibus repertis procede per lineam transversalem aurei numeri usque per medium literam dominicalem illius anni, et ibi erit pasca illius anni ad tot dies mensis signatos in linea aurei numeri sub litera dominicali. Et nota quod numeri nigri serviunt mensi marcio, numeri vero rubei serviunt mensi aprili. Item nota quod numerus mensis marcii debes incipere a fine mensis marcii. In mense vero aprilis debes numerare a principio ipsius mensis aprilis.

A inventio pasce he breor p aureu nu

A prilis .v. die
Marcij .xxv. die
A prilis .xiij. die
A prilis .2°. die
Marcij .xxij. die
A prilis .x. die
A prilis .xviij. die
A prilis .vij. die
A prilis .viij. die
Marcij .xxvij. die
A prilis .xv. die
A prilis .iiij. die
Marcij .xxiiij. die
A prilis .xij. die
A prilis .p°. die
Marcij .xxj. die
A prilis .viiij. die
Marcij .xxviiij. die
A prilis .xvij. die

Regula verissima ad inveniendum pascha hebreorum p aureum num. Nam a principio huius tabule .s. ab aprili .v. die. descendendo p aureum num antescriptum usque ad num illius anni in quo pascha hebreorum volueris repire, quo num aurei num inv̄ecto ad tot dies signatos in mense aurei num erit pascha hebreorum. Et in dnica proxima subsequenti erit pascha xpianorum. Qua regula completa reincipitur ab ipsius capite et nunquam ht finem.

Ratio pasce hebreorum p qd' h'etur notitia veridica pasche nri.

Nota q quando currit aureus nus .j. semp pascha hebreorum est quinto die aprilis. nostrum vero pascha dnica subsequenti. Item nota q currente aureo nuo usque ab uno nuo usque ad viginti pascha hebreorum est de mense aprili. Et dnica sbsequenti est pascha nostrum. A viginti vero superius usque ad triginta in quo aliquo nuo erit aureus nus ibi ad tot dies erit pascha hebreorum in mense marcij. Et dnica subsequenti erit pascha nostrum. Et hec regula inppetuum durabit.

Ratio hec habetur per aureum numerum.

A ſtanze el cambio de la luna adi. a hore. et a ponti

	G	F	M	A	M	Z	L	A	S	O	N	D
	3	6	4	1	3	6	1	4	3	2	5	7
	lunazo di 31	lunazo di 28	lunazo di 31	lunazo di 30	lunazo di 31	lunazo di 30	lunazo di 31	lunazo di 31	lunazo di 30	lunazo di 31	lunazo di 30	lunazo di 31
Mexi	G	F	M	A	M	Z	L	A	S	O	N	D
1432 A	[illegible] 19 616	1 8 339	2 21 1200	1 30 20 9 600 985	30 12 321	29 9 32	28 12 825	27 1 511	25 13 253	25 2 96	23 15 759	23 4 472
B	21 9 515	20 5 978	21 18 691	20 7 404	19 20 122	17 21 95	17 8 623	16 10 366	14 23 49	14 11 942	12 23 500	12 13 599
C	10 13 570	9 13 774	10 7 408	8 16 200	8 9 993	16 7 106	6 6 419	4 19 132	3 7 925	2 20 638	30 5 22 351 604	30 18 858
D	28 23 570	27 12 283	29 1 1071	27 3 188	26 2 500	25 15 114	25 3 7	23 16 770	22 5 428	21 18 147	20 6 939	19 19 652
E	17 10 360	16 2 18	18 9 771	16 22 484	15 11 297	15 23 14	14 11 303	13 1 505	11 14 229	11 12 21	9 15 134	9 4 447
F	7 17 361	6 5 949	7 18 165	6 6 347	5 20 92	4 8 885	3 23 598	21 2 19 19 100 311	29 23 24	29 81	28 8 528	27 13 241
G	26 1 1034	24 23 227	25 3 460	23 16 183	23 4 965	21 17 649	21 6 392	19 19 150	18 7 898	17 2 611	17 9 324	15 22 87
H	14 10 836	12 23 543	14 12 256	13 9 135	12 13 762	11 2 426	10 15 148	9 381	7 16 794	7 5 407	5 18 120	5 6 913
I	3 19 226	2 18 339	3 21 2	2 9 835	1 31 11 22 341 556	30 9 14	29 12 774	28 1 409	26 13 203	26 2 0	25 15 712	24 4 426
K	22 18 185	21 5 931	22 18 544	21 7 347	20 20 701	18 8 853	18 21 576	17 10 299	15 18 197	15 16 992	13 8 418	13 8 168
L	11 21 131	10 9 931	11 0 637	10 11 360	10 0 63	8 12 854	8 1 568	6 14 281	5 2 1074	4 14 587	3 4 418	13 8 168
M	1 38 18 5 718 1065	0 0 0	1 30 30 6 135 431	28 8 939	28 21 751	27 10 314	26 22 76	25 0 870	24 1 596	23 24 296	22 3 9	21 1 95
N	20 14 226	18 17 228	20 5 1021	18 18 700	17 7 447	16 20 140	16 8 53	14 21 600	13 2 347	12 23 72	11 11 885	11 22 88
O	9 13 311	8 2 29	19 14 827	7 3 530	6 16 243	5 4 1036	4 17 749	3 462	1 19 175	38 1 28 7 181 368	29 9 394	28 22 107
P	27 10 900	25 23 1034	27 12 362	26 788	25 13 832	24 2 545	23 1 256	22 7 1051	20 16 763	20 6 477	18 18 198	18 6 987
Q	16 19 696	15 8 49	16 21 122	16 0 915	14 17 618	13 13 345	13 0 54	11 22 847	10 1 680	9 14 222	8 2 190	7 1 775
R	6 4 492	4 17 226	6 5 909	4 18 122	4 7 424	2 20 137	1 21 8 741 931	30 10 366	28 23 58	28 1 161	15 9 15	14 22 288
S	24 2 517	23 14 255	24 3 507	22 16 220	22 9 13	20 17 317	20 6 439	18 19 155	17 7 948	16 20 661	15 9 347	19 22 418
T	13 10 880	12 23 694	13 12 506	12 1 19	11 13 812	10 2 525	9 5 239	8 3 1031	6 16 744	6 5 457	4 18 117	4 18 963

Quando pervien al .T. che ple el nno. 19. retorna ala .A. e cusi sequita in ppetuo
Nota che in .1432. corse lira .A. in 1433 .B. in 1434 .C. e cusi sequita final .T.

Ratio lune p aureum num in kalendario

Si reperire volueris cõiunctionem lune p aureum num in kalendario invenias aureum num illius mensis in quo reperire volueris cõiunctionem lune et revertere p dies preteritos inclusive usque ad dies quinque et in quinto die in illo mense renovabitur luna.

Ratio epacte per aureum num.

Si vis scire quot sit nus epacte p aureum num incipias sup nodum de subtus digiti pollicis et dic .x. In secundo nodo dic .xx. In tercio dic nulla. Iterum incipe sup eundem primum nodum de subtus dicti digiti et dic .j. In secundo nodo dic .ij. In tercio dic .iij. Et sic revolue p ipsos nodos dicti digiti usque ad num aurei num cui aureo nuo addas num illius nodi sup quem numerando invenies aureum num et summa erit epacta illius anni. Si aut transierit .xxx. id qd sup habundauit ultra .xxx. erit nus epacte.

Tabula de hore e minuti del dì artificiale

Menses / Dies	G (hore. m.)	F (h. m.)	M (h. m.)	A (h. m.)	M (h. m.)	G (h. m.)	L (h. m.)	A (h. m.)	S (h. m.)	O (h. m.)	N (h. m.)	D (h. m.)
i	15 2	13 54	12 31	10 55	9 33	8 44	8 49	9 48	11 16	12 50	14 18	15 12
ii	15 1	13 51	12 28	10 52	9 30	8 43	8 50	9 50	11 19	12 53	14 20	15 13
iii	14 59	13 48	12 25	10 49	9 28	8 43	8 51	9 53	11 23	12 56	14 22	15 14
iiii	14 57	13 45	12 22	10 47	9 25	8 42	8 52	9 55	11 26	12 59	14 24	15 15
v	14 56	13 42	12 19	10 44	9 24	8 42	8 54	9 58	11 29	13 3	14 27	15 16
v i	14 54	13 39	12 16	10 41	9 22	8 42	8 55	10 1	11 32	13 5	14 30	15 16
v ii	14 52	13 36	12 13	10 38	9 20	8 42	8 56	10 3	11 35	13 8	14 32	15 17
v iii	14 50	13 33	12 10	10 35	9 18	8 41	8 58	10 6	11 38	13 11	14 34	15 17
v iiii	14 48	13 31	12 6	10 32	9 16	8 41	8 58	10 9	11 41	13 13	14 36	15 18
x	14 46	13 28	12 3	10 30	9 14	8 41	8 1	10 12	11 44	13 16	14 38	15 18
x i	14 44	13 25	12 0	10 27	9 12	8 41	9 3	10 15	11 47	13 19	14 40	15 19
x ii	14 42	13 22	11 57	10 24	9 10	8 41	9 4	10 18	11 50	13 22	14 42	15 19
x iii	14 40	13 19	11 54	10 21	9 8	8 41	9 5	10 21	11 54	13 25	14 44	15 19
x iiii	14 38	13 16	11 50	10 18	9 6	8 41	9 8	10 24	11 57	13 28	14 46	15 19
x v	14 36	13 13	11 47	10 15	9 4	8 41	9 10	10 27	12 0	13 31	14 48	15 18
x v i	14 34	13 11	11 44	10 12	9 2	8 42	9 12	10 30	12 3	13 33	14 50	15 18
x v ii	14 32	13 8	11 41	10 9	9 1	8 42	9 14	10 32	12 6	13 36	14 52	15 17
x v iii	14 30	13 5	11 38	10 6	8 59	8 43	9 16	10 35	12 10	13 39	14 54	15 17
x v iiii	14 27	13 2	11 35	10 3	8 58	8 43	9 18	10 38	12 13	13 42	14 56	15 16
xx	14 25	13 59	11 32	10 1	8 56	8 44	9 20	10 41	12 16	13 45	14 57	15 16
xx i	14 22	12 56	11 29	9 58	8 55	8 44	9 22	10 44	12 19	13 48	14 59	15 15
xx ii	14 20	12 53	11 26	9 55	8 54	8 45	9 24	10 47	12 22	13 51	15 1	15 14
xx iii	14 18	12 50	11 23	9 53	8 52	8 45	9 26	10 49	12 25	13 54	15 2	15 13
xx iiii	14 15	12 47	11 19	9 50	8 51	8 46	9 28	10 52	12 28	13 57	15 4	15 12
xx v	14 12	12 44	11 16	9 48	8 50	8 46	9 30	10 55	12 31	13 59	15 5	15 11
xx v i	14 10	12 41	11 13	9 45	8 49	8 47	9 33	10 58	12 34	14 2	15 6	15 10
xx v ii	14 7	12 37	11 10	9 42	8 48	8 47	9 35	11 1	12 37	14 5	15 8	15 9
xx v iii	14 5	12 34	11 7	9 40	8 47	8 48	9 38	11 4	12 41	14 7	15 9	15 8
xx v iiii	14 2	12	11 4	9 38	8 46	8 48	9 40	11 7	12 44	14 10	15 10	15 6
xxx	13 59	12	11 1	9 35	8 45	8 49	9 42	11 10	12 47	14 12	15 11	15 5
xxx i	13 57	12	10 58	9	8 44	8	9 45	11 13	12	14 15	15	15 4

In questa sopradicta tabula se contiene quante hore e minuti ha i[n] se cascuno dì artificiale sopra il meridiano di Firenze. La cui latitudine dalequinoctiale he gradi xliij e minuti xlviij. E la sua latitudine nel occidente si he gradi xxxiiij buona mente. Et nota che minuti lx fanno una hora.

Rano aureorum numerorum. littere dominicalium. lxx. xl. pasce. ascensionis. pentec. corporis xpi. residuum dominicarum. et adventus domini.

Aureus numerus	Littere dominicales	lxx. Januarius	Cinis. Februarius	Pasca. Martius	Ascensio. Aprilis	Pentec. Madius	Corpus xpi. Madius	Residuum dominicarum	Adventus domini	
9	D	18	4	22	30	10	21	28	29	
	E	19	5	23	1 Madii	11	22	28	30	
13	F	20	6	24	2	12	23	28	1	decebr
2	G	21	7	25	3	13	24	28	2	
	A	22	8	26	4	14	25	28	3	
10	B	23	9	27	5	15	26	27	27	novebr
	C	24	10	28	6	16	27	27	28	
18	D	25	11	29	7	17	28	27	29	
7	E	26	12	30	8	18	29	27	30	
	F	27	13	31	9	19	30	27	1	decebr
15	G	28	14	1 apl.	10	20	31	27	2	
4	A	29	15	2	11	21	1 Junii	27	3	
	B	30	16	3	12	22	2	26	27	novebr
12	C	31	17	4	13	23	3	26	28	
1	D	1 febr	18	5	14	24	4	26	29	
	E	2	19	6	15	25	5	26	30	
9	F	3	20	7	16	26	6	26	1	decebr
	G	4	21	8	17	27	7	26	2	
17	A	5	22	9	18	28	8	26	3	
6	B	6	23	10	19	29	9	25	27	novebr
	C	7	24	11	20	30	10	25	28	
14	D	8	25	12	21	31	11	25	29	
3	E	9	26	13	22	1 Junii	12	25	30	
	F	10	27	14	23	2	13	25	1	decebr
11	G	11	28	15	24	3	14	25	2	
	A	12	1 Marzii	16	25	4	15	25	3	
19	B	13	2	17	26	5	16	24	27	novebr
8	C	14	3	18	27	6	17	24	28	
	D	15	4	19	28	7	18	24	29	
	E	16	5	20	29	8	19	24	30	
	F	17	6	21	30	9	20	24	1	decebr
	G	18	7	22	31	10	21	24	2	
	A	19	8	23	1 Junii	11	22	24	3	
	B	20	9	24	2	12	23	23	27	novebr
	C	21	10	25	3	13	24	23	28	

Aureus numerus si cadit in literam dominicalem ·1· in dominicam suppone sequentem ·f· dominicam. In 1425 aureus numerus currit ·1· Et litera dominicalis est ·G·. Festum sancte trinitatis semper cadit in octava pentec.

Presens tabula est ratio continua pasce. In qua potes invenire quo die veniat septuagesima. Et prima dies quadragesime. Pasca. Ascensio domini. Pentecostes. Festum corporis xpi. Residuum dominicarum a pentecostes usque ad adventum domini. Et prima dominica adventus. Si vero vis hanc tabulam intelligere oportet te de duobus habere notitiam. Primo quis sit aureus numerus. Secundo que sit litera dominicalis illius anni. Que duo cognosces de facili per scripturam rubricam nigram scriptam sub tabula que incipit 1425 aureus numerus etc. Hoc modo videlicet. Primo accipias aureum numerum illius anni in tabula denotatum. Quo reperto invenias literam dominicalem illius anni scriptam in tabula post dictum aureum numerum. Et nota hic quod si aliquo anno aureus numerus caruerit cum litera dominicali equaliter in una linea eadem in tabula, illa talis litera

dominicalis tunc nichil valet in ratione pasche. Quia semper oportet accipere
literam dominicalem subsequentem aureum numerum. Qua litera dominicali reperta
in tabula nostra predicta discurre per suam rectam lineam per transversum. Teste
do omnes celebrationes predictas quas ipsa linea tibi designabit aperte
sub quolibet mense et die mensis in tabula designatis. Verbi gratia.
Anno domini Mccccxxv. aureus numerus currit .i. quo invento inveniendum est
in tabula litera dominicalis illius anni que est .G. Et ista litera dominicalis
G. designabit tibi per suam rectam lineam per transversum celebrationes
predictas hoc modo videlicet. die .iiij. Febr. erit .lxx. die .xxi. Febr. erit dies ci-
nerum. die .viij. aprilis erit pascha. die vij. maij erit ascensio domini et sic
successive usque ad finem linee per transversum ubi in fine ponitur quod .xxvij
novembris erit prima dominica adventus.

Ratio aurei numeri.

Si vis habere perfectam notitiam aurei numeri divide annos domini per .xviiij. et
adde .i. Et quicquid superest ultra .xviiij. erit aureus numerus illius
anni. Exempli gratia. Mccccxvi. aureus numerus currit .i. Mccccxvij. ij. Mccccxviij.
iij. Et sic procedit usque ad .xviiij. numquam transcende .xviiij. Postea
iterum capitur ab .i. et dictus modus perpetuo sic servatur.

Ratio literarum dominicalium.

Dictiones autem infra scriptorum trium versuum scilicet Fert. ca. dux. cor. amat.
etc. habent notare duo scilicet literam dominicalem currentem et annum bixesti-
lem hoc modo videlicet. prima litera dictionis currentis est litera dominicalis.
Et quando dictio currens finit in T. bixestatur illo anno. Et incipit bi-
xestus in festo sancti Mathie apostoli de mense Febr. In quo festo moratur
duobus diebus super una literam. Et qua incipit mutatur ibi litera
dominicalis sicut in mense Januario. Et sicut mutatur litera dominicalis in
die bixesti. ita mutatur linea in tabula adquirendum celebrationes
predictas. Et nota quod aureus numerus numquam mutatur de suo cursu et loco propter
mutationem bixesti. Unde versus

Fert. ca. dux. cor. amat. gens. factor. cur. coluit. bis.
Res. genus. est. de. corde. bono. gignit. fauis ensis.
1439 Dicta. beant. aqua. gens. fons. det. cunctis. bonus. auctor.

Nota quod In Mccccxxv. currit hec dictio. gens. Ita quod litera dominicalis fuit.
G. Sequenti anno currit. factor. Et sic procedit usque ad auctor. Et
postea incoatur a. Fert. ca. dux. cor. amat. etc.

Ratio reperiendi pascha per aureum numerum in kalendario.

Si volueris reperire rationem pasche per aureum numerum in kalendario. Inve-
nias aureum numerum illius anni quo volueris reperire pascha in mensi-
bus Februarij vel Marcij aut Aprilis. Quo aureo numero reperto
xi.ª dominica subsequenti aureum numerum mensis Februarij. Et septima domi-
nica post aureum numerum mensis Marcij. Et tertia dominica post aureum
numerum mensis aprilis illius anni erit festum pasche resurrectionis domini.

Ratio pasce per aureum numerum et plures dominicales.

Aureus numerus	Litte D	re E	do F	mi G	ni A	ca B	les C
i	12 A	6 A	7 A	8 A	9 A	10 A	11 A
ii	29 M	30 M	31 M	1 A	26 M	27 M	28 M
iii	19 A	20 A	24 A	15 A	16 A	17 A	18 A
iiii	5 A	6 A	7 A	8 A	9 A	3 A	4 A
v	29 M	23 M	24 M	25 M	26 M	27 M	24 M
vi	12 A	13 A	14 A	15 A	16 A	17 A	11 A
vii	5 A	6 A	31 A	1 A	2 A	3 A	4 A
viii	19 A	20 A	21 A	22 A	23 A	24 A	25 A
viiii	12 A	13 A	14 A	8 A	9 A	10 A	11 A
x	29 M	30 M	31 M	1 A	M	M	28 M
xi	19 A	20 A	21 A	22 A	16 A	17 A	18 A
xii	5 A	6 A	7 A	8 A	9 A	10 A	11 A
xiii	29 M	30 M	31 M	25 M	26 M	27 M	28 M
xiiii	19 A	13 A	14 A	15 A	16 A	17 A	18 A
xv	5 A	6 A	7 A	8 A	2 A	3 A	4 A
xvi	22 M	23 M	24 M	25 M	26 M	27 M	28 M
xvii	12 A	13 A	14 A	15 A	16 A	10 A	11 A
xviii	5 A	30 A	31 A	1 A	2 A	3 A	4 A
xviiii	19 A	20 A	21 A	22 A	23 A	24 A	18 A

Si scire volueris quo die celebrabitur anno singulo festum pasche resurrectionis
dominice. Primo invenias numerum aurei numeri scriptum in sua columpna. qui cur-
rit illo anno quo reperire volueris festum pasche. Postea reperias literam
dominicalem scriptam in sua columpna et prosequendo per lineam aurei numeri
et descendendo per lineam litere dominicalis in illo quadro in quo reperies illum
numerum aurei numeri qui descriptus est in illo quadro / si ibi fuerit. M. ad tot
dies marcij erit festum pasche. Et si ibi fuerit. A. ad tot dies mensis
aprilis celebrabitur festum pasche. Hec enim tabula seu regula nunquam habet
finem. De notitia autem aurei numeri et literarum dominicalium copiosas regulas
habes in tabula ante scripta.

Ani dni.	Raxion dela pasqua di luneta per numi demostrativi de sapere cadauna caxela qui scrita sapere aquanti di e de qual mexe vien la pasqua.																		
1383	22	10	2	22	7	29	18	3	26	14	6	19	11	2	22	7	30	18	3
1402	26	15	30	19	11	27	15	7	23	12	3	23	8	31	19	11	27	16	7
1421	23	12	4	23	8	31	20	9	27	16	1	20	12	28	17	9	31	13	5
1440	27	16	1	21	12	28	17	9	24	13	5	25	9	1	21	6	28	17	2
1459	25	13	5	18	10	1	14	6	29	17	2	22	14	29	18	10	26	14	6
1478	22	11	2	22	7	30	18	3	26	15	6	19	11	3	22	7	30	19	3
1497	26	15	31	19	11	27	16	7	23	12	4	23	8	31	20	11	27	16	8
1516	23	12	4	24	8	31	20	5	27	16	1	21	12	28	17	9	31	13	5
1535	28	16	1	21	6	28	17	9	24	13	5	25	9	1	21	6	29	17	2
1554	25	14	9	18	10	25	14	6	29	16	2	22	14	30	18	10	26	15	16
1573	22	11	3	22	7	30	19	3	26	15	31	19	11	3	16	7	30	19	4
1592	26	15	31	20	11	25	16	8	23	12	14	29	8	31	20	5	27	16	8
1611	24	12	4	24	9	31	20	5	28	16	1	21	13	28	17	9	25	13	5
1630	28	10	1	21	6	29	17	9	25	14	5	25	10	2	21	6	29	18	2
1649	25	14	30	18	10	26	15	6	29	11	3	22	15	30	19	10	26	15	7
1668	22	11	3	23	7	30	19	4	26	15	31	20	11	3	16	8	30	19	4
1687	27	15	31	20	12	27	16	8	24	12	4	24	9	31	20	5	28	16	8
1706	24	13	4	24	9	1	20	5	28	17	1	21	13	29	17	9	25	14	5
1725	28	10	2	21	6	29	18	9	25	14	6	25	10	2	22	6	29	18	3
1744	25	14	30	19	10	26	15	7	29	11	3	23	14	30	19	11	26	15	7
1763	23	11	2	22	8	30	19	9	26	14	31	20	12	28	16	8	31	19	4
1782	27	16	31	20	12	28	16	8	24	13	4	24	9	1	20	5	28	17	8
1801	24	13	5	24	9	1	14	5	28	12	2	21	13	29	18	9	25	14	6
1820	28	10	2	22	6	29	18	3	25	14	6	19	10	2	22	7	29	18	3
1839	26	4	30	19	11	26	15	7	23	11	3	23	8	30	19	11	28	15	7
1858	23	12	3	23	8	31	19	4	27	16	31	20	11	28	16	8	31	13	4
1877	27	16	1	20	12	28	17	8	24	13	5	24	9	1	21	5	28	17	2
1896	24	13	5	18	9	28	14	6	1	17	2	22	13	29	18	10	25	14	6

Questa tabula over regula demostra aquanti di del mexe vien ogni anno imperpetuo la paschua. E comenca dali anni dni MCCCLXXXIII. E cusi procedando per ordene per final compimento dela tabula over regula per transuerso. Nella qual tabula sono caxelle .19. per ciascuna regula. E compita una regula over linea se retorna ala altra regula da capo. E cusi per ordene anderai seguitando de caxela in caxela, e de regula in regula per transuerso. E compita la tabula se recomencia da capo dal MCCCLXXXIII. nel qual anno fo la pasqua adi .XXII. marco. E nota che numi negri representano el mexe de marco. E i numeri rosi representano el mexe daprile.

Regula de sapere dire de che di intra ciascuno mexe dellanno per le dodece sillabe in questa tabula denotate.

0	3	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
Zener	Febr.	Marzo	Avril	Mazo	Zugno	Luio	Avosto	Septebr.	Otobr.	Novebr.	Decebr.
Ç	A	M	A	M	Ç	L	A	S	O	N	D
a	d	d	g	b	e	g	c	f	a	d	f
b	e	e	a	c	f	a	d	g	b	e	g
c	f	f	b	d	g	b	e	a	c	f	a
d	g	g	c	e	a	c	f	b	d	g	b
e	a	a	d	f	b	d	g	c	e	a	c
f	b	b	e	g	c	e	a	d	f	b	d
g	c	c	f	a	d	f	b	e	g	c	e
a	d	d	g	b	e	g	c	f	a	d	f
b	e	e	a	c	f	a	d	g	b	e	g
c	f	f	b	d	g	b	e	a	c	f	a
d	g	g	c	e	a	c	f	b	d	g	b
e	a	a	d	f	b	d	g	c	e	a	c
f	b	b	e	g	c	e	a	d	f	b	d
g	c	c	f	a	d	f	b	e	g	c	e
a	d	d	g	b	e	g	c	f	a	d	f
b	e	e	a	c	f	a	d	g	b	e	g
c	f	f	b	d	g	b	e	a	c	f	a
d	g	g	c	e	a	c	f	b	d	g	b
e	a	a	d	f	b	d	g	c	e	a	c
f	b	b	e	g	c	e	a	d	f	b	d
g	c	c	f	a	d	f	b	e	g	c	e
a	d	d	g	b	e	g	c	f	a	d	f
b	e	e	a	c	f	a	d	g	b	e	g
c	f	f	b	d	g	b	e	a	c	f	a
d	g	g	c	e	a	c	f	b	d	g	b
e	a	a	d	f	b	d	g	c	e	a	c
f	b	b	e	g	c	e	a	d	f	b	d
g	c	c	f	a	d	f	b	e	g	c	e
a		d	g	b	e	g	c	f	a	d	f
b		e	a	c	f	a	d	g	b	e	g
c		f		d		b	e		c		a
A	diz	de	gre	luti	or	gro	ci	fos	a	dei	fix

	m	a	m	ç	l	a	s	o	n	d	ç	f
Questi sono li concorrenti.	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4	0	3

Questa tabula qui sopra designata ne da a cognoscere de che di intra ciascuno mexe dellanno in doi modi. El primo si he chel te da a cognoscere per dodece sillabe, per le quale non poi sapere sono per lanno presente, over de quel anno nel quale tu sei. El secondo modo nel da a sapere per regula generale de che di fo over intro qual mexe se pruo sapere, over del passato, o pocho, o assai, del presente, o del futuro del quale fusti dimandato como seria a dire. Nel anno dni MCCCCXX. de che di intro marzo, over qualche altro mexe tu volesti sapere. E como serebe a dire. Nellanno dni MVCLXII. de che di intrara agnu.

Regula de sapere dire de che di intra ciascun mexe delanno presente per le .XII. sillabe sopraschritte.

Ra per bello ordine te voglio demostrare el modo de sapere dire de che di intro, over intrara el mexe dellanno presente per le .XII.

sillabe antiscripte. Sapi che lanno ha .xij. mexi. e ciascuno mexe ha la soa sillaba. cioè. Zenaro ha .A. Febr. ha dam. Marzo. ha .de. Aprile ha .ge. Mazo ha bat. Zugno ha .e. Luio ha .go. Auosto ha .a. Septembr. ha .fof.
Octobr. ha .a. Novembr. ha da. Decembrio ha fex. E queste ançe parole
cioè. Adam. degebat. ego. afof. adafex sono .xij. sillabe como apare
de sopra. Ora a voler sapere de che di intrarà uno mexe dell'anno fa-
rai cusì. Conterai da zenaro cioè farai capo zenaro. E dirai zenaro
.j. febr. .ij. Marzo .iij. aprile .iiij. Mazo .v. Zugno .vj. Luio .vij. auo-
sto .viij. septembr. .viiij. octobr. .x. Novebr. .xj. decembr. .xij. E cusì
comenzando da zenaro andarai numerando fina a quel mexe del qual vuoli
sapere. e quanti mexi serano fina a quel mexe el qual tu vuoli sape-
re tante sillabe conta. e quela che vien sopra quel nuo lo mexe in-
trarà in tal letera qual serà quela de quela sillaba. Ma tu conuieni
sapere in che letera corre la domenica quel anno. E saputo questo ve-
di che di he la letera de la sillaba et in tal di intrarà lo dicto mexe.
Ponamo caxo che la domenica corra sul .D. e volimo sapere de che di
intrarà auosto. nui numeraremo da zenaro fin auosto che sono.
.viij. mexi. donqa contamo .viij. sillabe, cioè .A. una. dam. do. de.
tre. ge. quatro. bat. ançe. e. sie. go. sette. a. octo. donqa lo primo
di d'auosto serà .C. donqa se .D. he domenica. .C. serà sabbato sì
che in sabbato serà lo primo di d'auosto. E cusì farai ogni simi-
gliante raxione.

Secondo modo nota che el te convien far capo al marzo con ciò sia ra-
xione che li anni domini se renova al marzo. E cusì como sono .xij.
mexi da la intrata de marzo fina a la insita de febr. cusì habiamo
.xij. concorrenti e ciascuno ha el suo. I quali concorrenti sono
notati in la tabula antiscripta comenzando sopra al marzo e cusì
andando fina al febraro. Ora a volere sapere de che di fo over
serà alcuno mexe dell'ano. sapi che prima tu dei partire lo millesi-
mo per .xxviij. sapiando che ogni quatro anni corre bixesto. Et
per ogni anno che corre bixesto l'anno viene cresare uno .di. Et
in capo de .xxviij. anni ne dà el bixesto una septimana cioè .dj.
.vij. E per questi .vij. di tu dei partire lo millessimo che corre quel
anno del qual tu vuoli sapere che corre lo primo di del mexe. E quelo
che avançe tu dei prendere, e per ogni quatro che avançasse tu dei
adgiungere sopra questo avançamento .vn. di. E facto questo tu
dei trovare lo concorrente del mexe qual tu vuoli sapere. e adgiun-
gilo cum questa quantità de sopra. E poi de tale adgiungimen-
to dei cavare una septimana cioè .vij. di. e vedere se lo romanente
in questi di sa fornita. cioè se'l romanesse .v. dire domenica si he el ca-
po de septimana. donqa començamo contare da essa e dicamo.
domenica .j. Luni .ij. Marti .iij. Mercore .iiij. Zoui .v. E de zoui
intrarà quel mexe che tu vuoli sapere. Over in zoui di he stato
el primo di. cioè se tu vuoli sapere del passato. E questo perchè ançe
era lo romanente. E questo ançe romanere s'intende zoui .di.

Per bisognarà te voglio porgere plui exempli. Dime de che di fo el
primo di de septebr. In .M.ccccxxxij. Farai cusì. Parti el .M.ccccxxxij
per .xxviij. Ene vien .lj. e resta .lj. e roman .iiij. Ora prendi que-
sto quatro. e di perchè ogni quatro anni corre bixesto, e che l'anno
cresce uno di. Impertanto voglio metere questo uno di sopra .iiij.
e fa .v. di. E cum questo adgiungere lo concorrente del mexe
de septembr el qual como vedi in la tabula antescripta he .iiij.
adgiungilo cum .v. e fa .viiij. Ora di questo .viiij. cava la

septimana. cioè .di .vij. e roman .dò. Ora donqa cominciamo a conta-
re e dicamo. domenica .j. Luni .ij. E de luni fo el primo di de septebr
de l'anno domini .M.ccccxxxij. E sta bene. E per questo modo farai le somegliante.

Regula de trovare li concorrenti di mexi de l'anno.

Ora te voglio mostrare la regula de sapere trovare li concorrenti de ciascu-
no mexe. Vero he che marzo ha .do. per suo concorrente. E da marzo fa-
ciamo sempre el capo. e dicamo li concorrenti de aprile quanti sono. over
qual he lo concorrente de aprile farai cusì. Tu sai che marzo corre
in .ij. e sai che la di .xxxj. congi questo .xxxj. cum lo .ij. e farà .xxxiij.
parti .xxxiij. per .vij. viene .iiij. e roman .v. e questo remanente si he
lo concorrente de aprile. cioè .v. Ora trova lo concorrente de marzo
e di cusì. Aprile ha lo concorrente de .v. e sì ha .di .xxx. a congi lo concorrente
che .v. cum li di .xxx. e farà .xxxv. partilo per la septimana cioè
per .vij. di. e vien .v. e roman .o. E .o. si he lo concorrente de mazo.
Ora dime lo concorrente de zugno. dirai. Mazo ha di .xxxj. e de concorren-
te .o. a congi .o. cum .xxxj. e fa .xxxj. parti per .vij. e romane .iij.
e lo concorrente de zugno. he dr. .iij. Ora dime lo concorrente de
luio e dirai. Zugno ha di .xxx. e de concorrente .iij. congelo cum .xxx.
e fa .xxxiij. partilo per .vij. vien .iiij. e roman .v. e .v. sono li concorren-
ti de luio. Ora dime lo concorrente d'auosto. Luio ha di .xxxj. e
de concorrenti ha .v. che fa giunti insieme .xxxvj. parti per .vij.
vien .v. e roman .j. et .j. he lo concorrente d'auosto. E per lo simele
facendo troverai che septembr ha .iiij. de concorrente. Octobr .vj. no-
vembrio .ij. e decembr .iiij. E per ho habiamo facto .2503514624.
E sono sempre fermi. ma questa he la regula de sapere trovare li suo
concorrenti.

Exemplo. Dime de che di intrarà mazo del .M.ccclxxx. Farai cusì.
parti .M.ccclxxx. per .xxviij. e roman .vj. E cum questo adgiun-
gi uno per lo bixesto. perhò che in .vj. el ghe una volta .iiij. e farà .vij.
Nota che per tante volte quante el ghe .iiij. tanti di dei adgiungere
sopra lo avançamento de la partitione de lo millessimo per .xxviij.
qual partitione he stata .vj. unde a congi uno a .vj. e fa .vij. Poi
truova lo concorrente del mexe che voi sapere cioè de mazo qual
concorrente he .o. congi .o. cum .vij. e fa .vij. cava la septimana
cioè .vij. de .o. e roman .o. Ora nota perchè roman .o. non poi ripu-
tare la domenica e convien che questo di sia de sabbato. Imperpertanto
el roman .o. perchè se'l romanesse .j. seria de domenica. E ta remanere
.o. non li giunge. e per tanto le de sabbato e cusì tuti simeli serano de
sabbato.

Exemplo cum lo quale trarai d'ogni dubio. Dime. In .M.cccc. de che di
intrò aprile. Farai cusì. Parti .M.cccc. per .xxviij. e roman .o. E sopra questo
.o. congi lo .o. per lo bissesto. e fa .o. Poi vedi lo concorrente de apri-
le. che .e. .v. e congi .v. cum .o. e fa .v. Cavane .vij. de li quali
non se po cavare. E perhò nota che quando non se po cavare dei
contare quanti sono. E non se ne die cavare se non comple .vij. don-
qa dicamo. domenica .j. Luni .ij. Marti .iij. Mercore .iiij. Zuo-
ba .v. E ançe sono. Donqa intrarà de zoui di. E cusì farai de
ciò che tu vorai le someglianite.

Marzo	2
Aprile	5
Mazo	0
Zugno	3
Luio	5
Auosto	1
Septebr	4
Octobr	6
Novebr	2
Decebre	4

d 1450
e 1449
bi f g 1448. fornisse l'anno fin s[an]c[t]o Mathia
a 1447
b 1446
c 1445
bi d e 1444 fornisse l'anno ut sup.
f 1443
g 1442
a 1441
bi b c 1440 fornisse l'anno ut sup.
d 1439
e 1438
f 1437
bi g a 1436 fornisse l'anno ut s.
b 1435
c 1434
d 1433
bi e f 1432 fornisse l'anno ut s.
g 1431
a 1430
b 1429
bi c d 1428 fornisse l'anno ut s.
e 1427
f 1426
g 1425
bi a b 1424 fornisse l'anno ut sup.
c 1423
d 1422
e 1421
bi f g 1420 fornisse l'anno ut sup.
a 1419
b 1418
c 1417
bi d e 1416 fornisse l'anno ut s.
f 1415
g 1414
a 1413
bi b c 1412 fornisse l'anno ut s.
d 1411
e 1410

E nota che tutti li anni del bixesto se fornisse a s[an]c[t]o Mathia de febr como apare di sopra.

Regula de sapere trovare la letera dominicale del passato del presente e del avenire.

Or in proseguendo vogliote denotare una regula per laquale poterai sapere la letera dominicale de ciascaduno anno cioè del passato del presente e del futuro. E secondo la predicta regula se nui volemo sapere delo advenire debiamo computare quanti anni sono del millessimo dove noi siamo fin a quel melessimo del quale noi vogliamo sapere. E quelli anni che serano devemo partire per quatro. perche ogni quatro anni havemo bixesto. E quelo che viene devemo multipliare contra .v. impo che quel anno che corre bixesto la dominica corre sopra una letera infinal di di s[an]c[t]o Mathia de febr. E da quelo di trapassato torna in dietro e si ne va una letera per tuto quel anno. cioè se la dominica corresse in sul .b. fin a s[an]c[t]o Mathia, infina i[n] capo dell'anno correria poi sopra lo .a. E per tanto se multiplica lo .quatro via .v. E nota che se alo partire per quatro te avanzasse qual cossa quelo te avanza dei pone sopra lo producimento dela multiplicatione del .iiii. via .v. E tanto quanto el fara, tante letere dieti tornare in dreto, da quela su la qual corre la dominica in lo millesimo dove sei. E a cui quela letera che finisse la quantita di nui, su quela medessima corre la dominica in lo millessimo dove sei. E se quela letera che finisse la quantita di nui su quela medessima correra la dominica in quelo tale tempo che voi sapere cioè in lo advenire. Nota che se voi sapere del passato dei fare tuto per simel modo. reservato che la quantita che tu produci dela multiplicatione de .iiii. via .v. cum lo adgiungimento de quelo che avanza dei comenzare a contare su quela letera qual he dominicale in lo tempo dove sei andando inanzi per ordine como se vole a dire. A. una. B. 2. C. 3. D. 4. E. 5. etc. ma per sapere delo advenire dirai. A. una. G. 2. F. 3. E. 4. D. 5. etc. Sicomo te denotero exempli. E nota che in MCCCCXXXVI la letera dominicale era .G.

Exemplo primo chi me domandasse su qual letera correra la dominica in l'anno MCCCCL. Farai cusi. Tu di che in lo MCCCCXXXVI correva sul .G. donque ponamo che noi siamo in questo millessimo del MCCCCXXXVI. Dirai cusi dal MCCCCXXXVI in final MCCCCL. sie de tempo .xiiii. anni. liquali .xiiii. anni per la nostra regula debiamo partire per .iiii. per respecto che ogni .iiii. anni habiamo bixesto. e si ne viene .iii. e avanza .ii. i quali .ii. debiamo tenere a mano. E li .iii. che ne vien debiamo multipliare via .v. che fa .xv. e sopra questo .xv. devemo poner el .ii. che avanza e fa .xvii. e .xvii. letere devemo tornare in dreto per lo modo che se vede nel margine che sono .xvii. letere. perche lo .G. he l'ultima su la quale corre la dominical. In lo MCCCCXXXVI. lo qual .G. se die lassare e comenzare dal .F. e dire. F. 1. E. 2. D. 3. C. 4. B. 5. A. 6. G. 7. F. 8. E. 9. D. 10. C. 11. B. 12. A. 13. G. 14. F. 15. E. 16. D. 17. Unde in MCCCCL la dominica correria sul .D. E tale mente se puo provare. Tu sai che in MCCCCXXXVI correva .G. donche correra lo .F. in MCCCCXXXVII. E in MCCCCXXXVIII correra lo .E. E in MCCCCXXXVIIII correra lo .D. E in MCCCCXL sie bixesto. e conviene che l .C. vada infino a s[an]c[t]o Mathia. E lo .B. si fornisca l'anno. E poi in MCCCCXLI correra lo .A. E cusi proseguendo troverai che la regula dice bene, e he iusta.

Exemplo secondo. Dime su qual letera correra la dominica lo MCCCCX. Farai cusi. Tu sai che in lo MCCCCXXXVI correva sul .G. con-

que vedi quanto tempo he dal MCCCCX fin al MCCCCXXXVI. E sie .xxvi. anni. Partili per .iiii. e vien .vi. e avanza .ii. multiplica .vi. via .v. fa .xxx. con l'avanzamento cioè .ii. e fara .xxxii. havrai computa .xxxii. letere seguendo lo .a.b.c. per ordene como apare nel marghine non comenzando dal .G. ma anche dal .A. perche tute doe fueno lo MCCCCXXXVI. cioè che .A. corse fino a s[an]c[t]o Mathia e .G. corse lo complimento dell'anno. Per tanto comenzerai dal .B. e computa per final .xxxii. E troverai che in lo MCCCCX la letera dominicale sera .E. E cusi farai le simele e stanno a ponto.

Pasqua. [illegible]

Li sopra scripti tre versi scripti atorno questa rota, se trova la pasqua di giudei et subsequente mente la pasqua di xpiani. In questi tre versi sono dictione diecenoue, per i qual diecenoue se debono partire li anni del nostro signor miser yhu xpo et adgiungere vno. e sel te romagnira vno. tu haverai esse. scripto qui sopra como vedi. se haverai. do. gravem. e cusi anderai dietro per ordine. E nota che quando la dictione che hai fenisse in litera. m. quel anno la pasqua di giudei sera de marzo. E quando la non finisse in. m. sera de aprile. E quando le de marzo comenciase numerare da la fine de marzo. E quando le de aprile comenciase annumerare da la intra ta del mexe. E nota chel se die tuor la prima letera de la dictione. E tanquanto numero la he nel alphabeto a tanti di del mexe he la pasqua di giudei. cioe de aprile a la intrata, e de marzo a la insita. E trovata la pasqua di giudei la domenega inmediate sequente, he la pasqua di xpiani. E quando el corre bixesto la pasqua di giudei. transcorre vn giorno.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.	i.	k.	l.	m.	n.	o.	p.	q.	r.	s
19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.										
t.	u.	x.	y.	z.	ʔ.	ꝯ.	ꝛ.										

Regula e rasione verissima a trovare el corso dela indictione.

Qui comincia vna regula per la quale sempre saperai trovare la indictione la quale regula depende da questi dui versi. cioe.

Si tribus adiectis dominj diuiseris annos.

Per ter quinque datur indictio significata.

Vnde ne amaistra la dicta regula che di quel anno nel qual volemo sapere quanto corre la indictione debiamo sopra lo millessimo che corre in quel anno adgiungere. iij. E quelo fara el corso del millessimo cum lo adgiungimento del tre. debiamo partire in tre via cinque e cassare quelo che ne viene. E tanto quanto he lo remanente tanto corre in quel anno la indictione. E nota che quando auanza se. o. diuidendo in tre via. v. lo corso dela indictione serebe quel anno sul partitore, che. tre via. v. cioe. xv. E quindexe corre in nue auanzando. o. per lo partitore. Siche per questa regula poi per ogni tempo sapere in breue lo corso dela indictione. Vnde metone do exempli.

Exemplo primo. In mcccc xxxvj. quanto correua la indictione. Farai cusi. Adgiungi. iij. a. mccccxxxvj. E fara. mccccxxxviiij. Vnde per la regula e sententia di dicti versi. parti. mccccxxxviiij per tre via. v. viene. lxxxxv. E t'avanza. xiiij. E. xiiij. era lo corso dela indictione l'anno. mccccxxxvj.

Exemplo secundo. Proua di questo, she chio dimando. In lo. mccccxxx quanto correua la indictione. Farai cusi. Adgiungi. iij. al mccccxxx e fara. mccccxxxiij. parti per tre via. v. e viene. lxxxxv. E t'avanza viij. et. viij. era lo corso dela indictione. In mccccxxx.

Proua di questo. haueme trovato nel altro exemplo, che in mccccxxxvj correua la indictione. xiiij. E in lo secundo exemplo trouamo che in. mccccxxx correua. viij. donque diciamo cusi. mccccxxx. correua. viij. Nel mccccxxxj. viiij. Nel mccccxxxij. x. Nel mccccxxxiij. xj. Nel mccccxxxiiij. xij. Nel mccccxxxv. xiij. Nel mccccxxxvj. xiiij. E trouamo che ne responde el vero per ho la regula sta bene.

1430	8.
1431	9.
1432	10.
1433	11.
1434	12.
1435	13.
1436	14.

Raxione de quanti mexi e di ha lanno.

Nota che lanno he. xij. mexi. et he. di. ccclxv. et vno quarto de di. Et nota che in lo dicto anno. cioe. mexi. xij. ciascuno mexe de questi ha di. xxxj. cioe. Zenaro. Marzo. Mazo. Luio. Auosto. Octobre. E decembrio. che sono in suma questi. vij. mexi. ccxvij. di. Apreso seghe quatro mexi. cioe. Aprile. Zugno. Septembre e Nouembre. che ciascuno ha di. xxx. che sono in suma. di. cxx. E haueremo cum. ccxvij. di. cccxxxvij. Apreso seghe febr che ha di. xxviij. et haueremo cum. cccxxxvij. di. ccclxv. Ora dei considerare che ogni capo de quatro anni corre bixesto. E corrend bixesto corre a febraro vno di. siche la ogni capo de quatro anni di. xxviiij. E per questa raxione se tene che lanno ha. ccclxv. di et vno quarto. Bene he vero che in tute rasione di marchadantia, e de insiterdo. e de pagamento se fa raxione a di. xxx. al mexe.

Raxione de quante hore sono in uno di naturale. e quanti ponti sono in una hora.

Noti che uno di naturale he .xxiiij. hore. Et una hora he ponti .M lxxx. Siche el viene adessere el di naturale over fra di e nocte: xxv milia, nuove cento e vinti ponti. Et ogni luna ha .xxviiij. di. e $\frac{191}{360}$ de di.

Raxione dell anno solare e lunare.

Lanno del sole he di .ccclxv. sio Jhebrei. e sso xpiani .ccclxv. di. et uno quarto. Ma in capo de quatro anni siamo dacordo chel lanno ha di .ccclxvj. Eche in tal anno corre bixesto zob sarta el sole. Febr. ha di .xxviiij. Et ogni anno bixestile ha .xiij. lune. Lanno de la luna he di .ccc liiij. hore .viij. ponti viij^c lxxvj. Et he maiore lanno del sole che quelo de la luna di .x. hore .xx. ponti. cequatro. Lanno he .xij. lune. la hora he ponti .M lxxx. quando no he bixestille.

Regula generale de trovare semp la epacta de la luna passata prte a futi.

Vi te voglio denotare una regula p laquale semp saperai trovare la epacta generale de la luna. E p essa regula saperai dire del passato, del presente, e del futuro. in quanto corse, over corre, o correra la epacta de la luna. Farai cusi. Truova el millessio de lanno dni che corre in quel tempo che tu vuoli sapere la epacta. Et a quelo mellessimo adgiungi uno e no te dico el perche. Ma che se sia partiti lo dco Millessimo cum lo adiugnimento de uno p .xviiij. e quelo che te avanca multiplica p .vndexe. E lo producto parti p .xxx. E lo rimanente over avancamento serà lo corso de la epacta p tuto quel anno. Verbi gratia. Exemplo dime quanto correva la epacta in M cccc xx. Farai cusi giungi uno. al M cccc xx. E fa M cccc xxj. parti per .xviiij. avanzatene .xv. e questo .xv. multiplica contra .xj. e fara .clxv. parti questo .clxv. per .xxx. e romany .xv. e .xv. era el corso de la epacta in tuto quel anno .cc. del .M cccc xx. E cusi tolgli tutti la epacta de tuti li tempi che te fossero dicti.

Regula ad inveniendum pasca resurrectionis dni que nunquam fallit.

Post festum sce ppetue et felicitatis quod celebratur die septimo intrante mense marcij. post aureum numerum illius anni in quo volueris invenire pascha in tercia dnica festum pasche resurrectionis dni nri ihu xpi semper habebis.

Ratio lune sm ecclesiam

	Septeb. S	Octob. O	Novebr. N	Decebr. D	Januari G	Febr. F	Marti M	Aprilis A	Madi M	Junii G	Julius L	Augusti A
A	29 11 362	29 0 75	22 13 668	22 1 581	20 19 294	19 3 7	20 15 800	19 4 513	18 17 226	17 5 1019	16 18 732	15 7 445
B	13 28 158	13 8 951	11 21 664	11 10 377	9 23 90	8 1 883	9 0 596	7 13 309	7 2 22	5 9 815	5 2 528	3 16 241
C	2 9 1034	31 6 17 460 747	29 19 173	29 7 966	27 20 679	26 9 392	27 22 105	26 10 898	25 23 611	24 12 324	24 1 37	22 13 830
D	21 2 543	20 15 256	19 3 1049	18 16 762	17 5 475	15 18 188	17 6 981	15 19 694	15 8 407	13 21 120	13 9 913	11 22 626
E	10 11 339	10 0 52	8 12 845	8 1 558	6 14 271	5 2 1074	6 15 777	5 4 490	4 17 203	3 5 996	2 18 709	30 1 20 7 422 135
F	29 8 928	28 21 641	27 10 354	26 23 67	25 11 860	24 0 573	24 12 286	23 1 1079	24 14 792	21 3 505	20 16 218	19 4 1011
G	17 17 724	17 6 437	15 19 150	15 7 943	13 20 656	12 9 369	13 22 82	12 10 875	11 23 588	10 12 301	10 1 14	8 13 807
H	7 2 520	6 15 233	5 3 1026	4 16 739	3 5 452	1 18 165	3 6 958	1 19 671	30 21 10 0 7 384	29 9 890	28 22 603	27 11 316
I	26 0 29	25 12 822	24 1 535	23 14 248	22 2 1041	20 15 754	22 4 467	20 17 180	20 5 973	18 18 686	18 7 399	16 20 112
K	15 8 915	14 21 618	13 20 331	14 23 44	11 11 837	10 0 550	10 13 263	9 1 1056	8 14 769	7 3 482	6 16 195	5 988
L	3 17 101	3 6 914	1 19 127	30 20 1 7 920 633	29 9 346	27 22 59	29 10 852	27 23 565	27 12 278	26 0 1071	25 13 784	24 2 497
M	22 15 210	22 3 1003	20 16 716	20 5 429	18 18 142	17 6 935	18 19 648	17 8 361	16 21 74	15 9 867	14 22 580	13 11 293
N	12 0 6	11 12 799	10 1 512	9 14 225	8 2 1018	6 15 731	8 4 444	6 17 157	6 5 950	4 18 663	4 7 376	2 20 89
O	30 21 5 695 882	30 10 308	28 23 21	28 11 814	27 0 527	25 13 240	26 1 1033	24 14 746	24 3 459	22 16 162	22 4 965	20 17 678
P	19 6 391	18 19 104	17 7 897	16 20 610	15 9 323	13 22 36	15 10 829	13 23 542	13 12 255	12 0 1048	11 13 761	10 2 474
Q	8 15 187	8 3 880	6 16 693	5 5 406	4 18 119	3 6 912	4 19 625	3 8 338	2 21 51	30 22 1 7 884 557	30 11 270	28 23 163
R	27 12 776	26 1 489	25 14 202	25 2 995	23 15 708	22 4 421	22 17 134	22 5 927	21 18 640	20 7 353	19 20 166	18 8 859
S	16 21 572	16 10 285	14 22 1078	14 11 791	13 0 504	11 13 217	12 1 1010	10 14 723	10 3 436	8 16 149	8 4 942	6 17 655
T	5 6 368	4 19 81	3 7 874	2 20 587	30 22 1 9 300 13	29 10 806	30 23 519	29 12 232	29 0 1025	27 13 738	27 2 451	25 15 164

Se tu vuoli trovare la letera corente cadaun anno, cusi passato como prte e futuro, parti li ani dni p .xviiij. ecomo .J. ubi gnt. parti .M cccc xliij p xviiij resta .viij. adonca .J. chavevai .viij. et exemplo la .viij. letera che he .J. Noti chel millessimo de la prte tabula comença de septebr. Et el di comença ala pa hora del giorno. E nota che quando dice cinta di naturale hore se intende i quel medessimo di. ubi gnt. la pria ra sione posta primero la letera .A. dice di. 24. hore .11. Queste hore se intendeno messe. uno quarto di al tempo de la hora .xj. da poi levato el sole. Noti che nel M cccc xxxviij. corre la letera .P. e va fin al .T. E possa revinença al .A. e cusi dura in ppetuo.

capricornus signum mobile

caput
aquarius signum fixum.

collum.
gemini signum commune.

brachia
cancer signum mobile.

pectus.
leo signum fixum

virgo signum commune.

Renes

pisces signum

aquarius signum

Tibia
Capricornus signum

Coxe
Sagittarius signum com.

Genua
Scorpio signum fixum

genitalia
Libra signum mobile

Renes et spatule

Hec sunt signa polli que semp sunt via soli

Regula de sapere del passato del presente, e del futuro quanti di [illegible] ha la luna de qualunche mexe tu vorai sapere.

Ra te voglio mostrare la regula de sapere dir, del passato, del presente, e del futuro, quanti di ha la luna, zoe li quanti di de qualunche mexe tu vorai sapere. Farai cusi. Trouerai prima la epacta chome descripto aquati in questo libro nel foglio precedente. Poi giungi lo corso dela epacta cum li di del mexe qual tu voi sapere. Poi conta da marzo fina quel mexe qual tu voi sapere e quelo che sera, adgiungi cum lo adgiugnimento del corso dela epacta, e deli di del mexe, e di quelo che sera cauane .xxx. E quanto sera lo romanente tanti di hauera la luna, a quelo di de quel mexe che tu vuoli sapere. Vbi gratia.

[D]ime quanti di hauera la luna adi .viij. agosto. In M cccc xij. Farai cusi vedi prima quanto correua la epacta in quelo. Adgiungi .j. a M cccc xij. E fa M cccc xiij. Parti per .xviiij. e sta quanta .vij. Multiplica .vij. via .xj. fa lxxvij. parti per .xxx. e auanza .xvij. et .xvij. correua la epacta in quelo anno. E se tu vuoli sapere quanti di haueua la luna in quel anno adi .viij. agosto. Adgiungi lo corso dela epacta cum li di del mexe .xvij. e .viij. fa .xxv. Poi vedi quanto he da marzo fina a agosto, che gli he .vj. giungi .vj. cum .xxv. e fa .xxxj. cauane .xxx. e roman .j. et di .vno haueua la luna In M cccc xij adi .viij. agosto. Nota che quando he meno de di .xxx. tu no ne dei leuare, e si ha la luna tanti di quanti seranno queli. Nota ancora che se a ponto arriuasse in .xxx. tu dei cauare .xxx. di .xxx. e roman .o. e .o. haueria la luna, zoe intendi che in quel di he vechia e nuoua, e rinouase.

Exemplo secondo. Dime quanti di hauera la luna In M cccc lxxxxviij adi .ij. aprile. Vedi quanto correua la epacta la correua .xviij. giungi li .ij. di de aprile ali di .xviij. e fara .xx. Poi di da marzo fin aprile el gli he .ij. giungi col .xx. e fa .xxij. E le mancho de .xxx. Adoncha la luna hauera di .xxij.

Exemplo terzo. Dime quanti di haueua la luna In M cc lxx adi .xxx. nouembre. Vedi che correua la epacta la correua .xvij. adgiungi .xvij. cum .xxx. e fa .xlvij. Poi di quanto he da marzo fina nouembre el gli he .viiij. giungi cum .xlvij. e fa .lvj. cauane .xxx. e romany .xxvj. E di .xxvj. haueua la luna adi .xxx. nouembre nel M cc lxx.

Exemplo quarto, et vltimo. Dime quanti di hauera la luna in M cccc [illegible] xxvij adi .vij. marzo. La epacta correra .xxiij. giungi la .vij. di e fa .xxx. de marzo he .j. e fa .xxxj. cauane .xxx. e resta .j. E di .j. hauera la luna adi .vij. marzo In M cccc xxxvij. E sono tute prouate e stanno bene.

Pasqua di xpiani.

Nota che questa tabula manifesta la resurrectione del nostro signore misser Yhesu Xpo in questo modo. Che ciascuna letera negra demostra la pasqua esser de marzo e la letera rossa de aprile. Intendando che quando la pasqua viene de marzo el se die comenzar numerar dala fine del mexe de marzo. E quando vien de aprile se comenza numerare dal principio del mexe de aprile. E nota che in M cccc xj. corse la letera .m. prima scripta in la rota, si che in quel anno la pasqua fo adi .xij. intrando aprile. E cusi seguendo trouerai la pasqua in litera rossa intrando aprile. E in litera negra comenzando numerare dala fine de marzo. E complite le letere comenza da capo, e mai no ha fine.

1 . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . 7 . 8 . 9 . 10 . 11 . 12 . 13 . 14 . 15 . 16 . 17 .
a . b . c . d . e . f . g . h . i . k . l . m . n . o . p . q . r .

18 . 19 . 20 . 21 . 22 . 23 . 24 . 25 . 26 .
s . t . u . x . y . z . ꝛ . ꝯ . ꝶ .

Kalendarium stellarum et festivum xij. mensium anni

Zener — a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.

Febr — d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c

Marzo — d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f

Aprile — g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.

Mazo — b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.

Çugno — e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.

Kalendarium stellarum et festivum xij. mensium anni

Luio — g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.

Agosto — c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.

Septe — f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.

Ottubr — a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.

Novembr — d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.

Decembr — f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.b.c.d.e.f.g.a.

	Martius	Aprilis	Maius	Junius	Julius	Augustus	September	October	November	December	Januarius	Februarius	Gradus lune	
	M	A	M	I	I	A	S	O	N	D	I	F		
	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	19 / 2[illegible] / 1[illegible]	1
	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	2 3 / 5	2
	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	25 / 13 / 6	3
	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	25 / 12	4
	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	25 / 22	5
	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	18	6
	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	1 / 19 / 28	7
	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	11 / 24	8
	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	7 / 20 / [illegible]	9
	Capricornus	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	17 / 30	10
	Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	13 / 26 / [illegible]	11
	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	23 / 6	12

Scias quod decursus solis et lune fit per istam tabulam superius descriptam. Unde luna manet in quolibet istorum signorum diebus duobus cum dimidio. Et sol manet in quolibet ipsorum signorum per mensem integrum. Si autem vis scire in quo signo sit luna, habeas in memoria quot dies habet luna et vade numerando per illam lineam in qua descriptus est numerus .A. dum eris in numero dierum lune, et reperto numero dierum lune firma te ibi, et discurre per illam lineam dum eris per medium litere que sunt illi mensi tempore illo quo cursum lune reperire volueris. Exemplum: luna habet dies octo et sumus in mense aprilis sub prima litera .A. vade computando dum eris super numerum octo sicut habet literam. Et per illam lineam sub litera .A. recte eris in leone.

Incipit tractatus de libro quem composuit magister Michael Scottus, de notitia doctrine in summula, qui unumquodque signum de signis duodecim oritur et occidit, et similiter de unaquaque ymagine signorum celi, tam de die quam de nocte, et de modo et regimine predictarum in omni parte mundi.

Omnes ymagines celi numero quadraginta octo totum celum comprehendunt. Verum earum stelle ipsum adornent, nec omnes ipse simul omni tempore apparent super terram, sed earum quedam oriuntur et quedam occidunt, ut ille que sunt in adversa mundi parte. Contingit vero eciam quod quedam earum sint multum visibiles sua claritate, et quedam parum videntur aut longinquitate sua a terra, vel earum obscuritate, cum multe sint nebulose, quia quibusdam stelle celi dicuntur plus lucere ratione subtilitatis visus, et a quibusdam minus ratione sue brevitatis. Vel ex eo quod earum quedam sunt multum parve vel obscure velut est de ceteris que sunt multum lucide et magne. Nec est aliqua doctrina quamvelud notetur veritas de ortu et occasu signorum et ymaginum quam illa solis et lune, eo quod firmiter scimus absque scrupulo erroris semper solem et lunam semper esse in aliquo duodecim signorum. Ergo cum sol oritur summo mane signum in quo tenet ascendit in quo regnat proprio cursu qui durat per unum mensem triginta dierum decem horarum vigiliti et duorum punctorum. Unde per illud signum quod oritur cum sole scitur manifeste ordo successionis reliquorum et ante et post, id est qualiter cetera signa sequuntur, et in qua parte celi sit illud, tam de subtus quam de super et tam de die quam de nocte. Sciendo quod stelle signi in quo moratur dicitur non possunt videri propter eius radios. Et quod sit verum manifeste patet quia non solummodo stelle celi reperiuntur in die ex radio solis licet sit aer serenus sed ex radio lune in nocte. Unde cum tanta sit quantitas unius signi quanta sit alterius et per totum orbem firmamenti, veraciter scimus quod cum aries oritur libra occidit per tot puncta et gradus, et tunc cancer in medio celi de super, quam partem appellamus meridiem per consimilem per manifestam est. Capricornus de super quam partem noctem mediam appellamus. Et sic de certo est omnia intelligere. Quod totum probatur per astrolabium, cum gradus alicuius diei vel noctis investigatur, hoc gradu signi ascendentis per ipsum cognoscitur gradus in adversa parte. Et tamen elevatio vel depositio ymaginum signorum duodecim sic ondit virginem. Ponitur quod primo reperitur scilicet aries ascendere et secundo ascendens de ymaginibus cum triangulus est, bona pars caude draconis qui dicitur ardiex, et est figuratus in circulum exteriore in rota celi et tunc occidit in adversa parte primus gradus libre et de ymaginibus corcorum cauda ydre, gutta boctrix cum suo cubito que tenet elevatum. Et idem de ceteris patet, itaque dicimus si sunt aspectus et influentie tam ymaginum quam signorum. Et licet iudicia sint remota a veritate investigandis futurorum et tam signorum quam ymaginum, tamen quedam apparent in prima parte noctis in oriente, quedam in occidente, quedam in altitudine celi et quedam in basa parte noctis, quedam in tercia et quedam in aliis partibus eius. Causa est quia sex signa cum suis ymaginibus semper sunt super terram et cum unum oritur aliud occidit. De ortu autem et occasu ymaginum sicut et signorum de quo ne fit nisi una et eadem causa temporis terre et diversitatis climatum orbis mundi. Ut predicto melius intelligatur volumus de multis facere mentionem scilicet ortu et occasu in diebus mensium annis.

Martius.

Die secundo marcii oritur cancer in horizonti super terram. Die quo oritur piscis aquilonis. Die nono oritur orion. Die .xiij. incipit apparere milvus in aliqua provincia. Die .x. ad exitum oritur aries. Et sol in eum intrat circa meridiem. Die tercio est occasus scorpionis. Die .xij. ad exitum in ytalia ondituri cudamus. Die .xj.

ad exitum. Equus vespertinus occ[i]dit matutino.

Aprilis

Die tercio in introitu aprilis in tarta rha virgilie vespere occultantur. Die quarto occidens orion. Et gladius eius incipit occultari. Diebus in Roma phiades occultantur. Die octavo occasus lib. Die tercio in terc[i]o ad exitum. In arthica phiades occidunt vespere. Die duodecimo oritur thaurus, et sol intrat in ipsum circa meridiem die. xij. In egipto. Similiter pres occidunt vespere. Die sexto agitatoris cum medio oritur. Die secundo boete et arthice canis maior. occidunt vespere, die quarto orion totus, et sirius sive canis maior occultantur. Et vespertinus equus incipit apparere.

Madius

Die secundo madij in introitu matutino similiter oriuntur .i. yades. Postea surgunt lira et vespere apparet. Postea Eridanus. Postea phiades die. viij. surgit virgilie, et capra agitatoris. In egipto canis occultatur. Die. xij. arcturus oritur in fidicula in matutino. Die tercio surgit gemini et sol intrat in eos circa meridiem ad exitum. Die. x. in ytalia capra occidit vespere. Et in arthica similiter. Die nono. gladius orionis incipit occidere.

Junius

Die secundo in introitu iunij. asine surgit equus .i. acquila vespere. Postea equus vespertinus die. viij. in ytalia arcturus matutino occidit. Die. x. delphinus oritur vespere. Die tercio surgit cancer et sol intrat in ipsum circa meridiem. et cum eo stelle gladius orionis ad exitum. Die. x. in egipto gladius orionis occidit. Die secundo orion oritur.

Julius

Die quarto in introitu iulij egipti oritur matutino. Orion .i. anhelus. Die secundo caldeis matutino corona occidit, et in eodem die atticis orio oritur totus. Die septimo desimtori ad exitum. Die tercio surgit leo, et sol intrat in eum circa meridiem et sirius cum eo vel paulo ante ad introitum. die. xviij. et facit dies caniculares qui sunt. xl. Incipit prius die ydus Julij. die. xvj. egiptus in aliquia occidit. Die. xiiij. antecanis oritur. assirie. Die xij. surgit canis maior cum in flamat aerem. die. viij. aquila occidit. Die secundo ad exitum surgit matutino stella que est in pectore leonis et dicitur cor ipsius.

Augustus

Die sexto in introitu augusti arcturus medius occidit. Die octavo occasus fidicule. Die. xij. equus vespertinus oritur vespere, et in egipto oritur delphinus occidit ad exitum. Die tercio surgit virgo et sol intrat in eam circa meridiem, et vindemiator occidit que surrexit de maio. Die. x. assirie stella oritur mane. Sagitta occidit. Postea delphinus. Et postea ydra.

September

Die primo in introitu septembris oritur athire circa matutino. et sagitta occidit mane. viij. delfin occidit. Die. xij. hemerus oritur .i. boetes. sive custos plaustri ad exitum. Die tercio surgit libra et sol intrat in eam circa meridiem. Oritur etiam spica frumenti virgo. egipti mane. Die. x. est occasus coronis sive piscium. Die septimo equus secundus occidit qui dicitur alpherag. die penultimo celi oriuntur.

October

Die primo octubris in eius introitu surgit capra matutino. Die secundo arthice bona oritur mane. Die tercio hemoc .i. orion. mane occidit. Die primo corona incipit oriri. Die. vj. plene apparet stephator .i. corona et celi vespere occidunt. Die. viij. valde regnat stella grossior in corona et fulget. Die. xiij. virgilie oriuntur vespere ad exitum. Die sextodecimo surgit scorpio, et sol intrat in eum circa meridiem. Die. tercio similiter oriuntur vespere. Die ultimo arthurus occidit, et similiter plurimi exaltantur in orti.

Novembris

Die octavo in introitu novembris est principium occasus virgiliarum. Die nono gladius orionis occidere incipit. die. xj. virgilie occidunt ad exitum. Die. xvij. surgit sagittarius et sol intrat in eum circa meridiem. Die. xx. similiter incipit occidere. Postea corona. secundum virgo primo die.

December

Die primo in introitu decembris apparet canis .i. canis parvus. Postea eodem die quinto. delphinus oritur ad exitum. Die. xvij. surgit capricornus et sol intrat in eum circa meridie. Die. viij. oritur aquila. Die tercio oritur eridanus. Die ultimo delphinus oritur matutino.

Januarius

Die primo in introitu ianuarij surgit fidicula mane cum delphino. Et sagitta occidit vespere egipti. Die septimo est occasus delphini. vespere, postea cetus. Die xij. surgit aquarius et sol intrat in eum circa meridiem ad exitum. Die septimo Hyberon .i. stella que est in pectore leonis matutino occidit. Die. vj. equus vespertinus occidit quo aquila quarto delphinus tercio libra.

Februarius

Die secundo in introitu febr. fidicula vespere occidit. die. vij. surgit ypos .i. equus secundus. Die. xij. surgit signum piscium et sol intrat in eum circa meridiem ad exitum. Die viij oritur arcturus cum vespertino. Die. vij. oritur cassiopia. cum cauda draconis cadente. Item notandum est quod quotiens dicitur talis figura oritur intelligere non solum incipit apparere sed in fluxu. Et quotiens dicitur quod occidit. Predicte quidem ymagines triginta sex institulate sunt intra signa duodecim. Et continet naturam et proprietatem signorum duodecim per effectum influentie. Et consimiliter secundum determinationem figure in suis membris nativitatem temperatur quo ad signum in quo probatur esse instellata. Licet autem sint tot stelle quodam sunt a sapientibus expectate quibus duo signa cognoscuntur in nocte secundum corpora carissima atque residentia in aspectu. Unde alcandrinus expresse facit rogationem in suo. xxj. Alphagranus xxviij. Et sunt mansiones lune quas secundum corpora positiones inferius notabimus. Ut autem quelibet signa duodecim et ymagines triginta sex possint cognosci in celo per se sufficienter ac discernere ipsas solo intuitu, et in quo signo morantur et mansiones stellarum ad plenum ponamus exemplum de omnibus cum integritate velut in rotundo notantur. Incipiendo a duodecim signis celi et procedendo ad triginta sex ymagines et ultimate ad septem planetas.

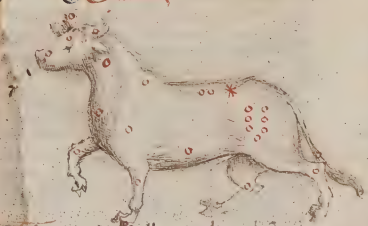
Aries

Aries habet stellas multas inter quas xx. sunt perceptibiles quarum dispositio sic certificatur. Primo in quolibet cornu una. In fronte unam. In naribus tres. In collo duas. In dorso quatuor. In ventre tres. In summitate cuiuslibet pedis unam. Et in cauda una. Et taliter figuratur forma sua aspectus in celo ut patet superius.

Natus sub eo signo erit dives convenienter, plenus divitiis temporalibus et spiritualibus aliquantulum. Audax. fortis. vagabundus. rixosus. non multum sapiens. Cadet in persecutione custodum vel persecutorum ut tale animal. Et hunc erit similis in omni natura et proprietate vivet. Et melius habebit in prima etate sua quam in secunda. quia est signum mobile ut patet in suo capitulo firmamenti celi.

Thaurus

Thaurus habet stellas multas inter quas
xxxiij sunt parisibiles. Que sunt in capi
te dicuntur yades apud grecos et singulariter a la
tinis. In ortu quarum elleuantur vapo
res in aere et veniunt in nubes et convertunt
in pluviam multam de quibus virgilius
dixit arcturum pluviasque yades. Sunt
et quinque in fronte thauri et oriuntur tempore
autumpnali. Que sunt in posteriori
parte thauri circa anum et caude dicuntur
pliades apud grecos et virgilie a la
tinis que oriuntur tempore veris et occidunt
sub principium hiemis et distemperantia
temporum. Unde cum incipiunt apparere
optime aptantur navigationes per
mare et sive appareant clare vel ob
scure tempus cognoscitur in futuro quia
si fuerit clare bonum tempus significat
et e converso. Dispositio harum stellarum
celi sic certificatur. Primo in quolibet
cornu est una. In fronte sunt due.
In naribus una que stelle represen
tant nobis elocham. In quolibet genu
una. In ungula pedis dextri due.
In qualibet spatula una. In collo una. In
dorso tres quarum novissima est mul
tum grossa et splendida. In pectore
una. In ventre una. In cauda una.
Et est sciendum quod ille stelle septem
que pliades nominantur simul tunc
in celo apparent vel raro / et est quia
septima est multum obscura. Ideo sex sem
per apparet. Et forma sui aspectus
in celo representatur per suprascriptam figuram.

Natus sub hoc signo thauri semper
vivet in magno labore corporis vel spiritus
sed tamen erit persona stabilis propositi
et cor tenebit firmum ad res peragen
das quousque sit sue perfectionis.
Tarde perveniet ad magnas divi
tias quibus habeat tranquillitatem id est tempore
senectutis melius habebit quam tempore
sue iuventutis. Cum vero sit signum
fixum sua figura significat.

Gemini

Gemini habent stellas multas inter quas
xviij sunt parisibiles. Prima quidem
figura est usque manum sinistram sunt
quosdam dicitur castor et alterum pollux
et fuerunt secundum fabulas poetarum duo
fratres carnales. Secundum vero alios unus
dicitur cetus et alter amphion sive triptolemus
et ambo sunt nudi habentes clamidem se
parum. Et cetus habet in manu dextra
falcem ad secandum blada. Triptolemus
lituum in manu sinistra. Prima figura
habet stellas parisibiles xviij. Disposi
tio quarum sic certificatur quia in capite
habet unam bene claram. In utraque
spatula unam bene claram et convenien
ter grossam. In dextro cubito unam
in manu dextra una. In quolibet genu
una et in quolibet pede unam. Secunda
figura habet stellas x parisibiles.
Dispositio quarum sic certificatur quia
in capite habet unam bene claram et
grossam. In utraque mamilla una
bene grossam et splendidam. In sini
stro cubito duas. In manu sinistra
unam. In sinistro genu unam. In
utroque pede unam. Et una alia
in pede sinistro distante aliquantulum
ab alia cuius nomen est tiponoe.

Natus sub isto signo geminorum erit
ingeniosus laboriosus largus boni
intellectus non multum dives hone
stus venerabilis fidelis ad bonum et
ad malum varias habebit fortunas
et cito fugaces. In omnibus suis agendis
ad diversa cor vanum habebit. Meli
or erit alteri quam alter sit sibi ipsi
alter natus fuerit sub eodem signo. Si
quam mulier vadietur et e converso vir spo
set uxorem vel ducat nunquam erit firmus
amor inter eos. Et licet habeat bonum
principium perturbabitur cito. Ideo erit
inter sotios stationis vel navis vel in
mercatores. Ut patet supra in capitulo firma
menti celi. Et hec est forma sui as
pectus in celo.

Cancer

Cancer habet stellas multas inter quas
xviij sunt parisibiles. Dispositio quarum
sic certificatur quia in cornibus anterioribus
habet duas. In pedibus anterioribus magnis
duas claras et grossas. Due priores que
sunt in cornibus sunt minores et parum lucide
et dicuntur obscure nomen quarum est hoy
nubilla. Honor vero quod circa eundem
cancrum videtur presepium dicitur. In ore
habet unam. In dextris pedibus singulas
quatuor quarum quatuor sunt obscu
re et ideo dicuntur tenebrose. In sinistro
pede priore habet duas claras. In secundo unam
in tertio unam. In extremo minoris unam
in testa duas in cauda tres.

Natus sub eo fortunam habebit ut cancer
habet de utroque etc. Et hec est forma sui
aspectus in celo.

Leo

Leo habet stellas multas inter quas
xviij sunt parisibiles. Dispositio quarum
sic certificatur quia in capite habet tres. In
collo duas. In pectore una multum clara
cuius nomen tylarde. In spina dorsi iij. In
summo caude una multum claram et
grossam. Sub pectore duas. In sinistro
pede anteriori una bene claram et splendi
dam. Sub ventre una bene lucidam
in medio ventris plus prope coxam quam
spatulas j. In medio caude j. In pede
dextro posteriori j. In posteriori genu
cruris sinistri j. Sub capite virgo una
ante os bene claram. Cuius nomen est canis
que non leoni attribuitur secundum ymaginem.

Natus in hoc signo habebit fortunam
similem fortune leonis. In omnibus perve
niet ad honorem parum quam moventur
et bona eius diu durabunt quia est
signum firmum etc. Ut patet supra capitulo
quod incipit firmamentum celi etc. Et
hec est forma sui aspectus in celo.

Virgo

Virgo habet stellas multas inter quas
xviij sunt parisibiles. Dispositio quarum
sic certificatur quia in capite habet stel
lam unam obscuram que vocatur na
poenoch. In utroque humero unam
convenienter claram. In summitate alarum
quod alle duas sibi propinquas quarum
due tres sunt parve et obscure. Sed quar
ta est clarior et aliquantulum gross
ior scilicet que est in ala dextra prope hu
merum. Et hec stella vocatur ponchi
tele. In quolibet cubito una parvam et
splendidam. In manu dextra unam
bene claram et convenienter grossam cuius
nomen est spica. In sinistra manu una
parva et obscuram. In penula tertius sive

granum tria par sup genua sex parvas et obscuras. In quolibet pede unam tantum. Tenet prius virgo sceptrum mercurii in manu que est eius domus. Et dicitur virgo quia nono mense vir. Et habet alas ad significationem sui recessus de loco sedis persona et voluntate cordis. Et hec ultra scripta est forma sui aspectus in celo.

Natus sub hoc signo habebit fortunam et modos virginis ut patet super in capitulo firmamenti celi etc. Et notandum quod plexulos tenet virgo est signum serpentis.

Libra

Libra habet stellas multas inter quas septem sunt parissibiles. Dispositio quarum sic certificatur quia in lanceola ubi est unctura stele sunt tres quarum tertia est media altior et lucidior aliis. In quolibet capite fusi balanciarum unam et in qualibet balancia est una.

Natus sub hoc signo habebit fortunam et infortunium in omnibus per similitudinem ut habet bellans vel iudex seu staterea ut patet super in capitulo firmamenti celi. Et hec superior est forma sui aspectus in celo.

Scorpio

Scorpio habet stellas multas inter quas .xviii. sunt parissibiles dispositio quarum sic certificatur quia in quolibet cornu sunt due. Et earum sunt septem in capite due priores sunt satis clare et relique dite obscure ex quibus due obscure sunt in fronte et una in ore. In dorso tres bene claras in ventre duas. In cauda quinque in aculeo cauda due.

Natus sub hoc signo habebit fortunam et infortunium in omnibus ad similitudinem scorpionis ut patet in capitulo firmamenti celi. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Sagittarius

Sagittarius habet stellas multas inter quas .xviii. sunt parissibiles. Dispositio quarum sic certificatur. Qui in capite habet duas in arcu duas in latitudine acuminis sagitte duas. In dextro cubitu una. In manu dextra unam. In ventre thorace una bene claram. In supina dorsi duas. Sub cauda duas. In quolibet genu pedum anteriorum unam. In auribus sunt septem sed parve quare raro videntur nisi quis habeat subtilem visum et longinquum nemo eas videre potest. Iacula quod est sub pede ventre bestie inferioris pedes habet stellas quatuor in summo una bene lucidam in medio unam parvam et obscuram in pennis duas scilicet una in quolibet latere. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Natus sub hoc signo non habebit fortunam nec infortunium in omnibus per similitudinem sagittarii et cetera ut patet in capitulo firmamenti celi.

Capricornus

Capricornus habet stellas multas inter quas .xxvi. sunt parissibiles quarum dispositio sic certificatur. Quia in summitate cuiuslibet cornu habet duas. In naribus unam grossam et claram in capite duas. Sub collo una grossam et eminentem splendidam. In dextro pede anteriori duas scilicet ad rupam una et in summitate ungule pedis eiusdem una. Super supinam dorsi .vii. sub ventre quinque in summo caude duas.

Natus sub hoc signo habebit fortunam et infortunium in omnibus per similitudinem ut capra vel ut capricornus ut patet in capitulo firmamenti celi etc. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Aquarius

Aquarius habet stellas multas inter quas .xvii. sunt parissibiles. Dispositio quarum sic certificatur. Qui in capite habet stellas duas obscuras multum in quolibet humero una bene grossam. In dextro cubitu unam parvam. In sinistro cubitu unam grossam et bene claram. In utraque manu una scilicet prope digitos. In utraque mamilla una. Sub utraque mamilla unam. In dextro lumbo unam. In quolibet genu unam. In dextera tibia una. In quolibet pede unam.

Natus sub hoc signo habebit fortunam et infortunium in omnibus ad similitudinem aquarii ut patet etc. Et hec forma sui aspectus in celo.

Pisces

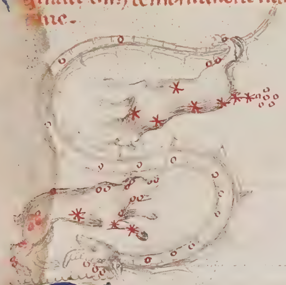

Pisces habet stellas multas inter quas .xxxviii. sunt parissibiles. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Unus piscis qui respicit australes horas habet stellas .xii. bene claras. Ligamentum quo ambo pisces continentur habet stellas .xii. quarum tres sunt versus aquilonem tres versus austrum tres versus orientem et tres versus occidentem circa medium ligamenti. Piscis vero qui respicit partes aquilonares habet stellas .xv. bene claras.

Natus sub hoc signo ad similitudinem piscium fortunam et infortunium habebit in omnibus ut pisces ut patet in capitulo firmamenti etc. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Et hec de duodecim signis celestibus dicta sufficiant. Subsequitur de triginta sex ymaginibus celi.

De triginta sex ymaginibus celi. Et primo de ursa maiori et minori cum revolutione serpentis eas circumdantis cum demonstratione earum.

Grecorum vetustas extremos circulos quos sperici celi volutio pollos nominant, quorum unus est australis, alter septentrionalis. Australis vero numquam oritur nobis. Et septentrionalis numquam occidit. Et in utroque sunt signata quantitate stellarum, que dicitur arctus, tamen unus est maior altero. Et sicut greci duo signa nominant arctos, ita nos latini eadem ursas seu pollos appellamus. Ergo ursarum una est magna, altera parva, et sibi sunt opposite ut capite unius sit ad caudam alterius. Ursa quidem minor est in parte septentrionis, maior vero in parte meridiei. Et probantur secundum fabulas poetarum monitu[m] complicationis draconis longissimi sine alis et pedibus ad instar serpentis. Et quia iste due sunt altiora celis arctica longinquiora et proximiora in celo dicuntur esse principium omnium signorum duodecim. Et propterea naute in mare navigantes cum stillo calamite que semper sua virtute tramontanam denotat per primam arctus fecerunt. Igitur superior celi arcton qui in axe fixus et septem stellis revolutis ad instar vehiculi rotatur. Et tantum arcton est dicere quantum arthofilax seu currus vel ursa minor. Item quantum ursa maior nominatur elix et minor fenix ut in multis auctoribus reperitur.

Ursa maior que quandoque dicitur arctus quandoque elix habet stellas multas inter quas xviii sunt parisibiles. Dispositio quarum sic certificatur. Quia in capite habet septem, que currum celi facere dicuntur quarum quatuor sunt pro rotis, due pro lobis duobus et una pro temone curris. In quolibet vero humero una sed obscuram. In ano una. In pectore unam. In pede dextro anteriori duas convenienter claras. In summo caude unam claram. In ventre una clara. In spina dorsi una. In tibia posteriori duas. In extremo pede duas. Super caudam tres per intervallum descendendo.

Natus sub isto signo urse maioris erit magnus in orbe, potentia, divitiis honore et dignitate. Et durabit multis bonam vitam trahens diu in orbe. Et forma sui aspectus in celo denotatur per antecedentem figuram.

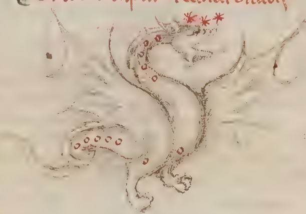
Ursa minor

Ursa vero minor que quandoque dicitur arctos quandoque arcturus, quandoque arctofilax, quandoque currus, quandoque pollus septentrionalis, quandoque tramontana et quandoque fenix habet stellas multas inter quas septem sunt parisibiles. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia in humero habet unam bene splendidam, in pectore unam bene claram. In spina dorsi una bene clara. In ventre una bene clara. Super caudam tres convenienter lucidas.

Sunt etiam alie stelle numero x. que per eas semper procedunt, et inde dicuntur lucentes eo quod multum scintillant. Est etiam alia stella inter eas valde maior sole, licet non sit tante apparentie quia valde longinqua est a nobis. Non habet in se tamen splendorem propter quod parvissima videtur et vocatur tramontana et quandoque pollus. Inter ambas quoque ursas est magnus draco adinstar corpore flexuoso, qui parte anteriori revolvitur super ursam maiorem et parte posteriori super ursam minorem. Et habet idem draco stellas parisibiles xv, quia in capite habet tres in corpore unam. Et a capite usque ad caudam duodecim in ventrem distantes.

Natus subdito signo urse minoris erit valde magnificus in orbe sive fuerit clericus sive laicus. Unde beatus erit in orbe pre omnibus de sua prole vel regione sive nationis. Et supra scripta est forma duarum ursarum situationis ipsarum in celo.

Draco i. caput et cauda draconis

Draco qui continue recludit utramque ursam sive utrumque arcturum seu elicem et fenicem hanc de hic notatam. Qui ad caput et caudam eius habent stellas parisibiles xv. Dispositio quarum sic certificatur in celo, quia in capite habet tres parvas et lucidas convenienter sibi propinquas. Et supra se habet duodecim distantes ab invicem.

Natus sub isto signo erit mala persona ut invidiosus, seductor, litigator, excusis de iniquitatibus seminator zizanie vagabundus et pauper in hanc. Et hec est forma seu aspectus in celo.

Hercules

Hercules est ymago celi ad instar hominis nudi, stantis genu flexo, manu sinistra extensa in altum cum gladio habens in manu dextra corium leonis involutum loco faretre continentis caput hominis barbuti cuius nomen erat untophilus secundum aliquos, et secundum quosdam algos i. virus. Stat idem hercules genu flexo tenens manum dextram ante serpentem circumvolutum arbori ferenti aurea poma et ferrimos in memoriam eius. Eo quod in vita sua vicit leonem sine armis et interfecit virropolium qui erat vir fortissimus et custos arboris supradicte. Hec quidem ymago habet stellas multas inter quas sunt viginti quatuor parisibiles. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet una bene splendidam. In utroque humero unam bene lucidam. In sinistro cubitu una. In manu dextra una. In eodem brachio unam. In dextra manu una. In sinistro femore unam. In dextro femore duas. In coxa dextra duas. In genu dextro una. In crure sinistro una. In pede sinistro una. In fronte capitis viropoli una multum grossam, aliquando in pedes fissalis pellis leonis duas prope quolibet pede. In gladio una. Et hec est forma seu aspectus in celo.

Natus sub dicta ymagine erit audax et fortis plus pauper quam dives et alterius facilis offensor. In singulario licet prodit.

Corona

Corona sive stephator est ymago celi habens stellas novem multum parisibiles claras et lucidas in toto suo circuitu distantes ab invicem, que corona fuisse dicitur de gemmis preciosis et auro data ab adriadria uxori sue in signum amoris quia pendebant omnes durum

sorum colorum de sirico. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia omnes stelle de corone sunt clarissime.

Natus sub hac ymagine corona erit alacer, pulcer, mundus, ornatus, diues multorum bonorum, viuet semper in leticia honore et diligetur ab hominibus et vbique multos honores recipiet. Et hec est forma sui aspectus in celo et in virgine continetur.

Serpentarius

Serpentarius manens super scorpione est ymago celi sed a quibusdam dicitur esculapius qui fuit perfectus medicus qui postquam mortuus fuit arte resuscitatus fuit secundum fabulas poetarum. Est enim homo nudus erectus in manibus tenens serpentem, qui videtur velle eum in partem tenere. Habet idem homo stellas parisibiles .xvij. quarum dispositio sic certificatur in celo. Quia in capite habet vnam bene claram. In vtroque humero vnam bene lucidam et grossam. In sinistra manu tres paruas et parum lucidas. In manu dextra quatuor quarum due sunt ceteris lucidiores et grossiores. In vtroque lumbo vnam paruam. In vtroque genu vnam paruam. In tibia dextra vnam bene claram. Sub libet pede vnam bene claram et paruam. Serpens vero quem homo tenet in manibus habet stellas parisibiles .xxv. Primo in superficie oris habet duas. In prima flexura capitis quatuor ad inuicem spissas. In secunda flexura octo. In tertia plicatura sex in modum anguli. In quarta vero flexura vsque ad caudam quinque. Scorpio vero super quem stat homo habet stellas .xvij. quarum dispositio sic certificatur in celo. Quia in quolibet duorum cornuum habet duas. In ore vnam claram. In fronte duas. In dorso tres claras. In iunctura duas. In cauda quinque. In aculeo caude duas.

Natus sub dicto signo viuet plus pauper quam diues, cum magno labore ingenij, spiritus vel corporis, atque cadet in periculum veneni quo mouetur toxicatus vel venenatus. In scorpione circa medium. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Boethes

Boetes qui custos plaustri dicitur et alio nomine dicitur archas seu arcturus eo quod sequitur currum, siue aperte tramontane partim vestitus et partim nudus et est capellatus ad instar villani tenens messuram in manu, ad cuius formam factus est serpens. In altera vero manu tenet stimulum longum et tensum ligatum ad latus. Cuius vero sit ymago celi habet stellas .xxj. parisibiles. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet vnam bene claram. In vtroque humero vnam. In dextera manu quatuor in messe quatuor. In qualibet mamilla vnam bene claram. Sub dextera mamilla vnam paruam et obscuram. In dextro cubitu vnam bene claram. In vtroque genu vnam magnam et claram quae dicitur arcturus minor. In quolibet pede vnam. In stimulo tres, quarum vna est in puncta, secunda in medio, tertia in fine. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Natus sub dicto signo viuet misere et triste, plus pauper quam diues et nunquam exibit de labore villanus de villa. Est in virgine et in libra ad medium.

Agitator siue eriton'

Agitator siue eriton' fuit primus homo qui fecit currum et iugalem et animalia iuge supposuit. Capram vnam donauit deo templi. Edos portauit pro sacrificio iouis, quos iupiter sibi nutriuit. Quod totum est ad significandum quod homo prius opera donauit quibus habeat fructus boni vel mali, propter que opera deus consumit illos. Quare nutriuit illos dicens, fiet sacrificium separationis corporis ab anima. Homo erat nudus sed clamide amictus in pede stans super currum quem trahebant duo equi priores et duo boues posteriores. Hic in manu dextra lanceam. In sinistra frenum. Super scapulam sinistram capram et super brachium siue manum sinistram duos edos. Cuius vero sit ymago celi habet stellas parisibiles .xiij. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet vnam. In vtroque humero vnam sed que est in sinistro ceteris est grossior cuius nomen est casper. In manu dextra vnam. In sinistra duas que appellantur edi. In vtroque genu vnam. In ore primi equi vnam in summo auris secundi equi vnam. In cornu primo bouis sinistri vnam. In pede dextro anterioris equi vnam. In pede dextro posterioris bouis primi vnam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Natus sub hac ymagine semper vitam suam ducet modo rustici viuetis in villa terram cultans, boues et duces et plaustrum, magis existens in laboro quam in requie, prius pauper postea diues. In parte iuuentutis erit pauper sed circa senectutem efficietur diues multarum possessionum. Est circa finem tauri et principium geminorum et in toto in leonis aliquantulum.

Cepheus

Cepheus est homo bene vestitus habens ensem cum vagina pendentem ad collum et bursam ad angulum, bene calceatus tenens brachia extensa vt sacerdos ad altare. Cuius vero sit ymago celi habet stellas parisibiles .xxv. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia in capite habet duas multum lucidas grossas. In vtroque humero vnam. In vtroque cubitu vnam paruam et obscuram. In qualibet manu vnam bene claram. In angulo tres. In angulo vagine ensis vsque ad pectus vnum. In coxa dextra vnam. In genu sinistro duas. In pede dextro duas. In pede sinistro tres vna quarum est in puncta pedis et relique sunt sibi propinque.

Natus vel receptus in dicto signo erit diues et plenus multis bonis et magis viuet in requie quam in labore. Sed nunquam perueniet ad dignitatem honoris. Semper attendet bibere et comedere. Est in cancro propter gulam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Casepia

Casepia est vt mulier plenissima et bene induta sedens super sede honoris brachijs nudis extensis vt tenet sacerdos ad altare, huius pectus dextrum nudum et est in manu dextra

fortiter pressorum deaurs stigmate cruciat quasi rivus sanguis. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisibiles xiiii. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet unam grossam et multum claram. In utroque humero unam bene claram. In dextra mamillam unam bene claram. In qualibet manu unam bene claram atque grossam. In umbilico unam bene grossam et lucidam. In sinistro femore duas. In sinistro genu unam bene splendidam. In quolibet angulo superiori sedis duas bene lucidas.

Natus sub hac ymagine erit formosus, luxuriosus, dives, consolatore vite, sed mala finietur morte. Et est in ultimo piscis circa arietem. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Equus vespertinus.

Equus vespertinus qui alio nomine vocatur alferus sive pegasus usque ad dimidium sui apparere fertur. Et eius posterior pars latet in pillo. Et [illegible] cum alis elevatis curvatis pedibus ad currendum. Secundum quosdam pegasus vocatur et [illegible] mellaripe filia chironis conversa in equum eo quod erravit facta gravida et ne appareat sexus pars posterior latet. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisibiles xviii. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia in capite habet unam bene claram. In facie duas bene claras. In collo quatuor. In maxilla unam. In ala sinistra propinquante capiti una bene claram. In humero alle dextre unam. In medio cultelli ale dextre unam. In extremis pennis ale dextre unam. In humero spalle dextre unam. In spina dorsi unam. In umbilico unam bene claram. In quolibet genu unam. Et in qualibet ungula unam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Natus sub dicta ymagine erit dives, vagabundus, levis, bene fortunatus, bonus, luxuriosus, et ad honorem perveniet dignitatis vel dominationis populi. In capricorno.

Andromeda.

Andromeda fuit filia cephei et cassiophe que cum esset pulcerrima inventus datum est a Jove quippe vexabatur libidine, quasi traderetur ceto ad devorandum, que suspensa est ramis arboris querci inter duos montes. Et inventa a perseo liberata est que amplexans stricte nunquam voluit parentes videre nec alium virum quia ille eam [illegible] libenter. Et quia sic urebatur in transeunte figuratur femina de super et masculus ab umbilico deorsum. Et hoc modo partim erat vestita et partim nuda proferens significatam. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisibiles viginti. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia in capite habet unam valde grossam. In utroque humero unam parvam. In utroque cubito unam parvam. In dextra manu unam bene claram. In sinistra manu unam. In dextro brachio duas bene claras. In corona duas. In superficie tunice duas. In qualibet genu unam bene lucidam. In dextro pede duas. In sinistro pede unam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Natus sive receptus sub hac ymagine erit dives, clarus, gaudiosus multorum bonorum, luxuriosus et cadet in multa pericula vite quibus erit in finem omnia bona perdens. In primo e pisce usque aquarium.

Perseus

Perseus fuit filius Jovis et diane qui a Jove sic est dictus quia cum volebat se transfigurare transfigurabat se in aurum et equum et certum aliud. Unde hac de causa multas habuit mulieres in potestate sua. Cum quadam vice dimissus falco volaret per aera pervenit ad tres filias forti et tollens unam nomine anguis per carnes confestim conversa est in lapidem ne ab ullis videri posset et ipsa ab aliis non videri. Et accepto scuto pervenit ad gorgones tres sorores simul pulchritudine omnino consimiles. Prima vocabatur stheno. Secunda ephyae. Tertia vero medusa. Que cum dormirent [illegible]. Et [illegible] caput meduse abscidit et donavit illud minerve ut in bello defferret illud quo magis timeretur ab inimicis suis. Illa vero suo pectori adaptavit illud. Hec ymago figuratur homo nudus portans in manu caput gorgonis per crines, habens alas falconis ad pedes in modum [illegible] cum scuto vitreo sive cristallo cum clamide brevi et fuste in manu dextra. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisibiles xviii. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia in capite habet unam bene lucidam. In quolibet humero unam bene claram. In cubito dextro unam. In manu sinistra unam. In dextro lumbo unam bene claram. In dextro femore unam bene claram. In utroque genu unam. In qualibet tibia unam bonam. In utroque pede unam. Caput vero gorgonis habet tres per circuitum suum. Et in fuste habet unam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Natus sive receptus sub hac ymagine multa bona habebit in vita sua cum veniet plurimum dives potens honoratus, se vindicabit de inimicis suis tamen mala morte morietur scilicet capitis truncatione. Triang

Triangulus est ymago locata inter andromedam et arietem scilicet sub pedibus andromede et prope collum arietis. Habet tres stellas parisibiles. Dispositio quarum sic certificatur in celo quia in quolibet angulo est una quarum una est ceteris clarior et grossior, que est iuxta pedes andromede.

Natus sub hoc signo vitam ducet multe dubietatis alterum plus erit pauper quam dives et [illegible] ad aliquem gradum honoris diu stabit in illo statu. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Clocha sive gallina.

Clocha sive gallina est magna ymago in celo et nominatur phiades secundum grecos, secundum latinos virgilie. Causa est quia solent oriri circa

principium veris ut hiades circa principium autumpni, que sunt quinque stelle in fronte thauri. Sunt eciam septem stelle in posteriori parte thauri, quarum congregacio dicitur clocha sive gallina stellarum celi, nec sunt bene clare et prope unam earum, et ideo non omnes videntur simul ut sunt, nisi raro. Dicit autem quod fuerunt septe sorores et filie ligurgi secundum fabulas poetarum. Quedam eorum studuerunt occulte mittere literas Jovi ut se copularentur ei propter nobilitatem et pulcritudinem eius. Nomina autem earum sunt hec. Electa. Alchione. Cellone. Asterope. Tayete. Maia. Arapites. Alii dicunt fuisse filias athalantis. Quarum quatuor lasciuitate sua concubuerunt cum diis et tres cum Jove. Cum vero sit ymago celi habet stellas prauisibiles septem scilicet una in capite tauri septe feminarum. Et hec est forma earum aspectus in celo.

Natus vel conceptus sub dicta ymagine prius quam moriatur perveniet ad gradum honoris et plus versus senectutem quam in alia etate vite sue sapiens erit, sed mala persona sibi et aliis. potens et multis gratiosus in populo.

Lira instrumentum pulsabile

Lira est instrumentum pulsabile ex cordis factis ex nervis testudinis marine sive ex cornibus bovis seu vacce dei appollinis attributum mercurio qui siquidem liram sonavit per eius dulcedine concitaverit montes arbores herbe et lapides. Cuius corde sunt septem. Cum vero sit ymago celi habet stellas parissibiles .xi. licet alii dicunt .viii. Quarum dispositio sic certificatur in celo. Una in quolibet cacumine cornuum habet unam. In utroque humero una. In utroque capite pectoris una. In fundo una parum altior illis humeris. In utroque angulo fundi basis una. In cordis unam circa medium et supra cordam dispositae in textis tenentibus capita cordarum una bene clara.

Natus sub dicta ymagine erit factor et pulsator instrumentorum. Cantor magnus. persona iocosa. Ingeniosa sapiens pauper plus quam dives. Varia fortuna habebit et sibi sepe fallacem. Et hec est forma sua aspectus in celo.

Cignus

Cignus dicitur fuisse Jupiter qui quadam vice se transfiguravit et volavit in nimii artice regiones et ibi invenit quandam virginem valde formosam nomine Nemesidam que aliter vocabatur ledicam quam carnaliter cognovit et ex eo gravidata ovum peperit de quo ovo nata est hellena pulcerrima feminarum que fuit uxor menelai regis, quam arripuit paris filius regis priami regis troie, cuius raptus occasione troia destructa fuit. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisibiles .xv. dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet unam bene lucidam et grossam. In collo una bene splendidam. In ala dextra quinque una quarum est prope collum et est multum splendida. In ala sinistra quinque alias ab invicem distantes. In pectore unam. In cauda unam. In utroque pede unam.

Natus sub dicta ymagine fallacem fortuna habebit, qui aucupator et piscator erit, et secundum formam aucupatorum et piscatorum semper in fortunatus erit. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Vultur volans aquila dicitur

Vultur volans dicitur aquila que ut referunt poete fuit minister Jovis nomine grammedes, qui arte sua in aquilam se transfiguravit. Et quia ceteris avibus plus versus celi volavit placuit Jovi, quapropter inter ceteras volucres eam sibi in fortem elegit et donavit eidem ut eius visus solis radio non terreatur. Quidam poeta dicit quod Jupiter quadam vice se in vulturem transfiguravit ut sentiret fetorem omnium corporum defunctorum in quacumque parte orbis, ut illuc facilius haberet meditum ad loca ipsorum morientium accedendi, ut ibi eorum defunctorum mulieribus usurpare sibi posset pulcriores que sibi viderentur. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisibiles sex. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet unam bene clarum et grossam. In parte iustra in femoris tres. In pectore unam parvam et obscuram. In pede dextro unam.

Natus sub dicta ymagine erit vagabundus plus dives quam pauper, nec bene stabit contentus bonis que optinebit, quapropter erit ribaldus in finis licet perveniet ad multos gradus mudabiles cursus fortune. Et hec forma sui aspectus in celo.

Vultur cadens aquila dicitur

Vultur cadens dicitur aquila de qua dicit poeta aglostenes quod Jupiter quadam vice se in aquilam transfiguravit et extensis alis in asiatiam regionem versus orientem volavit. Et in regione feminea diu nutrimentum habuit in pulcerrimum iuvenem transfiguratus. Qui cum ibi stare delectaret propter pulcritudinem feminarum regionis illius aquila sibi apparuit et illum super se ascendentem cum reduxit ad celum et inter astra collocavit. Cum vero sit ymago celi habet stellas parisabiles quatuor. dispositio quarum sic certificatur in celo. Quia in capite habet unam stellam bene claram. In quolibet humero alarum unam. In pectore unam parvam et obscuram. Sagittam vero quam tenet sub pedibus dicitur fuisse dei appollinis cum qua interfecit Cyclopes et civitatem suam gomorre et sodome subvertit. Cuius stelle sunt quatuor. In puncta est una. In medio una. In qualibet penna una. Super caput eius est iuvenis formosa vestita sed brachiis nudis usque ad medium figurata. hic in capite stella unam claram et splendidam, et in humero brachii sinistri una.

Natus sub dicta ymagine erit vagabundus attendens ribaldiis licet stare poterit in bono statu. habebit de bonis fortune per multas regiones ducet vitam suam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

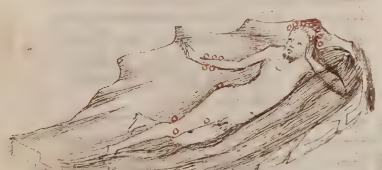
Cetus .i. balena..

Cetus .i. ballena locatus inter arietem et pisces respiciens partes meridiei. Cetus a poeta neptunno missus ad cepheum propter iudicium nereidis, qua cum cassiopia andromedam excordefacebat ut ex eam nimia pulcritudine eas devorare deberet. Sed ille non potuit eam hec cum ceti liberarentur quod posset ad eam pervenire. Nam ipsam andromedam desperatam et aparentibus inter montes appensam perseus liberavit. Cum vero sit ymago celi habet stellas parvisibiles xxii. dispositio quarum sic certificatur in celo. In puncto naris habet stellam unam. In fronte unam. In qualibet puncti ale unam. In cauda quatuor quarum due sunt parvisibiles et due pure obscure. Sub ventre sex. Super gibbum ac cauda ...

Natus vel receptus sub eo signo toto tempore delectabit in piscatione marina. Omne fructu aque vel eius lucro quod acquirit inter aquas vel super aquas cadens semper sepe in periculis vite sue et finiet mala morte, et numquam efficietur dives sed semper erit pauper. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Eridanus

Eridanus vel nilus secundum quosdam vel gyon vel padus. Figuratur ut homo nudus quasi in flumine iacens locatus inter cetum et orionem, tamen aspicit partes aquilonis. Et dicitur quod cum esset in currum solis et pulsasset canonem sole derelicto equi trahentes currum cremaverunt quia cursu debito non regebantur. Unde ille eridanus decurrens cecidit in flumine et secum adducens flamas radiorum solis quasi totum terrenum combussit et combussisset nisi in flumine cecidisset plenus maxime timore altitudinis unde cecidit et velocitatis cursus fluminis. Alii dicunt quod cum impediret cursum solis sono canonis quia equi actenus contra sono canonis currum debito itinere non ducebat. Ob quia cum iratus iupiter eum percussit et in flumine prostravit. Unde ardens fulgore radiorum solis exeuns ardore omne genus hominum illius regionis combussit propter pitham et conditionem. Ibi erant septem sorores virgines et pulcerrime, phetontis filie et lune, que casu illius pietate comote fleverunt amare et in arbores que dicuntur populi sunt conversi. Et earum lacrime in electrum sunt singulare. Quarum nomina sunt hec: Merope. Elie. Yperiel. Asperie. Fabe. Ethne. et diosipe. Erat ibi cignus ex ligorie qui cum hec videret flevit propter hec indignatus iupiter ipsum convertit in cygnum. Unde arbores populi nascuntur iuxta rivos aquarum et manent morbide penes aquas. Cignus vero delectabitur in aquis et iuxta rivos aquarum senuitur. Et cantando ad similitudinem cigni canonis moritur. Unde alii figurant hominem bene vestitum et sonantem canonem sedentem super pulvinarem sedem currus. Et alii hominem nudum iacentem super aquam fluvii. Cum vero sit ymago celi habet stellas multas inter quas sex decem sunt parvisibiles. Dispositio quarum sic certificatur in celo. Una in capite habet septem per modum circuli. Circa brachium dextrum extensum quinque. In puncto colli una. In iunctura corporis. In plica pedis una. In genu dextro una. In corpore una. Et figuram habet hominis nudi percussi a Iove ut supra assignatur.

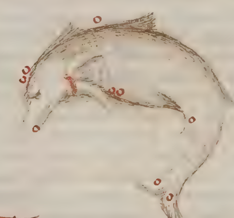
Figura sonantis canone.

Figura sonantis canonem mulier est sedens in cathedra bene vestita et canonem sonans. Habet stellas xvii. In pectore facie iiii. In spatula tres. In pectore duas. In novissima septem. Unde in hoc signo videtur esse alterum signum multarum stellarum luce multa ornatum. Cuius nomen est canopus seu ptholomeum quia tangit temonem navis argos.

Natus sub eo signo quiete vivet in orbe, efficietur pulsator instrumentorum et cantor oculator, et ei multa bona attribuentur sua bonitate. Et bene finiet vitam suam. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Delphinus.

Delphinus vero multum distat a capricorno et super tauro. Hic quidem voluit amphitritem in conubium contra que iupiter indignatus ipsum expulsit ignominiose. Qui aufugit ad athalantam et accepit unam de filiabus suis quarum omnes ad eius essent corrupte. Et ob hoc iupiter eum exaltavit in astra licet dudum cohibuisset cum illa quam duxit in uxorem. Cum vero sit ymago celi habet stellas parvisibiles novem. Dispositio quarum sic certificatur. In ore habet unam. In fronte duas. In pennulis tres, scilicet duas in prima et unam in ultima. In spina dorsi unam. In cauda duas.

Natus sive receptus sub hoc signo libenter iocundabitur, cum cetu ... videbit et audiet novitates magnas. Viator erit multis nocentis seductor plus erit pauper quam dives et tamen vivet sine grandi labore corporis ... erit multum sapiens. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Orion.

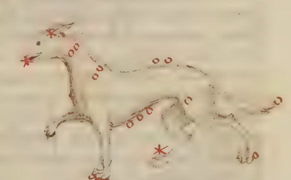

Orion est magnum signum in celo locatum ante vestigia thauri et dicitur orion ab urina vel aurina, id est ab inundatione aquarum, quia habet ortum circa principium hiemis, cuius ortu marcescunt turbatur valde ventis pluvia et tempestatibus. Quod signum latini vocant iugulum eo quod sit armatus ut gladius stellis luce terribilis atque clarissimis, que dum bene fulgent serenitatem in aere diu significant permanere. Cum obscurantur imbres et tempestates innuunt. Fuit enim vir fortissimus filius neptuni et heuriphiles, a quo done fuit traditus posse stare tam super aquas et undas quam super terram et colles. Hic aperuit iter per mare et veniens europam rapuit filiam enopionis valde pulcram. Pater vero illam cum excecavit ... bannivit quam cum de confinibus suis. Venit ad vulcanum, ubi datus est ei caballus infernalis qui portavit eum ad ortum solis. Cum vero sol recepit eo et lumen oculorum est sibi restitutum tunc reversus ad enopionem intravit subterra volens se vindicare. Ter-

in autem tenuit et recepit unde oportuit ipsum aufugere inde, et in terra tamen ubi cum diana eum reperisset et dixisset sibi quod ibi non venatorum propter hec ibi non stetit. Indignata ex hoc terra peperit signum scorpionis quod hodie noscitur inter astra ut ipsum morderet in monte. sed quia illum fugit ab eo, diana collocavit scorpionem in celo propter magnitudinem eius. Alii dicunt quod cum quedam domina vovisset Jovi quod si posset habere filium daret sibi holocaustum .xx. annorum. Cui dixit Jupiter ego et in vitulum sagnatum et pelle arietis volue virginem vicinam septem diebus et nascetur tibi filius cuius nomen erit orion. Et alii aliter dicunt. Cum vero dictus orion sit ymago celi habet stellas perceptibiles .xvii. dispositio quarum sic certificatur. In capite habet tres grossas et claras quarum media est clarior ceteris in quolibet humero una bene lucida. In dextro cubitu una parva et obscura. In manu dextra una. In cingulo tres. In gladio quem tenet in manu tres. In utroque genu una. In utroque pede una.

Natus sub hoc signo erit dives sapiens audax fortis ad nocendum alteri facilis libenter portabit arma utilius offendit cadet in multa pericula et vita sua, eius vita plus erit in dubietate quam in securitate. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Canis

Canis est quadruplex. s. in celo. in terra. in aqua. et in egritudine. Canis celestis est duplex. s. maior et minor. Maior dicitur alio nomine sirius et minor dicitur anticanis. Sed cum sol intrat in

maiori calor duplicatur et egritudines in corporibus generantur quibus ad exitum multi pereunt. Et propter hunc caniculares dicti sunt dies caniculares xl^ta quorum regimen principiatur ydibus July. quorum influentia vel vincit vincit corpora vincitur peste. Verumtamen est propter suam qualitatem iacentium cum mutant. Nec eius ortus est noxius nisi regnante leone. Quando vero natus est hic canis stellator fuit et ita quod non posset inferri. Fuit enim prius vulpes quam iupiter convertit in canem et ycaro dedit in donum. Hic ycarus fuit athemensis, qui veniens in antiquam regionem pastoribus ostendit huic canem et eis consuluit, quod semper secum canes haberent qui eorum bestias fideliter custodirent et defensarent. Bibentes autem pastores cum ycaro facti sunt ebrii, et cum se a vitro reputassent deceptos ipsum ycarum occiderunt. ad quem canis accessit et ululando eius plagas lingua lingens ipsum resuscitavit. postea iupiter ad preces canis erigonem convertit in virginem, et ycarum in arcturum et eos locavit in astra celi. Unde cum ycarus oritur serpentissimas tempestates facit, et nebulas in mari et in terra generat atque fundit. Idem contingit cum oritur anticanis. Cum vero sit ymago celi habet stellas perceptibiles viginti dispositio quarum sic certificatur. In capite habet una bene clara que vocatur visus. In lingua una cuius nomen est sirius. et est grandis et bene clara, cuius calore totus aer circa terram inflamatur. Et tunc fiunt calores interpollati. In collo duas. In quolibet humero una sed parvas et obscuras. In pectore duas. In pede sinistro anteriori tres. In pede dextro posteriori una bene claram. Super spinam dorsi duas. sub ventre tres sibi propinquas. In summo femore una. In pede sinistro posteriori una. In summitate caude unam.

Natus et conceptus sub hoc signo erit iracundus invidiosus, blanditor, sub plantator, clamosus infidelis inimicus

sui, inquisitor novorum alterius negotiationis vagabundus plus pauper quam dives, nec dabit se arti magne fatigationis. Et hec est forma sui aspectus in celo. Lepus.

Lepus locatur est inter orionem et anticanem. Et dicitur quod in insula lepori nullus erat lepus. sed cum quidam iuvenis ad studium egipti perrexisset emit leporem pregnantem, quam secum in suam patriam detulit, et eam diligenter enutrivit. hec peperit cuius fetus talis multiplicavit quod olera ortorum totaliter destruebant. Alii vero dicunt quod prius fuit canis orionis sed quia fugit ab eo et ivit ad Jovem iupiter ipsum mutavit in leporem propter suam celerem velocitatem. Cum vero sit ymago celi habet stellas perceptibiles septem. Cuius singularum dispositio sic certificatur. In summitate cuiuslibet auricule habet unam in pectore duas. super dorsum una bene claram et grossam. In posterioribus pedibus duas.

Natus vel conceptus sub hoc signo erit timidus pauper vagabundus infortunatus multa loca calcabit pro suo meliorimento et parum sibi valebit ut lepori. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Navis

Navis argos sic appellata locum tenet in celo. post caudam magni canis, sub pedibus leonis et ante caput ydre. Quam vir nomine argo primitus fabricavit, et ausus fuit avaricia temptare maria cuius exemplo cetere naves sunt fabricate. Unde cum ante ipsius fabricationem mare invium fuisset hominibus propter ipsius navis structuram omnibus fuit notum. Cum vero sit ymago celi habet stellas perceptibiles .xxvi. dispositio quarum sic certificatur. Incipite mali posteriores habet duas. In puppi .iiii. bene lucidas. In quolibet temone deorsum .v. parvas et aliquantulum obscuras. Circa arborem magnam quatuor claras sub carina .v. testudo est ad proram navis dextre huius stellas quatuor parvas et multum obscuras. Due quarte sudine sua est in celi.

Natus sub hoc signo delectabitur de nauta, marinarius et vivere de lucro maris temptando multas provincias maritimas, in quibus ei prosperabit et ingredi exercebitur ei. Tamen plus erit dives quam pauper. Et hec est forma sui aspectus in celo.

Asthonoth.

Asthonoth dicitur fuisse domina maris alio nomine vocata thetis et uxor oceani. Alii dicunt quod fuit nutrix iunonis. Cuius forma talis est. Mulier media habens manus plenas et pugillos bene clausos et elevatos. Infra umbilicum est quadruplex animal huius sub ventre quatuor mamillas plenas. et est locata inter coronam et herculem. Cum vero sit ymago celi habet stellas perceptibiles parvas .ix. dispositio quarum sic certificatur. Infra

pite hit septe obscuras. In utraque aure duas obscuras. In humero dextro unam obscuram. In pectore unam claram. In pede dextro anteriori unam obscuram, in ascella posteriori unam claram, circa femur duas. In pede sinistro posteriori duas obscuras. In cauda tres obscuras.

Natus vel conceptus sub isto signo erit bonus, pius, placabilis, dives, et multis amicis efficietur pauper, multa bona habebit in vita sua, et bene faciet bonis. Et hec est forma sua, aspectus in celo.

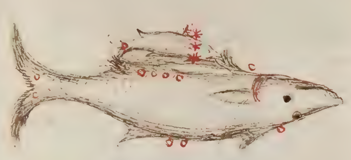
Demon meridianus vel galasia

Demon meridianus appellatur iste figura, que dicitur galasia celum cingens per medium, cuius una sectio est in geminis et altera in sagittario. Etiam lacteus circulus appellatur propter suum candorem, et paulatim volvitur sicut celum. Hic diversos aspectus, quia non semper tenet unam faciem firmam. Et licet in ea parte sint multe stelle et varie in aspectu, fertur quod in ea parte regnat collegia spirituum sapientissimorum. Et est quedam sedes eorum velut galaxia de quibus valde timendum est. Psalmus dicit: a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, et ab incursu et demonio meridiano, cadent a latere tuo mille, et decem milia. De ista galasia multe sunt opiniones poetarum, sed hec est verissima quod est circulus lacteus propter candorem eius, eo quod ibi iunguntur duo emisperia celi.

Natus sub hoc signo semper erit infirmus, miser et pauper, et indesolatione gentium. Unde vitam suam ducet in hospitali, et hostiatim mendicando requiret cibum suum. Et hec est forma sua, aspectus in celo.

Piscis magnus

Piscis magnus substinens piscem parvum dicitur esse circa cuius signi piscium qui in zodiaco sunt constituti de uno duodecim. Constituitur in stagno bete veneris filia, que quia in minus erat, vagans in flumine cecidit, et propter aptum iovis conversa in ipsum stagnum conversa in piscem, nunquam separatur ab amiculo suo, qui semper eam defert in omnem partem aquarum: quam olim formositatem appellabant deam. Postquam vero cecidit et in piscem conversa fuit, in ipsius nomine constituerunt piscem argenteum, quem in templo adoraverunt pro deo, cum decore magno in festo sacrificatum. Locatus est hic piscis in parte australi, scilicet inter aquarium et piscem, ut de piscibus orientibus ordinis duodecim effluerent continue in potu urna acciperent, que est signum effusionis aquarum.

Cum vero sit ymago celi, habet stellas particulares duodecim. Dispositio quarum sic certificatur. In musso habet unam. In fronte unam. In spina dorsi duas, ab invicem bene distantes. Sub barbam unam. Sub ventre quatuor. In cauda duas. Piscis parvus habet stellas quatuor, quarum tres sunt in branchiis et bene clare, in dorso unam bene claram. Prope caudam una parva et obscura.

Natus vel conceptus sub hoc signo libenter piscabit pisces inter aquas et vivet de fructu aquarum, et nunquam erit dives, sed semper vitam suam ducet ad modum piscatoris. Et hec est forma sua, aspectus in celo.

Puteus vel sacrarium

Puteus qui alio nomine dicitur sacrarium dicitur esse signum navigantibus prosperum. Eo quod sequitur caudam scorpionis in terra astra. Et dicit poeta quod dum antiquitus orbis primitus fecerunt in eo conventiones et sacrificium, cum esset locus secretus intrinsecus, et locus plenus spiritibus multe sapientie, a quorum astutiis pauci vix evadunt. Et quoniam sunt fortiores ceteris ad opus negromantorum, in omni regimine requiruntur vates eis obedientes in arte phytonica. Illi libenter invocant quos reperiuntur sibi in suis agendis valentiores. Sed quia iidem spiritus phitonici sunt multis penis ignis afflicti, hac de causa nigromantici studiose requirunt puteum intueri, sive stellas sacrarii, utrorum auxilio plenius operentur optata. Dicitur autem a multis quod ex illo puteo exeunt fulgura in modum lapidum et sagitte tonitruales opere spirituum infernorum. Cum vero sit ymago celi habet stellas particulares quatuor, quarum distinctio sic certificatur. In superficie flammarum de ore putei exeuntium sunt due, et due parve sub ore putei.

Natus sive conceptus sub eo signo erit grossus in ingenio ad capiendum bonum, sed ad constringendum spiritus faciendum invocandi mulieres et alia arte magica faciendi erit ingeniosus et sagax. Et in vita sua semper plus pauper quam dives. Et hec est forma sua, aspectus in celo.

Centaurus

Centaurus dicitur fuisse filius saturni et domine phylire, qui quando fuit annorum xv. inquietavit filiam iovis nomine dulcamama in taciturna ripe et similiter matrem philirum filiam oceani. Utraque que incipit indignationem propter tanta scelera ipsius convertit ita lem figurum. Nam ab umbilico supra est vir, et abinde infra equus. Hic quidem coivit cum phikre supradicta, et genuit ex ea cironem, qui fuit summus medicus inventor artis medicine. Hic quidem eam genuit filiam, que ubi orta fuit conversa est in arborem que dicitur salix. Ad hunc vero cironem venit esculapius conversus regimen ab umbilico deorsum, et ab eo artem didicit medicine. Achiles ab eo didicit pulsare citharam, et hercules astronomiam. Sed cum quadam vice centaurus pararet impedimentum sagittarium, quem cum in pede vulneravit una sagitta. Volens elevare alium pedem ut sagittarium percuteret, jupiter ipsius equum convertit in taurum ut amplius sic leviter currere non valeret. Et esculapium discipulum eius sepulti habitare in lacum aque, unde dictus est ypocentaurus, a quo ut dicitur ypocras summus medicus medicine artis totaliter conversus fuit. Cum vero sit ymago celi habet stellas particulares xxviii. Dispositio quarum sic certificatur. In capite habet duas parvas et obscu

ras. In utroque humero una clarior.
In dextro cubitu una. In manu dextra
unam. In pectore una. In spina dorsi
duas. In ventre duas bene sple-
ndidas. In dextro lumbo una bene
lucidam. In cauda tres. In utroque
genu posteriori duas. In utroque
armo una. In utroque pede anteriori
unam. Alii dicunt quod hec ymago
est media homo et media equus
ad velociorem cursum. Et ipse vir tenet
in manu sinistra lanceam ad quam
pendet lepus mortuus. Ad cingu-
lum habet ensem. In dextra vero ma-
nu tenet bestiolam inversam no-
mine teriom et tyrsos i. venie et
ydriam vini aureum, ex quo dii li-
bavit in sacrificio sibi facto. Vel
thuribulum thuris ad significan-
dum aspectum putei vel sacrarum.
Unde in eodem sacrario videtur cen-
taurus velle sacrificare dia lia-
que defert. Bestiola quam centaurus
tenet inversam in manu habet stellas
parisibiles .x. dispositio quarum
secundum sic fit. Incipit habet duas
quarum una est bene clara. In supma
dorsi una bene lucidam. In cauda duas.
In summitate pedis sinistri posterioris
una bene splendidam. In pede dextro
anteriori una bene claram.
Natus vel conceptus sub hoc signo
erit pluribus fortis audax et cautus
delectabitur vivere ornate, succurrere
alteri et nemini nocere. Quia perveniet
ad gradum magni honoris et incre-
menti cautum. Et hec est forma
sua aspectus in celo.
Serpens vel ydra.

Serpens qui alio nomine dicitur ydra
super cuius caudam corvus moratur

aspiciens urnam que est in medio
ydre locatam, inter navem, centaurum,
virginem et libram. Asserunt quidem corvus
missus fuit in tutellam appo-
lonis, qui missus ab eo ad quan-
dam fontem ut adduceret sibi
aquam, ut ex ea dii biberent in
libamine iovis, et cum iret invenit
grossos ficum, ubi permansit dum
grossi maturarentur. Viden-
tes autem dii dilatione corvi fe-
cerunt sua libamina. Unde con-
summatis grossis a corvo, ipse cor-
vus cognoscens errorem suum,
a iovie in dulgentiam peciit. Ille
sibi pepercit, tamen et in penam
adiunxit ut non biberet aquam.
Hic corvus dum per septem annos
moram fecerit super caudam ydre
stantis in aquam et continuo respi-
ceret urnam vacuam quam por-
tavit ex templo. Hanc quidem
urnam ydra implevit aqua, sed
quia urna erat multis fora-
minibus perforata, aqua ex eo late-
re exiens odorem nimium refer-
rebat, eo quod ipsa urna dum
esset in templo continuo stetissent
manna et balsamus causa liba-
minis. Cum vero sit ymago
celi habet stellas parisibiles
quadraginta sex. Dispositio quarum
secundum sic fit. Incipit habet
duas. In prima flexura sex.
una quarum et parvior et obscurior
aliis. In secunda flexura tres.
In tertia quatuor. In quinta
due. In quinta usque ad caudam
octo bene lucidas et claras. Super
os urne sunt due. Sub labiis ur-
ne sunt due obscure. Per singula
latera tres. In profundo due.
Incipit corvi est una clara. Super
allam sinistram due. Super caudam
due et in utroque pede unam.
Natus vel conceptus sub hoc signo
multa bona habebit in vita sua
nec sciet in illis bene se regere.
Unde videbitur plurium stultitie
quare perveniet ad magnas rerum
necessitates. Unde famosus
erit propter diversa acta et agenda

Et hec est forma sua aspectus in celo.
Anticanis vel caon.

Anticanis grece dicitur caon vel procion et
est licet sit minor cane quam antecedit
leone prope navem et leporis in celo.
Unde per hoc movit canticanis quam canis
maior, a quo dies dicuntur caniculares.
Et est signum lacteum defixum pertingens
equinoctiale circulum tendens ad cir-
culum sub gemini. Oritur enim cum leo
occidit exorto capricornio et dicitur fa-
bulose quod fuit canis orionis ad capi-
endum lepores et predas in campis.
Cum vero sit ymago celi habet stellas
parisibiles tres. In collo una val-
de splendidam. In pectore una bene
splendidam. In summitate amborum
humerorum una bene lucidam. Sed
que est in collo est grossior ceteris.
Natus vel conceptus sub eo signo erit
fidelis alteri et sagax. In mundo velox.
subtilis inquisitor negociorum alterius
et multum se vindicare sciet de suis
inimicis. Vagabundus erit et plus
pauper quam dives, et tamen diligetur
ab omni persona. Et hec est forma sua as-
pectus in celo. Equus secundus.

Equus secundus cum sex aliis stellis
quarum due sunt magne ad hume-

ros spallarum et due sunt parve po-
site iuxta ripas pedum. De isto
equo dicunt poete quod fuit pheidi
genitus phebi qui postquam cecidit
deciderunt terrarum pluvias, restitu-
tum ad lune preces quas seda-
lo iovi mandabat. Et nec ampius
se intromittere audet in casu
patris, nec pater pro eo constrin-
get preces aliarum ut fecit lune
que cuius phebi filia dicebatur
licet esset filia saturni. Ipsi phei-
dum committunt in equum parvum
et debilem, que locavit inter vir-
ginem et leonem et sagittatorem, cui de-
dit portare vexillum in memoriam
consolationis quam illi restitute.
Caret enim stellis parisibilibus
sed quedam sunt in vexillo.
Natus vel conceptus sub hoc signo
semper erit dives et honore dignus
tamen numquam obtinebit dignitatem
sed vagabundus fiet, bene habens
omni tempore, nec divitie sibi defi-
cient, famosus erit multarum
divitiarum et magni status. Et
hec forma sua aspectus in celo.
De terebello sive vimplo.

Terebellum sive vimplum est si-
gnum parvum in celo ex duabus
mansionibus lune confectum videlicet
ex quindecima et sexdecima procul a
capite illarum mansionum quod di-
citur ath. Cum vero sit ymago celi
et lateris tamen habet stellas pari-
sibiles quinque duas in manubrio
et tres in ferro. Ad cuius similitudi-
nem fabricatum quidam putat
esse triangulum, quod non est verum.
Natus vel conceptus sub eo signo
plus erit stultus quam sapiens, quia

diuitiis habundans, et quandoque in paupertatem cadens, et in despectum gentium causa stultitie sue. Et hec est forma sua et aspectus in celo. Vexillum

Vexillum est signum in celo multe efficatie volentibus se exercitare in quaerendis et attendere aucupationi, edificationi siue literarum, sculpture et picture, et est denaturatum leonis et sagittarii. Unde aliqui voluerunt quod sagitta que est sub ventre sagittarii sit vexillum, et aliqui terrebletum, et aliqui voluerunt quod sit eius hasta firmata in ore equi sedi qui est semper locatus inter leonem virginem et agitatorem. Sciendo quod in eius signo multe cautele fiunt quoniam mouerunt motus quorum humanum genus valde perturbatur latenter et publice. Cum vero sit ymago celi habet stellas perceptibiles quatuor quarum dispositio sic certificatur. In puncta ferri est una. In medio aste una. In tella vexilli due.

Natus sub isto signo erit alti cordis et primus quando moueatur erit capitaneus castri et exercitus belli. Timebitur in populo et honorabitur multum. Plus erit diues quam pauper. Et hec est forma sua et aspectus in celo.

Explicit tractatus de triginta sex ymaginibus celi. Sequitur de septem planetis id est luminaribus firmamenti.

De septem planetis que sunt luminaria firmamenti celi et de motibus eorum per firmamentum.

Luminaria firmamenti celi sunt multa. Inter que septem planete principatum optinere noscuntur, quorum duo ceteris radiantiora sunt sol et luna, quorum sol die illuminat et luna noctem cum stellis. Sunt grecis dicte planete, sed secundum latinos dicuntur corpora errantia, non quod errent cum suos cursus continue faciant iuxta dispositionem summi artificis, qui sibi iussit discurrere ut faciunt signa celi. Nobis autem videntur errare propter diuersitatem eorum motuum sub firmamento, cum interdum sint in austro, interdum respiciant septentrionem. Motus quorum est contrarius motui celestis spere, nec unquam cum modo feruntur. Ultra nomina greca alii hec nomina posuerunt ipsis planetis, scilicet ceus saturno. Ethonosiouis. Artis marti. Affrodite veneri. Ermis mercurio. Aliter dicuntur ipsorum nomina hoc modo. Phenona siue zoal seu almutatil saturnus. Phethon siue almustari iupiter. Piroys vel almerich mars. Phos seu azara vel hesperus venus. Sal seu aothareth vel alcarus mercurius. Phedos vel semine luna sol. Alatinaz seu altonath luna. Genes caput draconis.

Et est notandum quod planete quandoque interdum comantur, set nunquam sol neque luna. Unde illi quando quandoque monstrant caudas, sed isti duo circulos vel coronas in circuitu suo, quod quando contingit est signum rerum magnarum futurarum. Nam iupiter et venus si videantur aliqua comete operatia bona mundo promittunt, et plus iupiter quam venus. Sed saturnus et mars grauissima mala orbi promittunt euentura, ut sterilitatem, pestem, famem, guerram, occisionem, obsessionem, proditionem, contentionem etc. Omnia autem frigoris sicci fit propter saturnum, et caloris feruentis propter martem. Illud autem fit magis vel minus secundum signi in quo utrumque presidet. Significatio mercurii est in bono vel in malo secundum planeta cui adheret, et ideo dicitur minister eorum.

Si uero sol unquam coronetur vel obscuretur aut colorem transmutet in turpiorem pessimum signum est futurorum. Sicut in melius vel corona sit similis auro tamen bonum signum est. Vel si luna unquam coronetur vel obscuretur aut transmutet colorem in peius est malum signum futurorum et econuerso. Simile contingit de aere, quia aer bene purus et clarus est signum bonum rerum. Ut quando autem in nubibus generantur vel amplius uno, quando sit directi sunt fortes et multe efficatie, quando vero retrogradi nichil valent ad ea que sibi attribuunt.

Saturnus

Saturnus sic figuratur habet faciem longam macram et deformem et fronte ut senex calua et capillos canos barbam longam vestem ferrugineam, falcem in manu, ensem et gladium ad cingulum, scutum in brachio, galeam in capite, et pergit eundo faciens. Ioui et marti vestitus corio cocto. Et ut picta melius denotentur hec est forma sua et aspectus in celo.

Iupiter

Iupiter sic figuratur habet faciem pinguem et bene compositum in omnibus et conuenienter collocatum, similem homini xl annorum, habens capillos flauos barbam

par auctam birretum et in filam
in capite. galerum ad spallas, cir-
theas in manibus, anulos cum ge-
mis in digitis, bursam ad cingulum.
vestes viridias cum palio ferrea-
tis in una manu lilia in alia rosas
manet honestus intuens martem.
Et ut predicta melius denotentur hec
est forma sua aspectus in celo.

Mars

Mars sic figuratur habet faciem
longam et rubentem carnosam oculos
grauos, capillos crispos et rubeos, bar-
bam politam, cervelleriam in capite cum
cimerio. in manu lanceam et scutum ad col-
lum usbergum in dorso lamas in pec-
tore, schenerias in cruribus balistam
paratam, gramazolum sagittis plenum
ferrentem intuens saturnum. Et ut
predicta melius declarentur hec est forma
sua aspectus in celo.

Sol

Sol per se ipsum mouetur sub firma-
mento motu naturali vertutum in pectore et
libertatis mouens spiritu proprio. Et
non vertitur cum mundo sicut nec
alius planeta demum septe sed per
agit circulum suum in obliquitate cir-
ca zodiacum et firmamentum eius
influentem, non solummodo habet
effectum super terram, secundum ventrem
representia eius semina et indicas sub
terra germinat et metalla componun-
tur, sine quo naturaliter quicquam nequit
habere sue perfectionis effectum.

Sol dicitur eo quod sit solus in magna
luce, et per eum solus deus dignoscitur
quia sicut per eum totus mundus illumi-
natur, et est pars bonis et malis utilis
quibusdam, et inutilis illis qui eum
nolunt, ita est de deo et domino nostro yhesu
christo filio eius. hunc solem gentilles ap-
pollinem dicere voluere a quo ipsum
esse accepisse arbitrantur. Appollo
enim grece perdens dicitur latine.
eo quod feruore suo siccatum omnium viren-
tium decoquendo perdat herbarum.
hunc etiam diuinationis deum esse
voluerunt, siue quia sol omnia obscura
in manifestat in lucem. seu quia suo
ortu vel processu et occasu in orbem
multimodis signi ficationibus
suum monstret effectum. Pingi-
tur singulariter sine barba quia
statum suum non mutat oriendo
vel occidendo ut luna que modo
crescit modo decrescit. modo est se-
mi modo rotunda etc. Unde sem-
per iuuenis est et recens ad opus
suum sine labore ut oculus ad
videndum et auris ad audiendum
et cor animalis ad viuificandum.
Locatur in quadriga ut per
quadrigam notetur annus con-
tinens quatuor temporum diuersi-
tates, per quem currit et annum
integrum perficit. Simile de cau-
sa figurantur quatuor equi ipsam
quadrigam trahentes quorum
duo unam partem orbis respiciunt
alii duo aliam. Quia totum tempus
aut est estas vel simile estati. Aut
est hiemps vel simile hiemi. Aut
ver vel simile veri. Aut autumpnus
vel simile autumpno. Denominibus
equorum et effectu cursus eorum patuit
supra. Sol maior planeta deinus
et orbem mundi in manu sinistra et
coronam accensam tribus flammis in
manu dextra ad significandum bea-
tissime trinitatis qua illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum
Et in eadem manu sinistra habet habe-
nas equorum trahentium quadrigam
suam. Et hec est forma sua as-
pectus in celo.

Venus

Venus sic figuratur habet faciem
mulieris formosam, non longam
nec ex toto rotundam mediocriter
pinguem albam et coloratam, oculos
varios, mamillas elleuatas, capillos
flauos, vestes pulcras, fixeatas et
gematas, in manu dextra lilium
et in sinistra rosas. honeste intuens
mercurium. Et hec est forma sua as-
pectus in celo.

Mercurius

Mercurius sic figuratur faciem
habet mediocrem. Capillos ru-
fos et paruum crispos. clamidem
pulcrimam circa collum. In
manu dextra virgam duplica-
tam rubeam albis et frondibus.
Librum clausum in manu sinistra.
sedens in regali cathedra et super
duos cussinelos pulcrimos
et habet in cathedra post spatulas
cortinam honorabilem, intuetur
saturnum modestissimo visu.
Et ut predicta melius denotentur hec
est forma sua aspectus in celo.

Luna

Luna terre vicinior est omnibus pla-
netis et signis unde a breuiori circu-
lo celerius peragit cursum suum. Nam
quod sol facit in uno anno tempore
omnia signa celi peragradus eorum, luna
facit in terra in uno mense. xxvii
diebus et octo horis. sciendo quod sol mo-
ratur in unoquoque signorum duobus
diebus, decem horis et dimidia ut est
duobus punctis plus. Luna vero in uno
quoque signo moratur duobus diebus
et dimidio ac vix viii hore spatio.
Luna proprium lumen non habet
quo sit radialis ut est in aspectu
sed ipsum lumen radiale percipit a
sole mutuo. ut sol a summo celo in
quo sedet sanctissima trinitas in
maiestate sua. Et prout luna est
in aspectu solis longinqua vel pro-
pinqua est lucida vel obscura for-
mas diuersas et instabiles omni
tempore nobis demonstrans. De luna
multe fiunt questiones sed illas omnis
sus dixerunt aliqui lunam esse cor-
poream, siue corpus rotundum
lumen a sole percipiens et non plus
nisi quantum ab eo sibi concedit, quan-
tum a sole descendit urgetur ardore.
Cum vero ipsa est ex aduerso contra
ipsum ipsa velut speculum non vide-
tur sed ymaginem solis reddit, cum
pauci veritatem palpant, sed plu-
rimi in hoc deum grauitur errore.
Unde certum est quod luna patitur de-
fectum si naturaliter ipsam et solem inter-
ueniat umbra. Hac enim luna cre-
scente uniuersa germinantia pullulant
humenda tumescunt, humor et omnis
spus temporalis auget et tumescit.
Decrescente omnium a corpore defluctum fit

defectus ea deficiente. Gentiles enim
quondam lunam dianam et germanam
solis quem appollinem nuncupabant
fuisse dixerunt et sicut a sole spiritum
seu vitam sic a luna se corpus suscipere
arbitrabantur et dicebant eam esse
virginum presidem et virginem / eo quod ipsa
nichil pariat. Ideo figuratur cornu
ta / quia ut cornua sunt mobilia ad
flexuram / ita est luna mobilis for
mas tenens cornuum superius vel inferius.
In manibus eius figurantur duo arcus
vel due faces hac de causa quia sicut
sol illuminatur a celo et lumen re
ceptum aspergit deorsum in terram quod
aer clarificatur et res manifestiores
appareant per loca ita luna facit
de lumine a sole recepto. Faces enim
ipsius fit triplex ad similitudinem tri
nitatis / lumine cuius illuminatur omnis
homo veniens in hunc mundum. Figura
tur super bigam per quam denotatur
velocitas sive cursus qui est velocior
cursu solis. Adhuc in ori ergo bige
quidam figurant duo animalia. scilicet unum
equum album et aliud nigrum / quibus
significant dies et noctes vel estatem
et hiemem eo quod ipsa plus clare lucet
in estate et yeme quam vere et autumpno
et magis in nocte quam in die. Notatur
luna differentialiter tribus modis
scilicet diana. lucina. et proserpina. Unde
diana quasi duana dicta est pro
quod die et nocte in cello apparet. Lu
cina quia lucet. Et proserpina quia
lucet in nocte apud inferos. Patet
ergo quod luna tribus modis figuratur
et sic trina. Quidam sive completive (?) vel
lectum appropriant bige quam
trahit ut dicunt par boum pascentium
herbas / eo quod ipsa continuo patitur
aliqua accidentia / augmenti vel
defectus / velut biga patitur mo
tum operationis et cursum. Item par
boum patitur labores continuos tra
hendo bigam vaccam vel homi
nem aut aratrum / et par dimit
titur dormire / cum tempestive et
in crepusculo ad pascua conducuntur.
De predictis tribus virginibus
ita poetice dicitur. Tria virginis
ora diane .i. celestis / terrestris / et

infernalis. Quia ut dictum est super
Cetera in eius augmento in firmi
sentiunt detrimenta commotionis (?).
herbe rosmarini vermiculorum quo propter
nimiam humiditatem crescunt in eis
et inducunt scabiem in animalibus / et ideo
de herbis ortorum et pratorum abscin
dunt. Arbores abscisse in augmen
to lune propter humores conclusos
in eos nutriunt carolos / et non ab
scisse fistulantur in terra ut patet
in siluis etc. Lumen radiationis
ipsius nocet animalibus in nemoribus
commorantibus / eo quod animalia depre
dancia plus venantur in nocte quam
in die ut sunt lupi et vulpes etc.
et velut bubo et nicticorax. Talia
enim animalia dormiunt in die et vigi
lant in nocte propter quod habentur odio
ab aliis animalibus que de die vigilant
et cibum querunt. Verbi gratia lu
pus odit ovem / et e converso aves diur
ne odiunt aves nocturnas odio
capitali. De saturno.

Expositio habitudinis plane
tarum est talis. Signum
falcis saturni significat
vigorem acceptionis totius
bone fortune in illo qui nascitur sub
eo consignando singula que sue
nerit tollat de loco eorum. Det lau (?).
helmus significat diminutionem fortune
quia supra saturnum non est pla
neta. Et qui natus sub eo habebit
spem alterius bone fortune inde.
Vetustas saturni significat ex
fugam prosperitatis et bone spei.
sed continuam adversitatem de uno
quoque. Spata significat viam
prosperitatis contrarium ad se nisi pro mo
dum guerre et sue defensionis non
ut bonum habeat sed noceat ut nocu
mentum sibi non veniat nec venire
possit. Scutum significat appa
rentiam in extraneis cognatis sub
eo habeat quedam / quibus videatur
quod fiat potentior quam sit et possit
multa facere que non potest.
Barba longa significat modum
honestatis et bonitatis. Unde habet
figura non habet ipse aliud signum bone for
tune ita quod det nato sub eo spem

habendi aliquam prosperitatem. De Jove.

Jupiter autem habet in ancipitrem
et vigilos quando aucupes habent
sinceritatem. Precipitur e-
nim ab architectoribus quod
arbores precidantur post tres nem
solentur in hedificiis constructe et sicut
tea cedantur eodem anno incipiunt
carolari .i. in pulverem reverti et sic
debilitantur ut bene scribit haben
dantes et lapides in parvis de sive ge
ma preciosa et translucida in medio
tatis patenter ostendens motum
lune / seu varietate candore in medio
ac forma eius dum luna per omnes dies
transmutatur. Et superscripta est fora
lune secundum ... simonem eius. Su
prascripta figura datorem habuit
bone spei omni nascenti sub eo. Un
birretum significat securitatem et fortunam
bone fame et bone spei de pace et secu
ritate boni status quia semper viam
habet habendi divitias. Virga signi
ficat dignitatem in divinis et aliis
multas ut est pretium civitatum et
capitaneatum castrorum. Damalstrum
significat viam efficiendi iudex / doctor
legum et sapiens in bono. Cirotece
quas tenet in manibus significat consola
tionis vitium et sibi talis. Bur
sa significat divitias temporales. Natus
sub eo signo dives erit / nichil
sibi deficiet nec incidet in guerram.
Ex suo affectu amabitur ab omni
persona in omni gradu sive etatis de
necessitet. De Marte.

Mars habet in sua figura omnes
habitum male spei de unoquoque
ad omnem hominem qui na
scitur sub eo. Cimerium si
gnificat fortunam ardentem paratam
reddere bonum volenti esse bonum et
pacificus. Nam super se habet Jovem
qui sibi promittit bonum qui dum
possit esse bonus et nolit / oportet
ipsum uti armis omnibus ad nocendum
alteri et in sui defensione. Et ideo
arma que habet descripta et figurata
denuntiant guerram / malignam pote
stam et furorem etc. Quare patet sub
eo signo prout sunt arma eius stirpe
in bonitate pauca et malitia multa.

De saturno quando est dominus
anni vel quadrature

Saturnus est planeta non stel
la qui cum forte fuerit do
minus anni vel quadrature
secundum signum et locum figure
eius est iudicandus fortis et [illegible]
sed debilis homini revolutionis anni
vel quadrature. Nam per se principa
liter significat multa mala et pauca bo
na in orbe et principaliter illis qui
bus preest ut sterilitatem terre
et grandines frigus / aquarum congelationes
in hieme / pluvias et decursum aquarum
rivulorum et fluminum in estate / tem
pestates multas per loca / paucitatem
seminum herbarum et ortorum perditiones et
multe seminationis. Interea cari
stiam rerum et victualium / ut panis / vi
ni / olei / sepi / arvinge / cere / panno
rum lini et lane / canapis / bombicis /
lignorum / palearum / carbonum / calcis
laterum et tegularum. Significat et
prelia campi / sedictiones et discor
dias inter civitates multas et ca
stella / egritudines melancolie
ut febres quartanas et morbos tar
de curationis et plagas / mortali
tatem per loca in hominibus senibus et pregna
tibus mulieribus atque bestiis. Ut
omnibus [illegible] qui faciunt circa
et in piscibus. Significat etiam mor
talitatem in bestiis minutis / ut
formicis / muscis / scorpionibus
araneis / culicibus / apibus / vespis
in sepibus super rivos aquarum factis
Significat etiam grandem sereni
tatem aeris / prosperitatem et bonam
fortunam hominibus senibus qui sunt
in dignitatibus constituti contra suos
rebelles. Sunt et grandem mul
titudinem bruine / frigus / lucri in
captoribus qui utuntur mercationibus
eorum que Jovi attribuuntur et mer
ti / quando permittit illas mercatio
nes suum cursum habere / sicut de cupro
stagno / scarlato / equis etc. Boni
lucrum in captionibus saturninis
et mercatoribus eius / ut in venden
tibus ferrum / plumbum / ligna etc.
ut patet in capitulo iudicium saturni supra
presignat. a multitudo in usu [illegible]

lorum concipietur in actis amicantibus et multi ex eis erunt saturnini et fortunati de natura et proprietate saturni. Unde multi erunt pauperes et infirmi et in mundo sine honore. Quod totum iudicatur plus in illis regionibus que sunt subiecte celestibus partibus illius signi in quibus cepit hec ducatum quam malus. Unde si fuerint in parte orientali predicte fient plenius illis qui sunt in oriente. Et ita de aliis partibus mundi penitus est dicendum.

De Jove quando est dominus anni vel quadrature.

Jupiter planeta est et non stella, cum sorte fuerit dominus anni secundum signum et locum signi est iudicandus fortis dominus et debilis hora revolutionis anni vel quadrature. Nam ipse principaliter significat multa bona omnibus viventibus in suo gradu et specialiter illis quibus preest ut fertilitatem terre ex omni genere que nascuntur in terra ut in arboribus et plantis. Unde in orbe significat pacem fieri et inter multos discordes treuguam et concordiam inter dominos papam et imperatorem si fuissent in rixa. Sanitatem hominibus letitiam in populis laborum ydonee temperatum pulcrum tempus pro maiori parte anni. Paucitatem tempestatis pluviarum frigoris minus atque gelatur. Bonam seminatione camporum. Multitudinem tritici leguminis vini et frugum terre forte fiet lignorum et palearum, ac bonum forum omnium pratorum nuptias sponsalia cantus solatia segetie ubertatis et pistum carnem omnium appium et vermium a securo. Significat etiam bonum omnium mercatorum pannorum nobilium et bassorum lucrabuntur. Multi exibunt de debito creditoribus et quasi omnes artifices de artibus suis et laboratores ad paulum lucrabuntur et bene facient. Habundabit stagnum argentum et erit bonum forum quasi de omnibus rebus. Concipientur multi masculi et

nascentur qui Jovem per fortunam bonam eorum tenebunt ab omnibus. Efficientur homines et divites et potentes quidam erunt religiosi et quidam mercatores nobilium mercationum et aliarum rerum preciosarum et monant magnates erunt et coronati ut episcopi abbates archiepiscopi et cardinales.

De Marte quando est dominus anni vel quadrature.

Mars est planeta et non stella qui cum sorte fuerit dominus anni et quadrature secundum signum vel locum signi est iudicandus fortis dominus et debilis hora revolutionis et introitus sui regiminis. Nam ipse principaliter significat in orbe terrestri multa mala et commotiones devenire ut lites rixe odia guerre inter multos prelia et rumores discordias infirmitates et castella multorum in novationes et combustiones domorum, ardorem in aere sive grandinem in aeris tempestatem et egritudines in pueris et iuvenibus, mala seminatione agrorum latrocinia, multa homicidia et suspicione imperatoris et regis domino rum et suorum fidelium circa appellare. Surgit a perditione granorum vini et multarum frugum, cum tempestatibus tonitruorum et superfluitatem caloris in aere. In maiori parte mundi fortia tonitrua multitudine fulgurum hieme calida nimis et gelatur paucitate sanitatis hominum, pauciam febres acutas et malas egritudines causa caloris paucitatem pluvie nisi quando erit in aliqua similitudine domorum horum revolutionis. Quia tunc significat multitudinem pluviarum sepe per annum sui regiminis. Habundantia lucri in bestiis minutis magis quam in magnis et in iuvenibus magis quam in senibus, pericula itineris maris fertilitatem rerum. Concipientur multi homines quorum multi erunt latrones ribaldi homicide et mulieres meretrices ut in capitulo martis supra est.

De sole quando est dominus anni vel quadrature.

Sol est planeta et non est stella qui cum forte fuerit dominus anni vel quadrature

secundum signum et locum est iudicandus fortis et debilis hora revolutionis et introitus sui regiminis. Nam ipse principaliter significat in mundo pacem treuguam concordiam et rationem iustitie inter litigatores ut inter populum et imperatorem aut regem sibi rebellem. Bonum tempus de omni re temperamentum aeris in omni etate anni et bonum forum quasi omnium rerum fertilitatem fructuum terre ut ortorum pratorum et frugum arborum divitias omnibus mercatoribus mortalitatem in multis generibus volatilium terre ut gallis et bobus ac porcis, habundantiam mellis lucrum mercatoribus de bestiis magnis plusquam de minutis leguminum paucitate multum iunctione thesaurorum et auri. Multi quidem homines concipientur masculi qui in natura et proprietate aliorum solares dicuntur. Ideo multi ex eis erunt grandes in statura vel in facie principes in terre divites honorati in aliqua dignitate platonis lauream vel clericorum et sic quidam erunt marchiones quidam cives et divites honorati et iudices legum etc.

De Venere quando est domina anni vel quadrature.

Venus est planeta et non stella que cum forte fuerit domina anni vel quadrature secundum signum et locum signi est iudicanda fortis domina vel debilis hora revolutionis et introitus sui regiminis. Nam ipse principaliter significat multa bona devenire in orbe et specialiter in illis regionibus quibus preest ut inter civitates castella rixe aut lites treugua scilicet pacem et concordiam pulcrum tempus et plus humidum quam siccum in omni etate anni grandem habundantiam usui fructuum terre ut ordeum arborum atque plantarum sponsalitiorum et multitudine gaudii cordis nimium basiamplexui societate diversorum bona seminatione agrorum multos peregrinationes et motus mercatorum apparentiam bone fortune mercatoribus qui vendunt mercantias ut ubi das bella bursas tricas vestes fissuras cendalia monilia species colorum setta lavandas tricas pistos manutergia etc. ut patet

supra in capitulo veneris etc. In eodem vero anno sui regiminis concipientur multe femine que erunt amatrices pulcre cantatrices vane lascive luxuriose rufiane lavatrices et meretrices absque marito. Et que exibunt habentes bonos maritos. Viri etiam qui nascentur pro maiori parte efficientur iocullatores vel dominorum domicelli lusores ad aleam ribaldi cantores etc. Quod totum plus deveniet in illis regionibus que sunt subiecte celestibus partibus illius signi in quo venus cepit hec ducatum quam in reliquas nisi fuerit in triplicitate orientali. Predicta fient plenius illis qui sunt in oriente et ita de ceteris partibus mundi.

De mercurio quando est dominus anni vel quadrature.

Mercurius est planeta et non stella qui cum forte fuerit dominus anni vel quadrature secundum signum et locum signi est iudicandus fortis dominus et debilis hora revolutionis et introitus sui regiminis. Nam ipse principaliter significat in orbe mundi diversitatem boni et mali multis et diversis et specialiter illis qui sunt in regionibus quibus preest. Unde significat suo dominio in eodem anno grandem habundantiam pluviarum et nimium tempore hiemis grande frigus mortalitatem in bestiis minutis et in avibus et in apibus omnibus pullantibus capris etc. Multitudinem scabierum lumbricorum et ventris solutiones multorum perditiones conceptorum priusquam nascantur et in puerperio partus prelatores rixas lites et fictiones pactorum inter illos qui sunt patefacti concordes. Surgit a motus discordie et guerre inter magnates et barones prelatos scilicet clericorum et laicorum mortalitatem mulierum relevatione doctorum et scolarium quam per influentiam fortuna lucri crescit magistris et scolaribus atque mercatoribus et parum valentibus et cardonibus pauperibus et principaliter illis qui vivunt vilibus

mercimoniis et parvi valoris ut vendi debent vendentur aliquando. In eodem anno concipiuntur multi mercuriales et ideo sunt qui erunt multi pauperes. In regimine clerici religiosi et sapientes in scripturis, picture futuri, sculptura, ac laborare pro precio sperato in artibus diversis, ut sacerdotes parve prebende, lusoriatores, terre fossores, pictores, scriptores, miniatores, vitrifices, lignifices, structifices, custodes etc. Significat et convenienter ubertatem et bonum forum victualium, vestimentorum, calciamentorum, lucrum sacerdotibus et clero magis quam religiosis atque religiosis, quod totum plus fiet et deveniet illis qui sunt subditi signo et parti signi in quo est quam reliquis. Unde si fuerit in triplicitate orientali prosperitates fient plenius illis qui sunt in oriente. Et ita de reliquis partibus mundi.

De luna que est domina anni vel quadrature.

Luna est planeta non stella que cum forte fuerit domina anni vel quadrature secundum signum et locum signi est iudicandum fortis domina et domina revolutionis et introitus regis sui. Nam principalis sunt esse in orbe multa bona fortune et multa mala in fortuna devenire et specialiter illis regionibus quibus preest. Unde iudicandum est et dicendum quod ipsa significat eodem anno variam fortunam prosperitatis et adversitatis eo quod frequens est. Unicuique domini sibi advenerit similitudo sui augmenti et diminutionis. Significat etiam multas infirmitates per loca sua diversas in hominibus et animalibus flegmaticas, paucitatem brume et nivis, pluviarum multitudinem, scabiei et lumbricorum, pediculorum et aliorum vermium in animalibus, in foliis arborum, herbarum et plantarum habundantiam. Lignorum ut vinum olei, frugum, mellis, lactis in terra nascentia in frugibus quibus multi fructus arborum et ortorum perdentur, accidentia destruentur per loca. Infirmitates in bestiis et plus in minutis quam in magnis ut in apibus, vermibus a sirico et ovibus. Mortalitas riguerit inter populares quicunque hec videbunt [illegible] habeant initium et [illegible] significat grandinem ubertatem

hic pratorum et feni multitudo. Concipientur eodem anno qui erunt plus pauperes quam divites, quorum alii erunt scutiferi, alii cursores, alii sutores dominorum et monasteriorum, alii pistores, ribaldi, rufiani et omnes viles artis et parvi honoris. Mulieres erunt et cetera multe perdite, rufiane, tabernarie, venditrices, lavatrices dominorum, meretrices, textrices et pauperes divitiarum et status honoris. Quod totum plus significat devenire illis qui sunt subditi signo et parti signi in quo est luna quam recipit dominationem quam reliquis. Unde si luna fuerit in triplicitate orientali fient plenius illis qui sunt in oriente et ita de reliquis partibus mundi penitus est dicendum.

Notula doctrinalis de domino anni. Dominus anni omni anno dicitur solis in capitulo [illegible] regimine et ducatum de mense marcii xii vel xiiii die ad ortum suum. Et ille planeta dicitur esse dominus anni vel quadrature qui primus intrat suo vigore descendens in primum minutum signi arietis hora mutationis et revolutionis circuli anni. Et tamen adiectione quod sit bene dispositus dextre et sinistre de quo iam dictum est in precedentibus. Deo gratias. Amen.

De notitia signorum tonitruorum que fiunt in anno secundum quod signa luna regnat in signo.

Secreta iudicialium artis sunt valde dispersa in capitulis librorum et ideo gravissimum est ea invenire sine vitio erroris. Dixerunt quidem periti ut caldei, egyptii et arabes quod si regnante luna in ariete tonaverit signum est quod venti validi regnabunt per annum, et quod erit habundantia frugum et magna contentio in populis multarum regionum. Mors erit etiam in infantibus et mulieribus et per loca diverse egritudines pessimarum in [illegible] et [illegible], fructus parvarum arborum pallia ut citonia (?), persica, [illegible] et volucrum ac piscium habundantia, ovium et apium perditio. Et si regnante luna in thauro tonaverit dicitur quod in eodem anno erit

sterilitas fructuum arborum et terre, mors in malis hominibus et propter immutationes et mixti [illegible] temperates variabit ubertas vinum et terremotus erit. Et si regnante luna in geminis regnaverit tonaverit dicitur quod in eodem anno erit caristia et ideo fames per loca, frugum inopia, iuvenum interitus, vel etiam [illegible] quam mulierum et ortorum fructus habundantia. Et si luna regnante in cancro tonaverit dicitur quod rectores ad invicem litigabunt multa contentione ut reges presides, et incendia multa erunt, et duo luminaria turbabuntur super aliqua climatum. Et si regnante luna in leone tonaverit dicitur quod fetus omnium peribunt, annona erit bona et vili precio, mortalitas erit in adolescentibus. Navigantes patientur naufragia et multe guerre commovebuntur per terrarum regiones. Et si regnante luna in virgine tonaverit dicitur quod grandis infirmitas regnabit in gentibus, id est multi homines infirmabuntur per loca, multi senes et parvuli morientur, pueri atque puelle noviter corrupte et corrumpende, negotiatores rerum terre et [illegible] acies bene lucrabuntur. Et si luna regnante in libra tonaverit dicitur quod per loca multi potentes morientur, habundantia frugum erit, terra male reddet fructum spermatum, mulieres corrupte sepe lucrari poterunt et aliqui prosperabunt in desideriis suis. Et si luna regnante in scorpione tonaverit dicitur quod annona erit cara, venti fortes et dampnosi regnabunt, quodque in copia fructuum arborum sepe cadet tempestas dampnosa, multe naves periclitabuntur, et luminaria nova magna significabunt et ideo in corona. Et si luna regnante in sagittario tonaverit dicitur quod in eodem anno illi climati ubi hoc fiet erit habundantia iocunditatis et solatiorum in nuptiis et omnibus. Mors continget inter magnates, contentiones et litigia commovebuntur in provinciis, naufragia erunt in mari et in fluminibus, in aqua debili pericula, terra bene fructificabit, locustarum erit habundantia, vermium in campis et ortis, que fructus mostri (?) ledent. Pax

tractabitur vel fiet in multis regionibus. Et si luna regnante in capricornio tonaverit dicitur quod malum signum est illis regionibus vel gentibus climatis, unde magnates eodem anno inter se versabuntur et etiam rectores aliqui convenient ad pugnam. Rex vel regnorum fiet transmutatio, caristia victualium rerum et ideo fames, grandines, nubes, ventorum tempestates multe in mari erunt et etiam super terram pluet frequenter, mortalitas maxima in bestiis et hominibus multi generis. Pax fiet in multis bellatoribus. In sequenti vero anno ubertas erit victualium et precium ville in eis. Et si regnante luna in aquario tonaverit dicitur quod magne pugne fient inter homines insularum maris, velocitates que sunt circa mare, oculorum infirmitates regnabunt in multas personas, ver bonum erit, tellus convenienter dabit fructuosum, mortalitas erit in animalibus eiusdem generis ut in iuvenibus hominibus, venti fortes donabunt per loca, copia frugum erit, turbatio circa imperium vel inter homines imperii qua graviter commovebuntur, sed penitus lacertarum seu lustrarum animarum erit habundantia. Et si regnante luna in signo piscium tonaverit dicitur quod omnia que in signo aquarii adnotantur vel quasi omnia fient eodem anno. Nobiles per loca et multi divites pestilentiam patientur ac pisces et omnia illa inter aquas. Et hoc est iudicium dicti quod fecerunt indi, caldei, arabes et egyptii. Nota de comparatione planetarum ad signa. Et primo sciendum quod quilibet planeta habet virtutem fortiorem in domo quam possit habere in celo. Est autem domus planete illud signum in quo planeta fuit datus in principio mundi. Sol autem habet pro domo leonem tantum. Luna vero cancrum. Omnes autem alii planete habent duas domos. Nam aries et scorpio sunt domus martis. Thaurus et libra domus veneris. Gemini et virgo domus mercurii. Sagittarius et pisces domus iovis. Capricornius et aquarius domus saturni.

Item planete habent virtutes que dicuntur exaltationes planetarum. Ubi videlicet sol exaltatur in ariete. Luna in thauro. Saturnus in libra. Jupiter in cancro. Mars in capricornio. Venus in piscibus. Mercurius in virgine.

De planetis et signis in quibus morantur.

Saturnus in libro de motibus planetarum ptholomei. Sub saturno sunt hec signa capricornus et aquarius et sunt domus eius. In libra regnat. In ariete regnum abstrahit. Sub eo continentur vita edificium et doctrina. Et locus frigidus est et siccus et significat merorem et tristiciam vilitatem et malum. Color eius est niger et fuliginosus. Moratur triginta mensibus in uno quoque signo. Complet cursum suum in annis triginta.

Jupiter in eodem ptholomeo. Sub Jove sunt hec signa. sagitarius et pisces et sunt domus eius. Et regnat in cancro et in capricornio. discessus regni sub ipso continetur. hoc est dominatio optimum in dominatum. Calidus est et humidus et significat sapientiam et honorem et hic est color viridis albus et est viridis. Moratur in uno quoque signo mensibus duodecim et complet cursum suum in duodecim annis.

Mars in eodem ptholomeo. Sub marte sunt hec signa scorpius et aries et sunt eius domus. Regnat in capricornio et thauro. discessus regni sub ipso continet prelium et carceres et inimicos. Calidus est et siccus et significat iram et furorem et calefacitatem et est color eius rubeus et fulsiditas et moratur in uno quoque signo sexaginta diebus et viginti et una hora. Complet cursum suum in annis duobus.

Sol in eodem ptholomeo. Sub sole est leo et est domus eius. Regnat in ariete et in libra. discessus regni sub ipso continentur species lucrum fortuna et honores. et est calidus et siccus et significat spiritum et vitam. Et est color eius albus et rubeus et viridis et est in medio celi. Moratur in uno quoque signo triginta diebus decem horis et dimidia. Complet cursum suum in ccclxv. diebus et sex horis.

Venus in eodem ptholomeo. Sub venere sunt hec libra et thaurus et sunt domus eius et regnat in piscibus et virgine discessus regni sub eo continet amor via amicitia et peregrinus frigidus est et siccus et significat gaudium et lucrum et est niger et viridis. Moratur in uno quoque signo viginti novem diebus. Complet cursum suum anno uno.

Mercurius in eodem ptholomeo. Sub mercurio sunt virgo et gemini et sunt domus eius et regnat in virgine et piscibus. discessus eius regni cum sole semper moratur uno signo ante post etiam uno post sub ipso continet fortunium negotiatio furtum. Calidus est et humidus et significat rationem et sapientiam et est albus cum benivolis benivolus et cum malivolis malivolus. Moratur in uno quoque signo viginti octo diebus et sex horis et complet cursum suum in ccclxxxiii. diebus.

Luna in eodem ptholomeo. Sub luna est cancer et est domus eius et regnat in thauro et libra. discessus regni sub eo continet egritudo amissio timor debitum et est frigidus et humidus et significat cogitationem et est mediocris. Moratur in uno quoque signo duodecim diebus et octo horis et bisse. Complet cursum suum in xxviii. diebus.

De notitia nominum hore diei et noctis ac de natura et effectus ipsarum per operationem uniuscuiusque tam in bono quam in malo.

Hore inter diem et noctem ut predictum est sunt in numero xxiiii. et omnis hora suum habet nomen et quolibet est bonum facere aliquid de operibus que homines appetunt et committere. Et sicut est bonum facere aliquid in certo casu sic est bonum permittere aliquid ne tunc fiat. Que autem sunt licita faciendi per horas superius puncta dicemus hic infra. Non sciendo quod hore noctis sunt fortiores et valentiores in quibusdam quam hore diei et cetera. Nomina quidem horarum diei sunt ista. Lebiaum .i. Lomoniz .ii. Jnicon .iii. Selan .iiii. Celatri .v. Theat .vi. Bardon .vii. Japhatim .viii. Baron .viiii. Labrion .x. Globor .xi. Chachiabolo .xii.

Nomina vero horarum noctis sunt ista. Ancti .i. Debeul .ii. Thablay .iii. Alchie .iiii. Thamistan .v. Ciaron .vi. Jaffor .vii. Cmoatim .viii. Cossania .viiii. Nalhopon .x. Haaltro .xi. Herudiro .xii.

In prima hora diei fit oratio hominum ad deum. Et tunc bonum est alligare omnes linguas per ymagines karacteres et coniurationes.

In secunda hora diei fit oratio angelorum ad deum et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad amorem et concordiam preterite litis vel odii habiti.

In tercia hora diei fit oratio avium et piscium ad deum et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad capiendum aves et pisces.

In quarta hora diei creature rationales ut angeli et homines bene dispositi referunt gratias soli deo de beneficiis receptis et tunc est bonum facere ymagines karacteres et coniurationes contra bestias nocentes ut recedant a loco et deserant sicut sunt scorpiones serpentes vermes lacerte et cetera.

In quinta hora diei omnes bestie terre reddunt gratias soli deo in sua natura et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes contra omnes feras ut lupos vulpes ursos et cetera.

In sexta hora diei quasi omnes bestie ab ore quiescunt vel alia operatione. Et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes pro incarceratis in firmis et futuris.

In septima hora diei fit oratio omnium animalium sub firmamento coram deo altissimo et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad amorem et concordiam.

In octava hora diei omnes demones quasi quiescunt ab opere spirituali et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad discordiam et ad omne malum.

In nona hora diei bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes contra raptores fures et latrones ne veniant in loco nocere.

In decima hora diei salutant aque omnes domino et descendit quidam spiritus ad certa officia quorum est tunc medio ac facere ymagines karacteres et coniurationes ad concordiam odii litis ad amorem novum.

In undecima hora diei iusti congratulantur domino et tunc est bonum facere ymagines karacteres et coniurationes ad concordiam odii litis et ad amorem.

In duodecima hora diei rationales creature quasi ubique cupiunt quiescere et tunc est bonum facere ymagines karacteres et coniurationes ad silentium et cantionem ut nichil in contrarium contingat. Et hec est expositio horarum diei.

Expositio horarum noctis.

In prima hora noctis fit colloquium demonum suo domino dispositio eorum ad omnem gradum creaturarum et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad spiritus invocandos et ad silentium et ad amorem.

In secunda hora noctis psallunt pisces domino suo et omnia animalia aque et omnia reptilia et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad capiendum pisces cancros ranas sanguisugas cocodrillos et similia.

In tercia hora noctis psallunt thauri dragones lupi et cetera suo deo et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes contra predicta animalia ne habeant commodum nocendi tibi aliquo modo i. nec operatione nec rebus.

In quarta hora noctis procedunt spiritus de sepulcris mortuorum et demones vadunt per vias et loca tempore tunc in modum venti vel umbre aut forme alterius animalis ut capre vel canis et cetera ut contingit de cursu diane i. illius domine ad instar regine satellitum armatorum ad modum milicie vel mercatorum et tunc bonum est facere ymaginationes karacteres et coniurationes ad odium et mortem

alterius contra predicta ne fantasmata valeant apparere tibi nec nocere. Similiter bonum est facere quod ius ad amorem.

In quinta hora noctis quiescunt aque creature in spiritu psallunt domino suo et tunc bonum est facere ymagines characteres et coniurationes contra nubes nocivas et tonitrua et sagittam ne destruere valeant fructus contractorum.

In sexta hora noctis omnes spiritus ofsitiorum sunt laeti ad operandum per loca et ideo tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad omne quod vis tam bonum quam malum ut ad faciendum mulierem sompniare se tecum esse carnaliter et cetera. Ut in sompnio videas quam debes habere uxorem et quod quid erit de tali facto.

In septima hora noctis moventur plurime creature ad laudem et honorem dei, et tunc bonum est facere ymagines coniurationes et karacteres ad impetrandum graciam a domino et ad amorem mulieris amici vel magnatorum.

Nocturna hora noctis semina terre germinantia que deo gratias referunt et tunc bonum est facere ymagines coniurationes et caracteres ut semina et plantata bene proficiant.

In hora nona noctis orant angeli prompti ad deum et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes pro intrare certis in firmis et fatuitatis ut liberentur.

In decima hora noctis deus loquitur angelis et sanctis et ideo tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes contra demonis ut vita nequis pereret mortaliter.

In undecima hora noctis deus intelligit preces electorum et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad deum devote et ad concordiam discordiarum et amorem.

In duodecima hora noctis sol oritur in oriente illuminando partes eius dem aeris et tunc bonum est facere ymagines karacteres et coniurationes ad omne quod pertinet illi planete qui probatur tunc regnare sine preiudicio die tam ad bonum quam ad malum,

Astronomiam primi egypti invenerunt. Astrologiam vero et nativitatis observantiam caldei primo docuerunt. Abraham autem instituisse egyptios astrologiam yosephus ystoriographus auctor edixerit.

De solis nomine et aliarum stellarum siue siderum et signorum.

Sol appellatur eo quod solus appareat obscuratis fulgore suo cunctis syderibus prestat.

Luna dicta quasi lucina ablata media sillaba. De qua virgilius. Casta fave lucina; sumpsit autem nomen per derivationem a solis luce eo quod lumen ab eo accipiat et acceptum reddat.

Stelle dicte a stando eo quod fixe stent firme in celo nec cadunt. Nam quod videmus in celo stellas quasi labi non sunt stelle ab ethere lapse que fiunt dum ventus altiora petens ethereum vaporem trahit tractu suo imitatur stellas cadentes. Nam stelle cadere non possunt immobiles enim sunt ut predictum est et cum celo fixe feruntur.

Sydera sunt dicta eo quod navigantes considerando iter dirigunt ad cursum consilium ne fallacibus undis aut ventis alibi deducantur.

Quedam autem stelle ideirco signa dicuntur quia eas naute observant in gubernandis navigiis contemplantes arcturum aerem quam fulgorem eorum quibus rebus status celi ostenditur futurus. Sed omnes homines ea intendunt ad prevendendas aereas qualitates estatis et yemem vernalem temperiem quam ortu enim suo vel occasu certis stationibus temporum qualitatem signant.

Signorum primus arthon qui in axe fixus septem stellis in se revolutus rotatur. Nomen enim grecum est quod latine dicitur ursa. etiam quia in modum plaustri vertitur nostri eam septentrionem dixerunt.

Triones vero stelle sunt ut bones aratrum dicti eo quod terram trahunt ad partes septentrionales sibi quo

damno vicinatus faciat quam stellas in se ductas.

Arthophilax dicitur quia ursam sequitur sic dicta eo quod plaustrum heret in signum multis spectabilibus stellis artatus. Sidus est quod cauda maioris urse positum in signo boete. Unde quidam dixit qui aer heyo opa qui acceptis prodiis collocata est. Oritur autem in autumpnali tempore.

Orion austrum ante thauri vestigia fulget et dictus orion stella est sic dicta ab inundatione aquarum. Tempore enim hiemis alorta mare et terras aquas tempestatibus turbat. hunc latini iugulum vocant quod fuit ut gladius terribilis atque clarissimum est. In quo signo seu stella omnia serena procedunt. Obscuratis hys stellis tempestas oritur subita.

Hyades autem dicte sunt a pluviis unde eas latini suculos appellaverunt quia quando nascuntur pluviarum signa monstrantur. De quibus virgilius arcturum pluviasque et cetera. Sunt autem stelle septem in fronte thauri. Oriuntur tempore vernali. hiades pluraliter greci appellant. Sunt enim stelle septem ex quibus tantum sex videntur. Latet enim una. has latini vergilias vocant tempore significatione qua oriuntur. Nam occasu suo hieme orta vero tunc navigationibus tempus ostendunt.

Canicula stella est que stat in medio centro celi. Et cum sol ad eam ascenderit coniuncta videtur cum sole et calore ipsius dissolvuntur corpora et vaporantur. Unde ex ipsa stella dies caniculares dicuntur et moleste sunt valde. Canis autem vocatur propter quod ex morbo corpora afficit vel infirmat et propter suum candorem quem habet preceteris lucere videtur. Itaque in magnitudine cognosceret syrion appellaverunt.

Comis stella est ex eo quod comas luminis ex se fundit quod genus syderis quando apparuerit aut pestilen

tiam aut famem aut bella designat. Come autem crines appellantur quia in modum crinium flammas spargunt quas cometas stoici dicunt esse tricessima nona propter eius effectus quam astrologi dixerunt sive scripserunt lucifer sic dictus eo quod inter cetera sidera plus lucis habet. Et iubar dicitur eo quod iubas lucis effundat. Sed et splendor solis et lune et stellarum iubar vocatur eo quod in modum iube radiorum extendantur.

Vesperum stella est occidentalis quam ita nominatam perhibent ab hesperia idest hispania regione et ipsa ex quibus stellis et planetis noctem ducens sequitur solem. Fertur autem quod hec stella oriens lucifer occidens vesperum faciat. De quo statius. Et alto dependet vimis in orto planete.

Stelle autem dicte sunt que fixe stent in celo, reliquie autem que in aere feruntur dicte sunt planete apo tes planes. i. ab errore. Nam dicuntur erraticum modum non unique eodem modo feruntur quarum nomina greca sunt: phedim. phenon. Chaftinona. Vesperus. Stellion. has romani nominibus deorum suorum. i. Iovis. saturni. martis veneris et mercurii sacraverunt. Decepti enim et decipere volentes in eorum adulatione que sibi aliquid fecerant amore prestitissent sic dicta ostendebant in celo dicentes. Quod Iovis est illud sidus. illud mercurii et concepta est opinio vanitatis. hanc opinionem erroris diabolus formavit christus autem evertit. Iam vero illa que ab ipsis gentibus signa dicuntur in quibus est variatur ymago de stellis formatur ut arcton. aries. thaurus. libra. et huius alia hominum quod in sidera permiserunt in numinum stellarum speciem corporis superstitiosa vanitate commoti finxerunt ex causis quibus deum deorum suorum

et ymagines et nomina confirmaverunt.

Nam arietem primum signum Iovi ut libri mediam mundi lineam tradunt propter amorem Iovis ideo vocaverunt, et cuius capite qui simulacrum faciunt arietis cornua fingunt. Quod signum gentiles ideo inter signa primum constituerunt in martio mense qui est anni principium, in eo signo cursum suum incipere dicunt.

Sed et taurum inter sidera collocaverunt et ipsum in honorem Iovis, eo quod in bovem sit fabulose conversus quando Europam rapuit, cum inter homines fuerit.

Castorem quoque et Pollucem post mortem eorum inter notissima signa constituerunt, quod signum Gemini dicitur.

Cancrum quoque inde dixerunt eo quod signum mense iunio solstitium veniens retrogradiatur in modum cancri brevioresque dies faciat. Hic enim animal in retro habet primam partem, denique ad utramque partem gressum dirigit ita ut prior pars sit posterior et posterior prior.

Leonem in Grecia Hercules ingentem occidit et virtutem suam hic inter duodecim signa constituit. Hoc signum sol cum attigerit nimium calorem mundo reddit. Et annuos flatus ethesias facit.

Virginis etiam signum ideirco inter astra collocaverunt propter quod in eisdem diebus in quibus sol percurrit decursa terra exhausta solis ardore nichil pariat. Est enim hoc tempus canicularie dierum.

Libram autem vocaverunt ab equalitate mensis, quia decimo kalendas octobris sol per eum currens signum equinoctium facit. Unde Lucanus: Ad iuste pondera libre.

Scorpium quoque pro fulgore menstruis ipsius appellaverunt.

Sagittarius vir equinis cruribus deformatur. Cui sagittam et arcum adiungunt ut per eos mensis ipsius fulmina demonstrentur, unde et Sagittarius est vocatus.

Capricornum figuram idem inter sidera finxerunt propter capream Iovis nutricem, cuius posteriorem partem corporis effigiem piscis ideo formaverunt ut pluviam eiusdem temporis designaret, quam solet hiemis plerumque extremitas habere.

Porro Aquarium et Pisces ab imbribus temporis vocaverunt, quoniam in hiemis tempore quo in his signis sol vehitur maiores pluvie profunduntur. Omnino mira dementia gentilium, quia non solum pisces sed etiam arietes et ursos et thauros et ursas atque cancros et scorpiones transtulerunt in celum.

Nam et aquilam et cygnum Iovis per fabulas inter celi astra collocaverunt. Perseum quoque et uxorem eius Andromedam postquam sunt mortui in celos receptos crediderunt, ita ut ymagines eorum stellis designarent et eorum appellarent nominibus non erubescerent.

Aurigam etiam Erictonium in celi astra collocaverunt propter quod viderant eum primum quadrigam invenisse. Mirati sunt enim ingenium eius post mortem ad imitationem solis accessisse, et propter hoc nomen eius post mortem inter sidera posuerunt. Calistonem regis filiam, dum compressa fuisset a Iove, fabulose a Iunone in ursae speciem fuisse versam, que grece arctos dicitur. Post interfectionem ipsius nomen eius Iovis cum filio in stellis septentrionis transtulit, eam arcturum, filium eius arthophilacem appellavit. Sidera pronterea in celum levata. Sic centaurus Chiron propter quod nutrivit Scolapium et Achillem inter astra dinumeratus est. Sed quolibet modo superstitionis hec ab hominibus nuncupentur, sunt tamen sydera que Deus in principio mundi condidit hec ergo motu certo distinguere tempora ordinavit.

Horum igitur signorum observationes vel genesis vel ceteras res superstitiosas que se ad notitiam siderum coniungunt, id est ad notitiam fa

torum, et que fidei nostre sine dubitatione contraria sunt, sic ignorare debent christiani ut nec scripta esse videantur. Sed nonnulli siderum pulcritudinem et claritatem perlecti in lapsum stellarum cecitatis mentibus corruerunt, ita ut sub pre sentatione noxia que mathesis dicitur eventum rerum presciare posse conentur, quos non solum christiane religionis doctores, sed etiam gentilium Platho, Aristoteles atque alii rerum veritatem commoti cordis sententia dampnaverunt dicentes: Confusionem rerum potius de tali persuasione generari. Nam si genus hominum ad varios actus nascendi necessitate promovetur, cur laudem meretur boni aut mali legum percipit ultionem. Et quamvis ipsi non fuerint celesti sapientia dediti, veritatis tamen testimonio errores eorum merito prodiderunt. Ordo iste septimus secularium disciplinarum ideo a philosophis usque ad astra perductus est, scilicet ut animos seculari sapientia implicatos a terrenis rebus abduceret et in superna locatione collocaret.

Nota super scias quod sol est locatus in medio planetarum, tres habens ex eis supra se et tres infra se, ad hoc ut eos equaliter illuminet, et per eum debitum nanciscantur. Et est notandum quod sicut sol est in medio, quod tantum est a sole usque ad firmamentum stellarum quantum est ab eo usque ad terram. Cum vero sol sit maior omnibus planetis et virtuosior eos cooperit suo radio quando ei nimis propinquant, ut patet in die quia stelle omnes occultantur ab eo, alia causa eas videre non possumus. Videtur enim quod eas comburit, sed non ut ignis ligna, sed eas occultat ut nubes solem. Cuius officium est omni die oriri in mane ascendere, postea descendere per similem circulationem graduum, quousque occidit et tunc vadit per inferiores partes terre, tam prope circa terram sicut desuper donec iterum veniat in orientem et surgat super terram illuminans mundum aere clarificato per eius presentiam tantum descendit sub terra quantum ascendit contrarium quando erat in meridie. Et sic officialiter continuat eius ascensum et descensum atque continuabit usque in novissimo die huius seculi materialis.

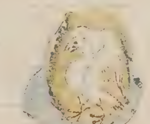
Sciendum quod omne signum celi de duodecim habet triginta gradus equales, et sol temptat unum cursum semel in anno inter diem et noctem, quantitas quorum est in uno trecentis sexaginta dies. Sed dies anni sunt CCCLXV et sex hore. Igitur sol currit inter diem et noctem per unum gradum et paulo plus alterius sine debitus admodum stelle ordine in ordine suo. Et istud paulo plus ita intelligitur, scilicet per unum trentem hore et per unum bisse momenti. Et cum sint duodecies triginta trentes et tres trentes faciant unam horam, sunt CCCLX et XX hore, ex quibus fiunt quinque dies integri. Et cum sint CCCLX dies, triginta bisse, tres bisse faciant unum momentum. Fiunt ergo ducenta quadraginta momenta ex quibus fiunt sex hore que supersunt omni anno non bisextili, et quadraginta momenta rationalia faciant unum punctum, id est spatium punctorum qui sumuntur pro una hora.

Item sciendum est quod nonaginta gradus solis faciunt sex milia super terram, et cum omnis quadratura terre ellementalis contineat nonaginta gradus, ideo orbis terre voluit viginti quatuor milia miliaria. Et sic spatium unius hore in terra sumitur mille miliaria sive pro uno pede licet quidam dixerit unum cubitum. Et quia terra in suo ambitu tenet viginti quatuor milia miliaria, ideo dicuntur a nobis hore viginti quatuor que consti

tinet unum diem naturalem .i. diem cum sua
nocte. Licet tamen corpus terre sit
punctum celi, et dicitur punctus cuius pro
to pars non est ut in illo quem facit
scriptor vel puncta acus. Tamen
terra habet infinitas portiones divisio
nis. Et ex multiplicatione sua in
quatuor, sicut voluit Arabi, terram
secundum computum quorundam durante
quadraginta milia miliaria. Insu
per dicamus quod hora equalis .i. integra
et perfecta continet quidem gradus
solis. Et gradus solis continet qua
tuor puncta grossa. Et punctus con
tinet decem momenta. Et mome
tum duodecim unitas. Et unita
continet centum quadraginta septem
partes unius unitie que est sexta pars
momenti. Ut patet supra in capitulo
Multiplex anthos. quorum quilibet
est insecrabilis parvitate sua.
Exemplum est de pulverullo qui
volat per speram solis existentis
per fixuram parietis vel fenestre.
Nec istud potest discerni per speram lune
ignis. Et sic isti athomi replet
totum aerem licet non videantur
aliter quam per speram solis et sic de
mones sunt spissi in aere. Et ab
hoc dicitur aer caliginosus. Unde
in una hora continentur puncta
equalia omnibus mensure spatia
quorum quidem representant
unum punctum grossum quorum
quatuor faciunt unam horam.
Et est sciendum quod sicut sol se
quitur per signa celi numquam quiescat
ita faciunt reliqui planete. Et
sol semper se levat omni die artificia
li cum signo in quo regnat per
dies mensis qui est presens secundum
etatem anni. Et per hanc ratio
nem scire potest quod signum ascendit
cum sol oritur quod est in meridie
et quod est in septentriono.

Deo gratias. Amen.

Ascende calve ut amplius decalveris qui nō vereris decalvare sponsam ut comam in se nutrias. Nam vade pasce columbam granis purissimis a terra pessima conculcandis. Sed cave ne fatua picture delusus grana infecta quibus ursam pascis columbe propines, ne tali cibo infecta graviter infirmetur tarde et difficaliter curatura.

Stellas congregabit ut lucant in firmamento celi.

Dns Jacobus Johannes ursinus, deinde vocatus est Nicolaus tertius papa.

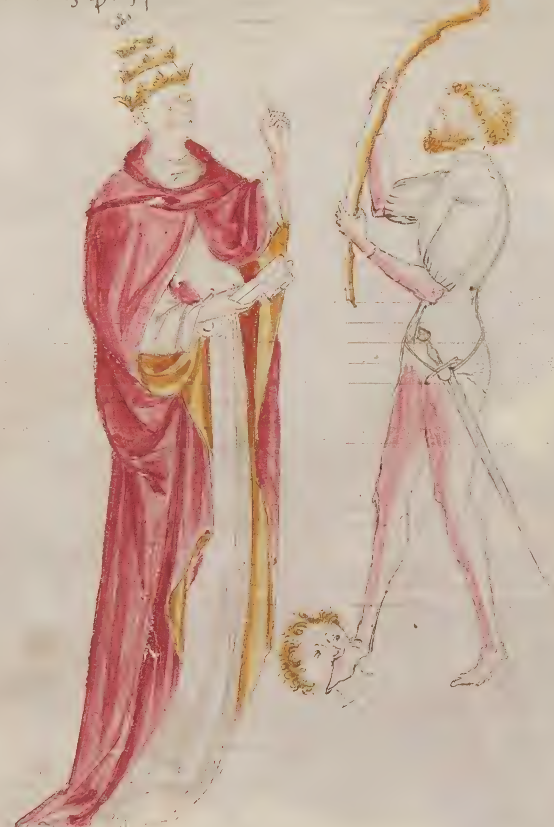
Post lunam ascendet mars sitiens sanguinem baptismalem, ascendet autem de terra ad altissimum locum, qui solem altissimum obfuscabit cum lilio et cruce aquilam cruciabit, minime hedificabit in celo templum quia vir sanguinum est zelo inmoderato virtute simulata denigrans et dissipans superflua solus cohortans patrem dissipans universa.

Clavibus claudet et non aperiet.

Dns Simon canonicus thuronensis, deinde vocatus Martinus quartus papa.

Ac ape supplicator excelsos homo reparatore in utili et infructuoso quid cogitas te facturum ingenii cum sis mente et corpore debilis implere que cogitas non valebis quia modico vigilabis cito dormies et non exurges semper in tribulatione vives usque in fine

Durus corporis substinebis labores

Dominus Jacobus de Sabellis. deinde vocatus est Honorius papa quartus.

Nimium adgradium maiorum ascendisti nisi de stellato celo [illegible] planeta descendisti in baratrum vanitatis. prima sponsam viduatam relinques. heu heu imprudens et inutilis qui es totus circa nutrimentum veneris [illegible] patris ad terram benedictionis non cogitas, tua parte negligentia peribunt. Tamen hec audi et remediabiliter luge. Erit enim tribulatio qualis non fuit ab initio usque modo. Quadrate vives et subito morieris in babillone. Vir mortis es sed alia bona inventa sunt maiori et meliori te quia dominus transtulit regnum tuum in oriente commotiorem et post commotionem ignem devorantem universa.

Omnes bibent de calice irae.

Dominus frater Ieronimus minorum de Esculo. Deinde vocatus est Nicolaus quartus papa.

Benedictus qui venit in nomine domini celestinum omnium contemplator qui simplex educatur de terra tenebrosa, ascendit et descendit. Nam vox gemina et vulpina ipsius principatum vorabit, et tribulatus peregre morietur. Et iste tamen dolet sponsa deceptum legiptimum sponsum ad devorandum traditum leoni. Cur o simplex homo sponsam omittis truculentis et ambulantibus tribuendam. Cogita nomen tuum et prima opera fac, ut recipiaris in partibus orientis.

Vox vulpina porriget principatum.

Dominus frater petrus de marrone. Deinde vocatus est celestinus quintus papa.

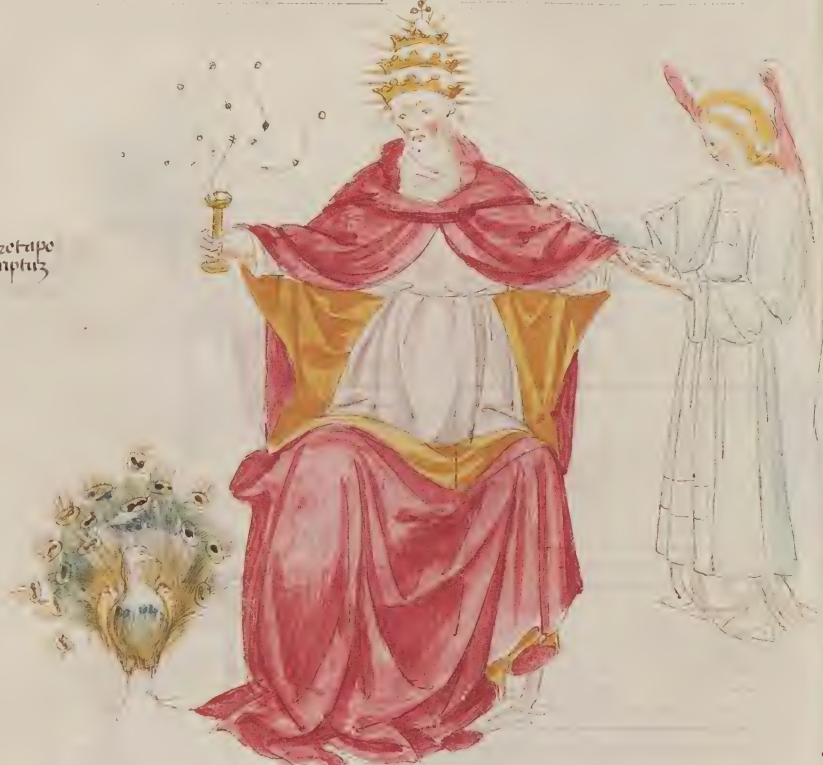
Ad honores ascendet duplices homo iste bonus de centro nubiloso exordiens discordantes unam revoluturus novaculam in manu gestans ad superflua resecanda. carnes comedet assas et vinum bibet mixtum pauper ingrediens alta considerans in fimus descendens.

Lupus habitabit cum agno pariter et cibabitur.

Dominus Stephanus deinde vocatus est Innocentius septimus papa

Ad alta vocatus o princeps mente canis. Quid autem eris / surge / resto robustus interfice nerronem et eas secaturus. Accipe flabellum interfice muscas / et vendentes de templo doctrina illuminatum assume et amicitia iustorum vitia ac cum asos dirige columbam reprime sitibundos.

Iste solus clare tape aret liber scriptum digito dei.

Dominus gulielmus de grassinth. Deinde vocatus est Urbanus quintus papa

Obscuratum est aurum mutatus est color optimus / rubigo tecum sumabit / dum a principio invenisti sed fine tribulante. Vepeimur abiit et vite. Ve. Sin afaciae virus. Clama in fortitudine quia iam incipiat ultimum miracutus. A. A. ubi est lucifer / quo abierunt stelle. Acrumus et in dasstinamus retro / quia ab aquilone pandetur omne malum.

Obsecro domine mitte quem missurus es flores rubei acqua odo ferent distillabunt.

Dominus petrus belli fortis deinde vocatus est Gregorius undecimus papa.

Hec est fera ultima aspectu terribilis que detrahet stellas; tunc fugiant aves et reptilia tantum modo remanebit fera crudelis universa consumens infernus te expectat terribilis es et quis resistet tibi.

Dominus Bartholus barensis archiepiscopus natione neapolitanus deinde vocatus Urbanus sextus papa.

De suburbanis montuosis et solidis de terra candida una ascendet acutis faciens singulares stellas in parte lucidabit et obscurabit sed excelsa non auferret que petra bestia constrastabit / sed remanebit agnus gravi vulnere eius / petra spargetur et multa congregabit cum enim morietur et propria sepultura ... et ... persequitur columba / regnabit totius finis / totus alienus / sponsas multas viduatas relinquens.

Sex lucidabit planetas ut finaliter ipso falsorum cadat.

Dominus Jacobus de F... o. deinde vocatus est Benedictus duodecimus papa.

ALta aſcendet duplici benedictione preuentus amator creaſira / altor pacis / altus ingenio. Veruntamen que cupitat non implebit / alta corruet infima ſubleuabit ſublimabit ornabit celum nec mora ſubridetur extendens manus ad pauperes viduas deſponſabit. Et tue caue ſpeta nolubilis inigua ne ſpendius a vento aquilonis in tribulatione cum lilio rauce te defende.

Stellam ſuam in ſanguine agni de albabit.

Dominus petrus rogerii. deinde vocatus eſt. Clemens ſextus papa.

Adhuc babillonie ſponſam ſuam ſibi abominabilem quaſi viduatam delinquens nomen eius diſſonum / crudelis in timidus iniuſtus / fortitudine carens / appetens vanitatem / immoderate relaxans claues / curſor gladiatorum congregatus in corrumpens. Lucidiſſima ſtella perdet fulgorem contra ſolem tenebroſum / finaliter pugnatura lunam perſequetur / mul tum corruet excelſa obſiſtabit vel obſturabit mobilis inmobilis fiet deuaſtabit maria plurima.

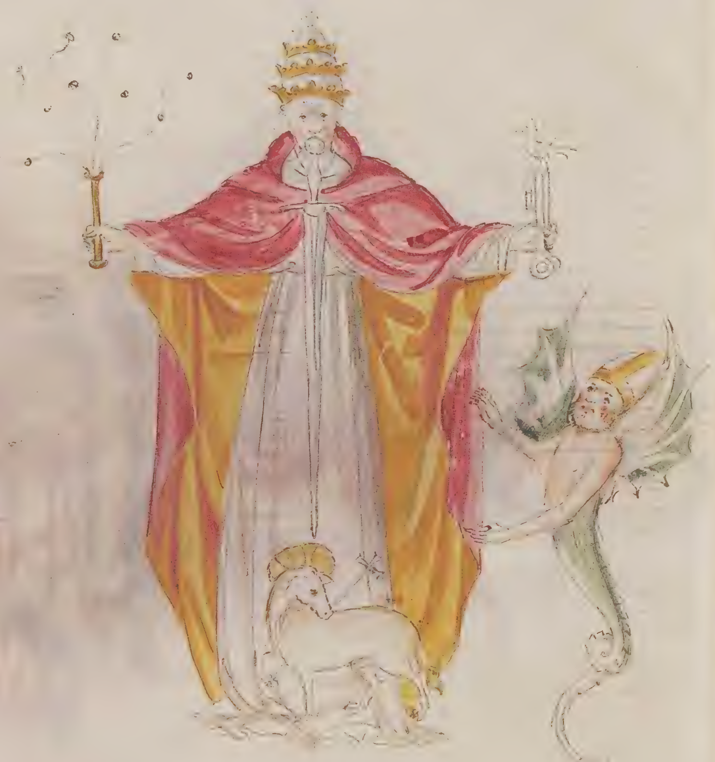
Transportabitur ultramontes

Dominus bertrandus guaſconus. deinde vocatus eſt Clemens quintus papa.

De infimo genere ascendet cruenta bestia prima et novissima, que filium
minimum et minorum crudeliter devorabit. Unus est et pares non invenies
ad innoxium sanguinem effundendum. Et in certo tempore suo surget pseudo
propheta et seducet multos, quia tu malitia tua agni mitissimi pacifice
crudelissimus vulnerasti, ponens os tuum in opprobrium domini, offuscasti stellas
celi malitia tua, tibique opprobrium ministrabit qui est solus nomine gratiosus.

Contra columbam hec ymago turpissima colore pugnabit.

Dominus Jacobus de Chaturcho qui deinde vocatus est Johannes vicesimus
septimus papa.

Ecce homo de scariotis progenie occultum principatum habens quo agnus erit
provincie rogans moventis desolate. abreviabuntur et dies illi quibus totus
mundus tirampnus terribilis conturbatur. in illa ferit aquilam, deplumat
gallus et aquila eius superfluam aufferet potestatem. columba non timebit ri
sum potentis olive in foraminibus petre nidificans cum securitas est et agello
testamenti qui tamen affecta babillonicum principatum quem obtinere non
poteris contra iustum insurget et ipsum vinculis alligabit.

Fraudulenter intrasti potenter, gemes moriens.

Dominus Benedictus Gaietanus. deinde vocatus est Bonifatius octavus
papa.

Hec eſt avis nigerrima corvini generis, niger neronis opa diſſipans ſubito morietur i petroſa terra. Cuius videbit fructum pulcerrimum ad deſcendum ſummum / tic nutriet i primum qui ſibi mortis mi tium miſtrabit

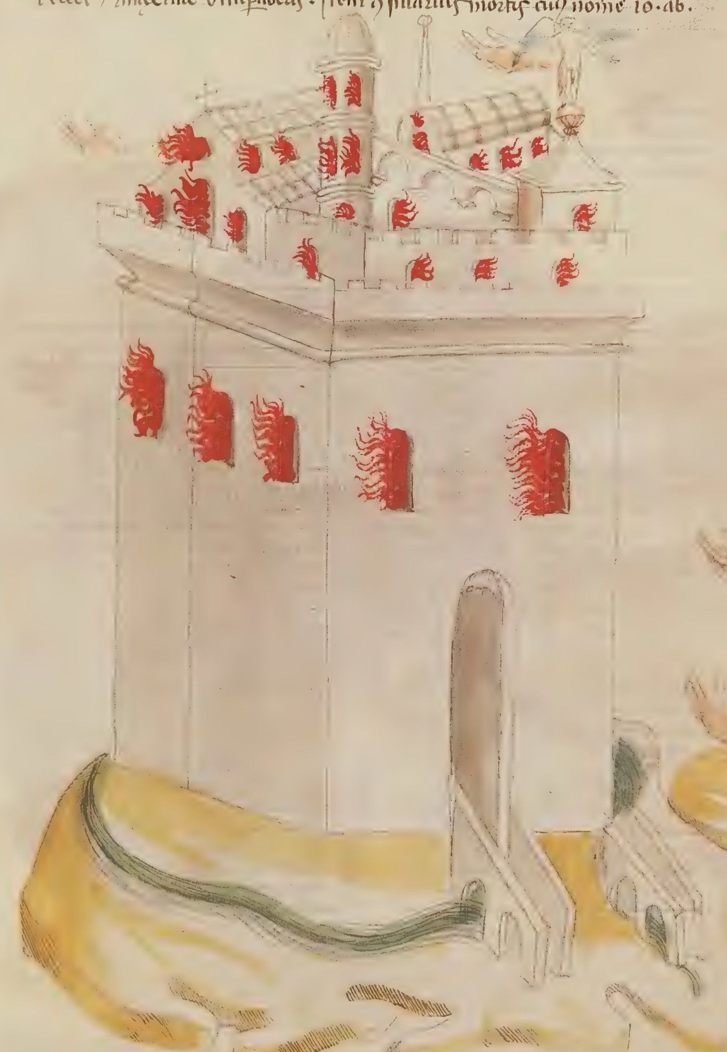
Viri fortiſſimi die orbabuntur

Dns frater Nicolaus de tarviſio ordis fratrum pdicatorum deinde vocatus benedictus undecimus papa

Ve tibi civitas ſeptecolis q̄ laudabiliter i membris tuis tuc appropinquabit exiſtis destructio tuorum potentium judicantium iuſtitiam qui habet dicto ſuos falcatos qui eſt falſus de fortitudinibus et in altiſſimis blaſſemabunt. q. m. b. p. t. exu. nu. lib. ubi ſathios ſimcopam cedit ſanguinis. Johannes bona ſtrata conſtantinus pauperis. Tu qui ſancta conſidens coſta fers ſup humeros, ne pulvis tuus fiat obprobrium i barba profunda iuſte i crevit, maxime ultupabens. Item conſillarius mortis cui nomē 10. ab.

Poteſtas domini erit

Vulpina figura ſtramiciatam paientem ſenſum reſeruus ſicut multus
ſenex et latius huius ſenſum. Veniens autem dupliciter voluptione ſep
~~ter~~ ties voluntatis cauſam dimiſiſti conſtringendos ad lucem et effuſio
nes vallis ſanguinum effundendas, tu propter victoriam expandiſti manus
bene gratioſas et braiium accepiſti in finem ſceptri.

Bonagratia ſimo
nia ceſſabit

Alia verſa ſecunda paſtorum catulos in omnibus illa propterque in umbra tantum
ſcriptis natura temporum natiuitas abortiua. In vltima enim ſcribitur
vltimo ſub ſolares ante vtrique coronis manifeſtus diuiſiones totius
penitentie.

Craſtone filii bellaci
ſectabuntur

Heu miſera ſuſtinens paſſiones civitas miſerabilis apparuit lumen vite tenebit terra parum tempus oſtendam omnis in te effuſio ſanguinum ut denarii incipientes non deficiant, regnum principatus a monarchia dracones confringet quem credit lilium fruſtratum, laniabitur membra illius non ceſſa, ad pugnam inteſtina excitata et innumerabilem multitudinem cedens gladio adimpletur ſex ſeptem numerata, romis ſpoliatis fornicationes et cedens maculatus adultus raptor iniuſtus ſodomita videbitur ultimum lumen ante oculos eius.

Poteſtate cenobia ad locum paſtores redibunt

Ad dexteram alienum corpus medium falce magna, et roſam quam fert tertium ante duplicatum primum clementium diverſi ſunt. Item coniuncta ſunt fere quatuor in eo ſilium ſcribo. principatus ante omnes quem conſumpſiſſet gladio, templa ydolorum poſt paululum reſuſcitabo tres ante tres annos in unum invenies ſanus aut infirmus duabus tribulationibus in medio.

Elatio paupertas obedientia caſtitas temperantia caſtri mergia ypocriſorum deſtructio.

Dominus baldaſſar coſſa de neapoli demum dictus eſt Johannes vigeſſimus tertius papa.

Vacca ante quintam et filii ursi presentis figura manifestat luctum et predium unde advenientes solus devorat michi primos amicos / romam habens unitam et amore plus dispensat circa amicos / propterea invenisti finem dulcissimum solus sublimaveras ancilla et mortuo relinquetur potentias. Sic enim in unum bene veniens penitentiam.

Crudelitas ypocrisis et calumniatio erit.

Canis neque ursa catulos pascens et sequito romam scripti conturbant. Nona et in triginta sex annis mensibus ambulabit primus finis fere huius quamquam catulos effugiens. N. N. modus est. Circa autem civitates labores tempo. Cum autem videas ursam matrem caninam inhabitabiliter luget et altitudine relicta deo consequatur auxilium / multos de capis missa nequissima sub aliena pelle unita. Falsam intra abscondis deceptionem et mutas potestatem sed ypus manifestabit cognitiones /. Spem autem omnis consumit velocitas. Cum hiis quos lactas et lactaveris penaliter et manus extendis in pedes puerorum sicut abiciens te ipsum extraheres. Sed deus ypocrisim tuam ostendet. Quidem mali fines / o tu habens finem canis et misericordia alieno morsu quo eructabit verbum bonum civitati.

Ypocrisis habundabit.

Dominus petrucius de thomacellis de neapoli. deinde vocatus est Bonifatius nonus papa.

Metuendum est fili alia fera volans serpens ad meridie tinctus nigro et nigior totius privatus lumine ac cecus manifestans tempus et figuram lictilisus qui succedit primo fini eius cum serpens miss destructor urbis o quid ex esca corvorum missorum exissem extremis abominabile corpus ab oriente insperabiliter turpabis te ipsum simul et civitate tua dabis in tempore meo.

Decime decipabuntur effusione sanguinis.

Dns cosmatus de sulmona. deinde vocatus est Innocentius septimus papa

Dubium tertium decem annis equus crucifera avis regnes cor nigrior sit multum velox sic pp et lasianos principatum huius mutans et fine mutatis duplicis variationis per viii vicarie figure numerorum extremo sic ipse boni venient dies in quibus in medietate curvate figure multum magnus quidam rex volucrum solus enim recipiens principium medie in anno explebit cornicto die mediante stella polli vespere propter hec multum velox eris ad bella paratus. O cernis bicanus huius auditus nobis inclinatos et in gremiis sine firmis o amice. Ultima sillaba velluarbit te in latus iuxtius pp spem cadens in te principatus et finis carnis est.

Penitentia vestigia simonis magi tenebit.

Dns angelus corraro de veneciis deinde vocatus est gregorius duodecimus papa.

Iste locus quartus ab ursa carens gladiis homo mouens mansionem, rox tu siccabuntur, sicut rosa madet rosam cuius motus tertius est terra littera et tercium ellementum significat, numus et fulsit illa prima littera madit rosam. la. m. mistum ellementum, illud idem, recipiens enim principium ut caderet florem non miscebitur tu contrarius in principatu manens. Unde cum iste incipit colligere rosam ante ferient in orbem huius finem in quo multa frustra letare.

Confusio rerum mutabunt

Dominus petrus philargus de candia insule crete. deinde vocatus est Alexander V. papa.

Bonam vitam invenisti in gloriatione. A virtute autem accepisti plus quam a fortuna sed nequaquam virtuose lucraberis contra in invidia, in contingens in iusticia tibi nocentiam indicet ut perueneris a fide desuper ut iniquitas sanguinum universa mendacii dillaceratione plena non recedet a te rapina, vox flagelli et vox impetus rote et equi frementis.

Feneratia de novo augmentabuntur.

Cor fere detur ei et septem tempora mutabunt super eum.

Coronam ab habitatione commutabitur

Te reue libit virtus qui habes prenomen menachim petra habitans ex
ara aliena venit mihi luctus relinquens iustum agrestem et hunc simo-
centus et tremebundus congregans bona dissipans omne virium iniquita-
tis et iustificatum qn maior stella apparebit ingratitudine erit nudus et iter
vide inferiori terre.

Bona operatio
thesaurus paupe-
ribus erogabitur

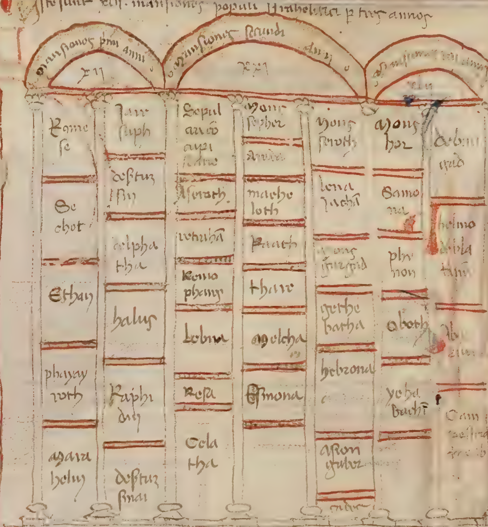

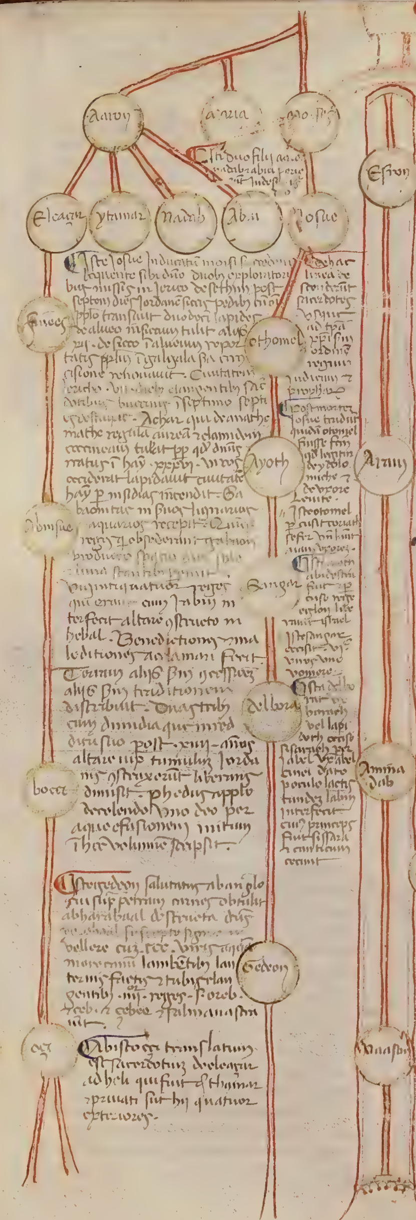
Mortuus nunc et oblitus et aspectus mouerunt multi, quis nullus istud uideat, sic ab ebrietate male infestatus ex insperato sceptra tenebit istius imperii stellus. A. manifestus in celo cunctus pro inuisibilis tu clamabit maxime uirum festinantia, ad occidente septemcolis tuenies uirum habitatore amicum meum fortem iustum, in regias domos mentis acutissimum calumm mansuetum et mitem ad uidendum futura pape. Item habebit septicolis imperium.

Bona intentio ca ritas habundabit

Iste sunt xlii mansiones populi Israhelitici per xl annos

Isti duo filii Aaron nadab et abiu perierunt iudicio dei.

Iste Iosue in ducatu moysi successit loquente sibi domino duobus exploratoribus missis in Iericho de Setthim post septem dies Iordanem sicco pedibus cum populo transiuit. Duodecim lapides de alueo misticum tulit alios xii de sicco in alueum reportatos populum in Galgala, sic circumcisione renouauit. Ciuitatem Iericho vii diebus clangentibus sacerdotibus buccinis in septimo septies circuiuit. Achar qui de anathemathe regulam auream et clamidem coccineam tulit, propter quod dominus iratus in Hay xxxvi uiros occidit, lapidauit. Ciuitatem Hay per insidias incendit. Gabaonitae in succisores lignorum et aquarum recepit. Quinque reges et obsederunt Gabaon, ... uiginti quatuor reges qui erant cum Iabin interfecit. Altare constructo in Hebal. Benedictionem et maledictionem ad clamari fecit. Terram aliis sorte concessit, aliis per traditionem distribuit. Due tribus cum dimidia que in redditu suo post xiiii annos altare iuxta tumulum Iordanis construxerunt, liberum dimisit. Predictum populo deuolendo uno deo per aque confessionem iniuum in hoc uolumine scripsit.

Achar linea descenderit sacerdotes usque ad tempora Helii in ordine regnum iudicum et prophetarum.

Post mortem Iosue tradunt Iudei Otoniel fuisse Finees qui legitur deo placere et de hore Leuite.

Iste Otoniel per quem Cusan Rasathaim rex ...

Iste Aioth ambidexter fuit qui occiso rege Eglon liberauit Israel.

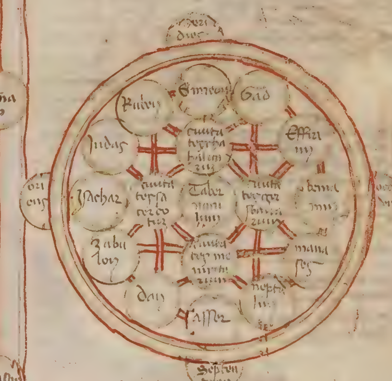
Iste Sangar occidit DC uiros uomere.

Ista Delbora cum Barach uel lapidoth contra Sisaram pugnauit. Iabel uxor Aber Cinei claro ponulo lactis tempora Sisare interfecit cum princeps fuit Sisara hominum contrariorum erant.

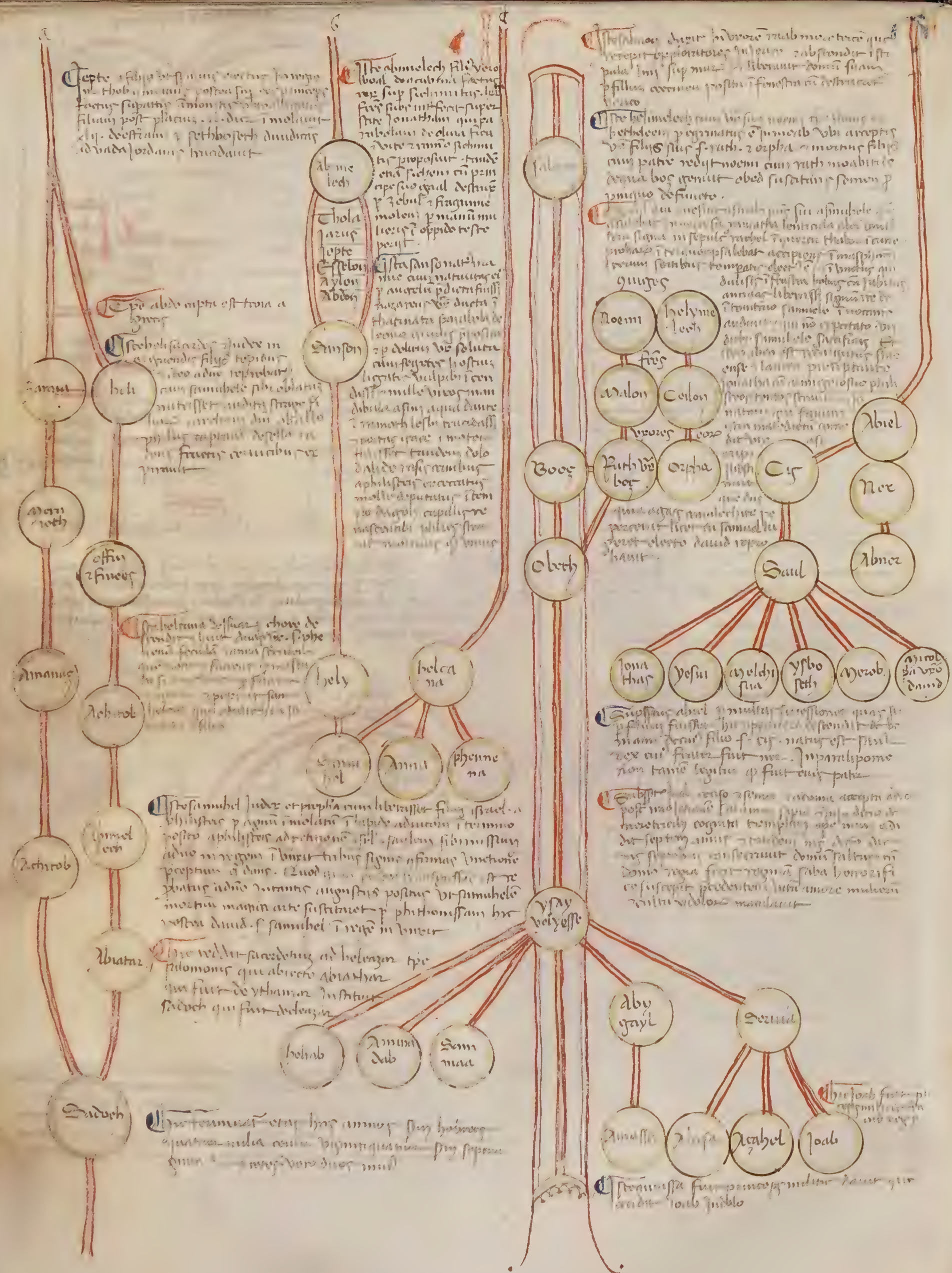
Iste Gedeon salutatus ab angelo sacrificium petram omnes obtulit, ab hara Baal destructa, ... signum in uellere cum ccc uiris ... in lambentibus lanternis fractis et tubis clangentibus iiii reges scilicet Oreb et Zeb et Zebee et Salmana superauit.

Ab isto Ozi translatum est sacerdotium de Eleazar ad Heli qui fuit de Ythamar et primatum fuit hii quatuor sacerdotes.

Hec figura ualet ad intelligendum ... de dispositione tribuum et leuitarum per quatuor climata circa tabernaculum. Plus etiam ualet ad intelligendum difficilem transitum in Iosue ubi ostenditur qui leuite quot ciuitates in quibus tribubus sorte prodeuntur acceperunt.

Iste Naason expressum de Egypto princeps fuit in tribu Iuda. Et in tribu eius redditur dominus ad Abraham ... Quarta generatione exierunt filii Israel de Egypto facta computatione per tribum regiam ... generationes uocemus non personas sed successiones, quod potest uideri computando a Iuda ad Naason. Nam quinque ... Omnino computatur in illa quinta generatione in tribu sacerdotali ... ordo computationis a Leui adolescente.

Tres calami id est tria brachia ex uno latere pro deunt et tres ex alio. Quia ante incarnationem domini et post tres gradus fidelium fuerunt in ecclesia scilicet coniugatorum continentium et prelatorum. Unde tres viros tantum liberandos ezechiel predixit scilicet Noe. Danielem et Job. In Noe prelatos. In daniele continentes scilicet virgines. In Job bonorum coniugatorum vitam ostendit. Hii sunt qui secundum euangelium in lecto in agro et in mola reperientur in die iudicii quorum singuli assumentur singuli relinquentur. In lecto quidem continentium. In agro cultu industrie predicantium. In mola labor coniugatorum. Et quia de singulis quidam sunt eligendi quidam vero reprobandi ideo dicit unus assumetur et alter relinquetur. Et quia sublimius est meritum predicantium quam continentium continentium quam coniugatorum summum calamum qui hinc inde exeunt prelatos significant. Medii vero continentes. Infimi coniugatos. Sed licet diversis locis de hastili procedant omnes tamen suo loco et ordine reflexi in altum ad unam perueniunt summitatem ut efficiant lucernam equalem super se positionem. Quia igitur meritorum gradibus distincti una tamen fide et caritate imbuti ad unam veritatis lucem perveniunt. Et quanto quisque in hac vita Christo adheserit tanto uberiori visione eius fruetur. Quarto autem spherulas sperulas et lilium que super omnes calamos sunt usque sublimitatem candelabri proprie ad Christum pertinent cui nisi ipso figurari ostendit spherulas. Bene inter spherulas sperulas et lilium altiora calamis eminet quia dominus quod Christus continuit omnem transcendit modum humane capacitatis. Unicuique enim data est gratia secundum mensuram donationis Christi. In ipso enim habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Quia omnes spirituales donationes et gratie ex Christo sunt.

Considerantes historie sacre prolixitatem nec non et difficultatem scolarium, que circa studium sacre lectionis et maxime illam que in historie fundamento versatur negligentiam, quoniam quorumdam ex inopia librorum, imperitie sive solatia querentium volentium quasi [illegible] memorie retinere narrationes historiarum, temptavi seriem sanctorum patrum a quibus Christus per leviticam et regalem tribum originem habuit cum eorum operibus in unum compendium redigere, ut et considerantibus prolixitatem per subjectam oculis formam animo fit ubertas et a studiosis possint facilius memorie commendari. [illegible] labore suo facile [illegible] plenum vigilantes assumpsi cum brevitate, sed eam formam [illegible] studium ut nichil de veritate historie detraheretur. Sed ab Adam inchoans per patriarchas, iudices, reges, prophetas et sacerdotes cum contemporaneis usque ad Christum finem, scilicet initium ordinem perduxi.

Adam Eva

quinto decimo anno genuit · Caym cum Calmana sorore · [illegible] anno natus

Chaym · Calmana · Abel · Delbora · Seth

Enoch · Yrach · Maviael · Mathusael · Lamech · Ada · Sella · Jabel · Tubal · Tubalcaym · Noema

Enos · Caynan · Malaleel · Jareth · Enoch · Mathusalem · Lamech

Caim, cupiditate dolens munera sua et non fratris reprobata a Deo, licet a Deo increpatus, fratrem suum sacrificium peremit [illegible] in stabilis super terram factus [illegible]

Iste Seth genuit Adam, [illegible] anno etatis sue, quo [illegible] Abel mortuo [illegible]

Iste Lamech [illegible]

Iste Enoch placuit Deo [illegible]

Adam in agro Damasceno formatus et in paradisum unde quatuor flumina oriuntur translatus, cum femine de costa dormientis sue [illegible] imposito, sicut [illegible] rebus de Christo et ecclesia prophetasset, et eidem de comedendo pomo acquievisset per disconvenientia nuditatis [illegible] de paradiso collocato cherubin et flammeo gladio post in crepatione de terra maledicta in sudore vultus panem acquirit.

Sexcentesimo anno vite sue in diluvio archam cum septem animabus intravit Noe, quam spatio centum annorum loquente sibi Deo fabricavit, anno vicesimo septimo et vicesimo feria secunda aquis super terram centum quinquaginta diebus, et non pluente quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque septimo die mensis septimi cum stetisset archa super montes Armenie, et cum post quadraginta dies corvum misisset, nec esset reversus, et postea columba ferentem ramum olive, vicesimo septimo die secundi mensis egressus est de archa eadem scilicet die qua intraverat revoluto anno, quia quota est luna hodie, si undecim addas tota erit eodem die revoluto anno. Si hodie prima erit, eodem die revoluto anno erit duodecima. Cum vicesima septima luna secundi mensis intrasset et accepto sacrificio suo cum concessione comedendi carnes sine sanguine suscepisset et in signum diluvii preteriti non futuri, incendii autem futuri, yris posita fuisset, vino quod primus excoluerat primus inebriatus et a Cham irrisus, huic maledictiones et reliquis filiis benedictiones tribuens obiit.

Post diluvium exorta sunt quatuor principalia regna: Assiriorum ab oriente, ubi primus regnavit Bellus; Sicyoniorum ab occidente, ubi Egialeus; Scitarum ab aquilone, ubi Minnes; Egyptiorum a meridie, ubi Nimeus. Bello succedit uxor sua Semiramis, que Babilloniam caput regni constituit. Cui Ninus, qui inventor ydolorum fuit faciens ymaginem patris; tandem Sardanapalus, a quo Arbaces regnum ad Medos et Persas transtulit. Super quos tandem Astiages regnans data filia principi Persarum, de qua Cirus ortus, ab eo est superatus. Quo mortuo regno ad Persas translato, Darius filius Astiagis cum eodem Ciro regnavit.

Iste Jabel adinventis portubus pastorum temptoriis primus greges penalitatum et qualitates et etates distinxit.

Iste Jubal pater canentium in cithara et organo, id est musice artis inventor, in columpna latericia et altera marmorea contra incendium et diluvium scripsit.

Iste Tubalcaim ferrarie artis inventor, sculpture operum et metallorum fabricator, cum malleorum sonitu delectatus Jubal proportiones eorum primus perpendit.

Hec determinatur prima etas, habens annos secundum Hebreos MDCLVI, secundum vero Septuaginta interpretes II^m CC et plus.

Nota quod non dicuntur etates propter numerum annorum ut millenarium, ut quidam volunt, sed propter quedam mirabiliora que facta sunt in quarumlibet initio. Nam in principio prime facta est mundi constitutio. In principio secunde mundi per diluvium purgatio. In principio tertie instituta est contra originale peccatum circumcisio. In principio quarte regnum in Juda inchoatio. In principio quinte in Babillonem transmigratio. In principio sexte filii Dei incarnatio. In principio septime janue celestis apertio. In principio octave erit corporum resurrectio et bonorum et malorum plena remuneratio.

Prima etas fuit ab Adam usque ad Noe. Secunda a Noe usque ad Abraham. Tertia ab Abraham usque ad David. Quarta a David usque ad transmigrationem Babillonis. Quinta a transmigratione Babillonis usque ad Christum. Sexta a Christo usque ad finem seculi, [illegible] etates ser [illegible] Septima est quiescentium, que incipit a passione Domini durans usque ad diem judicii. Octava erit resurgentium, que incipiet a die judicii et durabit usque in sempiternum.

David minimus fratrum suorum electus a Deo et a Samuhelem in unctus in Bethleem in signum regis, postea in Hebron in regem super tribum Juda septem annis et sex mensibus, tertio in Hebron super totum Israel XXXIII anno. Saulem psallendo mitigans, morte Golie cuius Jonathe sibi conglutinans gener regis factus, cuius in Juda [illegible] ex [illegible] capite suscitata cum cuneis [illegible] C preputia dando [illegible] strasset, ictum lancee dum psalleret insidias [illegible] Michol [illegible] in lecto ponentis evasit. Saule in lectoribus in Naioth prophetante [illegible] Samuelis illesus vidit Jonathe [illegible] per sagittas fedus [illegible] panes sacerdotales comedit simulato furore apud Achis suscepto Abiathar solo de sacerdotibus ad hec peremptis, erepto Ceyla liberavit [illegible] philisteis liberatus, eundem postea [illegible] Nabal stulto mortuo Abigail duxit, hastam et vas aque de capite Saulis [illegible] abstulit [illegible] Amalechitis [illegible]

Achimas

David · David Rex

Amon · Zelab · Absalon · Salomon · Idomas · Sophacias · Vetran vel Nathan

tum morte Saulis et eidem carmen lugubre plangens, mortuo Ysboseth solus regnans de Jerusalem Jebuseis ejecit, et a Mello edificavit, strauit philisteis in Baal Pharisim, archam in Syon reducta, Micchol [illegible] Saule pro missa [illegible] Deo prohibitus hedificare [illegible] [illegible] philisteos, Ydumeos in Valle Salinarum [illegible] dignitates distribuit [illegible] Absalon filio [illegible] sibi [illegible] fugit [illegible] perempto et Achithophel suspenso regnum redegit, populo mirato [illegible] Dei sibi accendit, vincto Salomone dato ei de vindicta hostium precepto obiit.

prophete contemporanei regibus Juda · Nomina regum Juda

Abdo · Semeyas · XVII Roboam

Azarias

In hac linea adeptus pro ponuntur reges Juda, [illegible] super duas tribus, quorum primus fuit Roboam. Nam tres reges superiores scilicet Saul, David et Salamon universo prefuerunt Israeli. Ponuntur prophete eis contemporanei ex opposito eorum.

Iste Roboam spreto seniorum consilio pro adolescentium temeritate sua concitabant populum, duabus tribubus cum leviticis retinuit, ratum est regnum illud Juda, quia peccatis [illegible] imperium Susach regis Egypti [illegible] sustinuit, que pro scutis aureis sublatis scuta erea substituit.

Abiam III

Jheu · Zacharias · Assa XLI

Iste Assa muniens Gabaa et Masphath cum lapidibus et lignis que collegerat Baasa, Ananias [illegible] redargutus a Jheu quia spem in Benadab posuerit, dolore pedum que obtulerat prophete ponendo in nervum obiit.

Joiada et Abimelech

Iste Josaphath [illegible] terram Juda hostibus consolatione accepit [illegible] ab Oziele dicente sibi: O Juda et Jerusalem nolite timere, et locum directionis Israel vocavit convallem benedictionis. Cuius classes predicente sibi Eliezer propheta in Asiongaber sunt confracte.

Eliezer · Ociel · Josaphath XXVII

Hec sunt nomina regum qui post Salomonem regnaverunt super Israel super decem tribus. [illegible] primus Jeroboam, quorum [illegible] a Jeroboam usque ad Osee, sub quo captivitate sunt decem tribus a Salmanasar rege Assiriorum, qui posuit eas iuxta flumina Gozan ultra montes Persarum et Medorum, id est ultra Caspios montes. Legitur in historia Alexandri Macedonis quod in eodem loco duas gentes immundas, scilicet Gog et Magog, inclusit Alexander ne totam terram [illegible] hos enim Antichristus liberabit et inde educet, et hunc expectant Jude [illegible] esse Messiam.

In media columpna [illegible] computatione annorum regum Juda et Israel que annotate sunt [illegible] prophetas [illegible] ex quibus liber collectus est [illegible] regum tam Juda quam Israel assignantur.

Iste Nathan non fuit Nathan propheta quem mortuo patre adoptavit David in filium.

Iste Jeroboam [illegible] fugiens, mortuo Salomone in Sichem a decem tribubus electus in regem, vitulos conflatiles in Dane et in Bethel posuit, cum comminatione Abdo prophete audita manum arefactam [illegible] altare [illegible] et propheta Abdo ob [illegible] prophete [illegible] Abiam filium [illegible] de salute pueri consulens tristem nuntium sue de solationis audiens obiit.

Nomina regum et [illegible] Israel

XVII synodi · II synodi · [illegible] synodi · XXIIII synodi · II synodi · VII dies · XII synodi · XII synodi · XVII synodi

Jeroboam XXII · Achias · prophete contemporanei regibus

Filius Nadab II synodi

Iste Nadab obsidens Gebbethon urbem philistinorum occisus est a Baasa.

Iste Baasa licet receptis a Jheu [illegible] Assa hedificasset [illegible] Benadab mortuus est.

non filius Baasa XXIIII synodi · Jheu

Filius Hela II synodi

Iste Hela temulentus occisus est in Thersa [illegible] obsessus ab Amri successore in Thersa.

non filius Zamri VII dies

non filius Amri XII synodi

Iste Amri tribus annis ante consolus regnavit [illegible] cum Thebni et hedificavit Samariam, obiit.

Filius Achab XXII synodi · Helias · Micheas · Abdias

Tempore Achab regis Israel hedificata est Jericho ab Abiel. Helias sterilitatem inducens, pastus a corvo [illegible] vidua cuius filium suscitavit, Achab per Abdiam vocato, CCCCL prophetas Baal interfecit, pluvia data, timore Jezabel in desertum aufugit, ubi comesto pane subcinericio post somnum XL^ta dies [illegible] [illegible] ungendo [illegible] Jheu ab Heliseo suscepit [illegible] [illegible] exercitum Assiriorum fugavit Benadab in Affech [illegible] Micheam [illegible] redargutus fuit [illegible] Naboth [illegible] ab Helia increpatus [illegible] Sedechia falso [illegible] Michea dissuadente, Ramoth Galaath obsedit, ubi sagitta [illegible] obiit.

Iste Joram duxit in uxorem filiam achab impii et simul sub ipso desijt cum tribubus et cetera. A isto Joram pretermittit matheus narratione suam usque ad oziam.

Contristatus ochozias qui de lapsu suo consulebat deum acharon adusque duos quinquagenarios et tertio illeso relicto ab helia propheta obiit.

Iste ochozias in obsidione ramoth galaath interfectus fuit cum Joram genero suo cui prebebat auxilium a iheu necatur in uncto per prophetam in regem israel.

Athalia cum semine regio interfecto preter Joas parvulum quem Josabeth uxor Joiade pontificis filia Joram in pastoforiis sex annis absconsum nutriunt post septem annos a nepote Joiada ignominiose est interfecta.

Iste Joas statuit gazophilacium ad reparanda sarta tecta templi et occiso Zacharia inter templum et altare a filio Joiade qui eum regem fecerat cum divinos honores sibi substinuisset impendi a suis interfectus obiit.

Amasias per parabolam de cardus a Joas rege israel non correptus victus ab eo vasa et thesauros domus domini asportanda et muri Jerusalem suspendium tradidit.

Undecim annis fuit regnum Juda sine rege quod probatur per librum regum collatione annorum regni Juda et regni israel.

Joram rex

Ochozias

Athalia

Joas

Amasias

Sine rege

Ozias

Ysaias

Johathan

Achaz

Ezechias

filius Ochozias

filius Joram

helyseus

Abdias

Jonadab

Azael

Iste fuit rex

Osee

Joel

Amos

Jonas

Regis assiriorum

Phul

Teglaphalasar

Salmanasar

Sennacherib

Asaradon

Gozyon

Iste manasses cum ysaiam sub lignea ... exhibitus ... platheas ... sanguine ... intelligens ... non sine grandi admiratione ... munitur ...

Iste Josias lecto deuteronomio ... ad responsum olde ... ydolatriam ... ossa pseudo prophetarum ... celebrato ... phase ... ab pharaone ... planxerunt ... lamentationes ... propheta ...

Achitob

Sadoch

Sellum

Helchias

Azarias

Saraias

Josedech

Sophonias

Jeremias

Olda

Josias

Iste Jechonias ... cum Jeremiam ... libro prophetie baruch ... tributo ... interfectus ... muros proiectus est.

Iste Jechonias secundus ... Jeremie ... daniele et tribus pueris.

Baruch

Urias

Joachas

Jechonias

Jeremias

Ezechiel

Sedechias

Non filius

Nabucodonosor

Nabucodonosor

Daniel

Evilmerodach

Regesar

Labosardach

Baltasar

Merodach baladan

Iste merodach baladan fuit rex babilonis ...

Nabucodonosor ... captivavit duas tribus ...

Abachuch

Regis babilonie

Thobias

Anna

Raguel

Anna

Thobias

Sara

Ut tercium natura quarta ... hebreos ...

Iheu

Iste salathiel nō sedechias sed iechonias nunc genuit post transmigrationem babilonis.

Tempore arthaxersis hesdras bibliothecam reparat redeuns ierusalem cum mille septingentis absoluendi leuitas tributo sumptus a principibus accipiens potestatem principis quoque ad mouendi substituendi arcessere accepit. Idem alienigenas mulieres a consortio iudeorum eicit.

Holiachim uel ioachim

Tria templa legimus in sacra scriptura fuisse facta. Primum templum dni in ierusalem factum a salamone. Secundum in monte garizim factum a manasse fre iaddi summo pontifice tempore darii. Tercium in ciuitate heliopoleos factum ab onia patre simonis tempore anthiochi magni. Item templi dni tres dedicationes legimus. Prima a salamone factum in autumpno decimo die mensis decembris. Secundum in vere duodecimo die duodecimi mensis sub dario ydaspidis filio asheri filio iosedech factam. Tertiam vicessimo quinto die casleu id est decembris a iuda machabeo factum in hieme. Unde festum fiunt encenia in ierosolimis et hiems erat. Et hoc factum est tempore anthiochi ephiphanes.

Iosaphath, Iudas, Iosue, Iohes, Manasses, Iadus, Onias, Simeon iustus, Eleazarus, Manasses, Onias, Simon, Ihesus filius sirach

Salathiel, Zorobabel, Abiud, Eliachim, Azor

Reges persarum

Iste est filius ... cum zorobabel ...

Darius, Cyrus, Aggeus, Zacharias, Cambises, Iudith, Hermes deus magnus, Darius filius ydaspis, Xerses, Artharxerses, Esdras, Malachias, Neemias, Xerses, Sodianus, Darius nothus, Asuerus, Othus

Hester uxor

Ochus ... iohannes ... hesdram ...

Ab arthaxerse hesdra ... ierusalem

Ab simeone ihesus filius sirach librum qui dicitur ecclesiasticus uel panarethos composuit de quo ibi mentione fiat

Sicut platonem ... In tempore aristotiles audiunt platonem

Antipater, Herodes ascalonita, Phaselus, Iosephus, Fenora, Salomona, Xpus puer, Archelaus substitutus, Maria, Mariamne, Cleopatra, Archelaus, Aristobolus, Alexander, Antipater, Philippus, Herodes antipas tetrarcha, Coponius, Herodes agrippa, Marcus, Tiberius cesar, Annius rufus, Valerius, Pontius pilatus, Xpus passus, Xpus resurgens

Primum anna accepit iohachim de quo habuit mariam matrem dni sponsam ioseph. Eo mortuo accepit cleopham de quo habuit aliam mariam quam nupsit alpheo de quo habuit quatuor filios s. ioseph. iudam. simonem et iacobum. Mortuo autem cleopha accepit anna salome de quo habuit aliam mariam. Hanc dedit zebedeo ex qua habuit duos filios iohannem euangelistam et iacobum minorem. ... anni post ... paulo plus vel minus.

Anna, sorores, Ismeria

Alique fuerunt Anne prima mater samuhelis ... tercia mater thobie quarta filia phanuel quinta mater marie matris dni ihu xpi

Salome, Iohachim, Cleophas, Helisabet, Zacharias, Iohannes baptista

coniuges, coniuges, coniuges

Maria, Zebedeus, Maria, Ioseph, Maria, Alpheus, Ioseph qui et barsabas

Mathias loco iude ... sub ... cum ipso ioseph ... electi. Inter diem ascensionis et pentecosten.

Paulus et barnabas a spiritu sancto in anthiochia sunt segregati tercio decimo anno a passione dni. Et ascenderunt in ierusalem ad petrum et ad iacobum qui eis manus imposuerunt et ... anno ad predicandum sunt directi. Quibus postea ... paulus post ... romam veniens postea ... anni in libera custodia sub nerone ... anno neronis est passus eodem die quo et petrus.

Secundum est quod ab eo adiuc sumptos post resurrectionem absumptos sicut aqua in igne absumitur. Aut ... morte sumptos in alimoniam. Alter enim ... alter radius solis candens.

Archelaus post longam contumeliam cum fratribus dicitur ... iudee promissione regni clarus obtinuit inde apud cesarem ... vienam est relegatus finibus suis in prouincia redactis procurator in ... missus est coponius.

Iste herodes antipas sub quo passus est dns noster ihus xpus et iohannes baptista decollatus tetrarcha galilee factus post longam ... cum archelao de regno ... herodi agripe regi iudee post passionem dni ... accusatione herodis agrippe lugdunum in exilium est detrusus.

Tempore annii rufi prouincie ... augustus postquam regnauit annis quinquaginta et sex ... antonius cum eo regnauit.

Tiberius cesar successit augusto qui valerium misit procuratorem iudee qui palam vendebat sacerdotium primo annam ... postea eleazarum filium anne ... simeonem tandem iosephum qui et caiphas dicitur sub quo dns yhus passus est.

Iste ptholo(meus) filius lagi sub simulatione sacrificandi instans ierusalem multos de iudea et ierusalem in egiptum captivos vendidit.

Iste ptholo(meus) philadelphus cupidus librorum iudeorum singulos per CXX dragmas argenti cum filio demetrii et uxori solutis CXX milia (?) [illegible] ad oblationes in templum LXX interpretes ab eleazaro missos honorifice suscepit et post interpretationem LXX duobus fratribus honorantes [illegible] muneribus misit.

Onias

Simon al(ias) ysian

Onias vel menelaus

Alchimus

Ptholo(meus) filius lagi

Ptholo(meus) philadelphus

LXX interpretes

Ptholo(meus) evergetes

Ptholo(meus) philopator

Ptholo(meus) epiphanes

Ptholo(meus) philometor

Post hos reges alii reges fuerunt in egipto qui non ponuntur usque ad cleopatram quam antonio quem adamabat sua ta transfugere [illegible] tus in potestatem romanorum.

Alchimus a demetrio factus pontifex iude machabeo semper infestus dum muros domus dei et opera prophetarum destrueret paralisi percussus decessit.

Sadoch

Achim

Matha thias

Iudas

Ionatas

Simon

Eleazar

Iohannes

Iste mathathias sacerdos fuit in odium in terra templi (?) mittens alexandri anthiochi epiphanes cum quinque filiis suis et aliis deum diligentibus in atriis latens iudeos diebus sabbatorum pugnare docens leges patrernas restituit.

Iudas apolonium seron thimotheum nichanorem gorgiam et lisiam superavit templum a prophanis mundavit et XXV die decembris fieri sacrificia renovavit VIII diebus quibus post se ionatam galaaditidis per simonem galileam sub iosepho et azaria custodibus ierusalem duobus cadentibus et post [illegible] eupatori dextram dedit et capitione alchimi tolerans caput in canoris [illegible] postquam fedus cum romanis iniit a bachide est occisus.

Iste ionatas percussus nabuteis in ultione fratris et post victoriam cum bachide inito federe alexandri et sacerdotium conferente ope ferens postea demetrio et anthiocho adolescenti a triphone in dolo ligatus est et occisus.

Iste eleazarus elephantem effodiens cum eo occidit.

Iste iohannes fuit unus de machabeis quem precesserunt filii eiusdem (?). Sed sciendum est quod isti duo scilicet iohannes et eleazarus non fuerunt sacerdotes.

Simon cum centum talenta argenti et duos filios ionathe triphoni pro ionatha tradidisset spe frustratus demetrio confederatus arcem sion erectis custodibus mandavit tandem a ptholomeo duce in iericho dolo occisus. Iohannem hircanum successorem habuit.

Helud

Eleazar

Arsamus

Darius

Iste darius ab alexandro victus fuit bello perfectus darius ierusalem alexandri transiens templum in monte garizim hedificari manasse fratri iaddi summo pontifici quem filiam duxerat impetravit.

Philippus Rex macedonum

Reges grecorum

Alexander macedo

Anthigonus

Alexander translato regno persarum et captis tyro et gaza ierusalem intrans festinans iaddum et ceteros sacerdotes cum honorifice suscepit venerationem est quibus post sacrificium lecto daniele tributum septimi anni dimisit quod iudeis concessit samaritanis negavit ceterum tribus oratione sua reclusit cum veneno obiunt quatuor anno suis successerunt in regno de quibus duobus plenius agitur scriptum propter iudeos quos afflixerunt.

Seleucus

Anthiochus sother

Anthiochus theos

Anthiochus galonicus (?)

Seleucus ceraunos

Anthiochus magnus

Iste seleucus filius anthiochi magni heliodorum missum in ierusalem ad expoliandum templi erarium ab eius invenibus iterfectum ad preces onie suscitatum recepit.

Iste anthiochus epiphanes audita morte patris et in hostia patris et ibi tercia filius eius esset rome eum obsedes pro eo receptus est inquibus dans puntu tibi sicut [illegible] debuit una et nomen accepit epiphanes qui mortuo fratre pro eo regnavit. Quem vendito sacerdotio primum iasoni postea menelaum genuit novum sibi sponte [illegible] iam vero iherusalem [illegible] omnia ab andronio [illegible] menelai [illegible] egipto dolo percusso ierusalem quorum peristit de egipto iterum per minos romanorum expulsus in templo ydolum iovis olimpiadis posuit ad ritum gentium iudeos cogit qui prius ab helena de terra patria expulsi ferunt [illegible] tendunt confirmari licet sero peniteret misabilis est mortuus.

Iste anthiochus magnus tributa septimi anni et ministros templi a philadelpho relaxata subiugatam sibi iudea philadelpho philopatore demeto revocavit. Obtinens sententiam onias pater simonis in egiptum fugiens ad ptholomeum epiphanem templum in regione heliospoleos ysaiam prophetiam coplens construxit.

Iste anthiochus eupator bethsuram capta ierusalem obsessa concessit iudeis dativa decem legibus observandis filiis [illegible] de anthiochia eiecit. Tandem ipse et lisias a suo exercitu ligati per capto demetrio filio seleuci sunt interfecti.

Seleucus philopator

Anthiochus epiphanes

Anthiochus eupator

Iste demetrius filius seleuci a roma rediens anthiochum cum lisia occidit alchimum pontificem constituit in quo bachides in iudea missus contra iuda multos stravit. Nichanore manum iude occisum amisit per bachidem iuda occidit propter te sibi ionathan auxilium licet multa promitteret congrediens cum alexandro filio epiphanes occubuit.

Iste demetrius pater suscepto anthiocho adolescente ab arabia reducto est devictus.

Iste anthiochus sedetes fuit ultimus rex syrie et in nomine vetus testamenti construitur facta est ei syria romanis tributaria in misso a pompeio [illegible] armenie a [illegible] fecit presidem syrie et tunc dissidentibus aristobolo et hircano a fautoribus hircani in ierusalem receptus templi tenuit [illegible] aristoboli se receperunt [illegible] quod numquam postea fecerunt nunquam sicut ut equos in porticibus stabulavit hircano quod pontifice declarato aristobolum cum filiis romam victum duxit.

Demetrius sother

Demetrius

Anthiochus sedetes

Anthiochus epiphanes

Anthiochus antipator

Alexander

Anthiochus adolescens

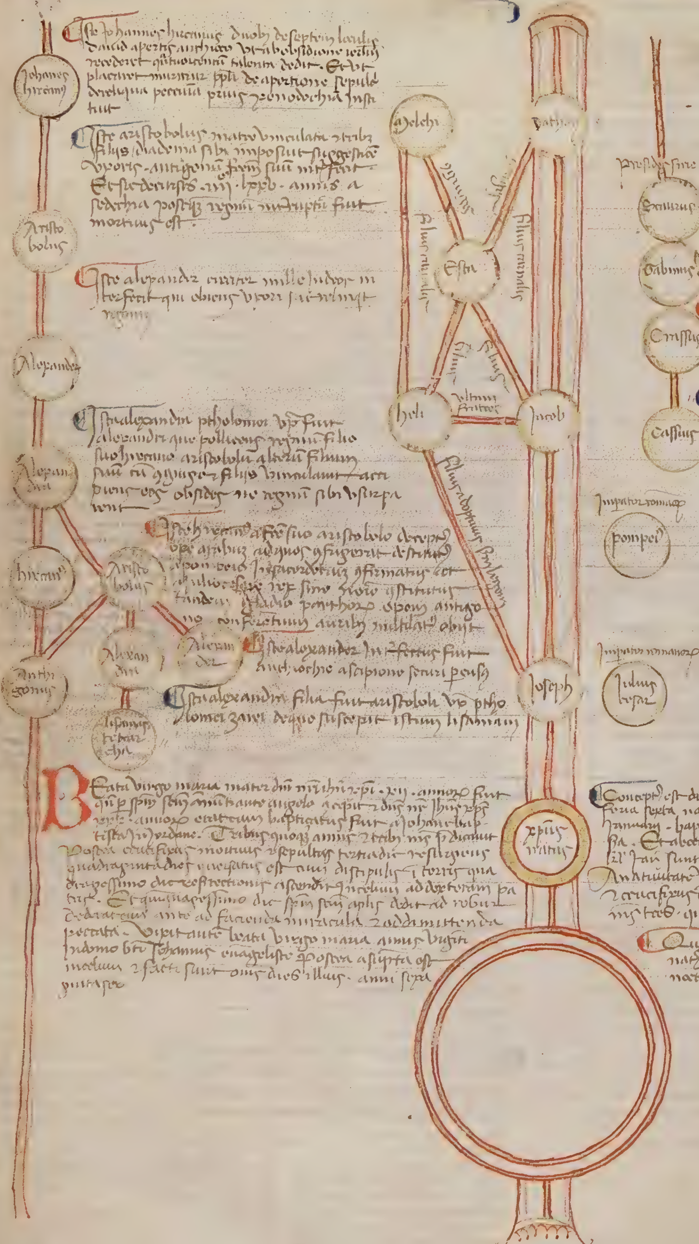
Triphon

Iste alexander filius eupatoris ope ionathe occidit demetrium duobus insignibus regis ionatam honoravit captis civitatibus [illegible] a ptholomeo cum dolo et uxore sua filia ptholomei demetrio [illegible] arabie ad quem confugerat capite truncatus.

Iste anthiochus adolescens ionathe sacerdotium dans a triphone volente regnare in dolo est occisus.

Iste triphon interfecit utrumque scilicet alexandrum et ionathan machabeum cum duobus filiis suis.

Post hec terminatum regnum syrie et syria iudea facte romanis tributarie. Anthiochus cum apud parthos fugeret a pompeio retraditur. Postquam philippus captus est a gabinio.

Iste Johannes hircanus duobus de septem loculis David apertis aurum ... ut ab obsidione recedit ... talenta dedit. Et ut placeret ... de apertione sepulcri de reliqua pecunia primus xenodochia instituit.

Iste aristobolus matre vinculata et fratribus filiis diadema sibi imposuit suggestione uxoris. Antigonum fratrem suum interfecit. Et se de ... anno ... a sedachia postquam regnum interruptum fuit mortuus est.

Iste alexander crudeliter mille iudeos interfecit qui obviens uxori sue ... regnum.

Iste alexander pholomei uxor fuit alexandri que pollicens regnum filio suo hircano aristobolum alterum filium suum cum ... et filiis vinculavit ... obsides ... regnum sibi usurpavit.

Iste hircanus a fratre suo aristobolo decepto ... a quibus ad quos confugerat destitutus ... confirmatus ... tandem ... pentho... antigono ... auribus mutilatus obiit.

Iste alexander in ... fuit ... a scipione securi percussus.

Ista alexandri filia fuit aristoboli uxor pholomei ... de quo suscepit istum lisaniam.

Lisanias tetrarcha

Beata virgo maria mater domini nostri ihesu christi xiiij annorum fuit quando per spiritum sanctum annuntiante angelo concepit dominum nostrum ihesum christum. xxx annorum existens baptizatus fuit a Johanne baptista in iordane. Tribus quoque annis et tribus mensibus predicavit. Postea crucifixus mortuus et sepultus tertia die resurgens quadraginta dies conversatus est cum discipulis in terris quadragesimo die resurrectionis ascendit in celum ad dexteram patris. Et quinquagesimo die spiritum sanctum apostolis dedit ad robur credentium ... ad faciendum miracula et ad dimittenda peccata. Vixit autem beata virgo maria annis ... in domo beati Johannis evangeliste. Postea assumpta est in celum et facti sunt omnes dies illius anni sexaginta.

Iste crassus fere omne ... templi quod pompeius obtinuerat in sumptum partem militie tulit unde auro ... eius in ... interiit.

Iste cum ... pugnavit Julius cum pompeio et post victoriam ... tribus annis et mensibus septem tenuit principatum nam sub consulibus ... fuit ... Et a tempore Romuli sub regibus ... quibus exactis ... consules usque ad Julium cesarem.

Conceptus est dominus noster ihesus christus viij kalendas aprilis feria sexta natus feria prima viij kalendas Januarii baptizatus viij idus Januarii feria ... Et a ... kalendas aprilis usque viij kalendas Januarii sunt dies ducenti septuaginta ... A nativitate usque ad diem in quo passus et crucifixus est sunt anni triginta tres ... qui sunt xij ... dies.

Quadragesimo secundo anno regni augusti natus est dominus anno herodis xxxi ... nati domini dicti.

Incipit prologus libri super ludo schachorum de moribus et officiis nobilium

Multorum fratrum nostri ordinis et diversorum secularium precibus persuasus dudum in animum inclinavi ut transcriberem solacium ludi schachorum videlicet regiminis morum ac belli humani generis documentum. Sane cum illum ad populum clamatorie predicassem multis ex nobilibus placuisset materia hanc eorum ac dignitati animum ascribere ... eorum ut si firmas eorum menti impressissent tenerent ipsum et ludi virtute potuerint facilius optinere. Hunc autem bellum de moribus hominum et de officiis nobilium si placet intitulare decrevi. Et ut ordinatius procedam meo ante ipsum opus lectori capitula proposui ut quod in eo sequitur plenius elucescat.

Tractatibus autem quatuor opus ipsum lector ipse noverit esse distinctum.

Primus tractatus est de causa inventionis huius ludi.

Capitulum primum sub quo rege inventus est.

Capitulum secundum quis ludum invenit.

Capitulum tertium de triplici causa inventionis huius ludi.

Incipit liber qui intitulatur de moribus et officiis nobilium super ludo schachorum sub quo rege hic ludus est inventus. j.

Inter omnia mala signa in homine primum est pessimum cum aliquis homo non timet deum per culpam et homines offendere per inordinatam vitam, quia non solum correctiones negligit sed et correctores affligit quemadmodum de nerone legitur qui senecam magistrum suum occidit cum ... pationes suas ferre non posset.

Tempore vero morodach regis babillonie hominis iniusti crudelis et lascivi qui corpus patris nabucodonosoris in trecentas partes divisit et trecentis vulturibus comedendum dedit hic ludus inventus est. Hic enim rex inter alia mala unum habebat pessimum quod correctores suos occidi faciebat et increpationes oderat quod stultissimum est. Hunc similabatur pater suus nabucodonosor qui dum sompniasset et evigilans sompnii non recordaretur voluit occidere omnes sapientes babillonis eo quod ipsi sompnium regis non poterant indicare ut legitur in libro danielis prophete. Opinantur autem aliqui hunc ludum inventum fuisse tempore belli troiani. Sed hoc veritatem non habet quia a caldeis transivit ad grecos ut dicit grecus diomedes.

Quis ludum istum invenit. ij.

Huius ludi ac novitatis inventor extitit philosophus quidam nomine xerses apud caldeos vel philometor apud grecos quod idem est apud latinos mensurans sive iustitie amator. Huiusmodi hominis fama apud grecos et athenienses claruit ut postmodum multi probi philosophi et scientie amatores hoc cognomentorum suis nomine acceperunt ut mori potius eligeret quam simulatione sequens in deliciis regalibus vitam finiret. Nam cum ipse philosophus videret vitam regis detestabilem et nemo eum culpare auderet propter ipsius crudelitatem quam in hominum sapientium necem ostenderat, rogatu populi neglecta vita sua morti se exposuit malens pro iustitia vitam finire quam ad modicum tempus eam ducere brutis moribus infamatam. Quod idem et fecit ut dicit valerius maximus theodorus cirenensis qui fuit crucifixus pro eo quod regem lisimacum pro suis obscenis et iniustis actibus increpare ausus est. Qui cum in aculeo penderet dixit regi. Tuis consiliariis purpuratis sit hec pena quam timent mea siquidem nichil interest utrum humi aut in sublimi putrescam. Voluit dicere quod parum curabat de sua morte et mortis modo dum tamen in nocenter et propter iustitiam moreretur.

Legimus quod democritum philosophum sibi eruisse oculos ne videret bene esse malis et iniustis. Socratem quoque legimus ad mortem properantem et uxore post eum flendo et dicendo innocenter eum dampnatum respondisse. Tace inquit. Melius me mori ex timus innocentem quam pro culpa diem extremum claudere. Sic et hic noui talis inuentor pro tuenda iustitia mori se exposuit et vitam presentem contempsit. De triplici causa inuentionis huius ludi ------ iii

Causa inuentionis huius solacii fuit triplex. Prima fuit regis correctio. Secunda ociositatis euitatio. Tertia rationum subtilium multiplex inuestigatio. Circa primum sciendum est quod predictus rex cuius memoria ferimus ipse cum philosopho cum vidisset hunc ludum et multos milites et barones et duces cum eo philosopho bellicose ludere, miratus ludi pulcritudinem ac inuenti solacii nouitatem interesse voluit et ludum discere desiderauit. Atcum dicto philosopho ludendo bellare decreuit. Cui philosophus cum respondisset. Regem hec non posse fieri nisi prius formam discentis assumeret. Induit rex hec esse congruum et discere capiens formam discipuli omnimode in se suscepit. Tunc philosophus formas schachorum, tamen rex regis nobilium et popularium ac officiorum eorum describens, ut in sequentibus capitulis declarabimus, cum ad declarationem correctionem ac virtutum informationem attinxit. Qua propter audiens rex correctionem suam, qua multos sapientes occiderit, inimicitatorio precepto interrogauit philosophum dicens. Quare hunc ludum inuenisses. Qui respondit. O domine mi rex. Tuam vitam gloriosam desidero, quam videre non possum nisi iustitia et bonis moribus siue operibus insignitam ut a populo diligaris. Opto ergo te alium fore ut tibi prius dixeris qui non uiue aliis sed violentia dominaris. Iniustum enim quippe est ut aliis dicam te velis cum tibi ipsi imperare non possis. Et memento violentum imperia diu durare non posse. Hec ergo hic correctionis vna causa fuit. Patiens enim rex sapientum suorum correctiones ferre deberet et ipsius correctiones libenter audire. Quemadmodum de alexandro dicit valerius. Quidam enim miles alexandri nobilis et oppionem magnum volens eum arguere quod nimia desideraret magis cum ab honores dixit ei. Si dii sic corpus tuum quod est paruum auiditati et desiderio tuo equi fecissent parem, totius orbis terra capere non potuisses. Et quare? Quia manu dextra tangeres orientem, et manu sinistra tangeres occidentem. Cum enim corpus tuum non respondeat animo, aut tu es deus aut homo, aut nichil. Si tu es deus, certe tu deum debes imitari, ut hominibus beneficia tribuas, non sua eis accipias. Si uero homo es mortalem te considerans ut desistas. Si autem nichil es hic memento ut tui ipsius non obliuiscaris. Nichil enim tam firmum est cui non sit periculum ab inualido. Et leo fortissimus bestiarum quandoque minimarum auium pabulum fit. Secunda huius ludi inuentionis causa fuit, ociam vitare de quo dicit seneca ad lucillum. Ocium sine litteris mors est et viui hominis sepultum. Et varro in sententiis suis dicit. Viatoris non est vt eat sic et vita non sit cui fit sed ut ex ea preclarum aliquid fiat. Et ideo primus ludi inuentor non solum eum ad inuenit ut regem corrigeret sed ut ocium et tristitiam ex eo causatam vitare doceret. Consueuerunt ex multi prenimia fortuna habundantes ocio sedare. Vnde quintilianus dicit. Quod ad omne votum fluente fortuna lasciuit ocium. Et ideo est necesse ut sepe in facinus ociosi ardor erumpat. Ex tali etiam ocio causatur amaritudo cum nimia quam iocunditas spei aliis extinguntur et quasi desperationis principio mens in se ipsa scribuertitur. Et quia per hoc solatium ocium et tristitia deuitatur ideo philometor siue xerses seu philometor hunc ludum inuenit. Tertia causa fuit quia vnusquisque appetit naturaliter scire et nouitates audire. Vnde legitur de athenesibus quod ad hoc studebant ut scirent vel audirent aliquid nouum. Et quia visus corporalis quandoque impedit multa cogitare subtilia ideo democritum philosophum legimus sibi oculos eruisse ut ex viuentibus acutiores cogitationes haberet. Qualitercumque debiles visu corporis vel carentes corporea visione in inuentionibus acutiores fuerunt, sicut patet de didimo ciuitatis alexandrine episcopo, qui carens visu tante fuit intelligentie ut discipulos habere meruerit gregorium nazianzenum, ieronimum ecclesie presbiterum cardinalem, qui cum iam incepisset sub aliis magnis doctoribus aliorum doctores esse, sub scola didimi alexandrini voluerunt esse discipuli. Propter eius intellectus altitudinem legitur antonium magnum heremitam ipsum didimum episcopum visitasse et inter alia verba consolatoria sibi dixisse. Si dolebat didimus oculorum visum perdidisse. Cui cum respondisset didimus. Miror si non credis me dolere. Respondisse fertur anthonius. Immo pater miror te de hoc dolere perdidisse quod communem habes cum bestiis, cum recolis te inuentem habere quod communem habes cum angelis. Ob hoc ergo huiusmodi solacii inuentor mortis carpetitate pressus ac extra corporis effectus sensibilium et corporalium factus obliuiosus ad mentem se contulit. Ludum variarum et innumabilium rationum plenum inuenit, ac propter multitudinem formarum variarum similitudinem et ingenia bellorum in eo contrahentibus factum mossum fuit. Incipit tractatus secundus de formis schacorum ------ iiii.

Tractatus secundus de formis schachorum nobilium.

Capitulum primum de forma regis et de hiis que ad regem pertinent.

Capitulum secundum de forma regine et moribus eius.

Capitulum tertium de formis alphilorum et moribus et officiis eorum.

Capitulum quartum de militum officio et moribus eorum.

Capitulum quintum de forma rochorum et moribus et officio eorum.

De forma regis ------ i

Rex sic formam accepit in principio. Nam in solio positus fuit purpuram indutus que est vestis regalis habens coronam in capite. In dextera manu habens sceptrum, in sinistra vero pillam rotundam.

Nam super alios rex optinet et accepit dignitatem qua pretendit corona capitis. Nam gloria populi est regalis dignitas. Ad regem enim oculi omnium attendere debent et suis obtemperare et parere mandatis. Inter ceteros immo super ceteros debet rex virtutibus et moribus enitescere quod ostendit regalis purpura. Sicut enim corpus pulcris vestibus decoratur sic et interior mens et anima moralibus virtutibus tamquam quibusdam vestibus et habitibus honoratur. In manu sinistra pillam defert rotundam ut totius regni administrationem attendat, et se administratorem et per suos vicarios prouisorem ostenderet. Verum quia ad regem pertinet coherceere quos amor non retinet in dextera manu portat sceptrum iustitie et rigoris. Et quia misericordia et veritas regnum custodiunt et stabilitur iustitia tronus eius in eo debet lucere misericordia et iustitia de qua dicit seneca ad neronem

imperatore. Nullum ex omnibus clementia magis quam regem aut principem decet. Qui enim vult amari languidam regit manum. Et ideo Valerius dicit quod humanitatis dulcedo etiam effrenata barbarorum ingenia et crudeles hostium oculos emolliit. Phisistratus atheniensium dux, cum iuvenis amore filie sue virginis esset accensus et raptam sibi tempus et locum quo ipsa virgo transiret cum matre, iuvenem obviam ei factum virginem iuvenis osculatur. Mater vero virginis nimium conturbata et a patre virginis duce de iuvene requirit supplicium capitale. Respondit Phisistratus dux. Si eos qui nos amant interficiemus, quid hiis faciemus quibus odiosi sumus. Hec enim vox deorum humanitatis et clementie emanavit. In hunc modum filie tulit iniuriam et laudabilis fuit. Hic quoque princeps amicum habuit carissimum nomine qui contra ipsum tantum ira ac uxore vel orbe provocatione exarsit ut in ipsius faciem spueret. At princeps sic animum motum et gestum cohibuit ut non putaret cum sibi conspuisset iniurias sed laudis honores. Filios autem suos violate patris magestati subvenire cupientes a vindicta retraxit. Postera autem die accusatus contradictionis culpa sua quia in principem commiserat seipsum voluntarie perimere voluit. Quod audiens Phisistratus ad illum accessit et dedit illi fidem et firmavit iuramento se in eodem pristine amicicie gradu mansurum. Etiam eque mitis fuit animus Pirri regis, qui cum audisset aliquos tarentinos in convivio multa et minus (?) abilia verba infamatoria de se dixisse, accersitis ad eum eis omnibus qui in illo convivio fuerant querere cepit an de se talia inhonorabilia protulissent. Tunc unus ex eis respondit. Nisi inquit nobis vinum defecisset, hec que tibi de nobis relata sunt pro hiis que locuturi eramus de te ludus fuisset ac iocus. Sed mirum. Tam urbana crapule excusatio tamque simplex veritatis confessio iram regis convertit in risum. Et ideo hac clementia et imperatione sume-

tus ut et sobrii tarentini regi gratias agerent et ebrii bona imprecarentur. Veritatem in corde et ore semper attendat et falsa labia detestetur iuxta illud Psalmi. Veritatem meditabitur guttur meum et labia mea detestabuntur impium. Cum enim ratione officii rex debeat quodammodo sit similis, ipse autem deus sit ipsa veritas, ideo in rege omne verbum verum sit ut quod promittit omnino attendat. Et ideo dicit Valerius. Cum alexander rex permotus magno impetu cum suo exercitu iret ad quandam civitatem nomine Lampsacum diruendam et evertendam, et causa illius civitatis esset Anaximenes philosophus qui fuerat magister alexandri, audiens alexandrum sic venire civitate exivit ut regi preces porrigeret pro salute civitatis. Quem cum alexander hec cerneret ad postulandum venire voluntatem audiendo impositionis habet, rex in loquendo philosophum prevenit iuramento dicens. Iuro per deos quod nichil horum que petieris faciam. Tunc philosophus sapienter attendens regis iuramentum ait. Peto enim domine ut lampsacum civitatem nativitatis mee diruas et disperdas. Qua petitione alexander attendens salutem civitatis concessit. Maluit enim voluntatem quam habebat contra civitatem dimittere quam contra iuramentum venire. Et sic salus urbis iuramenti beneficio obtenta est. Quintilianus dicit quod iurare nisi ubi necesse est gravi viro idest nobili et famoso parum convenit. Verbum enim satis simplex in rege vel principe firmius sit quam iuramentum in mercatore. Debet etiam impietatem detestari. Difficile michi videtur piorum hominem impia morte perire. Et crudeles homines crudeli supplicio legimus interemptos. Nam refert Orosius quod quidam Perillus nomine eris et metallorum opifex, cupiens placere Phalari tiranno impio et crudeli qui agrigentinos depopulabatur et exquisitis tormentis cruciabat, fabricavit tau-

sumeret propter papirum quem voluerit semper consiliis interesse. Castam et honestam debet esse reginam ut etiam tantum in dignitate consistere exemplum omnibus honeste et iuste vivendi sit forma. Unde refert Ieronimus. Quod Duellius nobilis romanus qui primus Rome navali bello Rome triumphavit, ac hostes vicit, Yllam nomine virginem duxit uxorem que fuit tante pudicitie ut etiam in tempore in quo impudicitia monstrum potius erat quam vitium, ita ut exemplum caste vivendi fieret. Hic Duellius iam senex effectus et tremens corpore in quodam loco audivit a quodam emulo suo exprobrari sibi quod fetidum os haberet. Cumque domum se tristis retulisset ac uxori questus esset quare hoc sibi non dixerat ut huic vitio mederetur, illa respondit. Fecissem hoc inquit libenter nisi putassem viris omnibus sic os olere. Laudabilis in utroque nobilis et pudica femina, et si ignoravit vitium viri et si pacienter tulit. Et quod maritus infelicitatem corporis sui non uxoris fastidio sed inimici convitio sensit minimum. Annia vidua quedam cum a quodam moneretur propensius ut alteri nuberet, allegans ei esse etatem integram et faciem et pulcritudine bonam, illa respondit. Nequaquam hoc faciam. Si enim virum bonum invenero ut ante habui, nolo timere ne perdam eum. Si malum, quid necesse est post bonum pessimum sustinere. Sic castitatem fuerat melius ipsa decernit (?). Refert Augustinus in libro de civitate dei quod fuit Rome Lucretia nobilis matrona et uxor, cuius maritus Collatinus qui imperatoris Tarquinii superbi filium Sextum nomine ad videndum castrum suum Collatum nomine invitavit. Quo cum ingressus fuisset, ibidem vidit Lucretiam inter multas matronas nobiles residentem. Cumque regis filius animum convertisset et mores maturitatem et gestus Lucretie men-

te premeditata (?) pulcritudine tactus in illo amore libidinis capitur. Et observato tempore cum rex pater abesset a Roma et Collatinus maritus Lucretie in exercitu esset, Sextus filius regis Tarquinii ad castrum Collatum ubi Lucretiam viderat cum sodalibus suis venit. Ubique cum honorifice fuisset receptus et post quo de more hospites quiescere solent advenisset, paratum quod esset filio regis sibi delectum. Ille non hospes sed hostis, prius considerato ubi Lucretia quiescebat, cum omnia essent sopita quod omnes essent, in cubiculum Lucretie clam intravit, sinistra manu eius oppresso pectore et dexteram manu gladium tenens. Dixitque tace Lucretia. Sextus sum Tarquinii superbi filius. Ferrum in manu mea est. Morieris si emiseris vocem. Illa pre sompno stupefacta tacuit. Tunc ille mulieris animum nunc promissis nunc terroribus et minis declinare nititur ad consensum. Cumque animum illius velut marmoreum invenisset, adiecit. Nisi michi consensus fuerit tuum iugulatum prius medium corpori tuo iugulato in hoc tuo cubiculo collocabo ut fama discurrat per orbem Lucretiam ob stuprum quod cum suo commisit iugulatam esse. Tunc illa timens huiusmodi infamiam coacta consensit. Cumque regis filius expugnato decore recessisset, illa postero die ad patrem et ad fratres suos et ad Collatinum maritum suum atque ad Brutum proconsulem ipsius Tarquinii nepotem literas ex suo nomine destinavit ut statim sine mora ad eam venirent. Cumque omnes adessent illa sic prolocuta est. Filius regis Sextus Tarquinius heri domum meam intravit hostis pro hospite. Tu autem Collatine scias vestigia alieni viri in lecto tuo esse. Verumtamen corpus quidem violatum est animus tamen innocens. Unde a culpa me absolvo, a pena tamen non libero. Cum

ante hec fecit, et si in meum detrimentum fecerit, in suum tamen erit si vos viri estis. Et ne aliqua impudica exemplo lucretie vivat que accipere voluerat ex culpa non negligatur ex pena. Et ideo gladium quem sub veste occultum habebat exemit, ac se ipsam manu propria transfixit, sicque mortua est. Tunc brutus et maritus frater ac omnia omnes lucretie gladium quo se peremit arripuerunt, iuraruntque super sanguinem lucretie numquam cessare, donec progeniem tarquinii de roma expellant, ac non permittet aliquem deinceps progenie in posterum rome regnare. quod factum est. Nam corpus mortue rome deferunt, in populo tantam seditionem faciunt, ut tarquinius exulare cogitur apud ardeam civitatem que apud gabios sita est. Sextum vero criminis actorem gladio peremerunt. Moribus regina debet esse maturos, ut in ea sit omnis timor et verecundia. Mulier namque verecundia perdita statim cum ea perdit pudiciciam. Unde dicit simachus. Quorum mens inhonesta est libella frons est. Etiam ambrosius inquit quoque corporis decore verecundia plus nitet. Mulierem super omnia verecundius ac modestius aspectus plus reddit amabilem, qui et si in viro laudatur magis tamen relucet in femina. Unde refert seneca de artesilla quadam nomine que fuit tante verecundie ut amico suo pauperi et paupertatem dissimulanti, egro quidem, nec hoc confitenti, clam et latenter sub cervicali cum pretium plurima supposuit, non attentans prevenire verecundiam consuluisse ut acciperet desiderans magis pauperem invenisse quam accepisse. Interdum tamen ille qui iuvatur fallendus est ut habeat, nec a quo acceperit sciat, per eum loquitur nobis tacentibus. Eligenda quidem uxor est que sit honestis parentibus orta ut plurimum enim filie mores matrum feminarum sequuntur a quibus traxerunt originem. Unde quidam uxorem ducere volens consilium accepit a quodam philosopho qualem uxorem ducere deberet. Cui ille respondit. Illam matrimonio ducas cuius matrem et aviam noveris fuisse pudicas. Talem enim filiam extimo qualem matrem cognovi. Erudire debet filios et filias in omni continentia suave. Iuxta illud. Si tibi filii sunt erudi illos. Filie tibi si sunt conserva corpus ipsarum. Dicit enim elinandus quod necessaria est principibus scientia literarum, cum precipitur cotidie legere legem domini. Hinc est quod in literis regis romanorum quas misisse legitur ad regem francorum ortatus eum ut filios suos liberalibus disciplinis instrui faceret adiciat inter cetera. Rex illiteratus est quasi asinus coronatus. Octavianus imperator filios suos erudiri fecit natare saltare equitare, sagittare et quicquid ad militiam pertinet. Filias vero consuere, incidere, texere, et quicquid in lini, sete, vel lane fit arte discere mandavit. Cumque aliquibus eam in rebus suis quererentur cur hec faceret, ille respondisse fertur. Cum hodie sim dominus orbis, nescio utrum filii mei ad extremam paupertatem deveniant. Et ideo si qui docti arte fuerint honorabilem vitam ducere poterunt. In omni castitate servande sunt filie. Reginam autem sola continentia aliquas virgines dignitatem regnum meruisse. Nam refert paulus longobardorum historiographus. Quod in foro iulio fuit quedam ducissa romilda nomine habens quatuor filios et duas filias. que cum chaochanus rex ungarorum, qui et avari dicebantur, obsideret castrum civitatis ubi et ipsa erat cum filiis suis, vidisset de muro ipsum regem pulcerrimum corpore, eius amore capta occulte ei mandavit, quod si eam vellet in uxorem ducere sibi castrum traderet. Cumque ille promisisset ac sacramento firmasset aperto castro avari qui et ungari dicuntur illuc discurrerent, et multas res et homines ceperunt, filii aufugerunt, quorum minimus dictus deinde rex longobardorum fuit. Due vero filie eius acceptis carnibus pullorum super

rum magnum excitavit et in latere fecit hostiolum per quod intromitterentur qui morte erant dampnati ut ita supposito igne cremarentur. Cumque introducti vociferarent pre pena non videretur vox humana sed feralis et ex bovinis pellibus per pertusum moveretur. Cum autem opus feminineus crudelitatis aptum regi pallaridi presentasset, rex opus laudavit inventorem autem eius excecans dixit. Inter primum experies et probabis quod in eam crudeli tamen crudelior prestitisti. Nam ipsum artificem sua inventione punivit. Nulla enim lex equior est quam necis artifices arte perire sua ut dicit ovidius. In rege debet esse iustitia. Quid enim sunt regna sine iustitia nisi magna latrocinia. Et ideo refert augustinus de civitate dei. Quod erat quidam diomedes nomine qui cum una galea infestabat mare capiens homines et expolians. Cumque multis temporibus transeuntibus mari fuisset infestus, regi alexandro nunciatum fuit. Quod alexander intelligens parari fecit diversas galeas et diomedem iussit insequi, et captum sibi presentari mandavit. Cumque hoc factum esset interrogavit alexander diomedem dicens. Quare mare tenet infestum? Respondit diomedes. Propter quod et tu orbis terrarum. Sed quia hoc ego facio uno navigio latro vocor, quia vero tu hoc idem facis magna classe diceris imperator. Sed si fortuna michi mansuesceret fierem melior. At contra quanto tu fortunatior tanto es deterior. Alexander respondit. Fortunam tibi mutabo ut non ascribatur fortune malicia tua sed meritis. Et sic factum est. Ut qui prius erat pirata maris et latro fieret princeps et iustitie mirabilis amator. Continentiam carnis maxime reddebat hec quod representat una sola regina quo sedet a sinistris eius. Credibile namque est ut cum rex bonis moribus pollet et iustis actibus intret quod filii qui ex eo nascentur eosdem mores sequentur. Degenerare enim non debet a patre filius sed considerare ut a quo recepit naturam imitetur et mores. Magna namque aliqualiter facit rex et quilibet homo cum relicta uxore alteram superinducit. Nam in omnibus animalibus et avibus maxime patet ubi masculus habet curam de filiis, quod masculus uni soli iungitur ut in columbis patet, et in passeribus et avibus similibus in quibus tam masculus quam femina prolem nutrit. In quibus autem masculus non nutrit prolem, illis masculus pluribus feminis iungitur ut patet in gallo, qui indifferenter ad multas gallinas accedit. Et quia homo inter cetera animalia maximam curam habet de filiis educandis hereditandis et honorandis. Ideo contra naturam facere videtur qui spreta uxore aliam superinducit. De hac continentia refert valerius. Quod cum scipio affricanus sic dictus quia devicit affricam, cum esset romanus et quarto et vicesimo etatis anno et in suam potestatem redegisset urbem carthaginis, et inde multos obsides accepisset, inter quos cum oblata esset ei quedam virgo nimie pulcritudinis adulte etatis, et sui fuerent amplexibus, iuvenis primas celebris ac victor postquam sciuit ipsam desponsatam cuidam carthaginensi nobili nomine nobilissimo gentis celtiberine, fecit vocari parentes puelle quibus virginem sponsam suo immolatam et intactam tradidit. Aurum etiam quod ei pro redemptione puelle portatum fuerat dotis summe adiecit. Qua continentia et munificentia dictus nobilis sponsus virginis animos nobilium omnium de sua gente romanis applicavit. Et hec de rege dicta sufficiant.

De forma regine et moribus eius ---- ii.

Forma autem regine instituta fuit sic. Nam super solium collocata est domina quedam pulcra

cum corona in capite et veſtimento deau-
rato circumamicta diverſis varietatibus.
A ſiniſtris regis eſt collocata regina propter
maritales amplexus. Unde in canticis
loquitur ſponſa. Leva eius ſub capi-
te meo et dextera illius amplexabitur
me. Eſt autem regina a ſiniſtris regis
collocata per gratiam quod regi donatur et
per naturam. Nam melius eſt reges habere
per ſucceſſionem patre genitore quam per elec-
tionem et principum voluntatibus.
Sepe enim principes diverſis cauſis in-
tervenientibus diſcordes fiunt et diſſiden-
tibus voluntatibus neceſſe eſt aut el-
lectionem tardari, aut propriis uti-
litatibus attendentes perſonam regis in
ellectione non meliorem aut duc-
orem eligere ſed utiliorem propriis
commodis affectare. Qui vero per
ordinem primogeniture ad regalem
dignitatem aſcendunt neceſſe eſt edu-
catos eſſe bonis moribus ac iuſtis
actibus quibus informabantur circa
mores regis. Et neceſſe eſt principes
timere regem natum quam per progenitores
conſiderare reputationem poſterum.

Regina vero ſapientem, caſtam, mo-
rigeratam, honeſtis parentibus natam
in nutritione filiorum eſſe ſollicitam
neceſſe eſt eſſe. Sapientia autem eius appa-
ret non ſolum in geſtibus verum etiam
in verbis. Et maxime contra naturam mu-
lierum ſecreta in corde ſecreto conſer-
vat, conferens in corde ſuo quod
aliis decrevit aperire. Mulierum
autem natura eius eſt ſecreta
male celare. Unde dicit macrobius
in libro de ſompnio ſcipionis. Quod
puer quidam romanus nomine papi-
rius ſemel patri iunctus in curiam eo
filium ſapientium romanorum. Ubi quo-
dam ſecretum eſt habitum conſilium
quod non licebat alicui revellare
ſub pena ſupplicii capitalis. Cum
autem papirius domum rediſſet et mater
eum interrogaſſet unde veniſſet
et quo iuſſu. Reſpondit puer ſe in-
ter fuiſſe conſilio ſenatorum cum patre.
At illa que et qualia egerunt ſena-
tores in ſenatu. Cui ille. Non eſt
licitum dicere quia ſub pena capi-
tis ne revelletur per conſules eſt decre-
tum. Mulier audior audiendi ſe-
cretum ſilentium ſenatorum, modo preci-
bus modo minis et verberibus cum pue-
rum in diverſa inclinare deſideravit
in contrarium pot evertebat. Cum autem
ſic pavens puero nimium eſſet mo-
leſta, levis mendacium papirius conſili-
um accepit ut penam effugeret
et tamen ſecretum teneret. Actum
ergo in ſenatum dicat utrum melius
ſit ut unus vir habeat duas uxores
aut una mulier pluribus nupta ſit.
Hec dum audiſſet illa, atque filium
eum monuiſſet ut nemini ſecretum
diceret, illa ſtatim in ſecreto ad cete-
ras matronas detulit. Et in tantum
factum eſt ut fere omnes romane fe-
mine hoc ſecretum haberent ut publicum.
Poſtera autem die quaſi cum fremitu
ad ſenatum confluunt, orantes ut
potius una mulier duobus viris
nupta fieret, quam uni viro due mu-
lieres. Senatores quenam eſſet
illa mulier intemperies, et quid
ſibi hec poſtulatio vellet mirabantur
et non ut parve rei prodigium.
Pavebant enim verecundi ſexus illam
impudicam inſaniam. Tunc puer
papirius intrans ſenatum dixit
quod timore matris que ſibi minabat
mortem hoc mendacium invenit
ut ſecretum conſilium publicari non
poſſet. Tunc ſenatores multum
commendaverunt ingenium pueri, ac
ſtatuerunt ut nullus puer in poſterum
cum patribus ad conſilium accederet preter

poſuerunt mamillis ſuis ut ex carne ca-
lefacta forente fetidum odorem redde-
rent, et ſic intacte velut virginita-
tem conſervaverunt ſuam. Qui ad nupti-
am ad eas accedebant et ſtatim in
initium ſenſerunt fetorem, eis reli-
ctis ad ſeminarium loquebantur.
Et fetide ſunt iſte forojulienſes.
Una vero earum poſtmodum fuit re-
gina francie, et altera alamanie.
Rex vero cacchanus mane earum unam
tantum nocte ſola ſibi matrimonio
copulavit volens ſervare promiſſum.
Poſtera vero die duodecim cumanis et
ungaris illudendam publice tradidit.
Tercia vero die eam per palum fecit
palo ligneo uſque ad gulam transfi-
xam dicens. Talis libidinoſa uxor que
propter concupiſcentiam civitatem ſcelus pro-
didit talem decet habere maritum.
Et hec de regina dicta ſufficiant.

De forma et officio alphillorum qui ſunt regis aſſeſſores ---- iii

5 Sciendum eſt alphiles fuiſſe
formatos ad modum aſſeſſorum
in cathedra, cum libro aperto
ante oculos. Et quia quedam ſunt cauſe
criminales, quedam vero civiles et
temporales litigatorie, ideo duos iudices
neceſſe fuit eſſe in regno. Unum al-
philem in nigro quo ad primos, alterum
in albo quo ad ſecundos. Horum officium
eſt regi conſulere, leges de mandato prin-
cipis condere, totum quoque regnum moribus
informare. Cauſas civiles forte ſeu
allegatas et probatas ſententias diffinire. Con-
ſilia equa et recta ſine perſonarum acceptione
poſtulantibus oſtendere, contemplari inten-
dere, ut quod alii operantur manu ipſi mente
et ſua ſapientia diſponant et ordinent.
Debet iudex firmus et conſtans eſſe ut
non amore pecunie aut livore invi-
die aut carnis origine corrumpatur.
Quo ad primum dicit ſeneca in libro
de beneficiis. Potentior enim dioge-
nes alexandro omnia poſſidente.
Plus enim erat quod ille nollet acci-
pere quam quod iſte poſſet donare. Dicitur
enim quod marcus curius cum eſſet roma-
norum dux cum obſideret ſamnitas id eſt
beneventanos et ipſi audiſſent eum
eſſe pauperem rebus et tulerunt ei magnum
auri pondus. Cumque in ruſticis repe-
riſſent eum ſedentem ad cenam et
ligneis vaſis in cibo ut non aureis
cognoverunt eum pauperem, dici-
tem vello fieri, dixerunt quod. Ecce quod
tibi munus mandant ſamnite id eſt
beneventani, poſtulantes ut de ob-
ſidione diſcedas. Quibus ille reſpondit.
Narrate inquit ſamnitis. Marcum
curium magis velle locupletibus im-
perare quam ipſum locupletem eſſe. Et
memento me eum non acie exercitus
vinci, nec pecunia poſſe corrumpi.
Malum contrarium habet illud quod virtu-
te et meritis eſſe debet cum pecunia
comparatur. Refert elinandus, quod
demoſtenes cum ariſtodemum aucto-
rem fabularum interrogaſſet quantum
mercedis ut quid tale ageret accepiſ-
ſet, ille reſpondit aurum talentum.
At ego ait demoſtenes plus accepi
ut tacerem. Itaque lingua cauſidicorum
lingua cauſidici eſt vel dampni-
fica eſt niſi ea ut dicitur ſolet funibus
aureis vinciri. Apud advocatos et
ipſum ſilentium venale eſt. Unde re-
fert valerius quod cum ſenatus conſulti
romani in ipſo ſenatu quereret de
duobus quorum unus erat pauper
alter ditiſſimus avarus tamen, quis
eorum eſſet aptior ad regendum et
gubernandum rempublicam ad
mittendum in hiſpaniam. Scipio
emulianus reſpondiſſe dicitur. Neu-
ter michi mittendus videtur, quia
unus nichil habet et alteri nichil eſt
ſatis. Et quo iudicibus reprobans

paupertatem ipsum ferrum quo armatus erat
coram toto senatu exemisse et quod senatus
voluit semanu propria ipso quoque gladio pe-
remisse. Sed heu hodie multe ciui-
tates et iudices illud faciunt quod dixit
anacharsis qui dixit leges esse simi-
les aranearum telis. Sicut enim illa ani-
malia maiora et fortiora transire permittunt
infirmiora ut muscas tenent et
nunc sic legibus infirmiores et popu-
lares ligantur maiores vero et potencio-
res non constringuntur. Et ideo exhorna-
scuntur bella ciuilia, ciuium discordia,
super minores maiores exercent latro-
cinia et requirunt [illegible] periuria. Nec
mirum quia quos diuinus amor non
retrahit, pena promulgate legis
non punit. Necesse est in omne sce-
lus et flagicium dillabi. Cum vero lex
insolencias potencium sciuerit punitionis
per penas exegerit statim exemplum
inferiores constringit. Contemplationi
et lectioni scripture debet intendere.
Nam et si fabrorum artifices lignorum quoque
cesores multa opera [illegible] edi-
ficare, et agricole seminando producant
valles, hii tamen iudices contemplan-
tes plura hiis omnibus faciunt et operantur.
Unde dicit seneca. Crede michi quod
qui nichil agere videntur maiora
agunt humana diuinaque simul tractant.
Ideo inter artifices nulla est quies pla-
cida nisi quam ratio iudicium ipsius com-
posuit. Et ideo dicit agelius in libro
noctium acticharum de socrate. Con-
stare consueuerat igitur ita cogitabun-
dus ut per diem unam talem a summo
solis ortu usque ad solem alterum
orientem inmobilis eisdem vestigiis
ore atque oculis in eundem locum directus
tamquam quodam secessu mentis atque
animi facto a corpore permaneret. Et in-
terrogatus cur attentum se esse di-
ceret. Mundanum inquit se totius
mundi incolam et ciuem arbitrabatur.
Refert valerius quod carneades labo-
riosus et diuturnus sapiens cum ad men-
sam sederet cogitationibus tamen inhere-
bat ut manus ad cibum ponere obli-

uisceretur. Sed inclitissima nomine uxor eius
quam magis vite societate quam carnali co-
pula sibi iunxerat, temperate inter studia
et inde sustinendi officio dexteram eius
usibus necessitatis aptabat, nobilis
eius nobilis et sapiens fame permanet.
Videmus ad alexandrum dicit. Non
sumus incole huius mundi sed aduene ne-
cessitate in extremam terram venimus
ut incolamus consistere sed transire.
Nichil enim potest in deorum [illegible]
quippe quia in mundo consistere [illegible]
[illegible] ut in expeditionem ac [illegible]
[illegible] propositum [illegible]
[illegible]. Et hec de iudicibus sint
a philosophis dicta sufficiant.

De forma et officio militum. iii.

Militem super equum sedentem armis in-
dutum et positum in forma
tum nouerimus. habere eum
galeam in capite, hastam in manu
dextera, clipeo protectus in leua, en-
sis et claua in cellis, gladius in dex-
tera, lorica induta corpore, plectam
in pectore, ocreas in tibiis, calcaria
in pedibus, et in ambabus manibus ferreas
cirothecas, equum dextrum et ad bellum
aptum cum falleris.

Hii dum accinguntur balneantur ut
nouam vitam ducant et mores com-
ponant, pernoctent adeo postulantes
eis per gratiam donari quod defit eis
in natura. Per reges vel principes ac-
cinguntur ut a quo debent esse custodes
ab eo accipiant dignitatem et sumptus.
Sapiencia. Fidelitas. Liberalitas. Fortitu-
do. Misericordia. Custodia populi.
Legum zelus in eis sint. Verum ar-
mis corporis decorantur, et moribus

polleant. Quanto enim militaris digni-
tas alios excellit excellencia et honore
tanto amplius debet eminere virtute.
Cum honor nil aliud sit quam exhibitio re-
uerentie in testimonium virtutis.
Sapiens enim esse debet miles et expertus.
Ante enim quam miles ad cingulum veniat
tirocinium necesse est esse ut diutur-
na experiencia doctus sit aptus ad re-
gimen. Cum enim vita bellantium in
manu sit militum et quod et sibi belli-
cum committitur, ideo necesse est eum
esse prudentem. Plus enim operatur
in bello ars et experiencia prudentis
militis quam fortitudo inexperiencia et
audacia inexperti. Necesse est enim
in captionis precipitium ruere cum prin-
ceps militie non prudencia sed au-
dacia sola super hostes nititur trium-
phare. Ideo caueat nemo iuuenes vel
tirones eligat duces eo quod non constet
eos esse prudentes. Alexander ma-
cedo orientis partes egiptum, iudeam,
asiam, caldeam, indiam et usque ad
confinia bragmanorum veniens pru-
dentia magis antiquorum militum
quam tyronum fortitudine vicit.
Legimus in romanis historiis quod
miles quidam nomine malescelta fu-
it tante sapientie et fidei ut mortuo
theodosio imperatore, contra gildonem
nomine fratrem suum germanum, eo quod affri-
cam proprio iuri absque senatu applica-
re vellet, bellum mouit pro tuenda
re publica. Hic malescelta prudens
et sciens duos habebat filios quos
gildo predictus occiderat et in sanctos
christi nimia crudelitate seuiebat. At
malescelta sciens quantum in rebus despe-
ratissimis oratio hominis per fidem christi
valebat capraream insulam adiit
inde secum sanctos viros ibidem exi-
lio dampnatos adducens cum quibus
orationes continuauit tribus diebus
et totidem noctibus. Ante triduum quam
prius et hostis contiguus fieret vi-
dit in actu ambrosium paulo ante
defunctum ubi eam victoriam ac-
ceperit diem quam sibi indicantem. Ex-

pletis vero tribus diebus et totidem noctibus
in orationibus et hymnis de victoria factus
securus cum quinque milibus tantum aduer-
sus octoginta milia pergens nutu dei sine bello in de-
ditionem accepit. Quo viso barbari desti-
tuentes auxilium gildonem illico terga ver-
tentes. At gildo fugam arripiens
ascensa naui cum redisset in affricam
post aliquot dies strangulatus interiit.
Hii duo romani milites germani quoque
fratres in affricam pro tuenda republica
missi fuerunt. Hii ergo etiam mi-
litari sapientie fuerunt. [illegible] milites
Iohannes et simeon machabei qui contra
appollonium regis demetrii ducem pu-
gnantes cum essent pauci et appollo-
nius in multitudine militum confideret
contra ipsos equites de campo usque ad ve-
speram iaculantes eos laborare fe-
cerunt atque ipsis equitibus fatigatis in
eos irruerunt et eos debellauerunt.
Fideles debent esse milites principibus
suis. Militis enim nomen amittit qui
principi suo fidem seruare non nouit.
Preciosus lapis et margarita perfulgi-
da est fidei firmitas annexa milicia.
Refert paulus longobardorum historio-
graphus. Homulphum nomine militem
ticinensem seu papiensem domino suo
regi pertarich nomine, tanta fidelitatis
signa monstrasse ut se morti pro salute
domini sui exposuerit. Nam cum grimo-
aldus beneuentanus dux per gari-
baldum ducem taurinensem per pro-
ditorem corone regie, interfecto gode-
berto longobardorum rege ad regni gu-
bernacula per violentiam atque fraudulen-
ciam ascendit. Fugitiuus etiam dicti
godeberti frater germanus nomine per-
tarich usque ad ungaros iuit. quem
homulphus miles reconciliare regi
grimoaldo curauit. Unde [illegible]
ob timore grimoaldi regis nec viuere
poterat saltem ad pedes regis veniens
et veniam petens securam vitam sine di-
gnitate que sibi debebatur posset dege-
re ducere. At ubi iam reconciliatio esset
expleta, grimoaldus rex posterius tem-
poribus iniquis linguis maledicis re-

dulus ipſi perthari quem ſibi reconcilia
uerat in cubiculum accedere querens et
vina que ipſum inebriari poſſent ne ſue
ſaluti provideret dari mandavit. Cuius
rei honulphum militem perthari nō
latuit. Ideoq; accerſito armigero honul
phus perthari domum intravit ac ibidem
armigero in cubiculo ac lecto relicto ipſum
perthari cohopertum lecti ſtramine ſu
per ipſum proprium armigerum de domo educens
cum iniurijs ac verberibus cum ad domum
propriam adduxit. regijs excubijs ante fo
res domus ſtantibus et opinantibus educ
tum eductum armigerum honulphi nō
dominum. Eadem nocte circa gallicantum
honulphus miles ipſum dominum ſuum perta
rich de muro ciuitatis cum domus here
bat fune ſubmiſſo emiſit qui acceptis
equis paſcualibus fugiens ad ciuitatem
aſtenſem aduenit et de loco illo ad regem
francie properauit. Cumq; facto ma
ne honulphus et eius armiger fuiſſent
in rege detenti examinati q; fuiſſent de
modo et forma qualiter regem perthari
ſuum dominum liberaſſet dixit rex conſiliari
is ſuis qua pena ſunt puniendi iſti
qui ſic contra noſtram regiam volunta
tem fecerunt. Et cum unus capitali
ſupplicio alius vinos excruciandos dice
ret alius vero eculeo cruces pendere
dignos affirmaret rex reſpondit. Per
illum qui me naſci fecit iſti nulla mor
te ſunt digni ſed omni honore quia ſuo
dño fideles extiterunt. Et ideo rex
grimoaldus eos multis honoribus et
muneribus premiavit. Garibaldus
vero proditor et taurinenſium dux per ma
num armigeri cuiuſdam gundeberti ducis regis
quem ſua proditione regno priuari pri
vauerat in ſolempni feſto in eccleſia
ſancti Johannis baptiſte apud taurinum
iuſte et miſerabiliter fuit interfectus.
Non ſolum autem decet milites eſſe fi
deles ad duces et principes ſuos ſed
et ad ſe ipſos ut fideli iungantur ami
citia. Multum enim acies militum
timetur ab hoſtibus cum ſe iunctam ami
citie et fidelitatis vinculum inviola
bile opprimatur. Attamen cum amicitie

militum deſidia oritur raro belli victoria
expectatur. Milites ergo ſeſe amore
mutuo foveant ut honore alterius ſu
um putent victoriam eſſe et morti mi
lites unus pro altero ſe exponant.
Tales fuerunt generoſi milites Joab et
abiſai quorum fratres et admonentes bellan
tes ſibi inuicem fideles amicitie auxilia
preſtantes hoſtes in fugam verterunt.
Unde dixit Joab ad abiſſai. Eſto vir
fortis et pugnes pro populo noſtro et pro
ciuitate dei noſtri. Et ſi preualuerit
aduerſum me ſirus eris michi in adiuto
rium ſi autem filii amon preualuerint
aduerſum te auxiliabor tibi. Sic q;
pugnantes omnes fugierunt. Legimus
etiam q; damon et phithias ſic fuerunt
nobiles milites ac pithagore diſcipuli.
et hij inter ſe talem iunxerunt amicitiam
ut cum dionyſius rex ſicilie apud ſira
cuſam conſtitutus unum ex eis interfi
cere vellet et is tempus ab eo peteret
quo iret domum ut ordinaret res ſuas
impetraſſet alter vadem i. fideiuſſorem
pro eius reditu tiranno dare non
dubitauit. Appropinquante autem prefixi
die nec illo redeunte unus quiſq; ſtul
titie tam temerarium ſponſorem dampna
bat. At iſte amici conſtantiam nil ſe
metuere predicabat. Eodem itaq; mo
mento et hora a dionyſio conſtituta qui
eam acceperat ſuperuenit. Et admiratus
rex eorum fidelem amicitiam ſupplicium
remiſit. Eoſq; inſuper ut ipſum regem
in ſocietate eorum amicitie q; in ſpeculum
vellent recipere exegit. Ecce vi
res amicitie mortis ignorare contemp
tum vitam dulcedinem exuere crude
litatem manſuefacere odium in amo
rem conuertere penam beneficio
recompenſare potuerunt. Suetonius
dicit ipſe Julius ceſar amicitias non
facile admiſit et conſtantiſſime
retinuit. Scipio affricanus dice
bat. Nichil eſt difficilius quam amici
tiam uſq; ad extremum vite diem per
manere. Interdum enim amicitie
minuuntur contentione luxuria vel al
terius comodi cauſa quod idem adipi

ſci utrumq; nō poteſt. Vere amicitie
difficile reperiuntur in hiis in illis q;
in honoribus rei publice verſantur.
Ubi enim invenies qui honori ami
citiam anteponant. Liberales mi
lites eſſe oportet. Cum enim miles
propria comoda reſpicit ſubiectos
ſibi dicatores lucri in invidia premit.
Cum vero commilitones propria cū
ponit periculis exponit et ſumptus
et lucra multiplicare conantur cunctis
inimicis hoſtibus terribilis fit. Citeriq; ſepe
vidimus eum qui multiplicauit pecu
niam neglecta victoria ſibi cedunt
avaritie tenacitatis in ruinam. Quan
ti hodie deficere videmus qui capiunt et
tenent habundare cupientes. Pro
videat ergo miles liberalitatem habere
in ſuis ne avaritia ductus tenaci
tatem lucrum putans hoſti ſemu
lus alieno dulces effectus ſuis propriis
liberalitate ſollicitet ut quod nature
vireſſunt ſine viribus pecunia attem
tetur. Sepe enim fit ut quod nature
negant pecunia vincat. Et ideo
ſumma vigillantia eſt attendendum
ne imminente belli periculo pecunie
fiat exactio. Attende tibi planetam
qui nunc dominaris ſicut alij domi
nantur intra velem ſpoliatus pro
prijs extra ad quos confugiens reſpi
ciunt alienum. Dum propriis per
tinos credentes in avaritia ſpoliare
in aliquid per exteros extimas ditari.
Abſit. Nemo enim ſua relinquens
aliena ſperans dives fit. Comunia
ſunt inter milites omnia preter arma
quibus enim debet eſſe comunis victoria ſit
et preda. Et ideo dauid in libro re
gum dixit. Equa erit portio deſcen
dentis ad prelium et remanentis ad
ſarcinam. Propter quod remanen
tium voluntas extitit certatum ut
non ſolum militibus heret principatui
ſed et regni poſtmodum coronam
heret. Alexander macedo in forma
ſimplicis militis pori indorum regis
curiam viſitauit ut per ſe ipſum ipſius
ſtatum et militiam exploraret. Cum

igitur alexander a poro rege hono
rifice fuiſſet ſuſceptus et queſitum
ſet de alexandri viribus et conſuetudi
nibus non alexandrum porus
putans ſed antigonum militem ale
xandri cum inuitauit ad menſam.
Alexander vero ſub antigoni nomine
poſtmodum q; facta ſuſpicione vaſa cu
rea et argentea dapiferum clam et fur
tim ſibi ut propria vendidit.
At poſtq; ſuper hijs alexander ut
anthigonus eſſet poro regi per
ſeruitores cibiferos accuſatus poſt
cibum alexander ut antigonus aſ
ſiſtit. Et queſitus ſuper hijs fertur
reſpondiſſe. O rex dne tui rex in
victus aſſiſtentes fortes milites
lateribus alexandri conſuetudines
et munificentiam gaudiant. Quod
cum factum eſſet alexander ut an
thigonus ſic prolocutus. Mi
domine rex audiens ego famam tuam
maiorem eſſe alexandro tam mi
litia q; expenſa ad te ſimplex anti
gonus miles confugi ut tamq; ma
iori tibi non ſibi poſſem aſſiſtere.
Verumq; alexandri lex eſt ut omnis
miles poſt cibum vaſa queuis et ar
gentea in quibus ſibi cibaria pro
pinantur ad menſam propria ſibi
vendicet et aſportet ad placitum ſuum.
Te ergo non minorem eo putans
eandem conſuetudinem in tua cu
ria ſeruare decreui. Quod audi
entes milites pori eum relinquen
tes et alexandrum ducem ſequen
tes in caſtra muneribus honorati
una cum rege alexandro omniaq; ſuper
porum regem in die venientes
ipſum occiderunt totam q; indiam
regi alexandro dño ſubegerunt.
Memento miles menſa clauſa
nulla tibi offerri victoria. Unde
verſus. Munera crede michi pla
cant homines q; deos q; Placa
tur donis iupiter ipſe datis. Ver
ba mulcent cum ſit tibi reſponſio
mollis. Attamen pecunia funditur
belli negotia perpetrantur. Eor

tes milites excedebant non tamen fortitudine corporis quam animi. Plerumque enim fortissimi robore corporis debiles sunt animo. Magno corpore fortes esse possunt viri, animosos autem esse arduum est. Audaces vero magis animosos et ad bellum aptos extimamus. Fortis est ergo qui patitur et non deducitur. Legimus Codrum tante fuisse virtutis, ut cum esset princeps exercitus atheniensium contra peloponenses ad bellum paratus, et inter ipsas acies lex esset edita ut illi victores existerent quorum dux a parte exercitus caderet, habitu permutato non militari, se [illegible] in hostes se dedisse bello precipitem ut se sepultum percussus ab hostibus interiret. Ac aluit cum mori ut vincerent sui, quam vivere suis superstes. Dulce et decorum est pro patria mori. Nemo sine spe magne felicitatis pro patria se offert ad mortem. Misericordia in milite luceat. Nichil est enim quod tam preclarum faciat militem, quam cum ad victoriam venerit, dum fuerit prostratum cum possit occidere. Fere potius quam multis opus est adversarium non victoria sed amorem sitire. Propter quod legimus quod cum Sylla romanorum dux expertus esset multas multisque victorias contra romanos interiores habuisset, in tantum ut primo bello apud Apuliam decem et septem milia, apud vero Campaniam septuaginta milia parente sanguine sibi [illegible] inhermes [illegible] milia cecidisset, Quintus Catullus palam Sylle dixisse fertur: Siste modo, misericors esto cum quibus tandem victores sumus, si armatos in bello in pace inhermes occiderimus. Summum genus vindicte est parcere cum possis nocere. Hic bonus miles Ioab princeps exercitus David debellato Absalone cum eius exercitu cecinit buccina et retinuit populum ne persequeretur fugientem Israelem volens parcere multitudini. Mortui cum erant ex eis quasi viginti milia hominum. Hic etiam Ioab expugnato Abner principe regis Saulis tribus fratribus suis dum fugientem Abner insequeretur, ad eum sic loquitur: Num usque ad internecionem tuus mucro deseviet? An ignoras quod periculosa res sit desperatio? Usque quo non dicis populo ut dimittat persequi fratres suos? Quo audito pius miles Ioab insonuit buccina et stetit omnis exercitus, nec secuti sunt ultra Israelem nec inierunt certamen.

Custodes popularium debent esse milites. Cum enim populi multitudo moratur in castris, militum acies semper invigilet. Nam ob id legiones militum a romanis de diversis nationibus Romam vocate sunt, ut iuncti et proprie suis artificiis populares vacare possent. Non enim potest artifex artificio et bello vacare seu insistere. Et ideo milites populum custodiant, ipsi vero populares in [illegible] secure in artificiis suis solliciti existunt. Quomodo securus belli tempore erit agricola nisi militum affuerit assidua vigilantia et diuturna custodia. Sicut enim gloria regni sunt milites, sic et militibus necessaria congregant populares artifices. Sicut enim nemo sibi militat, sic et artifex nemo sibi laborat. Custodiant igitur milites populum ut populus pace gaudens militibus sumptus accumulet et impensas. Legimus enim quod Achis rex Geth dixit David militi: Ego custodem capitis mei ponam te omni tempore.

Certare etiam debent pro legibus milites, quia regiam maiestatem non solum armis decoratam sed etiam legibus oportet esse armatam. Laborare debent milites ut iuste leges diligentius observentur, quemadmodum refert Trogus Pompeius de Ligurgo quondam nobili milite qui finxit quasdam leges. Et quia populo dure videbantur, tamen etiam quia iuste videbantur auctorem earum Appollinem delphicum dixit fuisse. Cumque eas populus propter earum duritiem solvere vellet, et Ligurgus populum in civitate sacramento astrinxisset quod eas non solveret donec consuluisset Delphicum ac reversus responsum portaret, ad Cretam insulam iuit ibique perpetuum exilium [illegible] ut perpetue leges observarentur. Cumque appropinquasset morti, ossa sua in mare proici mandavit, ne si forte mortuus esset ad civitatem et diuturnitatem fuisset delata, existimarent se a iuramento absolutos esse. Predictas autem leges quia iuste erant et utiles hic subscripsimus. Prima lege populum in obsequium principum et principes in obsequium populi atque ad iustitiam imperiorum formavit. Secunda omnibus parsimoniam persuasit, existimans laborem militie assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Tertia emi singula non pecunia sed compensatione mercium iussit. Quarta aurum et argentum omnium malorum materiam instituit. Quinta administrationem reipublice per ordinem divisit. Regibus potestatem bellorum, magistratibus iudicia et annuas sanctiones, senatui custodiam legum, populo eligendi et creandi quos vellet magistratus potestatem dimisit. Sexta fundos omnium equaliter divisit, ut equa patrimonia neminem alio potentiorem redderet. Septima convivari iussit omnes publice ne cuiusque divitie sint causa luxurie vel occulto. Octava iuvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit. Nona pueros pauperes non in foro sed in agro deduci iussit, ut primos annos non in luxu seu ioco sed in opere agerent. Decima statuit virgines sine dote nubere. Undecima ut uxores eligerent non pecuniam iussit. Duodecima maximum honorem non divitum sed pro gradu etatis senum esse voluit. Nulla autem lege aliquid sanccivit cuius primo ipse servando aliis non fuit in exemplum. Tales enim legum zelatores fuerunt generosi milites in Mathathias et eius filii ut primi et secundi libri Machabeorum narrat hystoria. Et hec de militibus dicta sufficiant.

De forma et officio rochorum qui sunt regis vicarii

Vicarii seu legati regis sunt rochi quorum forma sic scribitur.

Nam miles super equum cum clamide de vario et capitio varii habens in manu dexteram virgam extensam positus fuit. Quia enim rex in regno suo ubique presens esse non potest, ideo necesse fuit ut auctoritas regie que est in rege sicut in fonte deducatur ad rochos ut ad suos vicarios ut personaliter regnum visitent et regiam potentiam subiectis dictioni regie omnibus manifestent. Quia vero regni quandoque distantia locorum diffunditur ne novitates in una parte regni altera ignorante oriantur, necesse fuit duos esse regni baiulos seu regis vicarios, unum in dextera alterum in sinistra. In hiis debet esse iusticia, pietas, humilitas, patientia, voluntaria paupertas et liberalitas. Iustitia lucet in regis vicariis, quia ipsa est preclara virtutum. Interdum enim fit ut propter iniquitatem ministrorum dum supplendo iustitiam subvertunt sine culpa principis ignoranter regna perduntur. Qualis enim rex talis et minister. Cum igitur ministri sunt impii, talis et ipsorum rex esse putatur. Atavius cum ministri omnimode iustitiam custodiunt et iustus rex etiam si prius tyrannus fuerit ab omnibus iustus reputatur. Romani propterea leges iustas esse voluerunt ut quos delegabant ad regimen servando leges

a libra iustitiae declinare non possent. Fuit enim dictum generale apud antiquos: Expedire quod convenit iustum. Unde narrat Valerius quod cum Themistocles diceret Atheniensibus quod sciret saluberrimum consilium, scilicet quod incenderent classem macedoniorum. Nec publicare consilium voluit sed petiit unum sapientem cui tacite illud exponeret. Et fuit sibi datus Aristides. Qui audito consilio rediit ad contionem dicens: Themistoclis consilium utile est, nimirum tamen iniustum (?). Atheniensis concio quod equum non videretur nec expedire clamavit. Ideo enim in regimine debet observari iustitia ut pro salvanda republica fieri omnimoda cura ponant et proprie vite utilitatem postponant. Huius exemplum habemus de Marco Regulo de quo ait Tullius in libro de officiis. Qui dum cum carthaginensibus bello navali certasset a carthaginensibus superatus captivus fuisset, ab ipsis carthaginensibus missus est Romam sub iuramento redeundi pro commutatione captivorum, ut hi quos Romam tenebant carthaginenses suos captivos dimitterent et carthaginenses captivos romanos apud se detentos libere abire laxarent. Marcus ergo Regulus Romam veniens intravit senatum postulationem carthaginensium petiit. At senatus audit. Quid inquit super hoc tuum est consilium. Ait Marcus Regulus: Non est utile rei romane implere quod carthaginenses postulant, eo quod iuvenes et in arte bello sunt, aut senectute confecti quos unus ego sic (?) quos carthaginenses de ipsis romanis detinent. Fortes autem et prudentes bonos duces novi quos de carthaginensibus detinetis. Cumque detineretur a propinquis et amicis redire maluit quam fidem datam hostibus falsificare, non ignorans ad crudelissimos hostes et exquisita supplicia profectum (?), melius iusiurandum servare decrevit. Legitur quod quidam ex romanis qui erat in captivitate Hanibalis iuravit de reditu si redemptionis pretium non daret promissum. Cumque domum redis-

set, dixit quod se fallaci reditu in castra iureiurando absolvisset. Quod cum innotuit omnibus, senatus consultum censuit eum comprehendendum et custodibus publicis datum ad Hanibalem reducendum. Unde refert Valerius libro VI de Camillo duce romanorum. Qui cum Faliscos obsideret, magister qui docebat nobilium liberos eos turpi arte decepit. Namque quia scola videbatur precellere illos pueros ante urbem exercendi causa, ... eos paulatim elongando attrahens demum ad castra romanorum sermonibus blandis perduxit et eos ad Camillum perducens scelesto facinori scelestiorem sermonem adiecerit, asserens se Faliscos in manus romanorum transduxisse datis pueris quorum patres in potestatem urbem habuerunt. Que ubi Camillus audivit ait: Non ad similem inquit tui nec populum nec ducem scelestus ipse cum scelesto munere venisti. Sunt nobis belli sicut et pacis iura, iusteque ea servare didicimus. Arma quoque habemus non adversus eam etatem cui captis urbibus parcitur, sed adversus armatos et ipsos Faliscos. Tu eos quantum in te fuit novo scelere vicisti. Ego romanus arte virtute armis eos vincam. Non solum autem sprevit perfidiam magistri, sed censuit ut pueri post tergum manibus ligatis ipsum ad eorum parentes adducerent. Qua iustitia vicit eorum beneficio magis quam armis victi senatui civitatis voluntarie (?) ... est in recta utrique modo ... videbant pacem petierunt et portas romanis aperuerunt. Narrat Florus quod medicus Pirri regis nocte ad Fabricium venit promittens se Pirrum occisurum veneno si aliquid ei donaret. Quem Fabricius vinctum reduci iussit ad Pirrum dominum suum. Pirro quoque dici fecit omnia que medicus in eius caput spoponderat. Tunc Pirrus rex admiratus eum dixisse fertur: Iste Fabricius difficilius a fidelitate sua quam sol a suo cursu averti posset.

Si ergo ignari legis divine tales fuerunt in operibus iustitie amore patrie et cupiditate fame, quales hodie debent esse christiani in operibus divine iustitie. Sed heu hodie lombardos undique bella premunt, atque non solum armis sed innumerabilibus crudelibus feriunt. Proditiones, dolositates, fraudulentie cottidie succrescunt, hostes quoque prosternunt, nulla fidelitas, nulla lex servatur. Nulla pacta et nulla iuramenta custodiunt homines. Vasalli dominos insurgunt et dominia naturalia fugientes querunt libertati donari, et vilissimorum cives effecti dominos naturales perdidisse suspirant. Pietatem hec vicarios decet que ad omnia valet. Est enim pietas in affectu per compassionem, in effectu per remissionem, per largitionem, per condescensionem. Pietas enim est ex benigne mentis dulcedine gratiarum ampliatrix affectio. Refert Valerius in libro predicto quod nobilis sanguinis mulierem pretor ante tribunal suum capitali crimine dampnatam in carcere necandam tradidit. Quam autem qui carceris custodie preerat misericordia motus non eam protinus strangulavit. Aditum quoque dedit filie sed diligenter excussit ne quid matri portare posset, futurum existimans ut fame periretur. Pluribus autem transactis diebus secum ipse querens quid nam esset quod tam diu conservaretur, curiosius observans animadvertit filiam extracto ubere fame matris lactis sui subsidio relevantem. Que cum admirabilis spectaculi novitas ad iudices delata fuisset, remissionem pene impetravit mulieri. Quid enim non penetrat aut non excogitat pietas. Quid enim tam inusitatum tam inauditum quam matrem filie uberibus alitam. Putaret hoc aliquis contra naturam esse factum nisi parentes diligere prima nature lex esset. Rex apium ut dicit Seneca

omnino sine aculeo est. Voluit enim natura eum nec sevum esse nec ultionem expetere, gladiumque ei detraxit et iram eius inermem reliquit. Exemplum hoc magnis regibus ingerens ut non pudeat ab exiguis hominibus trahere mores. Refert Valerius libro quinto. Quod Marcus Marcellus captis ab eo Siracusanis cum esset in arce urbis opulentissime constitutus et afflictorum fortunam ex alto cerneret, carmine lugubre cohibere non potuit. Narrat idem Valerius quod cum Cesar Augustus Pompeium victum conspexisset pias lacrimas dedit. Dicit idem Valerius de pietate Pompei erga regem Germanie qui contra populum romanum multa bella gesserat, victum ... sive supplicem iacere diu non est passus, sed benignis verbis eum recreans diadema quod abiecerat capiti suo reponi iussit et in pristine fortune habitum eum restituit, eque pulcrum esse iudicans vincere reges et facere. Consimile dicit idem Valerius de quodam romanorum consule nomine Paulo. Qui cum ... captum ad se duci audisset, occurrit illi et illum volentem ad genua sua procumbere dextera levavit et ad spem hortatus ipsum in consilio secum sedere fecit, nec indignum honore eum iudicavit dicens: Nam si nos eum expertum hostem immitis novimus et laudabilem et felicem ... Cesar audita morte Catonis emuli sui dixit se eius glorie invidere, et patrimonium suum suis liberis reservavit. Sicut enim Virgilius libro sexto instruit principes populum regere et tractare cum clementia. Dicit libro VIII per hos versus: Tu regere imperio populos romane memento. Hee tibi erunt artes: pacem imponere cunctis, parcere subiectis et debellare superbos. Et alibi Ennius poeta hos versus dicit: Sit piger ad penas princeps ad premia velox. Nichil reddit principes ac eorum vicarios inter populos tam caros quam affabilitas eorum et gratia

conversatio que ex iudice pietatis exorta. Nam legitur de traiano imperatore. Cum eum arguerent amici sui quod etiam nimis condescenderet, respondit se esse talem privatis imperatorem qualem imperatorem sibi ipse privatus optaret. Valerius refert valerium quod cum potestate sua duceret exercitum et militem confectum senio et frigore obstupefactum recepit ipse sedens in sede sublimi. Et appropinquans ei statim descendit et manibus suis ipsum militem posuit in sede sua. Ad eum salutare fuit dixit quod apud persas primus fuerit qui regium solium occupavit. Quid ergo mirum si sub eo duce militare hanelabat milites et cum militibus voluntarie propter fastigio carior erat. Humiles esse debent vicarii. Quanto maior es humilia te in omnibus. Refert valerius maximus libro septimo. Et publius valerius ad populum semper dilexit ut merito plebicola cognominatus sit. Idem edes suas in medio foro existentes dirui fecit quia nimis excelse super ceteris apparebat. Quanto namque homo apparet in fastio tanto gloria est superior. Idem sacro paupere mortuus est ut non sumptu proprio sepeliretur. Debent sic esse humiles vicarii ut officiis cedant atque aliis honorem conferant. Hoc enim est regnum nolle regnare cum possis. Idem valerius dicit libro tertio. Cum fabius maximus a se et a patre et avo et proavo maioribusque suis sepe consulatum gestum animadverteret, cum populo constanter exegit quatinus potius ut aliquam vacationem huius honoris fabie genti traderet. Non quidem de virtutibus filii diffidens erat enim illustris, sed ne maximum imperium in una familia continuaretur. Quid hac moderatione valentius que etiam patris affectus qui potissimi habentur superavit. Idem etiam senatus cum maioribus totus senatus consensu deferretur et ille se excusaret propter senectutem non bene videret, assumptis cunctis inquit. Alium vobis querite

ad quem hunc honorem transferatis. Nam si me cum regere cogetis nec ego mores vestros ferre nec vos meum imperium pati poteritis. Rex quidam fuit subtilis ingenii et recti iudicii qui cum fertur sibi traditum diadema prius quam capiti imponeret diu considerans se dixisse. O coronam nobilem magis quam felicem quam siquis penitus cognosceret quam multis sollicitudinibus periculis atque miseriis sit refferta, nec humi quidem iacentem tollere vellet. Post gloriam invidiam sequi memineris. Ideo quanto clarior eris tanto magis sollicitum te esse oportet. Legimus et Josephus recitat. Cum quidam amici tiberii cesaris eum causam peterent quare presides provinciarum nimio tempore in officio constitutos ab officio non amoveret. Facerem inquit si rei publice et subiectis populis expediret. Memini me inquit hominem plenum ulceribus muscas comedentium vidisse. Cui cum ego compatiens accepto flabello muscas depellerem michi respondit. Cur muscas meo sanguine plenas repellis et famelicas accedere nunc permittis, in duplum michi cruciatum auges unde michi extimas subvenire. Sic ergo ait tiberius dum presides in officio dimitto regnare, quos scio ditatos ne eis amotis alii pecunia vacui substituti relicta iustitia aspirent ad lucra sintque populis in exactionibus graviores. Vespesianus tante humilitatis extitit ut nerone mortuo vitellio imperii raptore turpiter a romanis trucidato acclamantibus romanis vespesianum dignum imperio et muciano duce eum diu (?) me reprehendente tandem vix coactus consensit. Laudabilius esse memento te coactum imperium sumere quam ultro te honori offerre. Hinc humilis ille Joab vicarius david regis dum civitatem filiorum amon obsideret videns quod capienda esset civitas scripsit regi david ut ad obsidionem veniret ut cum capta esset civitas non sibi

sed ipsi regi david victoria ascriberet. Patientia debet esse in vicariis sive in perpessione iniuriarum sive in remissione culparum sive in moderatione disciplinarum in correptionibus. De patientia alexandri dicitur quod cum antigonus ei dixisset. Et cinicus competebat regie maiestatis (?) ipsius offenderet eo quod non erubescebat permittere dici tempore suo regnum voluptatis et luxurie, ideo eum indignum regno dicebant. Patienter dictam reprehensionem tulit nichil quam propter quod se corrigere et bonos ac honestos mores assumere dixit. Similimodo narratur de patientia Julii cesaris. Cum enim calvus esset et hirsutissimum fieret et capillos defluentes a vertice ad frontem revocaret, milite quodam ei dicente. Facilius est te cesar calvum non esse quam me in romano exercitu quicquam timide egisse vel acturum esse. Nimio patienter tulit. Cum etiam eiusdem Julii cesaris quidam eiusdem materna originem despiceret et panificum eum vocaret ridendo protulit dicens. Quid melius extimas an quod nobilitas mea in me incipiat an quod tua in te desinat. Melius est homini in eo nobilitatem incipere quam finire. Cum eidem Julio cesari alius diceret. O tyrampne, patienter respondit dicens. Si essem non diceres. De scipione affricano qui fuit bellicosissimus narratur. Cum quidam ei diceret. Vellem militem eius sub armis acrem vocaret parum pugnantem. Patienter audivit dicens. Imperatorem me peperit mater mea non pugnatorem. De vespesiano dicitur quod cum quidam ei diceret lupum posse mutare pillum non animum, ipsum autem neutrum mutare posse, eo quod pecunie esset cupidus nec avaritiam minueret processu etatis, sic respondit. Hiis omnibus risum debemus nobis correptionem et penam criminibus. De rege antiocho refert seneca quod cum audisset quosdam male existimare et obloqui

de eo, et inter dicentes et audientem esset solum paries medius seu sola cortina illam leviter commovit ex persona alterius. Discedite hinc ne vos rex audiat, audit enim vos ista cortina. Patientes enim esse debent vicarii circa penas illatas. Unde refert valerius de anaxagora quem cum tyrampnus tormenti fecisset et amputatione lingue ei comminaretur. Non est inquit ille huiusmodi pars corporis mei tue dictionis. Et ideo dentibus eam abscidit et cum gemitum in faciem tyrampni conspuit. Magni viri est et spernibilis nichil omnino oblivisci nisi ipsas iniurias. Patientiam habeant vicarii circa correptiones faciendas. Refert valerius. Et archita tharentinus qui fuit magister plathonis cum vidisset agros suos negligentia villici esse destructos ait. Sumpsissem a te supplicium nisi tibi essem iratus. Maluit enim ipsum impunitum dimittere quam ipse propter iram plus iusto graviter puniret. Refert idem valerius de platone quod cum adversus delictum servi sui vehementer exarsisset speusippo nepoti suo ex sorore sua mandavit modum correctionis. Deforme sibi existimans si animadversio sua reprehensionem mereretur. De hoc eodem dicitur quod cum servo suo irasceretur, cum iussit tunicam deponere scapulasque verberibus prebere, sua manu ipse cessavit. Postquam autem se sensit iratum manum suspensam detinebat sicut sustulerat. Interrogatus autem ab aliquo qui supervenit quid ageret. Respondit. Exigere penas ab homine iracundo existimans nollo, tu autem servum istum verberibus obiurga. Nam ego iratus sum propter quod cedere nollo. Nam iratus plus faciam quam oportuit. Faciam ergo ut sit servus iste in sua potestate qui in sua potestate non est qualis sum ergo, et oblitus servi quem castigaret invenit se ipsum. Abstulit quam sibi ipsi potestatem

in suo et ideo ait seneca. Nichil tibi liceat cum miseris. Et ideo quia cum miseris vis omnia tribuere sed vincere minime non potes sic illa incipiet vincere. Paupertas voluntaria adeo fuit in antiquis principibus ut magis famam quam peccuniam diligere se affectarent. Et ideo viri eam desiderabant esse pauperes voluntaria paupertate. Narrat valerius libro tercio quod cum scipio accusaretur de peccunia apud senatum. Respondit cum totam affricam potestati vestre subiecerim nichil ex ea quod meum diceretur preter cognomen retinui. Fuit enim dictus scipio affricanus quia devicerat affricam. Non me igitur affricani neque fratrem meum asiatici avaros reddidere. Nam uterque nostrum magis nomine quam peccunia locuplex est. Narratur de agathocle rege qui dicebat quod cum tamen fictilibus et fictilibus tamen auro et [illegible] dum. Coniux enim melius atque prestantius est in moribus fulgere quam in rebus. Fuerunt enim eum dicere regem in fictilibus vasis cenasse. Querentibus quare respondit. Ego sum rex sicilie figuli filius genitus (?) venatus fortunam quam ideo reuereri quia dives repente exivi ex humili genitore meo et progenitrice domo. Consideramus eciam fabulam (?) ex tuum suum fictilibus utebatur utensilibus. Horum autem paupertatis voluntarie extitit causa quia utilitatem rei publice intendebat et non suam. Augustinus ait. Qui prudenter attendunt plus volent paupertatem quam oppulentiam perysse romanam. In illa enim paupertate morum integritas firmabatur. Per hanc vero oppulentiam non menia urbis sed mentes hominum ipsius civitatis dira nequicia omni hoste peior corrupit. Et liberales eos esse oportet ut populos diligentes alliciant ad amorem. Largior enim populi potentior levis (?) cum respiciunt rectores suos recepcione beneficiorum atque sua propria presistendo superare. Legimus quod titus vespesiani filius adeo liberalis fuit quod omnibus aut dabat aut promittebat. Cumque a suis familiaribus requisitus esset quare promitteret plus quam posset donare respondit. Quia neminem decet a facie principis tristem. Et cum quadam die nichil dedisset aut spondidisset dixisse fertur. O amici hodiernum diem perdidi cum nichil boni hodie fecerim. Legimus de iulio cesare quod numquam dixit militibus suis ite sed venite dicens. Quia labor cum duce participatus videtur militibus minor. Unde de eodem iulio cesare legitur in nugis philosophorum. Quod cum quidam veteranus miles periclitaretur coram iudicibus vocavit in publico cesarem ut adiuvaret eum. Cui cesar bonum tradidit advocatum. At ille ait. O cesar in bello asiatico non vicarium quesivi sed pro te ipso pugnavi. Et detexit cicatrices vulnerum que ibi susceperat. Erubuitque cesar et venit ad advocandum pro eo. Verebatur enim non tantum superbus sed ingratus videri. Unde ille iulius cesar ait. Qui non laborat ut militibus carus sit milites nescit amare. Et hec de forma nobilium dicta sufficiant.

Tractatus tercius de formis schachorum popularium

Tractatus tercius de formis et officiis popularium.

Capitulum primum de agricultura.
Capitulum secundum de operariis fabris.
Capitulum tercium de lanificio et notariis.
Capitulum quartum de mercatoribus et campsoribus.
Capitulum quintum de medicis et apothecariis.
Capitulum sextum de tabernariis et hospicia tenentibus seu albergatoribus.
Capitulum septimum de civitatis custodibus officialibus et pedagiariis.
Capitulum octavum de prodigis ribaldis et lusoribus atque cursoribus.

De agricultura. j.

Popularium formas et officia perstringentes incipiemus a populari in acie posito dextre regis quem ante rochum dextrum ponimus quia ad regis victum pertinet prebuit toti regno necessarium ad victum providere. Et hunc in modo hac ope vocamus agricolam. Fuit autem sic formatus. Nam fuit in humana specie factus habens in manu dextera ligonem qua terram fodit. In sinistra habens qua armenta et animalia dirigunt. In corrigia seu cingulo habens falcem seu sarculum quo vinee et arbores amputantur et extra superflua precidantur. Ad hec enim tria omnis agricultura reducitur.

Cultorem terre primum legimus fuisse cain ade primogenitum. Necesse enim fuit hominem terre culture insistere. Ut quia terra est mater omnium quia ex ea omnis formationis sumpsimus exordium et illam habebimus in fine vite domicilium debuit nobis viventibus nostro labore reddere nutrimentum. Debet ergo agricola deum cognoscere legalitate hic morte (?) et contemplare (?) labori insistere. Cognoscere deum enim necesse est ut a quo bona temporalia recipit quibus vita donatur sibi substentanda et gratiarum actio fiat. Decimas rerum offerat eligat quam meliorem ne velut alter caym respuatur. Aut quid de cain a patrem (?) genuatur propter deum tribuere ova sibi ingruente tempestate aut hostium guerra suborta tollantur. Item per ipsum deo impius est proprie quibus tanta (?) suo quam consilio ac industria multiplicari asserit dei disponente iudicio omnia tollunt ingrate. Dignum est enim ut homo qui habundante fortuna deum non noverit vel sic saltem adversante fortuna requirat. Legimus david regem dum sibi fortuna arrisit adulterium et homicidium perpetrasse. Fugiente vero saulem adversante sibi fortuna in virtutibus ac dei amore mansisse. Legimus populum iudaicum famelicam et sicientem in deserto deum precibus innituisse. Incrassatum autem recalci[illegible] ribus esuriente ante vitulum in excelso psallisse lusibus. Quem ergo vacuus deum cognoverat plenus ydola sibi fecit. Legalem oportet agricolam esse. Utrum dominus eius nil sibi retinuerit ille domini personam gerit. Curet ergo sollicitius aliena quam sua. Nam maior et nobilium vita est in manibus laborantium. Sic enim artes sunt disposite ut nulla sibi sufficiat sed sua aliis communicando valeat. Sepe enim fit ut agricola alterius grossioribus cibis et domino suo subtiliora reportet. Refert valerius libro sexto. Quod anthonius orator clarissimus cum accusaretur de incestu et dum causa ventilaretur accusatores producerent servum eius tercium (?) suum cultorem agrorum testem induxerunt. Ergo dum anthonius misisset ad supplicium ille portasset lanternam. Et ex hac anthonius vehementer confunderetur ac apud se sollicitaretur pepius nomine agricola ille ultro hortatus est eum ut se vinculis torquendum traderet affirmans nullum ex eo verbum exiturum quo causa illius posset offendere. Atque pluribus verberibus laceratus eculeo impositus candentibus etiam laminis ustus omnem vim accusationis custodita rei salute subvertit. Puerum et fortem qui vivens spiritum paponis nomine inclusum (?). Fuit quidam papion nomine qui themum nomine servum habuit admirabilis fidei. Nam cum papionem proscriptum occidendum milites venirent themus ipsius servus ne cognosceretur mutavit cum eo vestem permutavit etiam cum eo anulum seque in cubiculum lectumque recepit et pro papione occidi passus est. Quod quid plerique homines stulte servos alios et servilem vestem fugiunt et serviles mores non fugiunt. Omnis sapiens liber est et omnis stultus servus. Omnis etiam qui debilitatus et viribus fractus timiditate servus est. Mortem timere non debet. Unde valerius. Et non vitam diligere et mortem non timere precepit. Ridiculum est currere ad mortem tedio vite. Vir fortis et

sapiens non debet evitari fugere sed exire.
Unde claudianus. Quicquid liquidus com-
plectitur aer. Quicquid alit tellus, quic-
quid maris equora versant. Quod fluvii
volvunt quod nutriere paludes. Cunc-
ta tuis pariter cedunt animalia regnis.
Lunari subiecta globo qui septimus
ambit. Ambit aethereus mortalia sepa-
rat astris. Sub tua purpurea veniunt
vestigia reges. Deposita luce turba est
paupere mixtum. Omnia mors equat.
Unde quidam versificator. Forma, genus,
mores, sapientia, res et honores. Morte ru-
unt subita sola manent merita. La-
boratores insistunt ut videntur circa. La-
borantes enim agricolam oportet et fruc-
tum colligere. Ita tamen labori insistunt
ut sacris requiescant diebus. Unde ad
agricolam pertinet animalia et armenta nu-
trire, et ideo virga dirigit, ad pascua
ducit et reducit. Primus pastor fuit
abel qui iustus fuit et meliora deo in
sacrificio obtulit. Sic illum decet
te sequi non solum arte sed moribus
et virtute. Et nota quod ille non potest
esse abel quem cain malitia coher-
cet. Ad agricolam pertinet inserere
arbores et colere, et vineas plantare. Hoc
fecit primo noe. Nam refert Iosephus
in libro de rerum natura, quod noe inve-
nit primo vitem silvestrem et labru-
scam que a labro vitis sic dicta est.
Que cum esset amara accepit quadru-
plex genus sanguinis s. leonis, agni,
porci et simie. Et de horum sanguine
admixta terra fecit fimum et ad radi-
cem cuiuslibet vitis posuit ut
amaritudine vitis depulsa, dulcorata
fructu dulce redderet. Cumque de vino
eius bibisset noe inebriatus est et nuda-
tus in tabernaculo obiit a filio suo
cham s. minore dignitate derisus est.
Attamen sobrius factus esset ingnia-
tis filiis eius ei iram [?] unum ostendit
dicens ideo se sanguinem dictorum anima-
lium posuisse ut discerent homines
quod per vinum fieri similes leonibus
primum. Quia similes simius parvo
sumptum presumptum. Quia similes

agnus sine mente pre verecundia. Quia si-
miles sunt porcis per luxuriam. Nam
simia quicquid videt fieri totum fa-
cere conatur et destruere, sic et multi qui
sunt ebrii contenti sunt propriis officiis.
Ebrii vero circa aliena officia se occu-
pant et cum sumere sciverint desumere
nosciuntur. Valerius dicit quod vini
usus olim romanis feminis ignotus
fuit, ne s. in aliquod dedecus prola-
berentur. Ovidius. Vina parant
animos faciuntque caloribus aptos. Cura
fugit multo diluiturque mero. Tunc
veniunt risus tunc pauper cornua
sumit. Tunc dolor et cure rugaque fron-
tis abit. Et hec de agricola et opera-
rio seu pastore dicta sufficiant.

De operibus fabrorum ---- ii

Fabrum sic formatum tenemus
quem ante militem in dextera
regis situatum diximus. Et
merito, quia milites indigent habere
frena et calcaria et sellas que omnia per
fabrum explentur. Nam formatus
fuit in forma humana habens in manu
dextera malleum dolabrum in leva et
cementarii trullam in cingulo.

Adhuc reducuntur omnes artifices mone-
tis componentes, naucleri, lignorum in-
cisores, cementarii domos turresque
hedificantes ac muros. Primi signi-
ficantur in malleo. Secundi in dolabro
quo ligna planantur. Tercii in trul-
la qua cementum inter lateres co-
ponitur. In hiis omnibus esse debet fi-
delitas, sapientia et fortitudo. Fide-
les eos et legales necesse est esse.
Quanta enim eis committuntur non
solum metalla verum et navigan-

tibus humana corpora. Pecunia fa-
bris committitur, corpora cementariis
lignorumque cisoribus ut in eorum hedi-
ficatis domibus a pluviis et frigori-
bus protegantur, cum corporibus
et aut sub umbra nauclerii securi facti
et a piratis fideles existant quibus tot et
tanta committuntur. Seneca dicitur.
Qui fidem perdit nil ultra perdere
potest. Non autem habet eam loquendi au-
dacia non potest. Fides est sanctissimi
pectoris bonum, ingenio nulla nulla
necessitate ad fallendum cogitur
nulloque premio corrumpitur. Ref-
fert valerius. Cum fabius receperat
captivos romanorum ab hanibale
interposita numorum pactione, cum
tum a senatu non prestaretur misso
in urbe filio fundum quem unicum
possidebat vendidit, et precium pro-
tinus hanibali numeravit. Sepo-
tius patrimonio quam patrie fide inope
esse voluit. Summa amentia est
in eorum fide sperare quorum per-
fidia totus deceptus sis. Et cum
fortuna stat cadit et fides. Hii
artifices summopere ingeniosi sint uti-
les. Scire debemus quod omnia que
in terris gignuntur ad opus huma-
num creata sint. Homines autem huius
causa creatos fuisse ut ipsi inter
se aliis aliis prodesse possint. In hac
ergo debemus mutui duces sequi et
omnes utilitates in medium afferre.
Fundamentum enim primum iustitie
est ut nemini noceatur. Deinde
ut communi utilitati serviatur. Nam tua
res agitur paries cum proximus ar-
det. Et neglecta solent incendia
sumere vires. Nichil habet fortuna
maius quam ut ledere possit. Nec na-
tura melius quam ut possit servare quam
plurimos. Sapientes eos esse o-
portet ut sibi invicem non invideant
ut nullus de alio suspicionem in-
ducant. Nam naturam hominis deus
hanc esse voluit ut duorum cupidus
appetens esset s. religionis et sapientie.
Sed homines ideo falluntur, quia aut

religionem suscipiunt, obmissa sapientia,
aut sine religione uti volunt sapien-
tia cum alterum sine altero verum esse
non possit. Sapientis enim nichil
quod penitere possit proprium est fa-
cere, nil invite sed splendide et con-
stanter, graviter et honeste omnia.
Si nulli invideris maior eris, qui
enim invidet est minor. Invidia siqui-
dem est animi dolor ex alienis commodis.
Nulli ergo invidet vir bonitate pre-
ditus. Invidus hec loquitur. Est
seges fertilior alienis semper in
agris. Vicinumque pecus grandius
uber habet. Suspicione careant
ne verificatur in eis illud quod dicit
seneca. hoc habet omnis affectus ut
in re magna insaniat in eadem putat
omnes furere. Dionisius sicilie tyran-
nus adeo suspiciosus erat et timo-
rosus, ipse sciens se ab omnibus haberi
odio, summotis amicis in eorum locum
ferocissimos barbaros quibus vite
sue custodiam mitteret substituit.
Et etiam tonsorum metu filias su-
as tondere docuit. Quibus etiam adul-
tis non ausus est ferrum committere
sed candentem gladium [?] et nucum pu-
taminibus aptum cortices ut barba
sibi et capillos tonderent adhibuit.
Nec se securiorem exhibuit filiabus
ut patrem. Lectum quoque suum
quasi castrum lata fossa cinxit
ingressum se ligneo ponte recipie-
bat, et forum quod cubiculi extrinsecus
a custodibus et clausum interiorem
diligentius obserabat. Propter
huius suspicionis materiam plato
cum vidisset dictum dionisium
sicilie regem sic circum septum
custodibus ore publica voce dixit.
Quid tantum magni mali fecisti
ut tantum multis custodibus neces-
se custodiri. Fortes esse debent maxi-
me qui navigationi insistunt.
Si vero timidi extiterint timorem
aliis impertiant, et pericula nostre
tibus incucient sicque fieret ut
omnibus timentibus et deserentibus alabo-

recessantibus desperarent. Naue enim procellosa tempestas citius absorbet cum deficiente gubernatoris animo constat quod perdito cetero suo omnis regimini timor inuoluit. Sit igitur in eis fortitudo que est consideratio periculorum susceptio. Tunc tecum autem gubernatore persistingunt pericula spe tamen salutis ceteris quantumque promittit. Magni enim animi est magna pericula equo animo sustinere. Et hec de operibus fabrorum et aliorum artificium superius tractorum cum eo dicta sufficiant.

De lanificio et notariis

Tercium popularem sedere debemus, quem ante alphillem dextrum situatum diximus et tenemus. Quia inter hos de quibus hic loquimur sepe lites et contentiones oriuntur, necesse est per alphillem fugari et iudice terminari et per notarium ante ipsum sedentem in auctenticas scripturas poni.

Hic autem sic formatur: homo est habens in manu dextra forpices, in sinistra gladium magnum et latum; in corrigia pugillarem et penarolum, et super aurem dextram calamum ad scribendum. Horum officia sunt iusta[?] per que contractus fiunt in auctenticas scripturas ponere, iudicibus assistere, condempnationes publicare vel recitare, que significat pugillaris et super aurem positus calamus. Alii habent pannos incidere, consuere, tondere, colorare et eos texere, et barbam tondere, que omnia forpices representant. Cultellus seu gladius representat cerdones, coriarios, coriorum confectores, pelliparios, macellarios seu beccarios, et ceterorum[?] cerdones. Hii omnes proprio nomine lanifices nuncupantur. Quia autem notarii aut pelliparii vel coriarii circa pellem ipsam operantur, aut lanam ipsam considerant et faciunt pannos incidentes, consuentes, colorantes, tepentes[?] barbam, tonsores pannorum, aut carnes ipsas ut macellarii et ceterorum cerdones. Ad hos pertinet artes quibus sunt dediti diligenter et fideliter exercere. In hiis precipue esse debet socialis amicitia, honestas et continentia vbi[?] liberalitas. Notarii enim rei publice multum valere videant[?] ne sibi appropient que sunt ciuitatis. Hii enim si boni sunt optimi sunt, si mali reipublice sunt pessimi. Cum enim per eos omnes et questiones sub iudice assessore scribantur, multum in eis si veritas ac legalitas fuerit, magna ciuitati ciuium emergit vtilitas. Caueant ergo ipsi contractum ne fortem[?] contractus vincere, quia illi ad emendam tenentur cum suo dolo in scripto inuenti sunt. Statuta ciuitatum cum quotidie peregant atque faciant, considerent si contra deum et iura ea confecta nouerint populos ac rectores alienant ad interitum[?] diuinum. Ius enim non habet in malis quod contra fidem et bonos mores sancitum est. Sed heu hodie qui plura de republica nouerunt bona agere, pretermisso dei timore, infirmiores et mitissimos populares seducunt ad coniurationem et inepta collegia attrahunt et conuenientes in unum seditiones in ciuitate et discordia contrahunt et federa nectunt. Nullum hodie lombardis tantum est nociuum collegium quantum notariorum in quibus inuenitur discordia voluntatum. Vtinam pace ciuitas gaudeant ad concordiam et amicitiam se hortentur. De qua dicit tullius de amicicia: Quia amicicia est voluntas erga aliquem bonarum rerum illius causa quem diligit cum pari voluntate que rebus omnibus est preponenda. Nichil est enim tam vere aptum tamque conueniens ad res prosperas vel aduersas quam amicicia. Tullius quanta sit ex hoc intelligi potest. Quod ex infinita generis humani societate, quam conciliauit ipsa natura, contracta res est et adducta in angustum, vt omnis caritas inter duos vel inter paucos iungeretur. Quo potest esse vita vitalis que non amici beniuolentia conquiescit. Quid enim est dulcius quam habere amicum cum quo loqui audeas sicut tecum. Verum hec amicicia quia fundatur super bonum delectabile et hec est amicicia iuuentutis in qua regnat calor naturalis qui est delectationis principium. Quia fundatur super bonum honestum et hec est amicicia virtuosorum. Vnde dicit tullius: Amicis non tribuere quod recte possis et tribuere quod non sit equum contra officium honoris est et diuine voluntatis. Huiusmodi generis que videntur esse vtilia cuncta amicicie ante ponenda sunt. At nec contra rem publicam nec contra iusiurandum ac fidem amici causa vir bonus faciet. Si omnia facienda sunt que amici volunt non amicicie tales sed coniurationes reputande sunt. Cum illud quod vtile videtur in amicicia eo quod honestum est comparatur, iaceat vtilitatis species valeat et honestas. Hec igitur lex in amicicia sancitur vt neque rogemus res turpes neque rogati faciamus. Turpis est excusatio et minime accipienda si quis contra rem publicam amicum se fecisse fateatur. Refert valerius quod cum quidam rusillione[?] cuidam amico suo iniuste roganti resisteret, ipseque cum indignatione dixisset: Quid ergo michi opus est amicicia tua si hoc quod rogo non facias. Respondit: ymo quid michi tua si aliquid propter te inhonestum facturus sum. Quia fundatur super bonum vtile que tantum durat quantum bonum seu quantum vtilitas durat. Vnde varro in sententiis dicit: Quia amicicie diuitum sunt palee circa grana. Vix amicum expecti[?] in calamitosis rebus. Dicit seneca de quibusdam qui neronem imperatorem sequebantur: Mel musce sequuntur, cadauera lupi, predam sequitur ista turba non hominem. Tullius refert quod tarquinius superbus quem nepos ex sorore nomine brutus de roma expulit nunc primum intellexisse quos fidos habuisset amicos et infidos cum iam neutris gratiam referre posset. Quia vtilitatis causa assumptus est amicus tam diu placebit quam diu vtilis erit. Et inde amici fugiunt vnde probantur. Negociatio est ista non amicicia que accedit ad comodum. Ouidius: Vulgus amicicias vtilitate probat. Vix duo tresve vel nescio de tot superastis amici. Cetera fortune non mea turba fuit. Donec felix eris multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila solus eris. Amicicia ergo si ad fructum nostrum referimus et non ad illius comodum quem diligimus non est amicicia sed mercatura quedam propriarum vtilitatum. Prata arua et pecudes hoc modo diliguntur vt ex eis fructus capiantur. Hominum autem caritas gratuita est sincere fidei. Amici precipue cognoscuntur in rebus aduersis in quibus quicquid prestatur totum a constanti beniuolentia proficiscitur. Felicitatis autem cultus maiori ex parte adulationi quam caritati refferatur. Refert petrus alphunsus quod sub tantibus[?] pater habens vnicum filium quem interrogauit quot amicos habebat et quot sibi acquisiuerat. Qui respondit multos. Respondit pater: Ego iam senex non acquisiui nisi vnum. Et addit: non sit tibi pater fili vnum amicum habere multum, hec multos. Expedit enim aliquos probatos amare, non probatos probare. Et ideo filio iubendo mandauit vt occiso porco et in sacco posito fingeret se hominem occidisse ac singulis amicis quos sibi fecerat occulte deferret sepeliendum. Qui filius cum patris mandatum explesset secundum ordinem omnes amicos requisisset omnes quod male ymo iniuriose contra talem rem scilicet periculosam eis manifestasset responderunt, rediit ad patrem nullos quod amicos habere necessitate co

gente probavit. At pater admonuit filium ut ex sua parte requireret unum solum quem dicebat ac glorians habebat se habere unicum probatum amicum. Quo facto ille omnes de propria emisit domo, silentioque facto secretoque cum omnia nocturno tempore nota essent sopitique omnes, ex humo fossum profundum fecisset, porcum pro homine non hominem tamen sepeliendum suscepit, quem detrahens porcum retinuit quem ut mortuum hominem susceperat tumulandum. Sicque filius patris unicum ex toto comprobavit verum amicum esse, suosque magis fortune prospere quam adverse probavit amicos. Refert idem alphunsus quod duo erant mercatores unus baldachenus et alter egyptius qui erant tanta amicicia amici ut cum baldachenus esset in egypto et egyptius vellet sibi ducere desponsatam uxorem pro qua baldachenus nimio captus erat amore in tantum ut pro ea langueret finaliter amedicis ardoris amor aperitur. Quod attendens egyptius uxorem sibi deditam cum dotis summa tradidit baldacheno volens ante uxore quam amici sui carere. Cum autem baldachenus cum assumpta sibi uxore ad propria remeasset diviciis quibus dives et nimium esset accidit egyptium ad extremam paupertatem devenisse. Cum mendicando perrexisset ad urbem baldach eadem nocte qua illuc applicuit eo dormiente in quodam templo accessit furtivo iuxta fores illius templi. Cum in facto mane mendicus egyptius egrederetur de templo tamquam homicida capitur atque ad tortum positus homicidium fecisse sponte fatetur magis eligens suspendio mori quam ducere vitam mortis. Factum est autem ut hora qua iustitia eum fieri debebat suum amicus supervenit baldachenus et amicum egyptium accedendum subtilius intuens recognovit. Statimque in medium ante iudices prosiliens, se reum homicidii dignumque morte professus egyptium velut in sontem absolvere conabatur. At vero tertius qui in rei veritate homicidium fecerat considerans innocentiam

duorum et divini iudicii iram timens se prodivit in medium et facinus per ordinem ipse fatetur. At iudex attendens duorum amicorum constantiam et rei emerendam penam remisit. Factum quoque est ut egyptius qui uxorem sibi sponsatam amore amici reliquerat sibi, amico dicendam uxorem propriam invenit et omnium quoque bonorum baldachem dimidium possideret, atque suspendii tormentum effugeret. Omni honestati omnino studeant. Cum enim pro arte iste requirentibus eorum artificiis necesse habeant sepius cum feminis conversari ideo decet eos esse honestos et castos ne feminas sollicitent vino ebrii et calidis cibis. Sed quid oculis sollicitari refugiunt. Tertullianus refert democritum philosophum excecasse se ipsum eo quod mulieres sine carnis concupiscentia aspicere non valebat. Refert valerius quod quidam excellentis pulcritudinis adolescens licet esset castissimus nomine spurinna quia sua pulcritudine plurimarum feminarum sollicitabat oculos et ex hoc viris et parentibus earum esset suspectus oris sui decorem vulneribus confodit faciemque totam lenticulis ferreis genuavit, et deformitatem faciei sue magis quam aliene libidinis causam pati voluit. Legimus sanctimonialem virginem eo quod oculorum suorum pulcritudo regem quendam sollicitaverat sibi oculos eruisse eosque regi eam sollicitanti in parapside dono misisse. Plathonem philosophum ditissimum legimus patrimonium et patriam dimisisse et achademiam elegisse villam procul ab urbe non solum desertam sed pestillentem, ut cure et assiduitate morborum libidinis impetus frangeret. Unde plures eius discipuli propter hoc sibi ipsis oculos effoderunt. Refert elinandus quod demostenes pectus lamdis nomine pulcerrime meretricis tangendo subpalpitans et querens quid haberet. Cum illa diceret mille denarios, ille respondit, ego penitere tanti non emo. Ovidius. Quid iuvat exiguum plus est quod ledit amantes. Et optatis placidis abstinuisse bonis. Augustinus libro primo de civitate dei dicit. Cum egregius

romanus nominis marcus manlius qui siracusam urbem nobilissimam cepit fleuit super eam prius ruituram et ante eius effusionem sanguinem prius lacrimas effudisse. Gessit autem curam pudicicie in hostem et conservande. Nam prius quam oppidum iussisset invadi constituit edicto ne quis corpus liberum violaret. Veritatem attendant qua intentio et sermo actus hominis invicem in bono concordant, et in nullo inter se dissentiunt. Unde verissime dicitur quod veritas non habet angulos. Ipsa est enim virtus qua quis omni timore vel fraude seposita cum quadam spe libertatis quod recte sentit effatur. Valerius maximus dicit quod cum omnes siracusani dionisii tirampni siculie optarent interitum quedam senectutis ultime femina sola quotidie matutino tempore deum orabat ut incolume ac sibi superstes esset ipse tirampnus. Quod audiens dyonisius admiratus eam interrogavit. At illa inquit. Puella cum essem et gravem tirampnum haberem carere eo cupiebam, successit peior, et illo etiam cum carere cuperem tercium te importuniorem ceteris habemus, timens ergo deteriorem tibi succedere caput meum pro tua salute devoveo. Tam facetam veritatis audaciam dionisius punire erubuit. Et hec de lanificio et notariis dicta sufficiant.

De mercatoribus et campsoribus. iiij.

Altere regem popularem quartum situatum novimus. Nam in humana specie fuit habens in manu dextra libram cum ponderibus. In sinistra fustem sive brachium mensurabile in cingulo habet bursam cum pecunia paratam ad respondendum postulantibus. In isto representantur mercatores pannorum tellarum et quarumcumque rerum. Et hoc in brachio mensurabili. Campsores et pecuniarum commutatores et hoc in libra vel pondere. Depositorum et pecuniarum receptores et hoc in bursa. Hii omnes debent avariciam fugere debita cavere, promissa debent attendere et servare. Et integra debent deposita commissa tueri. Ante regem congrue situantur, quia debet thesauris regis preesse, et pro regis militibus in stipendiis respondere. Caveant igitur avariciam que est ydolorum servitus de qua dicit tullius. Avaricia est cupiditas acquirendi et retinendi vel ultra necessitatem inmoderatus amor habendi. Hoc enim vitio nullum deterius est maxime in principibus et rem publicam gubernantibus. Hec enim omnem hominem ad quodvis malum impellit, maximeque in senibus regnat. Quid autem hec intendat non intelligo. Quid enim absurdius esse potest quam quo minus restat vie plus viatici querere. Ex proverbiis sapientum. Avarus nisi cum moritur nichil recte facit. Cui nil optas malum nisi ut vivat diu. Nulli avarus bonus est et sibi malus, et in eo pessimus. Regendi causa numquam avaro defuit. Refert seneca quod ab anthigono cinicus petebat talentum. Respondit anthigonus plus est quam cinicus petere deberet. Repulsus peciit denarium. Respondit minus esse quam regem dare deceret. In denario regem in cinico talentum respexit cum posset denarium tamquam cinico dare et talentum tamquam rex. Nec tam exiguum est quod non honeste regis humanitas tribuat. Avaricia cupiditatis par genus omnium est libidinum. Refert josephus decimo octavo libro antiquitatum quod fuit romana paulina nomine ma

ro dignitate preclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua, opum magnitudine locuples, et vultu decora, ea etate quando mulieres de pudicitia gloriantur. Et hec nupta fuit Saturnino nomine, que opibus ceterisque civibus consimilis pauline prestitit. Huius autem amore tenebatur miles quidam eiusdem nomine Mundus, qui eam muneribus et promissis sollicitans mulieris pectus marmoreum nequivit inflectere. Maluit enim illis tamen muneribus quam avaritia ducta pudicitiam carnis amittere. Legimus quod fuit mulier quedam solitariam vitam ducens que aggregatam magnam auri quantitatem domi fossa facta abscondit. Sed post mortem eius cum hoc ad episcopi notitiam devenisset de mandato eius aurum in sepulcrum ipsius est proiectum. At post hoc aurum sepultum fuit tribus diebus feminam proclamare audit [illegible] sedicens [illegible] in incendio. Cum autem multis diebus vicinos multipliciter molestasset de episcopi mandato ad eam extumulandam venitur. Aperto quoque tumulo aurum collatum in ipsius ore igne sulphureo comperitur. Ut verificaretur illud: Aurum sitisti aurum bibe. Corpus autem eius fetidum acceptum extumulatum [illegible] proiecerunt. Seneca in declamationibus mulierum: Fundamentum malorum est avaritia. Valerius maximus: Avaritia latentium indagatrix lucrorum, manifeste prede voracissima, neque habendi fructu felix est et querendi cupiditate miserrima. Hec autem omnia septemulus nomine possedit. Qui cum esset familiaris cuidam nomine [illegible], intantum exarsit avaritia ut ad sponsionem auri quod sibi quidam [illegible] nomine promiserat, non est veritus caput tanti amici sui abscidere [illegible] pallo fixo ferre. Insuper etiam cavatam partem capitis quo ponderosius esset liquato plumbo implevit ut pondere ipsius aurum promissum acciperet. Diodorus [illegible] septemuli

avaritia. Sed Ptholomei regis egyptiorum risu prosequenda. Nam cum Anthonius imperator conspiceret eum magnas opes habere et corripuisset eum sordibus ac per hoc cerneret se periturum videret, ideoque omni pecunia navibus imposita in altum pelagus processisset ut classe perforata suo periret arbitrio. Et antequam hostis preda careret, aurum et argentum emergere non sustinuit, sed furore necis sue premium domum revexit. Hic proculdubio non divitias possedit sed a divitiis possessus est. Titulo quidem cipri rex, animo vero pecunie miserabile mancipium. Ex proverbiis sapientum: Pecunie oportet imperare non servire. Pecunia si eam uti scias ancilla est, si nescias est domina. Pecunia non satiat avarum sed irritat. Salustius: Avaritia fidem bonitatem ceterasque bonas artes subvertit. Et pro hiis superbiam crudelitatem deum negligere, omnia venalia facere docuit. Caveat omnino inania contrahere debita. Ambrosius de thobia: Paupertas non habet crimen. Sed debere dare verecundum est. Dives es, pauper es, non sumas mutuum. Si dives es, nullam patris petendi necessitatem. Si pauper es, cogita reddendi difficultatem. Ex proverbiis sapientum: Fraus est accipere quod non possis reddere. Seneca: Primo docendi sunt qui libenter accipiunt libenter reddere et eos quibus obligati sunt re animoque non tantum equare sed etiam vincere. Ita quod si beneficia collata reddenda sunt multo fortius mutua. Sed quia multi inveniuntur amici quidem videntur esse in petendo sed inimici sunt in reddendo. Ideo dixit demas philosophus: Amicho michi rogandi pecuniam mutuo, et ipsum et pecuniam perdo. Fuit quidam apud ianuam mercator quidem et campsor Ubertus ianuarius nomine astensis natione, qui tante legalitatis extitit ut cum quidam quingentos aureos apud

eum deposuisse mendaciter assereret, illeque nimie super hoc cartulam scriptum aliquod reperiret, nullosque mendosi depositos testes induceret, et mercator fidelissimus diceret se depositum minime recepisse, et ille clamans vociferari vellet. Ubertus mercator parvis spatium vocavit eum dicens: Tace fili. Accipe quingentos aureos quos te penes me deposuisse affirmas. Statimque sibi pecuniam numeravit. Maluit enim iuste pecuniam iniuste perdere quam fame sui nominis aliquid detrahere. Cumque ille abisset et pecuniam in dampnum sue anime perceptam lucris exposuisset, accidit ut circa libras xl lucraretur. Qui cum morti appropinquasset libris quas lucraverat suum in omnibus Ubertum fidelissimum mercatorem heredem instituit, asserens se quingentis aureis quos fraudulenter acceperat tot et tantas coacervasse pecunias. Sicque factum est disponente dei iudicio ut qui pecunie susceptor latro fuerat mercatoris fidelis fieret procurator. Sed certe multi sunt mercatores hodie nomine quidem in servandis depositis fideles sed cum opportunitas adderit depositi sibi commissa negare non erubescunt. Unde legimus mercatorem in servandis depositis fame clare sed ubi aderat opportunitas fur erat et latro. Huius famam extraneus quidam audiens non modicum thesaurum eidem servandum reliquit. Post vero tres annos rediens homo a mercatore suum sibi repetit restitui depositum. Mercator autem sciens illum nec testes super hoc habere nec cirographum aliquod depositi negans se eum cognoscere minime asserebat. Quod ille audiens ibat tristis et merens. Cui cum obviasset vetula quedam causam tante tristicie ab eo sciscitabatur. Tunc ille: quid michi et tibi mulier. Vade in pace. At illa: obsecro quod michi causam tue tristicie narres, forte erit tibi

consilium salubrimum dare potero. Victus homo infortunium suum totum vetule dixit per ordinem. At sagax et prudens vetula. Habes inquit ne in hac civitate amicum aliquem tibi fidelem? Respondit homo: Habeo plures. Tunc illa: vade inquit et dic eis quod emat scrinea quedam depicta seu cophinos pulcros, et eos implentes vilibus rebus, fingant eos esse gemmas preciosas et thesaurum magni valoris, portantesque ad mercatorem illum dicant se velle apud illum deponere magnum thesaurum. Cum audierint famam sue legalitatis per maximam esse et habeant ad partes multum remotas. Illis vero sic cum mercatore loquentibus tu superveniens petes depositum tuum, quod tali tempore apud eum deposuisti. Spero enim quod propter magnum lucrum et ad stantium tuorum amicorum detinendam sibi legalitatis sue nomen imponentium statim tibi restituet cum integritate depositum thesaurum. Cave tamen ne noverit mercator illos tuos amicos esse. O magnum mulieris consilium. Mulieri enim naturale est in dubiis prompta habere bona consilia. Abiit ergo homo et iuxta consilium mulieris faciens, amicis cum mercatore loquentibus de ficto thesauro apud eum deponendo, supervenit et ipse repetens thesaurum suum depositatum. Tunc mercator ait: bene recognosco tu es talis qui tali tempore venisti et portasti depositum et depositum tuum optime custodivi et factori suo dixit: vade cito et huic da depositum suum. Sicque accipiens homo depositum suum abiit gaudens. Infidelis ergo mercator astuta defraudatus malitia vacuus remansit. Qui dat beneficia deum imitatur. Seneca dicit plura precipue bene solvere. Interdum autem solutio est ipsa confessio. Viro sapienti notum est quanta est res quecumque tenenda et omnia secum examinabit que accepit, ubi quando a quo, et que admo-

dum querit, et quid nobis faciat oblivio
acceptorum et cupiditas accipiendorum.
Et hec de mercatoribus et campsoribus sufficiant.

De medicis et pigmentariis . . . v

Collocantur medici et pigmentarii
ante reginam in hac forma. In ca
thedra magistrali collocatus
est homo habens librum in manu dextra.
Vasculum pigmentarii in manu sinistra.
In corrigia seu cingulo habet ferrame
nta vulneris et ulcerum. Et per hec intel
liguntur physici et hec in libro per que
etiam accipiuntur omnes grammatica, lo
gica, rethorica, geometria, arisme
tica, musica et astrologia.

Nam perfectus medicus physice lit
teratus et grammatice propositiones
assumptiones et conclusiones, diale
tice prolocutiones et fictas rethori
ce dimensiones geometrie, dierum
et criticorum numerum arismetice, armo
niam pulsuum tamquam armo
niam musice, et in dandis medicinis
lunationes astrologie circa minutio
nes scire necesse est. In vasculo signi
ficantur pigmentarii et medicinarum
confectores et pulverum ac specierum aro
maticarum coadunatores. In ferra
mentis que in cingulo confert medi
cos cirurgicos significare dicimus.
Horum omnium primi rethorica specu
latores sunt. Ultimi vero practici
seu operarii vocantur. Medicos
physicos studiosos et solertes opor
tet esse circa scientias suas. Cum
ergo vita humana corporis quo
dammodo sit in manu medici, nisi
si peritiam multarum habuerit
scripturarum, in scientia medicine ope-

rum deceptus magis occisor hominum quam egri
tudinum curator poterit existimari.
In medicis esse debet morum maturitas,
verborum facetia, corporis castitas. Ad
infirmos multa sanitatis promissio
frequens visitatio. Curarum causarum
et signorum egritudinis requirendorum
in libris auctorum maxime ypocratis
gallieni et avicenne omnimoda solli
citudo. Cum ad infirmum medici si
mul convenerint, non se litigatores
aut disputatores exhibeant ne vi
deantur magis mundi famam quere
re dum disputando vicisse videntur
quam egri decumbentis salutem tuer
tur. Maior enim inter eos cum in fir
mo maior incumbit necessitas
sanitatis fiat contentionis obiectio
cum tamen de corpore hominis et vita ipsi
ventilentur, cum et ille sapientiorem
se reputet qui subtiliores et plures
contradictiones adducat. Et enim mul
tum doctores ubi non debitum hono
rem dederint ceteris temporalibus ex honore ami
cietur, ille prudentior reputatur
qui presentium consilium dissidentes nonnumquam
melius concordare. Tollant igitur
medici controversiam aliorum ne magis
apparere studeant quam curare. Ante
reginam medicus collocatur ut ca
stitatem corporis hec significetur.
Cum enim reginarum ceterarum quam fe
minarum egritudines medici habe
ant curalia que verecundia quam inspi
cere castos esse necesse est. Mo
nemus ergo ut exempla que se
quuntur inspiciant ac exempla
castorum virorum castitatem sectan
do, aliis predicare sint exemplum.
Refert valerius quod ypocras mire
fuit continentie. Nam apud athe
nas scortum erat nobile facie et
decorum, cui iuvenes et adolescentes
lubrici spoponderunt talentum si
ypocratis animum ad incontinentiam
potuisset inflectere. Que ad
eum nocte veniens accubuit
iuxta eum, nec tamen eius conti
nentiam in aliquo labefecit.

Cumque eam iuvenes deriderent quod
illius animum illecebris flectere non
potuisset, premiumque victorie re
peteret, respondit non de statua
sed de homine pignus secum posuisse.
Vicit enim plinius statuam propter
eius immobilem continentiam. Ha
bemus etiam recitat idem valerius
de xenocrate philosopho, qui cum mulier
ei decumbenti nocturno tempore in
iuncta fuisset in festa, et ille firmis
simo castissimo proposito rema
neret immobilis in tantum ut nec
humerum ad eam verteret, illa sedes
pectum conspiciens confusa discessit.
Cornelius scipio missus ad his
paniam eo momento quo intravit
castra, omnia que voluptatis causa
erant iussit attolli. Unde et duo
milia scorta leguntur abisse de exer
citu. Noverat enim vir industrius
quod voluptas animos effeminat et ener
vat corpus voluptati subiectum.
Unde in fabulis poetarum dicitur quod fon
tes sirenarum ingredientes enerva
bantur, et viri effeminati sexum mu
tabant. Et hec dicta sunt in fi
gura voluptatis, sicut dictum fuit
in libro primo de nugis philosophorum.
Curet vulnerum attendant quecumque
fiant passibiles aut cirurgici cum
rotundo vulneri linteolum ro
tundum adhibetur et longo longum.
Aut per contrarium ut fit in physica, quia
calidum apponitur frigido, et gaudi
um tristitia, et tristitia letitia est cu
randa. Multi enim nimio gaudio
perierunt et aut premio gaudio me
brorum usu destituti contracti sunt.
Dicam igitur hic incidenter quid
sit gaudium, et quo gaudio nimio
aliquis mori inveniatur sit. Gau
dium est diffusio cordis cum apprehen
sione convenientis seu delectabilis.
Omnes enim tendunt ad gaudium, sed unde
stabile magnum quod consequantur igno
rant. Sapiens numquam sine gaudio
est. Gaudium autem hoc non na
scitur nisi ex virtutum conscientia.

Nec interrumpitur nec desinit. Quod enim
fortuna non dedit non eripit. Mar
tialis refert. Gaudia non rema
nent sed fugitiva volant. Unde
narrat valerius libro viii. quod
vix verisimile et credibile videtur,
quod in eripiendo vitam a corpore tam
facere possit amor et gaudium ad
fulmen facere valuit. Nam nun
ciata clade que romanis accidit
apud lacum transimenum mu
lier una nomine putans virum suum in ea
deperisse, lo ex insperato rediu
te ad ipsum domus sue portam illi
obvia facta tanto est perventa
gaudio ut illius amplexu statim
expiraverit. Alia quoque cum fal
so mortis filio domi mesta sede
ret, ad primum conspectum redeuntis
exanimata est. Sed quas do
lor non extinxit letitia consump
sit. Sed minus mirum quia mulie
res fuerunt. Sed ecce plus. In
scintillo sicut quidam nomine cum in
corsica quam nuper sibi subege
rat diis sacrificaret, receptis
literis quibus a senatu certe su
plicationes mittebantur in tan
to illo ac legens orta caligine
ante focillum collapsus mortuus
est, quem nimio gaudio enectum
putamus. Philemonem quoque co
pia immoderati risus vitam abstu
lit. Hinc gaudio legimus ypo
cratem medicum remedium inve
nisse. Nam cum ipse diutinam
moram extra patriam propter amorem
sapientie contraxisset, perbuisset at
fama et oppinio sui nominis sapientie sue
apud parentes et patriam, cum
domum rediret et patrie appropin
quaret, nuntium de suo adven
tu premittens mittavit paren
tibus ypocratem privatum ocu
lorum lumine ad patriam remeare,
ut letitia de reddita acies paren
tum oculorum privatio minima
temperaret. Putabat enim eos
enectos letitia moriturose.

Legimus titum vespasiani filium cum ierosolima audiuisse vespasianum patrem suum totius senatus voluntate ad imperii gubernacula sublimatum. Et propterea tanto est euectus gaudio ut subito membrorum corporis fortitudine destitutus obrigescerent membra fierentque contracta. At Josephus iudeus qui iudeorum destructionis texuit historiam, medicus peritissimus cognoscens causam egritudinis sue requisiuit si tito in orbe erat aliquis emulus cuius nomine titus nominari abhorreret. Quem quidem estimans Josepho hominem esse cuius titus nomen tantum abhorrebat, qui nec eum in sua curia aliquis nominare audebat, eum venire fecit. Et statuto die mensam fertilissimam ante oculos titi parari fecit, pincernas quoque et dapiferos uniuersos parari mandauit et dixit eis ne ad preceptum titi eum aliquis pertractare presumeret. Sic autem omnibus ordinatis emulum titi fecit cum omni honore et imperiali reuerentia ante eum collocari, et sibi a ministris et assistentibus affectuose seruiri. At titus conspiciens hominem inimicum suum sublimatum ad imperiales honores, statim incepit velut ignis accendi, mandatque suis ut hominem illum occidant. Cumque nullus sibi mandanti obedire vellet quinymo illi attentius ministrarent iterum intantum accensus est in ira ut quod vsu carebat corporis membra prius contracta sana reciperet. Attendens autem emulum suum venisse vero viso curam corporis reciperet, nec inimicum putauit, sed sincere amicum sibi postmodum copulauit. Pigmentarii vero curam gerunt sollicite quod sibi mandatur a medicis adimplere, ne obliuione vel diuersis causis accipiant impedimentis vel confectionibus vno pro alio posito vel altero postposito bonum se prebeant [illegible]. Fallaciam fugiant ne sophisticantes aromata fures potius quam pigmentarii iudicentur. Unguentarium debet ingentium suauitatis et unctiones confice

sanitatis, venenosa simplicibus et ipsis requirentibus vel suspectis nullatenus pro quouis tribuant, ne ducti malitia ad dampnum proximorum illa querant, fiantque participes criminis huius generis [illegible] curam salutis. Cirurgici quoque compatientes sint egrotis ne facile se prebeant maiores vulnerum et ulcerum, ne perdita fama artis [illegible] desiderantur potius quam vulnerum sanatores. Hii omnes cum omnium egrotorum curam gerunt sui ipsius potius curam habeant ut purgatis passionibus peccatorum se sanis moribus honestis prebeant. Que autem sint illa boetius de consolatione libro primo ostendit sic dicens.

Nubibus atris	Carpere callem
Condita nullum	Pelle timorem
Fundere possunt	Gaudia pelle
Sidera lumen	Spem que fugato
Tu quoque si vis	Nec dolor adsit
Lumine claro	Nubila mens est
Cernere verum	Vinctaque frenis
Tramite recto	Hec vbi regnant.

Et hec de medicis et pigmentariis dicta sufficiant.

De tabernariis hospitia tenentibus et albergatoribus. vi

Sextus scacus ante alphilem sinistrum hanc formam accepit. Nam homo fuit habens manum dextram clausam. Sinistram manum extensam ad modum inuitantis tenens habens panem in ea, et super ipsum panem ciatum vini. In cingulo habens claues.

Hic representat tabernarios hospitalarios rerumque custodes. Et hunc alphilem tamquam ante iudicem collocantur. Quia inter eos sepe rixe et turbationes orte per alphilem regis iudicem habent tractari. Horum officium est loca cibaria preparare euntibus. Curiales esse debent erga aduenientes. Omnia que a superuenientibus sint salua per eos et sub certa custodia deponantur. Primum horum representat manus leua in qua est panis et vinum. Secundum demonstrat manus dextra extensa ad modum inuitantis. Tertium representant claues dependentes in cingulo seu corrigia. Hii fugiant gule vitium. Quanto enim plures ad eos edendi bibendique causa descendunt tanto cibi et potus separatius se restringant. Ut ad eos venientes eorum exemplo necessaria non superflua corpori tribuant. Sepe enim ex crapula oriuntur rixe contentiones oculorum suffusio et iniuriarum inuentio atque percussio. Debet enim homo edere et bibere ut viuat, non autem viuere ut edat et bibat. Taurus paucissimis repletur pascuis. Una silua sufficit pluribus elephantibus. Homo vero mare et terram piscatur. Verum tamen magno ventri fames non constat sed ambitio. Unde dicit quintilianus. In magnis cenis hoc sepe nobis accidit ut cum optimis saturati simus varietas tamen ex vilioribus nobis grata fit. Et lucanus. Prodiga luxuries nunquam paruo contenta paratu. Et quesitorum terra pellago que ciborum. Ambitiosa fames et laute gloria mense. Discite que paruo liceat producere vitam. Unde Cato. Indulgere gule noli que ventris amica est. Venter enim et genitalia proxima sunt, sic et gule vitium luxuriam parit. Pessima pestis luxuria est ex qua [illegible] hebetudo mentis que est acute rationis obtusio carnalis intemperantie vitium sensibus cunctis inductum. Quid autem hoc vino fedius? Quid vero damnosius? quo sensus [illegible] virtute languescente sopita. Etiam in fama queritur cum que pariter et corporis vires expugnantur. Et ideo dicit basilius. Cum ventri deseruimus et gutturi pecora sumus et belluis similes esse studemus quibus prona esse et terram respicere et ventri obedire sua concessit. Boetius de consolatione libro quarto dicit: Qui virtute deserta hominem esse desinit cum in diuinam conditionem transire non possit vertitur in beluam. Quot et quanti nunc sapientes solidique fuissent consilii nisi ebrietas et vini calor eos fecisset hebetes. Quam periculosum est patrem familie rectoremque rei publice mero calere quo ira accenditur et discretio obfuscatur, ac luxuria excitatur in tantum ut nephandis se immisceat actibus hominis discretione sopita. Ouidius. Vina parant animos veneri nisi plurima sumas. O pessimum vitium ebrietas ex qua deperit virginitas que est sororum angelorum possessio omnium bonorum et eternorum securitas gaudiorum. Noe mero calens nudatur quod sibi verenda retexit. Loth castissimus nimio vino sopitus ad montes fugiens carnali copula filias ut vxores cognouit. Legimus mero calentes sic in succensos ut cum amicitia iuncti essent in tantum ut sobrii vnus pro altero periculis se exponeret se inuicem gladiis peremisse. Herodes antipas iohannem non decollasset baptistam si crapule et ebrietatis conuiuium defecisset. Balthasar rex babillonie vita et regno non fuisset priuatus si fuisset sobrius ea nocte qua cirus et darius reges eum cum populo sopitum crapula occiderunt. Affabiles facetique sermonis hospites esse decet ad eos quos recipiunt. Vultus enim alacris blandus sermo et benigna inuitatio famosum hospitem reddunt. Inde vulgari eloquio dicitur. Cortesia de bocha molto vale et poco costa. Cum viarum pericula et discrimina sint nescientibus hii qui in tuo sunt introducti hospitio per te docti dirigantur ut securi sub vmbra tui culminis viuant et discedentes secura parte securi transeant. Esto eorum vita ac fame defensor vt tue. Loth autem angelis quos homines peregrinos putauit hospitio benignus

sime susceptus ab impetuosa sodomorum libidine duabus oblatis virginibus genitoris amore postponens fidei suscepti hospicio tamquam sub umbra sui culminis defensorem se prebuit. Salva sint omnia que tue custodie sunt tradita. Nam tunc hospicium alienum subintrans suum facit habitaculum. Cuncta quoque que defert tue sunt commissa custodie. Sint ergo sic salva quasi domi proprie reliquisset. Tales ergo famulos teneas qui non ducti avaricia bona advenientium querunt. Equorum annonam seu pabulum equis oblatum non subtrahant ne equi fame lacerati et sessores eorum occasione tali causa in manus eorum incidentes pereant et sic tanti mali famuli causa fiant. In lombardie partibus apud parmam civitatem receptus est hospicio nobilis quidam cum magna hominum comitiva. Cuiusque equis prima hora noctis pabula data fuissent famulus hospitis clam inde posita ante oculos equorum pabula portata furtive accipiebat. Cumque ad eum cui nobilis insidere solebat latro venisset manumque ad pabulum tollendum applicuisset equus ipse furis brachium dentibus brachium dentibus stringens detinuit. Cumque latro ab equo se detentum sentiret ac pre nimio dolore clamaret domicelli domini nobilis una cum hospite occurrerent sed nullo ingenio dictum furem de dentibus equi extorquere potuerunt donec ad vicinorum aures huius rei negotium et fama pervenit. Sicque factum est ut delatus reus ad iudicem confesso quoque crimine per sententiam dampnatus laqueo vitam finivit. Hec ita perpetrans alius ictu calcis equi semel est percussus in facie ut cicatrices tum impressione ferri et clavorum in eo per modum apparerent. Cum quidam vadens ad sanctum Jacobum apud tholosanam urbem hospicio fuisset susceptus, hospes cuius erat hospes cum intrantium exarsit avaricia ut dampnum reportans pro lucro scyphum argenteum clam in malla suscepti hospitis collocavit, ac post modum eum insequens tamquam furem repetere quere testibus adhibitis curie sancte. Cumque ille se et patrem innocentes asseret, et ad scrutinandum mallam fuisset processum, scyphus autem in malla filii fuisset inventus tamquam latro peregrinus hospes dampnatur suspendio, rebus omnibus que peregrini erant suscipientis hospitii applicatis. Cumque pater peregrini suspensi fecisset iter ceptum in honore beati Jacobi et illum redire contingeret per locum ubi filius in patibulo dependebat, ac secum quereret cur deus eventum talem suo filio permisisset, statim filius pendens patrem allocutus dixit se meritis beati Jacobi incolumem conservatum. Monuit insuper patrem ut ad iudicem properaret et innocentiam et suam innocenciam revelaret. Cumque hoc esset impletum atque cum peregrinum filius esset de patibulo depositus veritate cognita suscipientis hospitis tholosani facta que confessione quod per avaritiam et cupiditatem rerum peregrini habendarum hospitem de latrocinio accusasset, ipse in quo peregrinus pependerat est suspensus. Et hec de tabernariis hospitulariis et albergatoribus dicta sufficiant. De custodibus civitatis et officialibus eorum et pedagiariis. vii.

In sinistra parte ante militem collocantur custodes in hac forma. Nam schacus ille formatus fuit in humana specie habens in manu dextera claves magnas et in sinistra habens venam incorrigia bursam apertam.

Per hos intelliguntur custodes civitatis et hec in clavibus. Officiales eorum et hec in vena sicut sunt aliqui super mensuris et ponderum. Et pedagiarii et massarii seu camerarii qui representantur in bursa aperta ad recipiendum que eis debentur. Recte enim hii ante militem collocantur quia per milites custodes civitatis habent requirere videre et etiam per eosdem hec ipsa civitas custodiri. Custodes decet esse sollicitos vigilatos et celatores bonorum eorum. Si ne enim pacis tempore sive bello imminente debent discurrere civitatem, perquirere que ad munimen et securitatem pertinere cognoscunt rectoribus intimare. Nulli homini belli seu nocturno tempore aperire. Consilia meis sic recta sint ut zelum sic habeant civitatis ut nulli culpa livoris invidie seu cordis immundicie nulli homini imponatur. Sepe enim fieri solet ut videre celatores quidam amet et hec ut in officiis laudati permaneant aliquos fraudulenter accusant. Summum enim malicie est inde velle reportare gloriam unde sine culpa alii criminis ponunt in famia. Sic enim custodem te prebeas ut et apud iudices et rectores innocentes non patiatur iniuriam. Sepe illum periculis his qui innocenti vide omne respondeat. Illum timeas sine cuius custodia frustra custodiendo vigilas. Timentibus enim deum beatitudo promittitur et omnia cooperantur in bonum. Imperator federicus fecit apud capuam civitatem super pontem aque que circa ipsam defluit portam marmoream miro opere construxit. In qua ipse imperator sedens maiestatem pretendens sculptus est. Adextris vero et a sinistris duo iudices assessores sculpti sunt. In semicirculo capitis iudicis in dextera talis est versus. Intrent securi qui volunt vivere puri. In semicirculo capitis iudicis a sinistris hic versus est. Infidus excludi timeat vel carcere trudi. In semicirculo autem totius porte est hic versus. Cesaris imperii regni custodia fio.

In semicirculo super caput regis est hic versus. Quam miseros facio quos variare scio. Honore vero iudicium est custodium vero timere. Reges autem penas pro diversis criminibus ut patet in sequenti. Dionisius rex sicilie habens fratrem quem intime diligebat semper quocumque preset vultu se tristi agebat. Cumque ei tam eum ambulanti occurrissent duo pauperes facie leta habituque despecti, ille statim de curru prosiliens eosdem omni honore et reverentia suscepit. At ex hoc barones non solum mirati sunt verum etiam non turbati. Causam tamen in visitata re negotii timore retracti minime quesierunt. Per fratrem tamen regis cognoverunt certificata de causa. Cumque dionisius rex a fratre suo audisset se fore beatum, maxime quia tot divitiis et honoribus et delectationibus esset refertus, rex fratrem suum requisivit si beatitudinem suam experiri vellet. Quo respondente desiderio requiro, rex mandavit omnibus sibi subditis ut fratri suo in omnibus obedirent. Et cum refectionis hora venisset et mensa epulis esset referta, ac in mensa regis frater sederet, nobilissimos quoque pincernas conspiceret sonosque musicos cum suavi delectatione audiret, rex fratrem cepit querere utrum beatum se reputaret. Respondit experior. Rex dionisius clam limatum gladium fecit portari eumque exigua seta super caput fratris discumbentis fecit appendi. Cumque regis frater nec manum ad mensam porrigeret nec oculos ad servitores converteret, rex dixit. Cur frater non comedis cum beatitudinem delicias et sentias? Respondit ille. Me beatum non sentio cum gladium tremulentum super caput meum conspicio. Tunc rex aperuit vultus tristi quociens se converteret eo quod gladium acutum die ultionis in corde suo semper conspiceret. Nec mirum habebat letitiae ubi tantus sibi continue timor inesset. Pauperesque quoque letos facie ideirco honorasset eo quod

ex eo serena et leta conscientia conspiceret. Satis hic rex ostendit non fore beatum hominem cui timor inesset. Unde Quintilianus: Expedit omnem calamitatem diebus ac noctibus timere. Revera qui timetur a multis multos timet. Et enim minus est securus quam sui subditi qui suos timet. Tutissima vero res est nil timere preter deum. Timor sollicitum reddit ut que sue custodie committuntur non pereant. Et nimium timidum nimium quam securum esse non decet. Officiales tales districti sint ne ultra quam iustum est expostulati extorqueant ab ementibus seu vendentibus, personam enim eorum gerant, ideirco tales omnibus se exhibeant homines. Et quia inter emptores et venditores procax lingua se miscet ideirco sit in eis diuturna patientia. Et quo circa animo honesta amanti contempnendus est ipse contemptor. Contempne ergo et eruditorum contemptus sinis ad summa progredi. Iniuria enim iniuste irrogata est renis infima qui facit. Socratem quidam percussit intuens cum calce. Cuius corruptoris [illegible]. Cumque discipuli ementes [illegible] vellent punire illatum magistro, qui cum hac sententia repressit illos dicens: Quiescite sodales, quiescite, et cum [illegible] quod dixit secundum me reprimendo contineo. Quodam tempore cum idem Socrates infinita convicia ex superiori loco a Xantippe uxore sua audisset ac eidem restitisset, aqua perfusus et immunda, nil ei amplius respondit quam capite terso: Sciebam inquit futurum ut ista tonitrua imber sequeretur. Cede ergo pugnanti quia cedendo victor eris. Unde Cato: Cum recte vivas ne cures verba malorum. Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur. Et Prosper: Numquam bellatoris numquam discrimina desunt. Pedagiarii nulla pedagia extorqueant nisi eaque imperator aut legis conditor instituit, ne videantur potius raptores quam exactores pecunie. Ad dubios viarum transitus muniendos quia eis ex officio incumbit.

Et a quibus debent exigere sine iniuria et contumelia postulent. Non affectet tantum utilitatem rei publice ut inferet dampnum conscie. Ubi qui predicuntur namque ipse predaberis. Thesaurarii seu camerarii committuntur omnem legalitatem habeant ne propter quod sibi debetur rei publice detrahant. Ne qui debent esse custodes fiant fures. Nam nulli cum rapina feliciter cessit gaudium rapti durant in posterum. Et hec de custodibus civitatum officialibus teloneariis et pedagiariis dicta sufficiant.

De prodigis ribaldis lusoribus et cursoribus. viii.

Ribaldos lusores ante sinistrum rochum diximus situatos. Ad vicarium cum regis qui rochus est pertinet pertinet huiusmodi homines aptos ad civitates et loca regis contraria exploranda, et cursores qui ad portent litteras et regni mandata. Sic autem est formatus schachus eos representans. Nam homo fuit habens capillos hispidos et involutos, habens in manu dextra pecuniam modicam. In sinistra vero tres taxillos. Et in corda quam habet pro cingulo pixidem litteris plenam.

In primo representantur prodigi et dilapidatores rerum suarum. In secundo representantur lusores et meretricatores. In tertio cursores et litterarum portitores. Prodigis et dilapidatoribus debent dari tutores ne bonis suis dissipatis furari cogantur. Qui enim habundare consueverunt pecunia cum ad mendicitatem venerint aut eis mendicare aut furari necesse est. Tales enim aut delicati sunt et laborare non possunt, aut nobiles sunt et mendicare erubescunt. Sicque fit ut qui

dilapidaverunt propria accipiant aliena. Magnum vitium est prodigalitas quod et si quam utilitatem aliis ad tempus pariat finaliter tamen proximis fit dampnosa. Hos Ysidorus admonet [illegible] ne necessitate suborta aliena mendicare aut furari cogantur. Maior est inquit in servandis quam in inveniendis adhibenda cautela. Claudianus maiori volumine dicit: Potius est servare quesitum quam quesisse novum. Et ideo proverbialiter dicitur: qui non cavet expensam ante mendicat quam sentiat. Cum quidam nomine Iohannes Canaga ditissimus esset nec haberet nisi duas filias, illas nuptui tradidit duobus nobilibus civitatis. Quas cum illi transduxissent in tantum pater eas generosque dilexit ut aurum et argentum et bona temporalia succedente tempore eis partitus sit. Cumque donatione denariorum generi et mariti filiarum patri earum essent minime curiales et beneficii bonitatem, tempus quo distributionis Iohannes Canaga nil haberet. Sicque factum est ut qui donanti denarios videbantur grati, superveniente inedia viderentur ingrati. Cum autem pater earum prudens esset, indigentie sue volens succurrere mercatorem sibi notum ab antiquo adiit et decem milia librarum prestari sibi ad trium dierum terminum expostulat. Cumque pecuniam mutuo acceptam ad domum propriam deportasset, in quodam nobili et solempni festo generis et filiabus nobile paravit convivium. Postquam in cubiculo clam inclusus de scrineo noviter fabricato cum tribus firmis clavaturis obfirmato pecuniam sibi mutuatam traxit et de saculis super tapeta strata fudit, ut filie extra cubiculum posite per rimas hostii pecuniam possent conspicere. Quo facto iterum pecunia ipsa collecta in scrineo recondere simulans ad mercatorem eam postmodum integre reportavit. Die vero altera generi et filie patrem interrogant quanta esset pecunia in scrineo sic obstructo deposita. Cum ille finxisset viginti quinque milia esse librarum quas in deposito posuerit, uxoris testamentum

facere et relinqueret generis et filiabus sicut secundum modum que cum eo tam si filias nuptui tradiderunt se habent. Illi hoc audito minime gavisi quicquid honoris esset tam in vestibus quam in cibis usque ad finem vite conabantur patri facere. Appropinquante eo fine vite vocatis generis et filiabus sic eos alloquitur: Antequam moriar non intendo aliud facere testamentum nisi quod in scrineo obfirmato reliqui. Statim ergo coram me dum adhuc vivo fratribus predicatoribus centum, fratribus minoribus centum, heremitanis quinquaginta libras consignare curetis. A quibus cum sepultus fuero claves scrinei et mei depositi quod in suo habent deposito repetatis. In qualibet autem clavi scriptum meum apposui in testimonium premissorum. Unicuique autem ecclesie autem inclusio certam pecunie quantitatem dum in lecto recumberet donari fecit per maritos filiarum suarum. Quod fecerunt libenter spe testamenti quod in proximo expectabant. Cumque ille diem clausisset extremum, celebrate quam fuissent funeris exequie, septimo etiam dies obitus cum solempnitate fuisset expletus, cum solempnitate magna claves apud supradictos religiosos depositas petierunt. Quibus acceptis scrineum in quo depositam putabant pecuniam aperientes solempniter nihil aliud invenerunt in eo nisi clavam enormiter grossam et magnam. In cuius manubrio vulgariter scriptum erat: Questo he el testamento de Zan Canaga. Chi se per altrui lassa, amaçato sia de questa maça. Quod sic reducitur in latino: Ego Iohannes Canaga tale meum condo et ordino testamentum, ut quilibet mactetur hac clava qui se ipso neglecto alterius gerit curam. Stolidissimum opus est propria prodige expendere et aliena postmodum appetendo spectare. Sive filius sive filia ante manum tuam dispensandam respiciat quam tu dispensandam respicias alienam. Nec bonum cave existimes qui multa expendit et pauca possidet. Talem existimo novitates appetere, domina multa

bella intestina habent movere. At etiam hiis qui habundant liberis ceterisque rebus quibus terrenos homines felices putamus, causa novitatis, amorum mutationes, perturbationes causa displicentie sue sunt, contenti non alienis cupidi. Prodigum autem nec bonum civem nec utilem rei publice extimamus. Post hos lusores scortorum turpitudines insequentes omnino peiores diximus. Quorum ludi taxillorum calor vanitatis quos cupido vel libido ad pauperiem traxerit latrones et predones fieri necesse est. Post hec omnis infidelitas proditionis textura ebrietatis que cum ista non optinentes tam victoriam quam predam, multa cum lucro eis dampna inferunt et parva lucra reportant. Beatus Bernardus equo residens obviavit cuidam lusori. Cui lusor dixit: Vellem vir dei ludere tecum contra equo tuo. Cui insidens: Si placet, Bernardus respondit. Si autem tua michi obligas, ego ipse de equo descendo tibique si plura me puncta tribus taxillis traxeris sponte equum meum tibi erogare promitto. Quo ille gaudens acceptis tribus taxillis decem et octo puncta traxerit. Statim quoque lusor certus credens esse de lucro frenum equi apprehendens suum equum esse dixerit. Cui Bernardus: Expecta fili quia plura sunt hiis que vides puncta in ipsis taxillis. Proiciensque eos sua vice tercius taxillus est scissus per medium in suprema parte representans unum. Sicque factum est ut aliis duobus representantibus duodecim et in tercio taxillo septem puncta decem et novem se proiecisse iactaverit Bernardus. Quod miraculum lusor cum advertisset animam suam sub ipsa obligatione dedit Bernardo. Factusque monachus laudabiliter vitam finivit. Cursores litterarum portitores iter acceptum expediant ne moram contrahentes mittentibus eos vel eis ad quos mittuntur ipsa mora in dampnum cedat. Expedit ut cursor expeditus modica hora alius preveniat qui concurrit is qui prevenire debuit postensa cum fere luctu copia aut accipiat eorum victoriam aut interveniente pecunia lucrum in mercatum perdatur. Studeant ergo cursores cum eos regimen vicarium mittunt, non semina ne cibo gravitare, nec sero mero replere, ne debilitatis nervis lapsati subsistant. Cum autem transeundo ad civitates quaslibet pervenerint non curiosi sint eas inspicere aut explorent eas nisi forte super hoc mandatum habeant speciale. Nam ille stultus viator est qui per amena prosperitatis obliviscitur quo tendebat.

Expeditis igitur hiis quo ad formas schachorum et eorum officia pertinent tam nobilium quam popularium de progressu eorum breviter videamus.

Incipit tractatus quartus tractans de progressu et motu schachorum.

Tractatus quartus tractans de progressu et motu schachorum.

Capitulum primum de schacherio in genere.
Capitulum secundum de progressu regis.
Capitulum tertium de progressu regine.
Capitulum quartum de progressu alphilorum.
Capitulum quintum de progressu militum.
Capitulum sextum de progressu rochorum.
Capitulum septimum de progressu popularium.
Capitulum octavum de epilogatione premissorum.

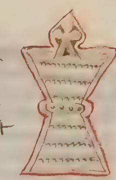
De schacherio in genere.

De schacherio locuturi sciendum est quod ipsum schacherium representat civitatem babiloniam in qua hic ludus inventus est ut dictum est supra primo capitulo. Circa quod videnda sunt quatuor. Primum quare sunt ibi sexaginta quatuor quadrata puncta. Secundum quare circumquaque labia ipsius tabulerii sunt alta. Tertium quare populares situati sunt ante nobiles ut patet cum tabulerium est plenum. Quartum quare tabulerio pleno tantum est de vacuo quantum de pleno. Circa primum est sciendum quod secundum dictum beati Jeronimi civitas babilonica fuit amplissima et fuit quadrata. Quodlibet autem quadrum habuit sexdecim milia passuum in uno et mensura que sexdecim in quatuor ducta crescunt in sexaginta quatuor miliaria more lombardico sed leugas more gallico. Ad representandum autem hanc mensuram philosophus inventor huius ludi tabulerium constituit continens sexaginta quatuor quadrata puncta que et si comprehensa sint tamen intra quam extra circa labium utrobique sunt triginta duo. Hoc autem factum est ad ludi decorem et motum seu progressum schachorum ostendendum ut patet in sequentibus. Circa secundum sciendum est quod labia tabulerii representant murum ipsius civitatis. Et quia fuit altissimus ideo in altum labium statuit. Jeronimus vero dicit super librum ysaie prophete: Omnis super montem calliginosum, quod hic dictum est de babilonia que sita fuit in caldea non autem de illa que sita est in egipto. Illa autem que sita erat in caldea licet sita esset in planicia

planicie. Erat tamen in altitudine murorum sculta quod premia altitudinis caligine continua tegebatur, in tantum quod pre caligine humanus visus ad murorum terminum altitudinis nullatenus extenderet. Et ideo mons caliginis sive abyssus dicitur. Altitudo namque murorum eius ut dicit Jeronimus erat mensura in passuum tria milia que faciunt tria miliaria lombardica. In angulo autem civitatis ipsius erat turris triangulata cuius cacumen extendebatur ad mensuram passuum septem milium. Hec turris vocata est Babel. Murum vero atque turrim construxit Semiramis femina ut Virgilius dicit. Circa tercium sciendum est quod populares statuunt ante nobiles iuxta campum in primo quadro. Primo quia populares quodam modo sunt corona nobilium. Nam dexter rochus qui est regis vicarius quid facere posset si ante ipsum situatus esset agricola cui cura est temporalia ad victum ministrare? Quid miles faceret nisi ante se fabrum haberet qui frena calcaria et sellas pararet? Quid valet sine equo miles ad hec que ad ornatum militis pertinent? Certe nichil. Quantum enim popularis et forte minus posset valere. Quantum enim sine vestibus nobiles viverent si deesset qui pannos et merces venderet? Quid reges aut regine vel ceteri facerent sine medicis? Corona ergo nobilium ac vita populares sunt. Ne ergo humiles aut nobiles populares despiciant ante nobiles populares in hoc ludo situatos noverint. Secunda est quia populares ante quam bellare incipiant ante quadra vacua situantur ut ex hoc discant suis officiis et artibus intendere. Consilia vero et civitatis regimen ac bellorum ordinem nobiles permittant tractare. Qualiter autem scit consulere popularis qui nunquam studuit circa consilia? Quale dabit consilium qui adhuc ignorat modum rei super qua consilium est habendum. Vacent ergo et attendant officiis et ministeriis quibus sunt apti, ne careat

interesse consiliis aut admonitiones bonorum et admonitiones non inveniant. Quia per violentiam subvertuntur consilia et deficientibus sapientibus civitates trahuntur ad yma. Platho dixit: Tunc beatas fore res publicas cum eas aut sapientes regerent aut earum rectores sapientie studerent. Propterea popularis discat loqui quod in concione perorare vellit. Sepe enim fit ut qui plus vellit esse quam sit minus fiat quam est. Circa quartum est sciendum quod tabulario extenso tantum est de vacuo quam de pleno, quod ideo est quia quicumque gentem occupat advertendum considerent ut civitates et castra et possessiones occupent que sufficiant genti ad habitandum et excolendum. Regis autem sine regno nomen est vacuum et inane. Nobilitas sine moribus et sine rebus facultatis est potius censenda et verecundia paupertatis que adhuc est ignominior quo est virginis nobilitate quisque sublimior. Pauperem popularem nemo obiurgat in nuptiis. Nobilem enim pauperem nisi mores eum venustent unusquisque fastidit. Sine rerum habundantia regna sunt latrocinia. Sine potentia originis nobilitas est vanitas et despectus. Et licet schacherium civitatem quam diximus prefiguret totum regnum et ipsum utique mundum significat. Si ab uno quadro incipientes unum numerum cuilibet mili ad secundum quadrum palatium usque ad sexagessimum quartum quadratum duplicando perducamus non solum mundum ipsum equivalens super excresceret sed si plures mundos natura pateretur excresceret. Et hec de schacherio in genere dicta sufficiant. De motu et progressu regis et natura eius ----- ii

Hic regio mundi rex ipse dominando presidet. Et ipsius motionis seu progressionis hec est natura. Cum enim resideat in quarto quadro, cum sit ipse in

ger habet a dextris in albo militem, alphillon in nigro et rochum in nigro. In sinistra vero hii tres tenent opposita cuius ratio esse potest quia cum in gloria corone regis sint milites eum consequuntur in sua simili residentia quam statuit dum dextre regis et sinistre regine sedi simili sociantur. Cum vero vicarius regni sit rochus dexter regnum in se de simili sociatur. Circa dextera alphillus simili modo facit. Sinister vero rochus et alphillus reginam in sede simili sociant ut hinc inde sibi oppositis regnum quod in rege et regina lucet ipsis in locis et sedibus ad modum corone subcincti sciant observamenti. Cum enim iudex, miles et vicarius regine regem premuniunt, appositi vero in regis dextera reginam custodiunt totum regnum firmant et convenientibus in primum quid ad consilium pertinet robur acquirunt et regni negotia secure disponunt. Si autem unusquisque propria attenderet neque regi vel regno deberet defenderet vel custodiret, cito fieret regni divisio, et per consequens et per consequens regnum nomen perderet regni et regie dignitatis. Quia vero rex super omnes optinet dignitatem et omnium ratione dignitatis non decet eum multo spacio a regni solio abscentari. Et ideo cum moveri incipit de suo quadro albo naturam sequitur rochorum a dextris et a sinistris. Item quod a sinistris non potest se ponere in loco nigro iuxta rochum situatum in albo. Et potest se ponere in loco albo iuxta dictum rochum ad angularem quadrum ubi sunt situati civitatis custodes et ibi habet naturam militis in tali progressu. Istos autem duos progressus sortitur vice regine. Quia cum regina et rex per matrimonium unati sint, ideo rex a sinistris de loco proprio perambulat ac si ipse in quadro regine quod est nigrum

collocatus esset. Perambulat autem directum ad modum rochi ad quadrum album dum taxat quod rochus non sit adversarium cooperturis in aliquo spacio secunde linee. Si enim ibi esset locus discopertus in secunda linea tunc rex niger ad tertiam lineam non potest transire. Sic ergo rex sortitur naturam rochorum a dextris et a sinistris a loco initium et in rectum ad spatium album ante mercatorem. Rex etiam sortitur naturam militum a dextris quantum ad duos progressus. Quia de loco suo potest se ponere in loco fabri in nigro et ad spatium secundi quadri nigrum sed vacuum ante lanificem seu notarium. A sinistris etiam duos habet progressus militares quia ante medicum potest se ponere in spacio vacuo et quadro nigro ubi situatur tabernarius. Sic ergo quantum ad quatuor quadrata rex militum naturam in progressum sortitur. Alphillorum vero naturam sortitur quantum ad duos progressus quia a dextris se potest ponere in albo quadro et vacuo. Istos autem progressus habet dum est situatus in loco proprio habens eos in virtute antequam moveri incipiat. Postquam autem moveri inceperit non potest pertransire nisi ad unum gradum tamen et tunc naturam popularium in progressu sortitur. Merito ergo hanc naturam omnium rex habuit. Quia cum omnis virtus que est in membris sit a capite et motus totius corporis principium etiam vite sit a corde, sic et omnes subiecti regie dignitati quicquid habent agere debent cognoscere se a rege habere. Et quod alii habent per executionem et continuam apparentiam ex motu et progressu eorum rex continet in virtute. Militum enim victoria. Iudicum prudentia. Vicariorum seu legatorum auctoritas. Regine continentia. Popularium concordia non ne omnia honori regis et glorie ascribuntur. In progressu autem suo cum moveri debet

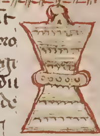
primo. lineam tertiam ante popularem suum non excedit. Alternatio autem numero scacchis moveri incipit, quia ternarius numerus continet partes que constituunt primum perfectum numerum qui est senarius. Nam senarius habet unum duo tria que simul iuncta in senarium surgunt qui est primus numerus perfectus. Et sunt in hoc loco sex personas notatis que regnum perfectione constituunt, scilicet regem, reginam, iudices, milites, vicarios et populares. A tribus igitur punctis in suo primo motu rex incipere debuit ut perfectionem virtutum in se et in aliis habere ostenderet. Postquam autem rex se movere incipit, ducere potest secum reginam secundum modum qui dicetur in capitulo de progressione regine. Nam regina sequitur regem ad duo loca angularia nigra ad modum alphilli et ad locum indirectum ad modum rochi in quadro nigro ante me dicimus. In hoc significatur quod mulier regno potest vovere atque promittere aliqua [illegible] sine voluntate virorum suorum. Et si homagium aliquod mulier promisit viro suo vivente et contradicente non potest reddere. Quando vir ad aliquem locum ire voluerit sine ea potest ire, immo si eam vir secum ducere voluerit, eum uxor sequi tenetur. Cuius ratio est quia vir est caput mulieris, viri autem mulier caput non est. Cum vero quantum ad ea que matrimonii sunt pares sint, quia mulier sui corporis potestatem non habet nec etiam vir, si contingat virum velle proficisci ad loca longinqua, mulier de iure potest propter matrimoniale debitum requirere se velle ad dicta loca conducere, et ille tenetur ei tali voluntate parere. Et ideo cum rex moveri incipit regina moveri potest, non autem cum ipsa movetur secum ipsum moveri necesse est. Quando quatuor prime linee quadratorum sunt in finitum regni spatium, ad tres primas rex in proprio loco situatus potest accedere. Cum vero illam tertiam progredi ceperit non nisi in uno quadro puncto potest prevenire. Nam dum

est in suo regno securus recenditur. Ideo sibi conceditur ad spatia in sua confinia posse progredi. Cum autem ad bellum ultra regni sui confinia exierit, uno quadro progredi sit contentus. Persona enim regis pro mille aliis computatur. Et ideo cum bellicas pericula secum portant, cum temperate et caute progredi necesse est. Nam capto rege vel mortuo vel incluso vires omnium bellantium deficiunt. Et ideo ipsum cautum in progressu belli esse necesse est. Licet autem securitate procedat ut unum quadrum punctum post primum motum excedere non possit, nulla lege tamen stringitur quin ad omnem partem sive in directe procedendo sive indirecte sive in retro cedendo sive a dextris sive a sinistris sive in angulis cum aliis quibus in agris procedat, nunquam tamen potest se ponere immediate in bello usque regem adversarium, sed in tertio semper quadro oportet eum ab adversario rege distare, quem progressum ideo sic tenent ordinis. Quia licet omnibus aliis lex sit posita in certis locis et terminis procedendi, regem tamen quia dominus civili lege congruum fuit esse immune. Et quia reges in bello nunquam sibi ipsis appropinquare possunt, ideo ipsis captivatis nulla ipsis regibus potest patere victoria. Quo enim regno rex possit gaudere, si nullos sibi subiectos superstites habet? De nobilitate regia gloriari absque subiectorum multitudine vanum est atque ridiculum. Contingit autem regi in hoc ludo vincendo dum frequenter per adversarios tam nobiles quam populares scachos. Et hoc non fit nisi custodia suorum aut fortitudine aut sapientia minuatur. Quod ideo fit quia cum regis regimen aut minus iustum aut durum est, sepe subiecti bellare desistunt ut sic per adversarios rex amittat dominium. Tempore enim cum necessitas imminet prelii populus et milites a principe susceptas iniurias ad memoriam reducunt,

Et sic cum vindicare intra urbem eas non possint, occasione prelii extra ad bellandum parati, visis hostibus terga vertunt, ut principe solo relicto confusionem patiatur quidquid in manu regebat. Cum vero per militem vel alium scachum in tali loco dicitur scachomato, tunc rex vitam suam perdit. Fatuus est enim rex qui ad tantum devenit ut perdat cum eo de legitima hereditate pertinebat. Quod enim negotia regni poterit peragere si privetur eo qui totius regni erat provisor. Saculum vero portat in capite quo cum capitulis includitur civitate. Et hec de progressu regis et natura eius dicta sufficiant.

De motu et progressu regine.

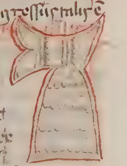
Progreditur autem regina de loco proprio associata regi quem moveri incipit duplici natura. Natura videlicet alphillorum cum sit nigra a dextris ad locum nigrum vacuum ante locum militis notarium. Ad sinistrum vero ad locum nigrum vacuum ante custodes civitatis. Natura vero rochorum ad tres partes fertur. Primo a dextris ad locum nigrum ubi collocatur alphillus dexter. Secundo a sinistris ubi collocatur miles sinister. Tertio in directum ad locum nigrum vacuum ante medicum. Cuius causa est quia auctoritas iudicum qui sunt rochi in regina est pregnatam. Unde ipsa potest multa subiectis providere gratiose. Alphillorum vero scripturam cum sint iudices in regina debet esse ut patet in capitulo de forma regine. Militum vero naturam in progressu non tenet quia mulier propter fragilitatem bellis interesse non est. Postquam autem mota fuerit de primo quadro nigro ubi primo fuit locata, non potest procedere nisi de quadro in quadrum unum et hoc angulariter sive procedat sive retro cedat,

sive capiat sive capiatur. Sed queritur cur regina bellis exponatur cum conditio muliebris debilis sit et fragilis. Nisi forte dicere vellemus, quod more Tartarorum mulieres sequuntur ubi viri ad bella procedentes mulieres et uxores cum tota familia ad castra deducunt. Tartari enim hoc faciunt, et licet utantur arcu magis post hos et impedire quam corporis virtute prosternere. In solatium tamen regis factum est et ad amoris ostensionem promissum ut regina regem ad bellum sequatur. Grandis namque cura est populo et sollicitudo de regis successore. Et ideo non solum in civitate verum etiam in castra reges uxores adducere voluerunt, ut per filios posteros regnum in ipsos maneret. Qualem vero sedem habet ipsa regina iuxta sinistram regis in regno talem continuat in bello. Quia ubique migrans est ubi que casta et vere continens esse debet. Et quia mulieres non debent nimis discurrere et ideo ex tertiam lineam in progressu non nisi in uno quadro discurrit. Licet enim mulieres sint secure infra terminos associate per suos, extra terminos regionis proprie suspecte debent procedere, et omnes viros suspectos debent habere. Nam Dina Jacob filia virginitatem servavit dum in domo fratrum suorum quievit, sed statim cum curiose ad videndum alias regiones exivit a filio Sichem corrupta fuit. Seneca dicit quod mulieres que virginum faciem habent se per impudice sunt. Non enim illius castitatis sed corruptor. Possumus dicere propter mulieres pauca alia loca communi movere grandia. Virginitatem ad omnium virorum aspectum habere debent ne ab aliquo sollicitari de incontinentia differentur. Ovidius. Dantque negant quia gaudent tamen esse rogate. Ludunt formose. Casta est quam nemo rogavit. Sed

pluuntur? Nobilior vero uxor omnium femina vulgi. Juvenalis: Cognoscat mulier quod toto fiat in orbe. Prima videt famam rumorumque illa recentes. Excipit ad portam. Fugiat ergo mulieres curiositatem et varium discursum si conservare cupiunt castitatem.

De motu et progressu alphillorum — iiij.

Alphillorum autem progressus talis est. Nam in sede propria ille qui est niger ad dexteram regis collocatur. Qui vero est albus ad sinistram regine situatur. Et dicuntur albi et nigri non ex colore substancie sed ex loci situacione. Sive ergo albi sive nigri sint in locis propriis situati sunt possunt ad duo loca perambulare. Dexter enim qui niger est versus dextram se spacio nigro et vacuo ante agricolam collocavit. Quod congruum fuit ut iudex possessiones et laboracia hominum sibi credita defenderet. Idem vero ipse versus sinistram pergens ad spacium nigrum et vacuum ante medicum perambulat. Quod satis congruum fuit quia racione sciencie medici et iudices sunt affines licet officio differunt. Sicut enim medici habent animas corporum et ad sanitatem reducere sic et iudices habent discordantes contenciones sanare et reducere ad concordie unitatem. Sinister vero qui albus est habet duos ex proprio loco progressus unum versus dexteram ad spacium album et vacuum ante mercatorem. Et hoc quia mercatores indigent sepe consilio et lites eorum indigent per iudices terminari. Alium progressum versus sinistram ad spacium album et vacuum ante ribaldos et lusores. Et quia per tales rixas et iurgia furta committuntur per iudices habent puniri. Est tamen sciendum quod alphiles semper procedunt de quadro in tercium semper servando proprie situm in forma ut si est niger semper in nigro et si est albus semper in albo et hoc procedendo semper in angulo. Angularis enim processus significat cautelam quam iudices in suis processibus semper debent habere. Tria vero quadra representant tria que iudices debent attendere. Quia iustas causas debent fovere. Recta consiliadare. Sine acceptione personarum sententiam (?) allegatam et probatam sinas diffinire. Unde et iudex sicut alphillus semper aut albus aut niger est. Est autem sciendum quod alphillus dexter qui est niger recedit a proprio quadro ubi iuxta regem residet versus dexteram procedendo et utrumque versus sinistram declinando. Deinde ad dexteram redeundo versus sinistram in sex stacionibus et processibus totum tabulerium circulariter peragrat. Et tunc in loco ubi primo situatus fuit se inveniet collocatum. Eodem modo qui est albus procedit quod patet inspicienti. Cuius significacio accipitur. Quia licet omnis perfectio debeat esse in regno summe habet esse in illis qui regis et regine habent consulere. Nulla enim ardua et dubia debet rex attendere nisi iudicum et sapientium suorum consilium intervenerit. Et ideo perfectos necesse est eos esse tam sciencia quam moribus. Et hoc representat motus ille quem de ternario in ternarium gradum procedendo tenent. In senario enim numero qui primus est perfectus motum perficit circularem. Qui motus perfectus est eo quod finem coniungit principio. Et hec de progressu alphillorum dicta sufficiant.

De motu et progressu militum. v.

Nunc autem ad militum accedentes progressum dicimus quod miles sive sit dexter sive sit sinister, dexter est albus et sinister est niger. Motus autem eorum talis est quia quilibet eorum talem naturam habet ut albus progrediatur ad nigrum quadrum quod declinat in alphilli quadrum sicut patet de milite dextro qui est albus. Et hic tres progressus in loco proprio situatus habet. Unum versus dextram in loco ubi situatur ante agricolam. Secundum processum tenet movendo se et tendendo ante lanificem in nigro et vacuo. Et congrue quia illum debet protegere qui vestes et alia necessaria corporum regimenta operatur et facit. Tercium vero progressum habet versus sinistram in loco ubi situatur mercator ante regem qui decus est niger et congrue quia personam regis tamquam propriam habet defendere et tueri. Cum in proprium locum versus dexteram tenuerit quatuor quadra circuit. Cum vero ante regem statuitur sex quadra perambulare potest. Cum vero ad medium tabulerii pervenerit octo quadra perambulare potest. Eodem modo est de sinistro qui secundum situm niger est et semper albus fit et eodem modo ad bellum progrediens sua virtute crescit et multiplicatur in quadris. Cum enim niger versus regem est albus versus eundem perambulant unus ante reginam ut sinister alius ante regem ut dexter se locavit quasi regem et reginam admodum corone cingentes sunt. Cum vero ad bella descendentes et campum requirentes sibi per se obviant et militaris virtus se et eius perfectus manifestat. Miles enim causa non potest cuius pugne sit nisi cum certando virtutem monstravit cuius signum probitatis potius attestatur quam vitio. Credibile namque est eum qui in principio timere consuevit cum ad bellum venerit constantiam gerere nec terga vertere cum ad hoc pervenerit ubi timor mortis a natura (?) ampulsus non videtur presencialiter imminere sed bellando fortiter repercutit quod naturam in principio ipsi virtutum invisibile instruxit. Magnificum est considerato arduo periculo non cedere sed constanter se ultro hostibus bellando offerre. Quod et milites representant cum in principio progredi non possint ad tria quadra et citra fines regni. Cum vero citra fines exiverint tamen cordati et virtute resumpta usque ad quatuor quadra acto prosiliunt ac metuere hostes prosternunt. Sic est de omni homine qui de se humilia sentit donec expositus fuerit virtute clarus elucescit. Qui enim se humiliat exaltabitur. Et hec de motu et progressu militum dicta sufficiant.

De motu et progressu rochorum. vi.

Rochorum seu legatorum ac vicariorum progressus talis est. Dexter enim niger est sinister albus. Cum omnes schachi fuerint in locis propriis situati tam nobiles quam populares habent virtualiter ubi ad certos terminos progredi possint. Soli autem rochi cum sint inclusi nullam habent actum procedendi virtutem nisi eis per nobiles aut populares via fuerit expedita. Quod ideo contingit quia cum ipsi sint vicarii seu legati eorum auctoritatis virtutem non habent donec egressi inceperint exercere. Intra enim palatium regis residentes legationem fungi non possunt. Statim autem cum exierit vim possunt auctoritate sibi a rege concessa. Eorum namque auctoritas magna est cum regis personam gerunt. Et ideo vacuo tabulerio existente per totum tabulerium quasi per regnum discurrunt et tam in albo quam in nigro quilibet eorum sive dexter sive sinister fuerit totum circuit. Sic tamen vacuum tam ante quam ab adversariis invenerit expeditum. Cum enim aliquis eorum in angulo tabulerii se invenerit ad duas lineas quadratorum circum cum extensas potest progredi et moveri. Cum vero in medio tabulerii se invenerit qui ibi rochus quatuor lineas quadratorum poterit perambulare. Et sciendum est quod rochi numquam progrediuntur in angulum sed semper in rectum sive ante cedat sive retrocedat. Omnibus autem qui regi sunt subditi tam

bonis quam malis auctoritatis utriusque declarare patere debet quae sit recta et iusta. Tante enim virtutis sunt in bello ut ipsis solis duobus liceat adversarium regem deponere acceptum regno et vita privare. Sicut factum est. Cum cirus rex persarum et darius rex medorum balthasar regem babilonie nepotem eius mozadach sub quo hic ludus inventus est una nocte regno et vita privavit. Et hec de motu et progressu rochorum dicta sufficiant. De motu et progressu omnium popularium. vij.

Omnium popularium unus progressus est. Nam a primo gradu ubi situati sunt progredi possunt usque ad tertium quadrum eorum quasi secum intra regni confinia existunt. Cum vero extra regni terminos prosiliunt, uno quadro contenti semper in directum ascendunt, numquam tamen revertuntur. Interim vero eunt et cunt per virtutem acquirere quod nobiles situati retinent in dignitate. Unde si sic per milites et alios nobiles admissi fuerint quod ad lineam nobilium adversariorum quadrum pervenerint per virtutem acquirunt quod regine per gratiam est concessum. Nam si quis eorum poterit ad dictam lineam pervenire si albus fuerit ut est agricola lanifex medicus et civitatis custos regine dignitatem acquisitum retinent, ut redeundo versus propria in primo progressu ac ceteris omnibus ut dictum est in capitulo de progressu regine tenebit. Si vero aliquis popularis niger fuerit ut faber, mercator, tabernarius et ribaldus et eodem modo in directum ad lineam adversariorum nobilium sine damno pervenerit per virtutem regine nigre dignitatem et progressum similiter acquirit. Est autem sciendum quod populares ascendentes in rectum si quem nobilem aut popularem invenerint adversarium et hunc in angulo adeptus dextro et sinistro eos capere vel occidere possit. Cum enim tales habeantur suspecti ne personam popularis in directum ascendentis vel recipiens decipere et ex omnis vellet ut vi vim repellere liceat cum moderamine inculpate tutelle. Alterum adversarium in angulo dextro tamquam persone insidiatorem. Alterum in sinistro tamquam certum invasorem capere potest. Ad album vero et nigrum ascendens in recta linea vel in angulo progreditur popularis. Numquam autem ad rectam lineam dextram vel sinistram procedendo seu retrogradiendo progreditur nisi cum regine obtinuerit dignitatem. Tunc enim dextram lineam vel sinistram indirectum semel tantum est cum primo movere ceperit progredi potest ut patet in capitulo de progressu regine. Est etiam sciendum quod popularis qui bellando propriam lineam relinquens dexteram vel sinistram ingreditur, cum ad lineam adversariorum nobilium pervenit, secundum quod quadrum illum ubi nobilis situatus fuerit ab ipso nobili albo vel nigro denominationem habet. Sic et ipse albe vel nigre regine dignitatem et progressum optinebit. Et hec omnia patent ipsum ludum inspicienti. Nemo igitur miles popularem despiciat quia tam ad imperium quam ad summum pontificatum virtutibus plenos et regnas legimus pervenisse. Cum giges quidam nomine armis et divitiis esset in oppulentissimo libie regno inflatus aio et rex in templo devenisset ad hospitium appollinis sciscitaturus an aliquis mortalium eo esset felicior. Ex abdito sacrarii specu vox insonuit que ei pretulit quendam popularem qui vocabatur agillarius sophidius, hic erat pauperculus rebus, animo vero dives et etate senior qui terminos agri sui numquam excesserat. Sic ergo appollo magis approbavit cum securitate agillarum sophidium rerum ridentem gurgitem quam tristem curis et sollicitudinibus aulam regiam gigis ditissimi. Magis autem approbavit paucam glebam pavoris inexpertam quam horum libie pinguissimam metu refertam. Hic pau

per agillarius virtuosus fuit et securissimus fuit. Quanto enim homo estimatione inferior virtute vero superior tanto est gloriosior et famosior. Virgilius lombardus origine natione mantuanus prosapia humili, sapientia tamen maximus et eximius poetarum toto orbe terrarum claruit. Cum enim quidam semel ei diceret quod versus homeri operi suo miscerent. Respondit. Esse magnarum virium clavam excutere de manu herculis. Et hec de progressu omnium popularium dicta sufficiant. Epilogatio totius huius libri. viij.

Breviter in quantum potuimus omnia perstringentes que supius diximus, dicamus hunc librum inventum fuisse tempore hemoradach regis babillonie. Eius autem inventor fuit xerses seu philometor philosophus. Causa autem quare hunc ludum invenit fuit regis correctio. Et hec tria patent in tribus primis capitulis tractatus primi. Cum enim rex ipse malus esset non posset correctionem substinere sed etiam correctores occideret et multos iam prudentissimos occidisset, populus qui multum contristabatur de mala vita regis rogavit dictum philosophum ut increparet regem de vita sua mala. Cui philosophus cum allegaret primo mortem sibi sine dubio imminere si id faceret, populus ait. Certe ante deberes mortem eligere quam quod in populo fama volet quod vita regis detestabilis sit tuo consilio maxime cum eum increpare non audeas ut tu dicis. Quod philosophus audiens promisit populo regem corrigere. Et non audens eum corrigere publice invenit modum quo mortem evaderet et populo promissum servaret. Et tunc philosophus ad mentem totaliter se contulit et scachorum cum sexaginta quatuor quadratis invenit ut dictum est supra in capitulo de schacherio. Formas schachorum ad formam humanam de auro et argento composuit et formavit secundum quod diximus in capitulo de formis

schachorum in tractatu secundo. Progressum autem eorum et motum describit secundum quod dictum est in quarto tractatu. Cum autem dictus philosophus ludum totum ordinasset, et iam coram multis in regis aula ludere cepisset, et ludus omnibus placuisset supervenit rex et ludere desideravit. Et tunc philosophus regem de ludo et de progressu schachorum docere cepit, dicendo primo quomodo debet hec elementa instituta [illegible] secundum quod patet in capitulo de forma regis. Docere etiam incepit de forma regine et progressu eius dicens quales mores regina debet habere. Docere cepit de alphillibus, tamquam de iustis iudicibus et consiliariis qui in regno necesse est esse. Item de militibus quam fideles quam sapientes et quam liberales esse debent. Item de vicariis regis et moribus eorum sicut dictum est in precedentibus capitulis de formis nobilium. Docuit etiam quomodo populares debent intendere artificiis suis, et etiam cum exsurgere [?] nobilibus. Quare etiam ante eos sunt situati ut habetur in tractatu quarto capitulo de schacherio. Cum ergo sic philosophus vitam regis generaliter reprehendisset quasi reprehendendo regem et nobiles in ipso schacherio situatos, rex ab eo requisivit quod sub pena capitis sibi diceret quare hunc ludum reperisset et qui eum invenire monuisset. Tunc philosophus timore coactus respondit quod populo requirente promiserat quod regem corrigeret. Sed cum timeret mortem videns quod ipse rex alios sapientes occiderat, eo quod tante fuissent audacie quod ipsum increpare ausi fuissent, dixit se in anxietate positum cogitasse qualiter vitam servaret et modum curialem correctionis invenire posset. Cogitatione autem maxima precedente hunc ludum invenit ut et regis vitam meliorare posset curialiter corrigendo vitia tercie persone formare in ipso scha

chorio ad memoriam in publico reducendo, ut et ipse rex tercia persona tamquam dicta sibi attenderet, et sic saltem vitam mutaret et mores. Addidit etiam se hunc ludum invenisse ut nobiles et habundantes divicijs pariterque gaudentes otiositatem per hunc ludum vitarent, et ludendo delectarentur et in ipso accessent attenti. Ulterius ut daretur materia meditandi multas inveniendi varias meditationes et modos tam ludendi quam loquendi et scribendi meo et sic ecce. Rex autem auditis hijs causis cogitans etiam quod nobilem modum correctionis predictus philosophus invenisset pro reparatione vitam et mores ad mandatum et admodum quem philosophus eum docere voluit permutavit. Sic quod factum est ut rex qui prius erat inordinatus et impius iniustus fieret acceptus omnibus civilis virtutibus et moribus graciosus. Sine virtutibus enim vitam ducere non est hominis opus sed bestie. Igitur ad illum recurrimus qui est virtus a quo omnis virtus emanat et gratia, ut nobis et michi caudanavit pro modulo aliquid ad honorem nobilium dicere det gratiam in presenti ut in perpetuum possimus cum ipso vivere et regnare. Hunc libellum ad honorem et solatium nobilium maxime ludum scacorum ego frater Jacobus de Cessolis ordinis predicatorum composui et ad hunc finem perduxi. Deo dante illo a quo descendit omne datum optimum et perfectum. Cui igitur sit honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Ego Johannes quondam ser Silvestri de Lucia civis Venetus publicus imperiali auctoritate notarius et cancellarius et cetera civis civitatis hunc libellum scripsi et ad finem deduxi per duceri die Mercurii xv mensis aprilis millesimo quadringentesimo quinquagesimo. Ad laudem et gloriam dei omnipotentis.

Descriptio illustrissimorum principum et illustrissimorum dominorum ducum inclite civitatis Venetiarum et rerum nobilissimarum prosapiarum a quibus ipsi principes illustrissimi traxerunt originem, et gestorum notabilium suo tempore factorum. Et temporis quo quilibet eorum illustrissimus dux stetit in ducatu. Et locorum in quibus vixerunt et fuerunt sepulti ----

Dominus beatus beato primus dux incliti civitatis Venetiarum electus fuit anno nativitatis domini nostri yhesu christi octingentesimo primo.

Hic dux in ducatu stetit annis quinque quibus transactis renunciavit ducatum cum serenissimo rege Francie se transtulit personaliter ad partes gallie ubi honorifice vixit et vitam suam cum honore finivit.

Dominus hic nichil vacavit quia renunciato ducatui alius dux loco sui solempniter fuit electus.

Dominus angelus particiaco aliter badoario cognominatus per nobiles senatus electus fuit dux incliti civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri yhesu christi Octingentesimo sexto.

Sub ducatu huius illustrissimi principis delatum fuit de alexandria leticiis corpus gloriosi evangeliste sancti marci ultimo die mensis Januarij anno nativitatis domini nostri yhesu christi octingentesimo vigesimo. Et in ecclesia sancti marci magnifice fuit honorifice collocatum.

Hic illustrissimus dux fuit multum
helemosinarius, ideo valde devotus
et ob devotionem renuntiavit ducatum
et huic seculo post annos decem et
septem quibus in ducatu permansit.
Transtulit enim se ad monasterium sancti
hilarii in civitate veneciarum ubi in
sanctitate maxima vitam suam
duxit et plenus virtutibus et sanctis
operibus quievit in pace, et in dicto
monasterio fuit honorifice tumulatus.

Dominus Justinianus badua
rio natus illustrissimi domini
angeli baduario per nobiles
senatus veneciarum subrogatus fuit
in ducatu loco felicis memorie pre
dicti illustrissimi patris sui anno
nativitatis domini octingentessimo
vigessimo quarto.
Hic illustrissimus dux in ducatu vi
xit annis duobus, quibus expletis
quievit in pace, et sepultus fuit
in monasterio sancti hilarii penes pa
trem suum.

Dominus Johannes badua
rio per nobiles senatus ve
netiarum electus fuit dux in
clite civitatis veneciarum anno nativitatis
domini nostri yhesu xpisti octingentessimo
vigessimo sexto.
Hic illustrissimus princeps expulsus
de ducatu veneciarum per quendam no
bilem venetum nomine carosium, ad par
tes gallie se personaliter transtulit.
Iste carosius venetus nobilis sua po
tentia cepit tirampnice civitatem
veneciarum. Obtinuit tirampnidem fuit
subito excecatus.
Senatus vero nobilium venetorum illico
misit ad partes gallie solempnissimos
oratores, qui revocaverunt et solemp
niter reduxerunt prefatum illustris
simum dominum Johannem baduario ad
suum ducatum. In quo ducatu ante
ipsius expulsionem, et post eius re
ductionem et revocationem in du
catu vixit annis viginti tribus.
Tandem hic illustrissimus princeps
per suos inimicos nobiles venetos
de stirpe mastellicia de ducatu fuit
expulsus, et ibi fuit clericus ordina
tus rasura barbe premissa, et ad ci
vitatem gradensem fuit relegatus
ubi pauco tempore vixit. In dicta
ecclesia fuit honorifice tumulatus.

Dominus petrus tradominico
per nobiles senatus veneciarum elec
tus fuit dux illustris civitatis
prefate anno nativitatis domini nostri yhesu xpisti
octingentessimo quadragesimo nono.
Hic illustrissimus dux vixit in ducatu
annis viginti novem. Post quos
annos vero hic illustrissimus dux
ad vesperos qui in die exaltationis
sancte crucis decantari debebat in monasterio
monialium sancti zacharie prophete cum
in cimiterio dicti monasterii appli
cuit ibi a suis inimicis fuit crude
liter interfectus et in ecclesia dicti monasterii
tumulatus.

Dominus ursus baduario per
nobiles senatus veneciarum elec
tus fuit dux dicte inclite civi
tatis anno nativitatis domini nostri yhesu xpisti
octingentessimo septuagesimo octavo.
Hic illustrissimus princeps vixit quie
tus in ducatu annis decem et septem.
quibus transactis de hoc seculo ad
aliud transmigravit et in ecclesia
sancti zacharie fuit honorifice tu
mulatus.

Dominus Johannes baduario
per nobiles senatus veneciarum
electus fuit dux illustrissi
me civitatis veneciarum anno nativita
tis domini nostri yhesu xpisti octingentes
simo nonagessimo tertio.
Hic dux illustrissimus in ducatu
stetit annis septem. Quibus ex
pletis renuntiavit ducatum et ivit
habitatum mansiones suas.
Ducatus venetiarum ob hanc causam
vacavit anno uno velarcha

Dominus petrus candiano
aliter cognominatus sanudo
per nobiles senatus venetorum
electus fuit dux illustrissimus civi
tatis prefate anno nativitatis domini nostri yhesu
xpisti noningentessimo primo.
Hic princeps illustrissimus et valoro
sus ivit personaliter contra narenta
nos in quo bello fuit occisus sed
per suos suos violenter extinctus
de bello occulte ductus fuit ad civi
tatem gradensem in qua civita
te fuit honorifice tumulatus.
Vixit in ducatu duobus annis .iiij.

Dominus Johannes badua
rio supinus nominatus qui du
catum renuntiaverat, et iverat
habitatum mansiones suas non alia
causa, non alia causa nisi quia
propter debilitatem corporis onera
ducatus non poterat substinere per
nobiles senatus venetorum fuit
reelectus dux prefate civitatis veneciarum
anno nativitatis domini nostri yhesu xpisti
noningentessimo tertio.
Hic dux bonissimus onera ducatus
supportare non valens iterum
renuntiavit ad suas mansiones
revertens. Ubi vitam suam quie
te finivit.

Dominus petrus tribuno per nobiles senatus venetorum electus fuit dux civitatis prefate anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo quarto.
Hic illustrissimus princeps incepit fundamenta campanilis ecclesie sancti marci, et magnifici palacii ducalis venetorum.
Vixit feliciter in ducatu annis viginti tribus, postque consumato curriculo vite sue in ecclesia sancti zacharie prophete fuit honorifice tumulatus.

Dominus petrus candiano cognominatus sanudo per nobiles senatus venetorum electus fuit dux illustrissime civitatis venetorum anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo trigesimo quinto.
Hic illustrissimus dux vixit in ducatu annis duobus quibus elapsis obiit et sepultus fuit in monasterio sancti zacharie.

Dominus ursus baduario per nobiles senatus inclite civitatis venetiarum electus fuit dux civitatis prefate anno incarnationis domini nostri yhesu xpi nongentesimo vigesimo sexto.
Hic princeps illustrissimus postquam annis decem et octo vixerat in ducatu renuntians dignitati se monachum fecit. Et intrans monasterium monachorum sancti felicis de amianis sub episcopatu torcellensi ibi in sanctitate sanctorum virorum fulgens fuit honorifice tumulatus.

Dominus petrus baduario per nobiles senatus venetorum electus fuit dux illustrissime civitatis venetiarum anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo trigesimo septimo.
Hic illustrissimus dux vixit in ducatu annis tribus quibus elapsis obiit et sepultus fuit honorifice in monasterio sancti felicis de amianis cum illustrissimo principe domino urso patre suo olim serenissimo principe illustrissime ducalis civitatis venetiarum.

... dux petrus candiano

Dominus petrus candiano cognominatus sanudo per nobiles senatus venetiarum electus fuit dux illustrissimus anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo trigesimo nono.
Hic illustrissimus princeps vixit in ducatu annis decem et septem. Quibus elapsis obiit et sepultus fuit honorifice in monasterio sancti zacharie cum illustrissimo principe domino petro candiano olim inclito duce venetorum patre suo.
Sub hoc illustrissimo principe triestini acculte venerunt venetias et violenter rapuerunt sponsas cum suis vestimentis que nuptui tradebantur. Et que secundum consuetudinem antequam ducerentur ad domos sponsorum suorum iverunt ad visitandum ecclesiam sancti petri de castello. Et hoc fuit de mense januarii nongentesimo trigesimo nono anno. Quod audiens illustrissimus dux prefatus cum toto populo insecutus est eos et in caprulensi repientes eos dividentes mulieres et predam ipsos omnes interfecerunt et recuperaverunt mulieres et predam die secundo mensis februarii anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo trigesimo nono quo die fit festum purificationis beate marie. Ob cuius reverentiam ordinatum fuit festum beate marie quod in venetiis cum expensa maxima solebat solempnizari.

Dominus petrus sanudo filius prelibati domini petri sanudo olim illustrissimi ducis venetorum per nobiles eiusdem senatus ellectus fuit dux civitatis prefate anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo quinquagesimo septimo.
Hic princeps serenissimus vixit in ducatu annis decem et septem quibus expletis idem illustrissimus dux una cum uno suo filio propter eius malum regimen furore populi fuit crudeliter interfectus et cum dicto filio suo in monasterio sancti hilarii tumulatus.

Dominus petrus ursiolo per nobiles senatus venetorum electus fuit dux inclite civitatis venetiarum anno nativitatis domini nostri yhesu xpi nongentesimo septuagesimo quarto.
Hic illustrissimus princeps vixit in ducatu annis duobus mensibus duobus, quibus transactis renuntiavit ducatui et ivit ad montem cassinum ubi feliciter in monasterio quievit in pace miraculis coruscando.

Dominus vitalis ſanudo p
nobiles ſenatus venetorum
fuit ellectus dux inclite
civitatis venet. Anno nat. dni nri
yhu xpi nongenteſſimo ſeptua
geſſimo ſexto.
Hic illuſtriſſimus princeps vixit in
ducatu anno uno vel circha in
quo anno migravit ad dnum et
ſepultus fuit in mon. ſci hilarii
veſtitus habitu monachorum ipsius
mon.

Dominus petrus urſiolo p
nobiles ſenatus venetorum fu
it electus dux inclite civi
tatis venet. anno nat. dni nri
yhu xpi nongenteſſimo octua
geſſimo nono.
Hic princeps illuſtriſſimus vixit fe
liciter in ducatu annis ſexdecim
quibus tranſactis de hoc ſeculo ad
aliud tranſmigravit et in mon. ſci
zacharie fuit honorifice ſepultus.

Dominus tribunus memo
p nobiles ſenatus nobilium
venetorum electus fuit dux
inclite civitatis venet. anno na
tivit. dni nri yhu xpi nongen
teſſimo ſeptuageſſimo ſeptimo.
Hic princeps illuſtriſſimus comple
vit campanile eccleſie ſancti marci.
Hic dux illuſtriſſimus vixit in du
catu annis tredecim quibus tra
ſactis conſtrictus a pplo ſuſcepit
habitum monachorum. Poſt cuius
habitus ſuſceptionem vixit modi
cum in monaſterio ſci zacharie fuit
honorifice tumulatus.

Dominus urſus urſiolo per
nobiles ſenatus nobilium
venetorum fuit ellectus dux
inclite civit. venet. Anno nat.
dni nri yhu xpi. Millessimo.
quinto
Hic princeps illuſtriſſimus vixit
in ducatu annis ſex quibus tranſ
actis a ducatu fuit expulsus
ad petitionem nobilis viri dni
dnici flabanico et inde relega
tus in grecian ubi ſuam vitam
finivit in habitu monachali.

Dominus petrus centranico
p nobiles ſenatus venetorum
electus fuit dux inclite ci
vitatis veneciarum anno nat. dni nri
yhu xpi. Millo. vigesimo.
Hic princeps illuſtriſſimus ſtetit
in ducatu annis quatuor quibus
elapsis a ducatu fuit expulsus
et relegatus in greciam ubi de hoc ſe
culo ad aliud tranſmigravit.

Dominus dnicus urſiolo
non fuit ellectus ſed per
vim intrووit ob quam
cauſam ſtetit in ducatu p una
diem et una noctem ſolummodo
ex quo violenter expulsus fu
git ravenam ubi ſuam vitam
finivit.

Dominus urſus urſiolo pa
triarcha gradenſis per no
biles ſenatus nobilium
venetorum electus fuit dux in
clite civitatis venet. anno na
tivitatis dni nri yhu xpi.
Millessimo quinto decimo.
Hic princeps illuſtriſſimus
poſtq. ſtetit in ducatu anno
uno renunciavit ducatum et de
inde vixit religioſe.

Dominus dominicus flaba
nico p nobiles ſenatus no
bilium venetorum fuit el
lectus dux inclite civitatis ve
neciarum anno nativitatis dni
noſtri yhu xpi. Millessimo ſex
to decimo.
Hic princeps illuſtriſſimus
vixit in ducatu anno uno.
Quo anno tranſacto quie
vit in pace.

Dominus dominicus contareno per
nobiles senatus nobilium
venetorum electus fuit
dux inclite civitatis venetiarum anno
nativitatis domini nostri yhesu xpisti millesimo
decimo septimo.
Huius illustrissimi principis tempore
civitas Jadrensis in dalmatia
prima vice rebellavit sancto ducali
dominio veneto. Ad cuius recupe
rationem accessit personaliter hic dux
illustrissimus cum potenti arma
ta galearum et armatorum recu
peratam rebellem violenter reac
quisivit.
Hic princeps illustrissimus habuit
unum filium cognominato dominum he
nricum creatum episcopum castella
ne diocesis suis virtutibus et
reverentia patris.
Huius illustrissimi principis tempore
coadunata fuit potens arma
ta maritima ad partes orienta
les missa in auxilium regis
balduini primi regis yerusale
m et terre sancte. Cui armate idem
dominus henricus contareno episcopus
castellane diocesis electus fuit
capitaneus generalis. Qui episcopus
in dei nomine proficiscens victo
riam obtinuit et de inimicis
terre sancte singulare reporta
vit triumphum.
In suo autem felicissimo reditu
ex civitate varia lesmire acce
pit tria corpora sanctorum videlicet
sancti nicolai

Hic illustrissimus princeps totum
territorium sancti nicolai de litore
sibi donavit. Et fecit ibi fa
bricare notabile monasterium
et cuius fabrice magnum habere
dispensavit.
Hic illustrissimus princeps vixit
in ducatu viginti sex annis, quibus
expletis migravit ad dominum et
in dicto monasterio fuit honorifice tu
mulatus.

Dominus dominicus selvo
per nobiles senatus nobi
lium venetorum electus
fuit dux inclite civitatis vene
ciarum anno nativitatis domini nostri yhesu
xpisti millesimo quadragesimo tertio.
Hic princeps illustrissimus cepit
fabricare ecclesiam gloriosi evan
gheliste sancti marci quam nomi
num decoravit ut videtur ad
presens.
Hic princeps illustrissimus vixit
in ducatu annis decem et novem.
Quibus finitis quievit in pace
et in dicta ecclesia sancti marci fuit
cum honore sepultus.

indicta eclesia sancti marci

Dominus vitalis faledro
per nobiles senatus nobi
lium venetorum electus fuit
dux inclite civitatis prefate anno
nativitatis domini nostri yhesu xpisti millesimo
sexagesimo secundo.
Huius illustrissimi principis tempore com
pleta fuit ecclesia sancti marci et
solempniter consecrata. In qua
ecclesia cum corpus beatissimi evan
gheliste sancti marci reperiri non
posset, facta fuit solempnis pro
cessio cum devotione et ieiunio
in qua quidem processione ma
gnum miraculum visum fuit.
Nam beatissimus sanctus marcus
evangelista qui tam diu steterat
reclausum in una columpna et
ab omnibus incognitus extendit bra
chium de columpna. Ob quod so
lempne miraculum solempnis
processio celebratur in civitate
venetiarum anno singulo die xxv junii.
Tunc demum corpus sanctissimum
de dicta columpna cum honore
maximo fuit extractum et in lo
co honorifico repositum per
dominum ducem et procuratores sancti
marci. Cuius loci repositio nulli
est nota excepto illustrissimo
domino duci et procuratoribus sancti
marci qui tenent claves loculi
in quo reverenter fuit reconditum
ipsum corpus beatissimi evangeli
ste sancti marci.
Hic princeps illustrissimus vixit in du
catu annis tredecim quibus expletis
obiit et reverenter fuit sepultus

Dominus vitalis michael per
nobiles senatus nobilium
venetorum electus fuit
dux inclite civitatis venetiarum anno
domini millesimo septuagesimo quinto.
Huius illustrissimi principis mis
sus fuit potens exercitus per
mare in yerusalem in subsidium
terre sancte. Cuius exercitus ca
pitaneus electus fuit reveren
dissimus dominus henricus contareno
dei et apostolice sedis gratia episcopus di
gnissimus castellanus, magno
supplemento facto fuit. Qui
cum dei gratia sic rediit ve
netias cum triumpho.
Hic illustrissimus princeps vixit
in ducatu annis quatuordecim
et post ipsius obitum cum honore
maximo sepultus fuit in ecclesia
sancti marci.

Dominus ordelaphus
faledro per nobiles senatus
nobilium venetorum electus
fuit dux inclite civitatis venetiarum
anno nativitatis domini nostri yhesu

millessimo nonagessimo primo. Huius illustrissimi principis tempore civitas Jadrensis in dalmatia iterato rebellavit illustrissimo ducali dominio venetiarum. Contra quam preparatus fuit magnus exercitus galearum et armatorum. Cui exercitui personaliter prefuit illustrissimus princeps qui ipsam civitatem rebellem cum magno timore utriusque partis et sue proprie persone quia super portam ipsius civitatis mortuus fuit ad pristinam obedientiam renovavit. Cuius illustrissimi principis corpus post regimen sui ducatus quod fuit per spatium annorum decem et octo conductum fuit venetias, et in ecclesia sancti marci fuit cum honore maximo tumulatum.

de allegri virtutibus plenus et omni[illegible] conversando.

Dominus dominicus michael per nobiles senatus nobilium venetorum electus fuit dux incliti civitatis venetiarum anno nativitatis domini nostri yhesu christi Millesimo centessimo decimo nono. Hic princeps illustrissimus cum potenti exercitu maritimo personaliter ivit ad succursum terre sancte. Cum quo exercitu obtenta optata victoria rediit venetias cum magno triumpho. Hic princeps illustrissimus post annum vigessimum primum sui ducatus obiit et reverenter fuit tumulatus in monasterio sancti georgii.

Dominus petrus pollani per nobiles senatus nobilium venetorum electus fuit dux incliti civitatis venetiarum Anno nativitatis domini nostri yhesu christi Millesimo centessimo trigessimo primo. Hic princeps illustrissimus vixit in ducatu annis decem et novem quibus finitis de hoc seculo ad alium transmigravit, et fuit sepultus cum honore maximo in ecclesia sancti cipriani de muriano.

Dominus dominicus mauroceno per nobiles senatus nobilium venetorum fuit electus dux incliti civitatis venetiarum anno nativitatis domini nostri yhesu christi Millesimo centessimo quinquagessimo. Hic princeps illustrissimus vixit in ducatu annis novem, quibus elapsis migravit ad dominum et sepultus fuit in ecclesia sancte crucis.

Dominus vitalis michael per nobiles senatus nobilium venetorum electus fuit dux incliti civitatis venetiarum Anno nativitatis domini nostri yhesu christi Millesimo centessimo quinquagessimo nono. Sub hoc illustrissimo principe captus fuit Ordalricus patriarcha aquilegensis cum duodecim suis canonicis rebellibus statui venetorum. Qui postmodum a captivitate per eundem illustrissimum principem liberati fuerunt cum obligatione et promissione perpetua presentandi anno singulo illustrissimo domino venetiarum venetiis porcum unum in signum subjectionis, unum taurum et duodecim porcos pro faciendo exercitio venationis super platheam sancti marci die Jovis carnisprivii ut ibi fit anno singulo adhuc tempore citra. Huius illustrissimi principis tempore iadrensis civitas in dalmatia rebellavit tertia vice serenissimo dominio venetorum, que cum violento exercitu fuit subito recuperata. Huius illustrissimi principis tempore hemanuel imperator grecorum captivari fecit omnes venetos existentes in imperio suo, propter quod ordinata fuit armata centum galearum contra ipsum imperatorem, que iverunt contra ipsum. In qua armata fuerunt omnes iustiniani nobiles venetiarum qui de constantinopoli venerunt venetias. Contra quam armatam cognoscens ipse imperator se prevalere non posse, toxicavit fontem aque unde galee aquam recipiebant. De qua aqua cum omnes de armata bibissent, ultra duas partes dicte armate perierunt veneno, restitutis solummodo galeis viginti sex sanis. Que quidem armata viginti sex galearum venetias veniens per viam recuperavit ragusium et tragurium civitates in dalmatia, que civitates rebellaverant serenissimo domino venetorum et se dicto imperatori hemanueli adheserant. Hic fuit maior conflictus quem umquam habuerit illustrissimum dominium venetorum. Hoc autem intelligens illustrissimum dominium venetorum et videns prosapiam nobilium de cha Justiniano in dicta armata omnino esse consumptam, ut dicta nobilissima progenies in civitate venetiarum renovaretur, extraxit quendam iuvenculum monachum prosapie iustiniane de monasterio sancti nicolai de litore in quo professus fuerat, quem iuvenem monachum iustinianum copulaverunt in matrimonio filie dicti domini vitalis michael illustrissimi ducis venetiarum. Ex quo iuvene monacho iustiniano et filia prefacti illustrissimi ducis venetiarum processit progenies nobilium iustinianorum. Hic illustrissimus princeps vixit in ducatu annis decem et septem, qui dum quodam die pasce resurrectionis domini iret dux solitus ad festum monasterii sancti zacharie, in introitu dicte ecclesie a suis inimicis fuit occisus, et in dicta ecclesia tumulatus.

Dominus sebastianus zia-
ni fuit electus dux inclite
ciuitatis veneciarum anno natiuitatis domini
nostri yhu xpi Millessimo centessimo
septuagessimo sexto.
Huius illustrissimi principis tempore sanctis-
simus dominus noster alexander papa
quartus persecutus ab imperatore fede-
rico primo aufugit venecias et clam mul-
to tempore stetit in monasterio caritatis inco-
gnitus. Dum autem hec ad noticiam
serenissimi ducalis dominij veneciarum ve-
nisset, prefatus illustrissimus dominus
dux, cum omnibus nobilibus et clero
ac toto populo venetorum illuc accessit
vbi prefatum sanctissimum papam inuenit
cum solempnitate maxima, et reue-
rentia debita ad ducale palatium
duxit eumque amplissime hono-
rauit. Et procedens contra ipsum dominum
imperatorem qui filium suum cum
multis galeis contra ipsum papam
et venecias misserat, capto filio eius
imperatoris, et eius armata conflicta
reconciliauit papam imperatori
et ipsum dominum papam vna cum prefa-
to imperatore romam conduxit. A quo
domino papa, ipse dominus dux veneciarum
pro se et successoribus suis plurimas
dignitates accepit. Vt est anulus
aureus desponsationis maris. Gla-
dius aureus militaris. Cereus bene-
dictus. Vmbrella papalis. duo-
decim confalones imperiales.
Cathedra papalis. Et alie plures
imperiales dignitates et papales
cum bulla plumbea qua priui-
legium concessionis dictarum digni-
tatum appensione sigilli plum-
bei papalis fuit honorifice sigil-
latum. Cuius victorie et concessionum
memoria patet vsque hodie so-
lempnis pictura aurea in sala
magna ducalis palacij venetiarum.
Tempore huius illustrissimi princi-
pis delate fuerunt de constantinopo-
li in venecias ille due colupne ma-
gne marmoree que hodierna die
sunt erecte in platea sancti marci.
Et tercia colupna similis illis
duabus colupnis erectis in aqua ca-
nalis sancti marci cecidit de qua num-
quam potuit eleuari. Eleuatis illis
duabus magnis colupnis et
firmatis cum ingenio et maximo
labore, ingeniarius qui ipsas
colupnas sulleuauit industria
impetrauit vt omnes volentes cir-
ca ipsas colupnas ludere ad azarum
et ad reliquos ludos possent ludere
sine pena.
Hic princeps illustrissimus ditissimus
fuit, multa fabricauit monaste-
ria in districtu veneto et multa
hospitalia.
Hic princeps illustrissimus lega-
uit cuilibet carcerato in carceribus
veneciarum tres panes in die pro sin-
gulo.
Item legauit ecclesie sancti marci
omnes domos que sunt circa pla-
team sancti marci.
Hic princeps illustrissimus vixit in
ducatu annis septem, quibus trans-
actis migrauit ad dominum et sepul-
tus fuit in ecclesia sancti georgij ma-
ioris, cui reliquit multas pos-
sessiones et domos.

Dominus aureus maistro pe-
tro per nobiles senatus nobi-
lium venetorum electus fuit
dux inclite ciuitatis veneciarum

anno nat. dni nri ihu xpi Millo centessimo octuagessimo tercio.

Sub hoc illustrissimo principe iadrensis civitas quarta vice rebellavit ducatui venetorum, que tempore prefati illustrissimi ducis rehabita non potuit.

Hic illustrissimus fecit cudere monetam argenteam vocatam aureoli.

Hic princeps illustrissimus renunciavit ducatui post annum septimum regiminis sui, et fecit se monachum in monasterio sancte crucis in quo erant monachi strictissime vite. In quo mon. pauco tempore vixit et fuit sepultus in eodem mon.

Dominus henricus dandulo electus fuit dux inclite civitatis venet. per nobiles senatus nobilium venetorum anno nativitatis dni nri yhu xpi Millo centessimo nonagesimo secundo.

Hic princeps illustrissimus recuperavit civitatem iadrensem amissam tempore sui predecessoris.

Hic princeps illustrissimus personaliter ivit constantinopolim cum potenti exercitu, quam civitatem viriliter obtinuit et eam subiecit illustrissimo dominio venetorum. In qua civitate finitis annis xiii cum tribus regiminis sui ducatus de hoc seculo ad aliud transmigravit, et in eadem civitate fuit honorifice tumulatus.

Dominus petrus ciani per nobiles senatus nobilium venetorum fuit electus dux inclite civitatis venetiarum anno nat. dni nri yhu xpi. Millo ducentessimo quinto decimo.

Hic princeps illustrissimus rexit ducatum annis viginti duobus. Sed quia ad etatem decrepitam devenerit ne ducatus incomodum pateretur, ducatum renunciavit et intravit mon. sancti georgii maioris, in quo parvo tempore vixit, et in eodem monasterio in sepulturam dni sebastiani ziani predecessoris sui fuit honorifice tumulatus.

Dominus iacobus teupulo per nobiles senatus nobilium venetorum electus fuit dux inclite civitatis venetiarum anno nat. dni nri yhu xpi. Millessimo ducentessimo trigessimo sexto.

Sub hoc illustrissimo principe reformata fuerunt statuta comunis venet. per libros seriose divisa.

Huius illustrissimi principis tempore civitas iadrensis quarta vice rebellavit et subiecit ducatui fuit viriliter recuperata.

Hic princeps serenissimus rexit ducatum feliciter annis viginti. post eius obitum in monasterio sancti iohannis et pauli fuit sepultus.

Dominus marinus mauroceno per nobiles senatus venetorum electus fuit dux inclite civitatis venet. anno nativitatis dni nri yhu xpi millo ducentessimo quinquagessimo sexto.

Hic princeps illustrissimus obtinuit a sanctissimo pontifice quod primicerius ecclesie sancti marci mitra frueretur.

Hic princeps illustrissimus vixit in ducatu solummodo quatuor annis et sepultus fuit cum honore maximo in porticu ecclesie sancti marci.

Dominus raynerius geno per nobiles senatus nobilium venetorum fuit electus dux inclite civitatis venet. anno nat. dni nri yhu xpi Millo ducentessimo sexagessimo.

Hic princeps illustrissimus multas victorias obtinuit contra ianuenses.

Stetit enim in ducatu annis sex decem cum dimidio qui de hoc seculo transmigravit ad aliud fuit enim honore maximo tumulatus in mon. sanctorum iohannis et pauli.

Dominus laurentius teupulo natus antedicti dni iacobi teupulo olim illustrissimi ducis venet. per nobiles senatus nobilium venetorum fuit electus dux inclite civitatis venetiarum anno nat. dni nri yhu xpi Millo ducentessimo septuagessimo septimo.

Hic illustrissimus princeps vixit in ducatu annis sex. Quibus finitis de hoc seculo ad aliud transmigravit et fuit sepultus in ecclesia sanctorum iohannis et pauli in sepulcro felicis memorie eiusdem dni iacobi theupulo olim illustrissimi ducis venet. patris sui.

Dominus Jacobus Teupulo per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux inclite civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri Ihesu Christi Millesimo ducentesimo octuagesimo tertio [sic].

Hic princeps illustrissimus rexit ducatum nobilium Venetorum annis quatuor postquam propter etatem decrepitam renuntiavit ducatui post quam renuntiationem modicum tempore vixit et fuit sepultus in monasterio fratrum minorum.

Dominus Johannes Dandulo per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux inclite civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri Ihesu Christi Millesimo ducentesimo octuagesimo octo.

Tempore huius electionis huius illustrissimi principis fuit mapia [illegible] inter nobiles et populum. Nam populus volebat quod eligeretur dominus Jacobus Teupulo dux Venetiarum et nobiles in eum assentire nolebant. Hac autem sentiens idem dominus Jacobus Teupulo recessit a civitate et reversus noluit ad civitatem donec audivit quod creatus fuerat dux Venetiarum per electionem.

Hic illustrissimus dominus Johannes Dandulo dux prefatus vixit in ducatu annis novem mensibus septem. Quibus transactis de hoc seculo ad aliud transmigravit et fuit sepultus honorifice in monasterio sanctorum Johannis et Pauli.

Dominus Petrus Gradonico per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux inclite civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri Ihesu Christi Millesimo ducentesimo nonagesimo octavo in die festo sancte Catharine virginis.

Hic princeps illustrissimus ob eius electionem factam in die sancte Catharine precepit anno singulo dictum festum solempniter celebrari. Et sic usque modo servatur a dicto tempore citra.

Tunc temporis reperiebatur quidam nobilis cognominatus Baiamonte Teupolo. Hic putabat eligi dux Venetiarum. Sed quia sua voluntas effectum non habuit, habita noticia de domino Petro Gradonico duce Venetiarum electo, motus invidia incepit tractatum contra statum civitatis Venetiarum volens insidiam dare civitatis surripere. Quod certe sibi successisset ad votum nisi inspiratione divina discopertus fuisset tractatus. Quo tractatu discoperto ipse dominus Baiamonte Teupulo cum suis sequacibus mala morte exilio perijt.

Huius illustrissimi principis tempore Jadriensis civitas in Dalmatia sexta vice rebellavit ducatui Venetorum que suo tempore recuperari non potuit.

Hic illustrissimus princeps correxit aliqua statuta communis Venetiarum.

Stetit autem in ducatu annis duodecim mensibus novem qui migravit ad dominum sepultus fuit in monasterio sancti Cipriani de Muriano.

Dominus Marinus Georgio cognominatus sanctus per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux inclite civitatis Venetiarum Millesimo trecentesimo decimo.

Hic princeps illustrissimus ex operibus suis cognominatus sanctus de suo proprio fundavit fabricavit et dotavit monasterium sancti Dominici ordinis predicatorum in civitate Venetiarum in contracta Castelli.

Hic princeps illustrissimus stetit in ducatu solummodo uno anno quo finito in dicto monasterio sancti Dominici per ipsum hedificato et dotato fuit honorifice tumulatus.

Ac renuntiavit ducatui et ad domum propriam reversus est et ibi migravit ad dominum

Dominus Johannes Superantio procurator ecclesie sancti Marci per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux inclite civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri Ihesu Christi Millesimo trecentesimo undecimo.

Hic princeps illustrissimus viriliter recuperavit civitatem Jadrensem amissam tempore domini Petri Gradonico olim illustrissimi ducis Venetiarum predecessoris sui.

Hic illustrissimus princeps stetit in ducatu annis sex decim cum dimidio. Quibus finitis obiit et in capella baptisterii sita in ecclesia sancti Marci fuit cum honore sepultus.

Dominus Franciscus Dandulo per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux incliteque civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri Ihesu Christi Millesimo trecentesimo vigesimo octavo.

Hic illustrissimus princeps vixit in ducatu annis decem et mensibus decem. Cui factis aliquibus

correctionibus declarationibus et addi
tionibus statutis Venetiarum migravit
ad dominum, et fuit sepultus cum ho
nore maximo in monasterium
minorum in eorum capitulo.

Dominus bartholomeus
gradonico per nobiles sena
tus nobilium venetorum
electus fuit dux inclite civitatis
Venetiarum anno nativitatis domini nostri yhesu
xpi Millo trecentessimo trige
simo octavo.
Huius illustrissimi principis tempore
aqua crevit in civitate Venetiarum
plus solito et plus quam umquam cre
visset passo uno cum tanta
terribilitate fortune, quod videbatur
omnibus civitatem Venetiarum debere
submergi. Contra quas inun
dationes aquarum visi fuerunt
manifeste sanctus georgius et sanctus
nicolaus remigantes contra dic
tam fortunam in barcheta
parvula piscatoris, postquam
lupia minuebatur et fortuna
cessabat. Ob quod miraculum
per illustrissimum dominum ducem
et nobiles et populum Venetiarum fit so
lempne festum anno singulo
in vigilia ad vesperas et in die
festo sancti georgii in mona
sterio sancti georgii maioris.
Hic illustrissimus princeps
vixit in ducatu annis tribus
et mensibus duobus quibus perfectis
in ecclesia sancti marci fuit sepultus.

Dominus andreas dan
dulo per nobiles senatus
nobilium venetorum elec
tus fuit dux inclite civitatis
Venetiarum anno nativitatis domini nostri
yhesu xpi Millo trecentessimo
quadragessimo secundo.
Hic princeps illustrissimus tan
te sapientie viguit quod existens
etatis triginta sex annorum
electus fuit dux Venetiarum.
Hic princeps illustrissimus edi
dit plurimas salutiferas cor
rectiones additiones et decla
rationes statutorum comunis
Venetiarum.
Huius illustrissimi principis tempore
civitas dalmatie vocata Jadra
rebellavit septima vice, et suo
tempore fuit viriliter recuperata.
Hic princeps illustrissimus
sapientissime rexit ducatum
annis decem et mensibus novem, quibus
finitis migravit ad dominum et
in ecclesia sancti marci in ca
pella baptisterii fuit hono
rifice tumulatus.

Dominus marinus faletro
comes vallis marini, exi
stens ambasiator ad summum
pontificem, per nobiles senatus no
bilium venetorum electus fuit
dux inclite civitatis Venetiarum
anno nativitatis domini nostri yhesu xpi M.
trecentessimo quinquagessimo
tertio.
Hunc domino marino faletro ducale
necessarium dum a summo pontifi
ce rediret Venetias per viam pa
due missum fuit sibi obviam
bucentorium honestum nobi
libus ut cum maiori honore
reduceretur ad suum ducatum
ad quem fuerat electus. Audi
magnum presagium futurorum.
Dum id navigium veniret cum
bucentorum per canale sancti geor
gii de allega Venetiarum remigio
duceretur, in sicco tam taliter
divinitus fuit missum, quod in
de nec ingenio nec viribus po
tuit removeri. Oportuit autem
si dominum dominum marinum faletro
voluerint Venetias conducere, quod
ipse dux marinus et qui cum eo
erant de bucentorio descende
rent, et intrarent plathas du
cales cum quibus venerunt
Venetias, et ipsum dominum marinum
faletro electum ducem Vene
tiarum in suum ducale pala
cium cum honore maximo posue
runt.
Hic princeps et dux venetorum
stetit in ducatu duobus annis vel
circa in quibus cum contra statum
ducalem venetorum tractaret,
per quendam beltramum pelipa
rium fuit discopertus. Et re
pertus culpabilis cum suis se
quacibus fuit capite detrun
catus, et sepultus in monaste
rio sanctorum Johannis et pauli no
cum debito honore.

Dominus Johannes gradom
co cognominatus nasso
nus per nobiles senatus
nobilium venetorum fuit electus
dux inclite civitatis Venetiarum.
anno nativitatis domini nostri yhesu xpi
Millo trecentessimo quinquage
simo quinto.
Hic princeps illustrissimus erat
antiquus sed sapientissimus
vixit in ducatu anno uno cum
dimidio vel circa, quo elapso
obiit et in capitulo fratrum minorum cum
honore maximo fuit sepultus.

Dominus Johannes delphi
no procurator sancti marci

p nobiles ſenatus nobilium venetoꝝ
electus fuit dux inclite ciuitatis ve
netiaꝝ. Anno nat. dni nri yhu xpi
Millo trecenteſſimo quinquageſimo
ſeptimo.
Huius illuſtriſſimi principis tpe ciui
tas Jadrenſis in dalmatia exiſtens
iure rebellauit. s. d. dnio Venet.
Hic dux illuſtriſſimus vixit in ducatu
annis quinq. poſt quos migrauit ad
dnm, et i eclia ſcoꝝ Johis et pauli fu
it honorifice tumulatus.

Dominus laurentius celſi per
nobiles ſenatus nobilium
venetoꝝ ipo ente capitano
generali culphi fuit electus dux incli
te ciuitatis Venet. ano nat. dni
nri ihu xpi Millo trecenteſſimo ſe
xageſſimo ſcdo.
Sub hoc illo principe rebellauit ciui
tas candie in iſule crete. s. d. dnio
Venet., Contra quam miſſus fuit
gnoſus miles dns luchinus del
verme veroneſis capit. generalis
cu potenti exercitu nauium galea
rum et armatoꝝ. Qui capit.
valoroſius eandem ciuitatem rebellem
et inſulam p vim ad obediam redu
xit. S. dnij Venet. ſui dni conſueti.
Hic illuſtriſſimus princeps vixit
in ducatu annis tribus menſibz
decem vel circa quibus tranſactis
obijt et cum honore maximo i ecle
ſia ſce marie dela celeſtria fuit
ſepultus.

Dominus Marcus cornario mi
les p nobiles ſenatus nobi
lium venetoꝝ electus fuit
dux inclite ciuitatis Venet. ano
natiuitatis dni nri yhu xpi Mile
ſimo trecenteſſimo ſexageſimo quinto.
Hic princeps illuſtriſſimus vixit
i ducatu annis duobus mẽs octo.
Quibus tranſactis obijt et ſepul
tus fuit cum honore maximo
i eclia ſcoꝝ Johannis et pauli or
dinis predicatoꝝ.

Dominus Andreas contareno
procurator ſancti marci
p nobiles ſenatus nobilium
venetoꝝ electus fuit dux inclite
ciuitatis Venet. anno nat. dni
noſtri yhu xpi Milleſſimo trece
teſſimo ſexageſſimo octauo.
Hic illuſtriſſimus princeps ante
electionem de eo factam aufugit
de ciuitate Venet. et ſe abſcondit
ne in ducem eligeretur. Reduc
tus autem venetias ſuaſione ciui
um et attinentium vt ſupra fuit
electus in ducem inclite ciui
tatis Venet. Guerra Januenſium.

Huius anteſcripti illuſtriſſimi prin-
cipis tpe mota eſt maxima guerra
contra ciuitatem venet. inſtiga-
tione dni franciſci de carrara ſe-
nioris dni paduani / p mare per
Januenſes / et p terram dnm franci-
ſcum de carrara p terram. contra
ciuitatem taruiſij que erat de-
zeniſſimi ducalis dnij venet.
Quas agreſſiones cernens illu-
ſtriſſima duacio venet / dubi-
tans ſe non poſſe reſiſtere exer-
citui maritimo et terreſtri vo-
lens potius attendere mari quam
terre donauit taruiſium ducibus
auſtrie teotonicis ne incideret
i manus dicti dni franciſci de car-
rara ſui capitalis inimici.
Qui duces i memores benefi-
cij ſibi facti / ipſam ciuitatem
taruiſij cum ſuo diſtrictu dicto
dno franciſco de carrara ven-
diderunt. Qui ipſam ciuitatem
tenuit circha annos quinque
continuo bellans contra me ſtre ca-
ſtrum fortiſſimum pfati illuſtriſſi-
mi ducalis dnij venet. Januen-
ſes aut ex alia parte debellabant
p mare et occupauerunt multas
ciuitates videlicet clugiam poueiam
et mathemaucam quas ciuitates
conſumpſerunt igne. Confor-
tato autem eodem illuſtriſſimo
principe p viſionem beatiſſimi
euangeliſte ſancti marci qui
apparuit eidem illuſtriſſimo prin-
cipi in camera ſua plangenti
et valde conquerenti pro infelici-
tate dnij venet / et omnia ar-
ſupplicanti altiſſimo creatori
vt ſuccurreret ciuitati veneci-
arum in tanto periculo exiſtenti.
et precepit eidem dno duci vt
galeas aſcenderet et iret viri-
liter contra inimicos exiſtentes
i clugia quia de ipſis reporta-
ret victoriam et triumphum. Qui
dns dux habito dicto omnino p-
cepto conuocari fecit conſilium
nobilium venetorum. In quo con-
ſilio facta expoſitione p ipſum
dnm ducem eorum que viderat
in ſompnis et audiuerat / et que ei
preceperat ſanctus marcus pro
defenſione alme ciuitatis venet.
P ipſum conſilium nobilium vene-
torum ipſe princeps illuſtriſſimus
electus fuit capitaneus generalis
armate maritime fiende contra
Januenſes / et contra alios inimicos
ſtatus illuſtriſſimi dnij veneto-
rum. Qui dns dux cum ga-
leis armatis in venecijs / et cum
galeis quibus preerat ſtrenuus
dns victor piſani. Ac cum galeis
deputatis ad cuſtodiam maris
ſub regimine generoſi dni ka-
roli zeno conuenta diuinitus tam
ſua armata / ad armatam ipſius
illuſtriſſimi principis venet.
Aggreſſus viriliter armatam
iamuenſium i clugiam / et alibi
vbi dicta eorum armata erat exten-
ſa / ipſam armatam inimicorum
diruit et diſperſit. cepitque omnes
galeas inimicorum et ipſos obſe-
dit in clugia / ipſos omnes inimi-
cos captiuauit / et eos i ciuitate
venet carceribus mancipauit
de omnibus inimicis maritimis
et de ciuitate clugie recuperata
rediens venecias honorifice
triumphauit.

Poſtea vero contra dnm franciſcum
de carrara ſeniorem / qui ciuita-
tem taruiſij pecunia a ducibus
auſtrie fraudulenter acceperat
procedens / viriliter ciuitatem
ipſam et ſuum diſtrictum aban-
tiquo / rehabuit / cum maxio
dedecore dicti dni franciſci
de carrara ſenioris / qui cap-
tus in caſtro taruiſij ductus
fuit captiuus ad furnos mo-
dicie i lombardia in quibus
miſerabiliter ſuam vitam fi-
niuit.

Hic princeps illuſtriſſimus vi-
xit in ducatu annis quatuor-
decim cum dimidio / quibus
finitis de hoc ſeculo ad aliud
tranſmigrauit / et cum hono-
re maximo ſepultus fuit in
eccleſia ſancti ſtephani fratrum
heremitarum.

Dominus michael mau-
roceno per nobiles ſena-
tus nobilium venetorum
electus fuit dux incl[i]te ciui-
tatis venet. Anno natiui-
tatis dni nri yhu xpi milleſ-
ſimo trecenteſſimo octoageſ-
ſimo ſecundo.

Hic princeps illuſtriſſimus
dictiſſimus fuit. Vixit in du-
catu menſibus quatuor
et diebus quinque. Qui de hoc
ſeculo ad aliud tranſmigrauit
ſepultus fuit cum honore
maximo / in eccleſia ſanctorum
iohannis et pauli fratrum
predicatorum.

Dominus Anthonius
venerio exiſtens capi-
taneus inſule crete p
nobiles ſenatus nobilium ve-
netorum electus fuit dux incli-
te ciuitatis venet. anno nati-
uitatis dni nri yhu xpi mille-
ſimo trecenteſſimo octoageſ-
ſimo ſecundo.

Huius illuſtriſſimi principis toto
tempore pax viguit in omnibus
terris et locis illuſtriſſimi du-
calis dnij venetorum.

Hic princeps illuſtriſſimus vixit
feliciter in ducatu annis decem
et octo / quibus tranſactis de hac
vita finiuit / et in eccleſia ſanctorum
Johannis et pauli ordinis fratrum
predicatorum fuit cum honore
maximo tumulatus.

Dominus michael ſteno
procurator ſancti marci per
nobiles ſenatus nobilium
venetorum electus fuit dux in-
clite ciuitatis venece. anno na-
tiuitatis dni nri yhu xpi mil-
leſſimo quadringenteſſimo / quo

anno Illuſtriſſimus dominus Johannes
galeacius dux mediolani et virtutum
comitibus de hoc ſeculo ad aliud
tranſmigravit de menſe auguſti.
Tempore iſtius illuſtriſſimi prin
cipis obtenta fuit civitas vincen
cie In millesimo quadringenteſſimo
tercio ſe ſponte data et recomen
data illuſtriſſimo domino venetorum.
Item in millesimo quadringenteſſimo
quarto per vim obtente fuerunt ſub
eodem illuſtriſſimo domino vene
torum. Civitates Verone / feltri et
civitatis belluni / et caſtrum baſſia
ni et alia plura caſtra et loca mon
tanearum circumstancium. Item ſub
eodem Illuſtriſſimo domino duce
In millesimo quadringenteſſimo qua
dringeſſimo quinto habita fuit per
vim civitas padue captis eius
dem civitatis domino et filiis et in
carceribus veneciarum deductis. Item
huius illuſtriſſimi principis tempore
ſcilicet in millesimo quadringenteſſimo no
no empta fuit civitas Jadren
ſis in dalmatia a ſereniſſimo la
diſlao rege apulie pro ducatis
ſexaginta milibus auri.
Huius illuſtriſſimi principis tempore
deſcenderunt gentes vandalice
ſcilicet ungarice in quantitate ma
xima in marchiam trevisinam
ad dampna terrarum et locorum ſereniſ
ſimi ducalis dominii venetorum in mil
leſſimo quadringenteſſimo unde
cimo de menſe novembris. Que
gentes ungarice plurima damp
na fecerunt locis et ſubditis illuſtriſ
ſimi dominii venetorum / et occupave
runt plura caſtra ſue ſervitutis.
Sub hoc illuſtriſſimo principe cap
ta fuit per vim civitas ſibinici
in dalmacia Anno nativitatis domini noſtri
yhesu xpi Millesimo quadringenteſſi
mo duodecimo.
Gentes autem ungarice ſupradicte

poſt modicum tempus exierunt
ſe in marchiam trevisinam re
cuperatis terris caſtris et locis per
eas gentes ungaricas occupatis
non ſemel ſed pluries conflicte in
diverſis locis ab exercitibus vene
torum / cum maximo dampno et de
decore ad partes ungaricas re
dierunt.
Hic princeps illuſtriſſimus ſtetit
in ducatu annis quatuordecim
quibus elapſis obiit et in eccleſia
ſancte marine fuit cum honore
maximo tumulatus.

Dominus thomas mocenigo procurator sancti marci
exiſtens in civitate cremone
ambaſiator Illuſtriſſimi do
minii venetorum ad Illuſtriſſimum
ſigiſmundum Imperatorem romano
rum / electus fuit dux incliti
civitatis veneciarum per nobiles et ſenatus
nobilium venetorum anno nativitatis
domini noſtri yhesu xpi Millesimo
quadringenteſſimo quarto decimo.
Huius illuſtriſſimi principis tempore
anno nativitatis domini noſtri yhesu xpi
Millesimo quadringenteſſimo
vigeſſimo recuperate fuerunt civi
tates et caſtra alias per gentes un
garicas occupata ſcilicet feltrum
civitas bellunum. ſaravallum / mota
opitergium / cadignanum vallis
marina et alia loca omnia que
gentes ungarice alias occupa
verant. Item civitas utinum cum

toto forojulio. Item in eodem
millesimo in dalmacia per vim
acquiſite fuerunt hee civitates
videlicet Tragurium ſpaletum / leſi
na / et curzula. Item civitas cat
tari ſponte et voluntarie ſe re
commendavit / et voluntarie ſe ſubie
cit Illuſtriſſimo ducali domino ve
netorum in dicto millesimo.
Hic princeps illuſtriſſimus vixit
in ducatu annis decem / quibus
tranſactis de hoc ſeculo ad aliud
tranſmigravit / et in eccleſia ſanctorum
Johannis et pauli fuit cum hono
re ſufficienti tumulatus.

Rebelliones civitatis Jadrenſis

Quia vero ſuperius ſcriptis illuſtriſ
ſimis ducibus principibus incliti ci
vitatis veneciarum facta est mencio de ul
tima recuperatione civitatis Jadre et alia
rum civitatum et locorum dalmacie
pro faciliori recordatione rebel
lionum / et recuperationum civitatis
Jadrenſis / hic breviter ſcribam tempus
receptionis dicte civitatis ſub ſereniſ
ſimo ducali domino veneciarum et tempora
rebellationis et recuperationis ipsius.
Civitas Jadrenſis in dalmacia anno
nativitatis domini noſtri yhesu xpi / nongente
ſimo nonageſſimo octavo / ſub du
catu illuſtriſſimi principis domini pe
tri urſiolo incliti ducis venet
orum in libertate propria ſe recommen
davit et ſubiecit illuſtriſſimo domino
venetiarum.
Eadem civitas Jadrenſis ſub ducatu
Illuſtriſſimi principis domini domini
contarenno incliti ducis venetiarum
rebellavit Illustrissimo ducali domino venet
prima vice anno nativitatis domini noſtri yhesu
xpi Millesimo quadrageſſimo. Que
civitas eodem anno / et ſub eodem
duce viriliter extracta fuit de
manibus regis croacie cui ſe ſubie
cerat et reducta ſub obediencia ſerenissimi ducalis
dominii venetorum.

Predicta civitas iadrenſis ſub duca
tu illuſtriſſimi principis domini hor
delaphi phaletro incliti ducis ve
netiarum rebellavit ſecundo illustrissimo ducali
domino venet anno nativitatis domini noſtri
yhesu xpi millesimo centeſſimo unde
cimo / et ſe ſubiecit regno unga
rie. Que civitas tempore dicti ſereniſſi
mi principis fuit recuperata anno
nativitatis domini noſtri yhesu xpi Millesimo cen
teſſimo quinto decimo.
Tercia vice civitas ſub ducatu illuſtriſ
ſimi domini vitalis michael incliti
ducis veneciarum rebellavit tercia vi
ce serenissimo ducali domino veneciarum anno nativitatis
domini noſtri yhesu xpi Millesimo centeſſimo
ſeptuageſſimo et ſe ſubiecit domino
archiepiscopo iadrenſi. Sed eodem
anno ſub eodem domino duce viri
liter fuit recuperata.
Tercia civitas iadrenſis ſub du
catu illuſtriſſimi principis domini
aurei maiſtro pietro rebellavit
quarta vice serenissimo ducali domino venet
et ſe ſubiecit regi ungarie anno
nativitatis domini noſtri yhesu xpi Millesimo cen
teſſimo octogeſſimo ſexto. Et
anno nativitatis domini noſtri yhesu xpi millesimo
ducenteſſimo ſecundo ſub ducatu illu
ſtriſſimi principis domini henrici dan
dulo incliti ducis venet qui per
ſonaliter ivit contra civitatem prefa
tam fuit viriliter recuperata.
Ante dicta Jadrenſis civitas ſub
ducatu illuſtriſſimi principis
domini Jacobi teupulo incliti ducis
venet quinta vice rebellavit serenissimo
ducali domino venet et ſe ſubiecit do
minio regis ungarie anno nativitatis
domini noſtri yhesu xpi Millesimo duceteſ
ſimo quadrageſſimo ſecundo. Que
civitas ſub eodem domino duce anno
nativitatis domini noſtri Millesimo duceteſſimo
quadrageſſimo tercio viriliter
fuit recuperata. Et nota quod anno
nativitatis domini noſtri yhesu xpi millesimo

ducentesimo quadragesimo quarto ad illustrissimum regem Ungarie pro illustrissimum dominium Venetiarum et pro senatum nobilium Venetorum destinati fuerunt duo nobilissimi oratores, videlicet dominus Stephanus Iustiniano et dominus Petrus Dandulo. Qui ab ipso domino rege Ungarie per patentes privilegium suum pendenti bulla aurea communitum obtinuerunt confirmationem dominii civitatis Jadrensis et totius Dalmatie.

Suprascripta civitas Dalmatie sub ducatu illustrissimi principis domini Petri Gradonico inclyti ducis Venetiarum sexta vice rebellavit .6a. a dominio Venetorum nulli se subiciendo sed per se ipsam regendo anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo trecentesimo decimo. Et anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo trecentesimo decimo octavo regente ducatum Venetiarum illustrissimo principe domino Petro Superantio dicta civitas Jadrensis vi armorum fuit recuperata.

Prelibata civitas Jadrensis sub ducatu illustrissimi principis domini Andree Dandulo inclyti ducis Venetiarum rebellavit septima vice .8a. a dominio Venetiarum anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, et regno Ungarie se subiecit. Et anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo trecentesimo quadragesimo sexto per obsidionem continuam fuit viriliter recuperata.

Sepedicta civitas Jadrensis sub ducatu illustrissimi principis domini Johannis Delphino inclyti ducis Venetiarum rebellavit octava vice .9a. a dominio Venetiarum et se subiecit regi Ungarie anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo trecentesimo septimo. Et hec fuit octava rebellio ipsius civitatis. Que recuperari non potuit, nisi sub ducatu illustrissimi principis domini Michaelis Steno inclyti ducis Venetiarum. Qui anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo quadringentesimo nono die ultimo mensis augusti obtinuit dominium ipsius civitatis Jadrensis empte pecunia a serenissimo rege Ladislao dei gratia rege Sicilie Jerusalem Ungarie Dalmatie atque Croatie etc.

Dominus Franciscus Foscari procurator sancti Marci per nobiles senatus nobilium Venetorum electus fuit dux inclyte civitatis Venetiarum anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi millesimo quadringentesimo vigesimo tertio.

Huius illustrissimi principis tempore civitas Salonichy in Grecia acquisita tempore domini Thome Mocenigo predecessoris sui, primum subiugata per imperatorem Teucrorum qui personaliter cum innumerabili exercitu venit contra civitatem prefatam.

Tempore huius illustrissimi principis de MCCCCXXV cum auxilio consilio et subsidio Venetorum liberata fuit civitas Florentie ab obsidione sua et aliorum locorum Tuscie ab obsidione illustris Philippi Marie ducis Mediolani, ob quam liberationem sub orta est guerra inter prefatum ducem Mediolani et illustrissimum dominium Venetiarum.

Huius illustrissimi principis tempore de MCCCCXXVI comes Franciscus Carmignola capitaneus dicti ducis Mediolani aufugit ab eo et venit Venetias, et factus fuit capitaneus exercitus Venetorum contra ipsum ducem Mediolani.

Sub hoc illustrissimo principe acquisita fuerunt civitas Brixie et civitas Pergami et multa castella in Lombardia.

Huius illustrissimi principis tempore facta fuit colligatio inter illustrissimum dominium Venetorum, ducem Sabaudie, et communitatem Florentie et marchiones Ferrarie et Mantue.

Tempore huius illustrissimi principis tempore de MCCCCXXX obiit papa Martinus quintus, cuius loco fuit electus dominus Gabriel Condulmario Venetus cardinalis. Et confirmatus in papa vocatus fuit Eugenius quartus.

Huius illustrissimi principis tempore decapitatus fuit inter duas columpnas magnas platee Sancti Marci prefatus comes Carmignola propter demerita sua.

Marchio Mantuanus fuit loco sui subrogatus capitaneus exercitus Venetorum in Lombardia. Qui post pauca facta renuntiavit dicte capitanarie se adherens duci Mediolani contra quem guerrabat.

Magnificus Gattamellata loco ipsius creatus fuit capitaneus generalis illustrissimi dominii Venetorum, qui post magnifica gesta in Lombardia migravit ad dominum fultus virilitate et maxima fidelitate et sepultus fuit honorabiliter Venetiis in ecclesia fratrum minorum titulata sancte Marie.

Eodem tempore conductus fuit in Lombardia comes Franciscus Sfortie capitaneus generalis colligationis predicte contra ducem Mediolani, per passum Ferrarienses subditos pro marchionem Estensem. Obquam causam illustrissima ducatio Venetiarum sibi donavit Pollicinum quod tenebat in pignus ab eo.

Huius illustrissimi principis tempore amissa fuit civitas Verone per via citatele per quam proditoriam intravit marchio Mantue. Nicolaus Piccininus capitaneus exercitus ducis Mediolani et Ludovicus de Verme, qui in capite trium dierum cum vituperio maximo inde fuerunt expulsi per ipsum comitem Franciscum Sfortie qui Veronam intravit cum gentibus suis per castra ipsius civitatis, que pro illustrissimo dominio Venetorum tenebantur.

Sub hoc illustrissimo principe constructum fuit in lacum Garde notabile opus, causa galearum portatarum illuc de Venetiis per altissimos montes contra navale exercitum ducis Mediolani. Et per dominum Stephanum Contareno capitaneum galearum Venetiarum conflicta fuit armata ducis Mediolani et recuperata omnia castra et fortilitia dicti lacus amissa. De acquisitum fuit castrum Peschierie fortissimum dominii Mantuani et castrum Ripe Tridenti per prelibatum dominum Stephanum Contareno.

Hoc tempore firmata fuit pax inter illustrissimum dominium Venetiarum et ducem Mediolani per comitem Franciscum Sfortie prelibatum, qui pro facto dicte pacis fuit mediator huius, in uxore dominam Blancam filiam naturalem domini ducis Mediolani et in dotem ipsius civitatem Cremone.

Sub hoc illustrissimo principe reducta est civitas Ravenne sub serenissimo dominio Venetorum.

Post dictam pacem ut supra firmam inter illustrissimum dominium Venetorum et dominum ducem Mediolani prefatum comes Franciscus Sfortie cum prefata eius uxore

uit ad marchiam anchonitanam
ubi dominabatur in parte.
Hac quasi eodem tempore electus fuit dominus
michaletus de cotognola capitaneus
generalis exercitus illustris dominii vene
torum in lombardia.
Huius illustrissimi principis tempore de
MCCCCXLVII. obiit d. philippus
maria dux mediolani quo mortuo post
obitum dissoluta fuit colligatio
venetorum et florentinorum. Mediolanenses
remanserunt in libertate sua.
Mortuo dicto domino duce mediolani illu
strissimum dominium venetorum procura
bat cum gentibus suis confederationem
cum mediolanensibus ut libertatem re
tinerent. Et ipsi ingrati ceperunt
guerrare contra dominium venetorum
vocantes in suum subsidium quos po
tuerunt et maxime comitem franciscum
sfortie supradictum.
Idem comes franciscus sfortie stans
in lombardia cum gentibus suis fe
cit tantum opere quantum cum populo
minuti mediolani obtinuit dominium
dicte civitatis de MCCCCL.
Huius illustrissimi principis tempore de an
no MCCCCXLVIII dominus rex aragonum
et regni sicilie diffidavit illustrissi
mum ducale dominium venetorum.
Tempore huius illustrissimi principis de
anno MCCCCXLVII. obiit papa euge
nius quartus, cuius loco fuit electus
dominus thomasius de sarzana cognomi
natus dominus papa Nicolaus quintus.
Sub hoc illustrissimo tempore quo dominus
philippus maria dux mediolani
dominabatur civitati ianue misse
fuit armata maritima venetorum tri
ginta sex galearum que totam ripe
riam ianue devastavit.
Huius illustrissimi principis tempore magni
ficus sigismundus dominus arimini crea
tus fuit capitaneus terrestris exer
citus venetorum qui acquisivit
cremam et caravadium.

Tempore huius illustrissimi principis
anno diffidationis regis arago
num armata maritima venetorum
navium et galearum discurrit maria
sicilie et apulie dampna plurima
contra naves et navigia regis arago
num faciendo.

Incipit liber deſcriptionis terre ſancte ierosolimitane editus per fratrem borchardum de monte ſyon multum realis et utilis in quo legens quiſque ad deuotionem poterit incitari. Prologus.

Dilectiſſimo in christo ihesu patri et fratri brocardo lectori fratrum ordinis predicatorum in magdeburch. frater borchardus de monte ſion ordinis eiuſdem cum omni deuotione orationes in domino ihesu christo. // Quid uobis dicam ſeu ſcribam frater cariſſime non inuenio. deficit ſtillus. languet ingenium. Os enarrare non ſufficit que bona dominus michi contulit qui in omnibus meum deſiderium adimpleuit. // Ecce loca omnia ſancta. terram ſanctam quam uniuerſe eccleſie nocte dieque ſonare non ſufficiunt nec deſinunt pedibus circuire nec oculis uidere nec manibus attrectare michi conceſſit dominus ille ihesus qui eam in habitando et uerbo et doctrina illuminando illuminatam ſuo preciosiſſimo ſanguine conſecrauit. // Certe delectabile eſt ad hanc terram aſpirare. Delectabilius eſt eam uiſitare. Sed ſuper mel et fauum dulciſſimum eſt in eam commorari et eam oculis corporeis intueri et mentis intuitu reuelare quod in ea ſingulis diebus noſter ihesus christus eſt operatus ſalutem in medio. // Venerabantur ibi quondam iudei ſancta ſanctorum. Quia ibi erat archa teſtamenti. Cherubim propiciatorium. Vrna aurea continens in ſe manna. Virga aaron. Nonne uenerabilius eſt domini ihesu ſepulcrum quod quociens quis ingreditur totiens uidet oculis mentis ihesum ſindone inuolutum. Et paulatim procedens uidet lapidem reuolutum et angelum ſedentem in eo et ſudarium oſtendentem. // Quis ad hanc terram totis deſideriis non anhelat. Quis chriſtianus ut relictis omnibus que habet cum parentibus et amicis concito gradu poſteriorum oblitus in anteriora ſe extendat ut ueniat bethleem uidens ibi puerum ihesum in preſepio uagientem. Mariam in diuerſorio ſub rupe gemina parturiente. Angelos deo gloriam et pacem hominibus decantantes. Et ſuper plurimum eſt mirandum quod illi tres reges maieſtate preclara ante preſepe conueniant non habentes tectum deſuper ut hodie cernitur niſi rupem de monte pendentem.

Veniat poſt hec in ierusalem et uideat in templo ihesum predicantem turbas docentem in monte oliueti ſedentem in monte ſion cenantem diſcipulorum pedes lauantem corpus ſuum pro nobis tradentem in getſemani orantem ſudore ſanguineo fluentem traditorem oſculantem captum illuſum conſputum iudicatum crucem baiulantem ſub pondere crucis in porta ciuitatis ut hodie cernitur deficientem. cireneum ſuccedentem in caluarie paſſionis miſteria pro nobis celebrantem. // Omnium horum locorum et ſingulorum adhuc ita plena eſt memoria ſicut illo tempore extitit quando preſentialiter erant facta. // Certe in hac urbe tot ſunt loca paſſionis domini et facta uenerabilia quod nullo modo dies ſufficiunt ad peregrinandum. Sunt propterea que deuotionem excitant ampliorem. // Quis enim enarrare poteſt quot monachi quot moniales exceptis aliis chriſtianis de georgia armenia caldea india nubia ſiria ethiopia nunc tirmatim conueniunt ducentem plus et minus

discurrentes per loca singula in spiritu vehementi osculantur terram, amplectuntur loca in quibus dulcem Ihesum stetisse vel sedisse vel aliud quid egisse audierunt. Nunc tundunt pectus, nunc fletus, nunc gemitus, nunc suspiria emittentes, gestu corporis et devotionis que foris ostendunt absque dubio intus habent, et lacrimas provocant plerumque etiam Saracenorum. Ecce, Domine Deus, video sicut veteres historias: Abraham Chaldeum roboth campi Sennaar et Ur provincie Babilonis relinquentem domum patris, egredientem terram nativitatis sue et dimittentem, ad hanc terram sanctam homelatere[?]. Inter Bethel et Hay et Bersabee et Geraris et Hebron tabernacula figere. Video Ezechielem descendentem super flumina Babilonis, super que sedit in medio captivorum, et ut Jeremiam in Syon inter celum et terram capillo capitis sublevatum, cherubin transvolante. Quid dicam de Maria Virgine gloriosa, que postquam facta est ei angelica missio, licet iam sciret uterum suum tabernaculum Dei, non est contenta campestribus Galilee, sed statim montana conscendit, volens sanctioribus propinquare. Quid de patriarchis Jacob, Joseph et fratribus suis, qui vivi in hac terra esse non potuerunt, elegerunt in ea mortui sepulturam. Quid plura? Tarditatem ingemisco christianorum nostri temporis, qui tot exempla habentes tardi sunt de manu inimicorum eruere terram, quam consecravit suo sacro sanguine dominus Ihesus Christus. Verum quia vos devotionis affectu eam saltem aliquantulum per ymaginationem desideratis, quam propter locorum distantiam non potestis corporaliter intueri, obediens vestre iussioni et petitioni acquiescens, ut vobis ipsam terram et situm eius describerem, licet sit difficile, tamen vestre dilectionis intuitu aggredior quod mandastis. Hoc omnino sciatis, quod nichil in hac descriptione scribam nisi presentialiter in loco existens vidi, vel stans in montibus aliquibus. Ubi autem opportunum ascensum habere non potui, a Surianis et Saracenis et aliis terre habitatoribus diligentissime interrogavi quod querebam in notitiam. Totam enim terram a Dan usque Bersabee vel pedibus ambulavi vel oculis diligentissime consideravi. Advertens autem diligentissime quo hec omnia scribere possem, ita ut a legentibus posset intelligi et ymaginatione facilius comprehendi, cogitavi centrum aliquod in ipsa terra collocare et circa illud totam terram modo debito ordinare. Et ad hoc elegi civitatem Achonensem, licet non sit in medio terre, et ab ea protraxi lineas ad decem plagas mundi, et quamlibet quartam divisi in tria, ut respondeant nove ventis.

De civitate Achonensi dicta Acris. ii

Primo ergo descriptionis initium a civitate aggrediar Achonensi. Unde scire debetis quod hec civitas nunquam fuit a terra sancta obsessa per filios Israel, licet a tribu

Aser in distributione terre fuerat assignata. Est autem in provincia Fenicis sita eadem civitas Achonensis, que lingua moderna dicitur Acris, et est valde munita turribus et muris fortissimis, in angulum habens figuram ut clipeus. Cuius due partes ambiuntur a mari, tertia campum respicit eam circumdantem, habens latitudinis duas leucas et plus in aliquibus partibus. Fertilis est tam in aquis quam in piscibus et etiam in ortis et gardinis, in quibus fructus diversi generis reperiuntur. Et est civitas ista multa militia munita et castris fortissimis, scilicet castro regis Jerusalem, templariorum, hospitalariorum, que etiam si placeret domino possent expugnare omnes Saracenos.

De puteo mirabili aquarum viventium. iii

Procedentibus de Akon directe versus aquilonem per septem leucas occurrit ille mirabilis puteus aquarum viventium iuxta viam presentem Tyrum, admirabili opere constructus. Quamvis autem singulariter dicatur puteus, non est tamen unus, sed tres sunt eiusdem structure et dispositionis, sed non eiusdem quantitatis. Unus enim eorum qui principalis est quadraginta cubitos in altitudine et latitudine. Alii autem duo vigintiquinque. Quadrati sunt omnes et murus fortissimus de lapidibus maximis et fortissimis, et exaltatur ita quod ad omnem partem aqua defluit ultra muros. Et dividitur per tractiones, et aqua ita ducitur per omnem planitiem Tyri. Et irrigantur de aqua ista gardini, orti et vinee et fistulata[?] et columella[?] et canna mellis, in qua[?] crescit. Que in tanta quantitate crescunt in partibus illis, quod dominus Tyri, ut dicitur, omni anno recipit inde redditus centum milium bisantiorum annuorum. Distant illi fontes a mari magno in modico amplius quam iactus arcus. Et in isto modico spatio pellunt quatuor rotas molendini valde magnas et statim in mare fluunt. Nec posset de facili comprehendi quantas commoditates prestant incolis fontes isti.

De nobili civitate Tirensi. iiii

De fontibus istis ad unam leucam est civitas Tyrus, que nobilissima, sicut dictum est, de Archon contra aquilonem sita. De civitate[?] primo parum scribo, quia Ezechiel et alii prophete de ea plurimum conscripserunt. Est autem valde capax, minor ambitu, in rupe durissima in corde maris sita, undique mari circumdata, nisi ante orientem

Ubi nabuchodonosor rex primo et postea alexander fecerunt congeriem terre vix ad iactum lapidis. Ubi tamen cincta est triplici muro fortissimo et ad triginta quinque pedes spisso. Qui etiam muri sunt muniti duodecim turribus fortissimis. Quibus etiam turribus continuatur arx munitissima huius quinque turres fortissimas quas expugnare merito totus mundus. Quibus turribus in omnibus mundi partibus me non vidisse recollo firmiores. Multe sunt in ea civitate sanctorum reliquie. Origenes ibi sepultus est. Et sunt ibi columpne marmoree ita magne quod stupor est eas videre.

De loco predicationis yhesu. v.

Ante portum eiusdem civitatis versus orientem ad iactum duarum sagittarum ostenditur locus predicationis yhesu. Ubi mulier extollit vocem de turba dicens. Beatus venter qui te portavit et cetera. Et lapis in quo predicans stetit yhesus. Qui locus undique operitur harena licet arena illa levis sit et volatilis sicut apud nos nives motu ipsius venti in hieme volare solent et tumulos magnos facere. Iste autem locus in medio arenarum semper viridis remanet in hieme et in estate.

Et tamen ibidem locus modicus magis viridis est et herbosus ubi mulier illa dicitur sedisse que extollit vocem de turba.

De civitate sarepta sidonis. vi

Inde ad quatuor leucas est sarepta sidonis in litore maris ante cuius portum ostenditur locus ubi helias propheta venit ad viduam sareptanam. Deinde est quedam domus hedificata ubi filium eiusdem vidue suscitavit. Et ibi est cenaculum ubi quievit helias.

De sidone quondam magna civitate. vii

De sarepta ad duas leucas est sidon civitas quondam magna cuius ruine adhuc eius magnitudinem attestantur quod etiam vix crederetur si scriberetur. Est tamen de prius ruinis alia modica civitas hedificata bene munita si defensores haberet. Et est fere tota in corde maris sita habens hinc et

inde duo castra bene munita. Unum in colle contra campum et aliud in rupe quadam in corde maris quod hedificaverunt ibidem theotonici peregrini. Et modo omnia ista cum terra adiacente sub domo sunt milicie templi. Terra fertilis est et amena habundans omnibus bonis et aere sanissimo et non vidi locum in terra ibi michi magis placentem

De antilibano civitate. viii

Antilibanus civitas distat ab ista per leucam et dimidiam. Et ibi habetur delicatissimum vinum de quo dicit propheta. Memoriale eius ut vinum libani.

Locus ubi dominus noster yhesus christus locutus est mulieri. viiii

Ante portum sidonis ostenditur una capella in quo loco locutus est dominus mulieri cananee. Et filiam eius sanavit in via que ducit cesaream philippi et ytuream

De civitate beritho. x

Ultra sidonem ad novem leucas est civitas nobilis valde antiqua beritus dicta ubi etiam dicitur dominum predicasse. Ubi etiam iudei eius ymaginem illudentes et eam de pasta facta crucifigentes dicitur sanguinem in magna quantitate miraculose sudasse que etiam in magna veneratione habetur per totum orbem. Hinc usque contra partes aquilonis processi Cetera loca usque in leodinam non vidi. Sed ex relatione multorum didici esse ibi nobiles civitates quas ex parte incolunt in litore maris sitas.

De tabelle et tripoli civitatibus. xi

Et primo post berithum est tabelleth que ezechiel ubi de tyro agitur biblium appellavit. Deinde ad novem miliaria est tripolis

civitas nobilis et munitissima sic Thirus. habundans tunc pomeriis et vineis et aliis comoditatibus in omnibus bonis mundi.

quod contra lineam aquillonis sufflat processisse. Transeamus iam versus oriente. Et incipiamus a civitate quasi a centro que dicitur Iotapata.

De fonte ortorum qui fluit cum impetu de libano ---- xii

Iuxta hac civitate est fons ortorum fluens cum impetu de libano, qui amenitate sua inrrigat (?) mirabiliter totam terram. Iuxta hanc in ipso fundo maris de medio aquarum eius erumpit fons dulcis et bonus valde de quo hauriunt aquam cives illi.

De civitate Iotapata quam Iosephus munivit - xiii

In hac distinctione orientali cum aliis quas dimitto Iotapata civitas quam Iosephus munierat contra romanos et in ea obsessus et captus fuit sicut ipse testatur et fuit munita valde bene. Et videntur eius ruine usque in presentem diem. Ista civitas distat a Thiro ad decem leucas contra orientem sita.

De Leodicia civitate --- xiiii.

Leodicia est nobilis et maxima civitas quo tempore christianis et sarracenis detinentibus (?) edificiis et structuris mirabilibus refertur. Post hanc sequitur celesiria in qua est Anthiochia. Deinde Armenia minor que quondam Cilicia sive licia vel certe licaonia dicitur. In qua est mitropolis Tharsis civitas de qua fuit sanctus paulus. Huius

De civitate Ballena - - xv

De inde contra dunasticum procedendo ad septem leucas occurrit Ballena civitas in pede libani sita que prius Lesen dicebatur. Et cum esset prope Asidone. Et hec fere ad decem leucas et cum nomine quod hec societatis sita in regione

roab. Ceperunt enim filii dan, et appellaverunt eam dan nomine patris sui. Unde sepe dicitur congregatus est omnis populus a dan usque bersabee. Postea philippus tetrarcha appellavit eam cesaream philippi in memoriam sui, et in honorem tiberii cesaris. Dicta est etiam plantheriis (?) quoque.

De civitate Cedes neptalim xvi

Cedes neptalim de qua fuit Barach est civitas fugitivorum nobilis valde habundans omnibus bonis. In ista autem civitate magnis ruine ostenduntur et sepultura gloriosa antiquorum patrum.

De fontibus Iordani ---- xvii

De inde in declivio montis latus libani oriuntur duo fontes Ior et dan qui post modicum spatium confluentes efficiunt Iordanem fluvium qui post longos circuitus mare galilee ingreditur. Medio autem loco inter mare galilee et civitatem Ballenas Iordanis fluvius quandam vallem ingreditur, et in stagnum colligitur quod dicitur ad aquas meron. De hoc Iosue legitur. Hec aqua tempore estivo pro maiori parte exsiccatur. Et tunc sunt ibi arbusta et herbe multum dense. Et latitat ibi tunc multitudo leonum ursorum et aprorum. Et sunt ibi venationes regie.

De monte mensa - - xviii.

De inde ad duas leucas contra orientem super mare galilee modico intervallo est mons mensa in quo pavit dominus quinque milia hominum et fecit sermonem ad discipulos suos et descendens de monte curavit leprosum.

De tractu vndi rabue que aquis caret · xviii

Regio que vocatur tractum indis pro eo quod terra illa oro aquis fluentibus caret et de aquis pluvialibus collectis per cisternas in lechillibus et cisternis, aquam de loco ad locum opportunum portant et durant vt se per eam sua potentia.

De ciuitatibus naason et dothaim · xix

Deinde ad austrum fere per duas leucas est naason ciuitas de qua legitur in Thobia. Et inde ad eandem plagam per duas leucas et dothaim opidum valde sub monte bethulie vbi ioseph inuenit fratres suos et heliseus circumdatus est a siriis et duxit eos in medium ciuitatis samarie.

De quarta parte orientali · · · xx

Huius principium scilicet quarte partis orientalis incipit a karoym ciuitate et procedit directe contra ortum solis equinoctialem iuxta latus castri sedes siue cophet australe in pede montis qui vocatur mensa. In quo loco apparuit dominus septem discipulis piscantibus post resurrectionem eius. Procedendo igitur ab a karoym per primam diuisionem quarte partis orientalis ad quinque miliaria de achnon occurrit casale quoddam quod dicitur sanguinis quo ibi ibi sanctus idem dicitur natus fuisse.

De ciuitate neptalim · xxi

Denaason ad duas leucas contra orientem. Et de dothaim fere ad tres leucas est neptalim ciuitas thobie nunc castelle valde modicum. De neptalim ad duas leucas contra orientem super mare galilee est bethsaida ciuitas andree, petri, et philippi apostolorum. Inde ad duas leucas contra meridiem est magdalon castrum super mare galilee, a quo maria magdalena oriunda est. Quod vidi et menium intraui.

Vbi dominus apparuit discipulis septem · xxiii

Bethsaida ad vnam leucam contra orientem est locus vbi stetit yesus super litore maris quando dixit septem discipulis suis. pueri numquid pulmentum habetis. Cuius adhuc vestigia pedum in lapide ostenduntur. Et inde non ad medietatem iactus lapidis est locus vbi viderunt prunas positas et piscem suppositum et panem. Et est in pede montis in quo pauit dominus quinque milia hominum et fecit sibi nomen et sanauit leprosum.

De canna galilee et ydriis · xxv

In secunda diuisione huius quarte partis orientalis post post achnon ad quatuor leucas occurrit canna galilee vbi dominus aquam conuertit in vinum et ostenditur vsque hodie locus vbi steterunt ydrie et triclinium vbi erant mense. Sunt tamen hec loca sicut omnia loca terre sancte vbi legitur dominus aliqua operatus fuisse sub terra, et descenditur ad ea interdum per multos gradus vt locus annunciationis et natiuitatis domini. Et iste locus in galilea, et fere cetera omnia alia loca sancta, causam non puto aliam esse quam istam nisi per frequentes destructiones ruine superius complanate. Et nichilominus semper super vera loca in quibus hoc vel hoc accidit, ea inuestiganda intuitus quantum post

De capharnaum et corosaim ciuitatibus · xxiiii

De isto loco ad vnam leucam et dimidiam contra orientem est capharnaum ciuitas quondam gloriosa cuius ruine adhuc ostenduntur, sed nunc est valde vilis, ita vt vere impletum sit verbum yhesu christi. Et tu capharnaum si in celum ascenderis in infernum demergeris. De capharnaum ad duas leucas contra orientem iordanis fluuius intrat mare galilee. In cuius alt... litore videntur adhuc ruine corosaim in litore maris galilee. In hoc loco incipit ascensus montis seir siue ydumee. De corosaim ad quatuor leucas contra orientem in monte seir est cedar ciuitas munitissima et quondam gloriosa.

De monte bethulie · · xxvi

Deinde versus chuluziadz super montem dothaim est

mons bethulie ubi Judith occidit holofernem locus munitus valde ſed penitus deſtructus. Vidi etiam ibi locum ubi holofernis et vallem in qua iacuit Judith. Et quia in circuitu et circuivi et in bethuliam redeundo diligentiſſime inveſtigavi. Manſi enim in dothaim una nocte. Deinde ad ſex leucas ſuper mare tiberiadis eſt civitas que olim genezareth dicebatur. Sed ab herode thetrarcha galilee tiberias eſt appellata in honorem tiberii ceſaris. Eſt autem civitas magna valde et ſunt ibi balnea medicinalia in litore maris. Et eſt terra circumiacens fertilis ſupra modum.

De civitate ſephor et nazareth. xxvii

De Cana galilee ad duas leucas contra auſtrum eſt ſephor civitas de qua natum Joachim patrem virginis marie natum fuiſſe. Inde fere ad duas leucas contra auſtrum ſed aliquantulum declinando ad orientem eſt nazareth ſita illa dilecta civitas ubi flos florum de radice yeſſe pullulavit. Diſtat autem ab acharon prope ſeptem leucas. De nazareth ad tres leucas eſt mons thabor in quo transfiguratus eſt dominus ubi hodie oſtenditur locus trium tabernaculorum. In pede eiuſdem montis eſt locus ubi melchiſedech occurrit abrahe a cede regum revertenti. In iſto monte ſunt ruine magne palatiorum et hedificiorum in quibus latitant leones et multe alie beſtie. Et ſunt ibi regales venationes. In deſcenſu eiuſdem montis contra occidentem eſt una capella. Ubi dominus dixit. Nemini dixeritis viſionem.

De torrente ciſon. xxviii

In deſcenſu eiuſdem montis eſt torrens ciſon. Ubi barach pugnavit cum ciſara. Ultra torrentem contra auſtrum ſed aliquantulum ad orientem eſt mons hermonim modicus. Unde dicit in pſalmo. In cuius latere ſupra torrentem cyſon eſt villa endor ubi ad inſtanciam ſaul regis yſrael phitoniſſa ſuſcitavit ſamuhelem. Inde de nazareth ad quatuor leucas de monte thabor eſt mons hermon alter in cuius latere aquilonari eſt civitas naim ubi ſuſcitavit dominus extra portam filium vidue. Et dictus mons a loco eodem extenditur contra orientem verſus mare galilee fere ad quinque leucas. Et terminatur non longe ab illo loco ubi jordanis mare ingreditur galilee.

De monte carmeli. xxviiii

In tertia diviſione huius quarte partis orientis de acharon ad quatuor leucas contra auſtrum eſt prima pars montis karmeli et locus ubi helias occidit ſacerdotes baal in torrente ciſon in pede eiuſdem montis. Poſtea ad tres leucas eſt mons cain ubi lamech occidit cain. Poſtea eſt mons mageddo ubi mortuus eſt ochozias rex juda. Ubi etiam occiſus eſt joſias rex juda a rege egypti. Huic loco adiacet campus magnus heſdrelon. Eſt autem in rei veritate campus iſte planicies galilee que cingitur ab oriente mari galilee et jordane. Ab auſtro monte effraim et ſamarie. Ab occidente partim monte effraim et partim monte carmello. Ab aquilone montibus phenicie qui pheniciam dividunt et galileam. Et habet in longitudine plene quinque miliaria teotonica vel amplius. Fertilis eſt ſupra modum vini frumenti et omnium bonorum que percipere ſolet humanus et aere ſaluberrimo. Utinam eſſet in manibus chriſtianorum.

De ſunam et betphan civitatibus. xxx

In latere montis hermon eſt civitas ſunam de qua fuit ſunamitis illa que ſuſcepit heliſeum in domo ſua cuius filium ſuſcitavit. Ubi etiam philiſtei caſtrametati ſunt contra ſaul regem iſrael venientem in gelboe. Unde fuit etiam ſunamitis illa que calefecit david. Inter jordanem et gelboe eſt civitas antiqua bethſan. In cuius muro philiſtei ſuſpenderunt corpus regis ſaul et eſt locus delicioſus nimis. De bethſan ad quatuor leucas in pede montis gelboe eſt fons iſrael ad quem philiſtiim tranſtulerunt caſtra ſua de ſunam civitate. De iſto fonte ad dimidiam leucam eſt iſrael civitas quondam regalis nunc vix habet viginti domos in pede orientalis montis gelboe ſita. Ubi adhuc vidi agrum naboth iſrahelite.

De montibus gelboe et hermon. xxxi

Mons hermon et mons gelboe ita ſunt diſpoſiti ut hermon ſit ab aquilone et gelboe ab auſtro et in medio ſit planities duarum leucarum lata et quatuor leucarum longa. Et procedit longitudo eius ab occidente in orientem. Et longitudo ab aquilone in auſtrum. In iſta planitie ſepe magni conflictus habiti ſunt. Ibi enim gedeon ſuperavit madianitas. Item ſaul

ibi superatus est a philisteis. Et ibi etiam nostris temporibus tartari cum sarracenis habuerunt conflictum valde magnum. In planicie est principium vallis que dicitur illustris propter sui sterilitatem et distenditur de fonte israel usque ad planiciem iericho ad finem iordanis ad mare mortuum. Ysrael civitas est sita in pede occidentali montis gelboe. Non est verum quod dicitur de monte gelboe quod in eo nec ros nec pluvia descendit. Quia cum in die sancti martini de mense novembri essem in valle israel sub monte gelboe vidi pluviam super ipsum montem gelboe magnam, cuius etiam aque partim de ipso monte ad nos descendit. Verum est quod sterilis est petrosus et aridus sicut pene omnes montes israel.

De galilea et samaria civitatibus. xxxij

Galilea fere tota est campestris sed samaria est omnino montuosa. Samaria civitas nunc sebaste dicta quondam caput regni israel, nunc suis peccatis exigentibus nec unicam habet domum, nisi tantum duas ecclesias in summitate montis unam ubi quondam fuit palatium regium. In propria ubi quondam dicitur decollatus Johannes baptista ab incolis grecis demonstrantibus contrarium signo dicunt tunc dictum Johannem baptistam decollatum in castro macheronta quod est ultra Jordanem, in terra galaad. Sed duarum tribuum et dimidie. Et nichilominus habuit herodes potestatem in samaria. Sederunt judea et samaria in procuratione pilati. Secunda ecclesia est etiam in honore sancti Johannis baptiste in qua sepultus fuit inter heliseum et abdiam. Vidi sepulcrum eius sed non interius. Quia saraceni servant circa eum tales macerias et ruinas quales non vidi in terra sancta, atque tamen multas et magnas videram sed non tam magnas quam magnas vidi in samaria. Non est ita disposita civitas ut magister videtur velle in hystoria super verbo isto. Si suffecerit pulvis samarie pugillis populi omnis qui sequitur me. Videtur enim velle quod muri civitatis et superficies montis erant equales et civitas desuper hedificata. Quod non erat, immo murus civitatis fere in pedibus montis firmus valde turribus, et interius mons paulatim surgens in altum et circumseptus hedificiis quasi botrus vinee granis positis et tendens in altum. Regia domus erat supra in monte pulcra nimis, ubi videbantur adhuc columpne innumerabiles que substentabant palatia et deambulatoria in circuitu montis, in structura regia domo et mansionibus multitudinem in loco ubi erat forum rerum venalium. Et adhuc fere per totum circuitum montis sunt columpne stantes marmoree hinc inde que continebant testudines platearum. Breviter nescio quid magnificencia non possit de civitate ista que ad tantam devenit miseriam ut nulla penitus sit in ea domus, sed sunt tantum vinee et orti olerum, sicut voluit facere achab rex eius iuxta palatium suum quod habuit in samaria de vinea naboth ysraelite. Et iusto dei iudicio sic facta est. Situs huius urbis erat pulcher valde. Unde cum erat prosperitas usque ad mare ioppen, et usque ad antipatridam et ramathaim et per totum montem effraym et usque cesaream et carmellum maris. Et habundat fontibus et ortis et omnibus bonis que requirit mundus.

De civitate bersabee et monte dan. xxxiij.

De samaria ad duas leucas est thersa civitas in monte sita in qua regnum prius erat quam in samaria. De sebaste contra austrum ad duas leucas est mons bethel. Unde ad mediam leucam est mons dan super civitatem sichem ad sinistrum. In quibus duobus montibus Jeroboam filius nabath posuit duos vitulos aureos. Inter montes istos sita est sichem civitas que neapolis dicitur omni amenitate habundans ut arcelatus deliciarum dici possit, sed munita non est nec ullo modo muniri potest. Nec aliud restat nisi quod hostibus ab aquilone irruentibus cives ad austrum fugiant sicut pastores.

De puteo Jacob et predio Joseph et civitate veteri. xxxiiij.

Non longe a portis eius est puteus Jacob ubi dominus sedit sitiens. Super fontem illum ad dexteram est mons garisim ubi adhuc est antiquum phanum Jovis. Et ibi est hospitale de quo dicitur libro secundo machabeorum. Quem etiam locum mulier dicitur intimasse quando dixit ad dominum Patres nostri in monte hoc adoraverunt. Ad sinistram autem montis Jacob ostenditur mansio Jacob et predium quod dedit Jacob Joseph filio suo in galgalla ubi castrametati sunt filii israel. Transito iordane est sub monte quarentena ubi etiam circumcisi sunt filii israel. Et multa alia facta sunt ibi pluribus nota. De galgalla ad dimidiam leucam est mons quarentanus ubi ieiunavit dominus ihesus .xl. diebus et .xl. noctibus et ibi temptatus est. Sub isto monte oritur et fluit fons helisei quem de sterili fertilem et de amaro potabilem fecit dominus. De galgalla ad unam leucam est iericho civitas quondam nobilis, nunc ita humilis nec est vestigium quod fuerit ibi civitas.

De mare mortuo et Segor. xxxv.

De Segore sunt due leuce ad iordanem contra orientem ubi ostenditur capella sancti

Johannis baptiſte ubi chriſtus creditur
baptizatus. Putatur tamen a
non nullis chriſtus fuiſſe baptizatus
iuxta ennon et ſalim non longe a
gelbe in betania que eſt ſupra
Jordanem. De Jerico tribus leucis
et duabus leucis de capella ſancti
Johannis contra auſtrum eſt mare
mortuum, in cuius litore orientali
ſita eſt ſegor in parte arabie ubi
eſt ſtatua ſalis in quam verſa eſt
uxor loth. Ad quam videndam
multum anhellaui ſed dixe-
runt michi ſarraceni in yericho
quod diſtaret per unam dietam de
yericho, et erant loca per que tran-
ſituri eramus multum periculoſa
propter leones et vermes et beſtias alias.
Propterea beduini qui ſunt
madianite, excubabant in locis
illis agentes cuſtodias, circa ca-
mellos et dromedarios et pecora
ſua. Qui ſunt homines omnino
ſilueſtres, nunquam ſub tecto ſed ſem-
per ſub diuo manentes qui nulli
parcunt ſexui vel etati. Sed ſunt
latrones, et fures crudeliſſimi et
omne quod eis occurrit trucidant.
Et dixit michi ad ualdum Jheri-
co. Quod viginti ſarraceni armati
non poſſent tranſire ſecure per
loca illa. Sepe etiam ut dicebat
mare illud creſcit ita ut operi-
at ſtatuam illam totam. Et
ſepe videtur uſque ad pectus vel
uſque ad genua loco medio ſtans
inter ciuitatem ſegor et mare.
Illi tractauerunt me quod non proceſ-
ſi. Mare illud in latitudine ha-
bere ſex leucas, ſuper fumans et
tenebroſum eſt vaporibus quaſi
ſit caminus inferni. Multa alia
dicunt de ipſo mare que in eius ipſe
noſti, et ideo pertranſeo. Magis enim
ſcribitur et dicitur de ipſo quam ſit in
rei veritate. Scire enim debes pro

certo quia quod oculis vidi, et
multi alii mecum ſecure dicere
poſſum de vapore illius maris
et conuallis que dicebatur. Verum
dicere potero illuſtris, a ſinea cuſpi-
de eiuſdem maris que eſt que eſt
in deſerto pharan uſque ad terram
caphille fere per decem dietas ita
reddita eſt in utilis ut nec gra-
men proferat nec quicquam
aliud omnino producat. Per totam
longitudinem et latitudinem ſuam
que fere ubique eſt quinque vel ſex
leucarum, niſi enim iuxta yericho
ubi palme et canne melle crique
tur de fonte heliſei. O treme-
bundum iudicium dei quod ita
peccatum proſequitur ſodomorum
ut etiam terra in ita dicam pe-
nas luat incolarum. Ultra quin-
que miliaria ſodomorum a dextris
nichilominus et ſiniſtris omnes
montes ſunt ſteriles ad quinque
vel ſex leucas. Propterea Jorda-
nis ſuas aquas amiſit in ipſo
mari ſed abſorbentur a terra ad
unam leucam priuſquam illuc
veniant. Mare autem in undare
dicitur de pluuiis et de nubibus
montium circumiacentium ut
de terra moab et amon et aliarum
regionum. Creſcunt quoque iuxta
illud mare poma pulcerrima
et magna que interius ſunt plena
fauillis.

Ju civitate bethel et loco ubi iacob
vidit ſcallam et de luza et de lbona. xxxvi

Bethel ciuitas in tribu benia-
min uadens in meſſopota-
miam ubi dormiuit iacob
ſuper nudam humum et lapidem ſup-
ponens capiti ſuo vidit ſcallam
celos tangentem etc. Erant at-
qui dicebant hanc yeroſolimis fuiſ-
ſe factum, quia eo tempore ymo mul-
tum plus yeruſalem erat ciuitas
glorioſa. Iuxta quam eſt luza ciui-
tas que eſt in tribu effraim.
De bethel ad unam leucam eſt
palma delbore et ibi eſt naloth
vitulus ſacerdotum. In tribu be-
niamin unde fuit Jeremia pro-
pheta. De yerico quatuor leucas
contra occidentem in via que ducit
yerlin ad ſiniſtram de ſtatua quara-
tena eſt domus ſeu caſale ubi ille
qui deſcendens de yeruſalem in
yerico incidit in latrones quod
et moderno tempore multis contingit.
Locus ille hodie trotomme
rotembrugh appellatur propter mul-
tum ſanguinem ibi fuſum.
Eſt enim locus ille horribilis et
periculoſus valde.

in medio et manſit ibi in latere auſtra-
li montis oliueti habens ad dex-
teram montem offenſionis et val-
lem gehennon. De yeruſalem qua-
tuor leucas contra aquilonem eſt
ſilo ubi primitus fuit taberna-
culum federis multis diebus. Inde
ad unam leucam eſt bethoron ſu-
perior ad dexteram euntibus ye-
ruſalem iuxta viam.

De bauri bethania et bethfage. xxxvii

Inde ad duas leucas contra oc-
cidentem eſt bauren in alto
monte ſitum unde fuit ſe-
mey qui maledixit dauid. De ye-
ruſalem quidem ſtadiis eſt
bethania. Sed bethphage e

De situ civitatis sancte Jerusalem et eius dispositione ... xxxviii

Jerusalem civitas dei summi
domina mundi de qua dicta
sunt et dicuntur gloriosa
sita est in terra montuosa
habens ubique in circuitu cir-
terram fertilem et bonam preter
quam contra orientem et Jordanem. Et
distat a bacharon civitate triginta
sex leucas que est ei contra acquilonem
De sebestein sexdecim leucas. De na-
zareth triginta septem leucas. hec
fere est eadem linea sed declinat
ad acquilonem. De yerico septem leu-
cas hec est orientalis. De bethleem
unum magnum miliare theotonicum.
De hebron octo leucas hec est austra-
lis. Sed quia que in ea facta sunt
xpi sonant ecclesie universe, nec ce-
dunt singulis xpianus hec recollat
devotionis omni die agens gratias
redemptori qui in ea civitate miris
salutem et misericorditer operatus.
Est autem Jerusalem civitas sita
in declivi latere montis dupliciter
videlicet ab austro et ab occidente. Ab
austro quidem sita est in latere mon-
tis syon immo in ipso monte et super
ipsum. Et ita descendit eius longi-
tudo de vertice montis syon se exten-
dens contra acquilonem. Ab occi-
dente habet montem gyon et descendit
ab ipso eius latitudo contra orientem
usque ad torrentem cedron sive val-
lem josaphath. Est autem civi-
tas Jerusalem valde magna. Et
non est verum quia aliqui di-
cunt eam in alio loco esse hedifi-
catam quam fuerat tempore passionis
xpi arguentes ex hoc quod dominus extra
portam fuerit passus et video
sic in alio loco. Isti errant et ne-
sciunt quid loquuntur. Civitas
enim in latitudine amplificata est.
Sed nichilominus civitas antiqua in
toto monte syon in loco suo est ubi
prius hedificata. Sed pauci ad
modum eius magnitudinis sunt
habitatores in tota civitate pro
tante civitatis capacitate. Ubi
enim placuerit, quilibet sibi eligit
mansionem eo quod plures domus va-
cent. Videtur michi et in hiis con-
senserunt qui mecum ibi fuerant
qui noverunt quod utraque Jerusalem
multum amplior sit et longior
quam antiqua civitas in Madeburgensi
quam includit murus currens
de sancto georgio usque ad novam
civitatem exclusive. Dispositio-
nem eius diligentissime investi-
gavi.

De monte syon ... xxxviiii

Erat autem mons syon ab
austro precinctus civitatis
capax et longus qui ab oriente
protenditur austri usque ad occi-
dentem ubi erat turris david
ubi erat prerupta rupes que
vocabatur mello. Ipsa etiam turris
david hedificata erat in quo-
dam colle ipsius satis eminenti.
Et vorago ipsa que venit ab
austro eiusdem montis ad oc-
cidentem distendit certum ter-
rae ad partem eius acquil-
lonarem girum eam. Et ita
turris ipsa in rupe et in angulo
quodam sita erat. Vorago autem
que ipsam turrim circuibat
et cingebat eam descendebat

ita ad partem australem montis
moria ubi nunc est porta fontis si
ue aquarum. Et ita erat mons si
on pistum voragine a ciuitate
separatus.

De ciuitate dauid regis israel. xl.

Hec erat ciuitas dauid. Vora
go ista nunc repleta sicut oculata
deprehendit curiosus inda
gator. Ab ista voragine longe in
fra turrim dauid in oriente erat
edificatus alius murus ciuitatis
qui incipiebat in pede montis syon
in parte aquilonis et procedebat
contra aquilonem cingens ciuitatem
a parte illa. Et procedebat per portam
effraim et beniamin et portam sterqui
linij et portam vallis et cingebat
aream templi ab occidente et conti
nuabatur cum muro montis syon
in porta aquarum siue fontis. Situs
ergo ciuitatis sic est dispositus sicut dictum est
quod ab austro id est a monte syon eleuatur
et per totum suum latus occidentis et in parte
orientis est demissus. Ita ut sordes
tempore pluuie descendant per portam sterquilinij
in torrentem cedron.

De monte moria in quo erat templum domini. xli.

Mons quoque moria in quo erat tem
plum domini et palatium regis
demissior est. Sed non fuit sic
ab antiquo quia depositus fuit per
Romanos et demissus in torrentem
cedron cum omnibus ruinis templi
et atriorum, quod adhuc palam est
videre. Area templi quadrata est
et habet in longitudine et latitudine
plene ad iactum unius arcus. Iuxta
aream templi ad aquilonem est
murus ciuitatis super quem murum
cernuntur vestigia turris hanna
nael siue nebulose siue ophel et
est adherens porte vallis ad sini
stram.

De [illegible] piscine
meritorum et de sepulcro beatis
sime virginis marie. [illegible]

Intrantibus portam vallis
ad sinistram occurrit in stra
tam probatica piscina.
A dextera tamen contra eam in strata
mea in termedia est piscina
grandis valde que vocatur pisci
na meritorum. Hanc fecit ezechias
rex hoc modo. Obturauit supe
riorem fontem aquarum gyon qui
prius fluebat in piscinam sicut
aqua siloe et auertit eum subter
ad occidentem turris, incidens
ferro petram sicut dicitur in ecclesiasti
co, et induxit aquam per medium
ciuitatis et ipsam piscinam ut in
obsidione haberet populus aquam
ad bibendum ne possent hostes
eum impedire. Vallis iosaphath
licet adhuc valde sit profunda
multum tamen est impleta quod
palam est videre. Sepulcrum vero
beatissime virginis marie ut creditur
tunc erat in superficie vallis ipsius nunc
est sub terra longe in tantum quod
ecclesia beatissime virginis marie licet
tamen sit valde alta et testudina
ta, tamen cum ipso sepulcro peni
tus est sub terra. Vallis desuper
tota plena. In superficie tamen vallis
est hedificatum modicum quasi unius
capelle, quod prius quam quis intra
uerit oportet per gradus xl
descendere ad sepulcrum.

De capella gethsemani [illegible]

Iuxta hanc capellam fere ad
viginti pedes est alia capella
que vocatur gethsemani in latere
montis oliueti adherens rupi
sub qua erant apostoli sompno gra
uati, et ostenduntur adhuc ex
pressiones in lapide ibidem et locus
captiuitatis domini nostri yhesu christi et
impressio caluarie eius supinus
in rupe et lineamenta et vestigia ca
pillorum eius. Et in lapide alio im
pressio digitorum eius, quam
impressionem dicitur fecisse la
pidem apprehendens cum rape
retur a ministris. Et est mirum
valde quod de ipso lapide nec puluis
ut ita dicam ullo malleo uel alio
instrumento deponi possit. Et tamen
in eo ita plene patet impressio di
gitorum dulcis illius yhesu ac si bu
tirum fuisset lapis ille.

De loco sudationis yhesu ubi su
dauit sanguinem. xliii.

Inde ad iactum lapidis contra
austrum est locus ubi yhesus
orauit et sudor eius sicut gut
te sanguinis decurrebant in terram.
Ubi etiam similiter apparet im
pressio genuum et lacertorum et ma
nuum digitorum de quo similiter
nichil deponi potest ullo instrumento
vel ingenio. Inter hunc locum
gethsemani ascendit via que
de yerusalem ducit in montem
oliueti et bethaniam et iordanem.

De Ioſaphath. de fonte ſiloe. de natatorijs ſiloe rachel demach. xlv.

De iſto loco ad magnum iactum lapidis eſt vallis ioſaphat in pede montis oliueti. Et in fundo vallis eſt ſepulcrum ioſaphath. Et contra eam in pede montis ſion eſt fons ſiloe in quo colliguntur aque in piſcina inferiori que natatoria ſiloe appellantur. Accedit tamen ad eandem piſcinam fons ſuperior inferiori immittens ei aquas ſitus in pede montis ſion contra agrum fullonis vbi eſt aque ductus de quo legitur in yſaia. A dextera enim aque ductus piſcine ſuperioris eſt natatoria ſiloe contra auſtrum ad iactum lapidis vltra vallem eſt rachel demach vbi eſt ſepultura peregrinorum. Inferius vero natatoria ſiloe rachel demach eſt torrens cedron qui colligitur de ſuperioribus partibus vſque aquilonem iuxta ſama et naaboth. Et longe ſub ſepulcro beatiſſime virginis marie auditur eius murmur intimato ſub terra deſcendens iuxta natatoria ſiloe ſub monte offenſionis et in valle topheth ſiue gehennon.

De lapide zoheleth et fonte rogel et de ſepulcro domini noſtri yhesu chriſti. xlvi.

In valle thopheth ſiue gehennon eſt lapis zoheleth et fons rogel vbi adonias ymolauit victimas volens regnare. Et ſunt ibi loca pulcerrima et iardini amenissimi propter aquas que illos irrigant. Multe eccleſie ſunt in yeruſalem et alia loca magne deuotionis que nullo modo homo in die ſufficiat ad peragrandum. Eccleſia ſancti ſepulcri rotonda eſt, ſed golgotana oblonga eſt, et vtraque tegitur ſub vno tecto. Spelunca ſancti ſepulcri habet octo pedes longitudinis et latitudinis ſimiliter. Spelunca ante hoſtium ſepulcri eſt tantundem. Et in medio eius ſtat lapis qui fuerat hoſtio monumenti yhesu aduolutus. Locus golgotha diſtat ab iſto loco ad trecentos triginta pedes. Locus vbi fixa erat crux chriſti diſtans a ſuperficie terre per triginta pedes hec eſt a pauimento eccleſie. Locus vbi inuenta fuit ſancta crux diſtat a caluaria decem pedes. Et eſt inferior pauimento eccleſie contra orientem viginti pedibus.

Iuxta quam partem beata virgo maria ſtetit ſub cruce. xlvii.

Beata virgo maria non ſtetit ſub cruce ad aquillonem vt quidam fabulantur ſed contra faciem filij ſui ad occidentem ſed aliquantulum declinans ad auſtrum. Monſtratur vſque hodie locus et a fidelibus veneratur vbi ipſa cum alijs mulieribus ſtetit.

De yeruſalem et bethleem et miraculo ibi facto. xlviii.

Jeruſalem ciuitas eſt ſita in montibus altiſſimis. Itaque terra plane videtur arabia et terra moab, et amon et montes phegor, et nebo, et phaliga circa tota vſque ad portam deſerti. Cum inſuper montana que eſt circa campeſtria yerico ſint alta ſuper modum, et palam deſcendat vſque ad montem oliueti diligentius conſiderantibus omnes montes paulatim deſcendere vſque yericho et iordanem. Attamen mons ſilo qui diſtat ab yeruſalem quatuor leucas eſt altior ciuitate yeruſalem et montibus et locis omnibus terre ſancte. De jeruſalem ad tres leucas vel plus contra occidentem eſt hemaus ciuitas vbi agnitus eſt yhesus in fractione panis. De yeruſalem eſt vna dieta vſque in ramatha vbi ſamuel natus fuit que etiam arimathia dicitur vnde fuit joſeph nobilis decurio. De jeruſalem ad duas leucas ad auſtrum eſt bethleem ſita in ſiniſtra parte vie que ducit hebron. Prius tamen ad iactum lapidis occurrit ſepulcrum rachel ad dextram venientibus de yeruſalem in bethleem. Ad orientem de bethleem ad iactum quinque vel ſex miliarium eſt turris eſt turris gregis vbi angeli apparuerunt paſtoribus. Bethleem ſita eſt in monte longo licet arto ab oriente ſe extendens in occidentem. In cuius fine orientali ſub quadam rupe que erat in quodam diuerſorio illuxit nobilis oriens ſol iuſtitie yhesus chriſtus dominus deus noſter. Iuxta rupem autem illam ad occidentem ad quatuor leucas ad quinque pedes dependet rupis illa capacior ſub qua erat preſepe iumentorum in quo fuerat dilatus ille yhesus reclinatus. Non vidi ego aliquem nec audiui qui dixit ſe vidiſſe eccleſiam in toto orbe terrarum ita deuotam ſicut bethleemitanam. Sunt enim ibi columpne pulcerrime nobiliſſime ac magnitudinis ſtupende. Propterea ſtructura eccleſie deſuper columpne vſque ad tectum ſunt. Et omnia hec facta ſunt ex opere in vſuo nobiliſſimo et pulcerrimo, et totum pauimen

tum stratum est marmore diuersorum colorum et generum. Parietes ex omni parte tecti sunt lapidibus tabulis marmoreis quorum precium secundum opinionem meam estimari non potest. Incredibilia dici et scribi possunt de ecclesia illa. Capella enim ipsius ecclesie in qua est presepe domini tota facta est opere musiuo et strata marmore.

Sarraceni enim venerantur et in veneratione maxima habent ecclesiam istam preterea ecclesiam sancte marie. Omnes tamen eius ecclesie multum venerantur. Vidi enim ista ecclesia signum venerabile et merito commendandum in memoriam et laudem beatissime virginis marie.

Miraculum

Soldanus nunc mortuus videns ornamentum huius ecclesie et tabulas parietum tam preciosas mandauit eas deponi et duci in egyptum ut inde palatium suum in babillonia decoraret. Mira res et incredibilis tamen fidelibus cum christianis accedentibus ad hoc ipso soldano adstante et vidente de sanctorum (?) integro pariete quem nec acus penetrare videbatur serpens immanis exiuit de prima tabula qui morsum unum in medio tabule dedit et tabula per medium latitudinis per transuersum confracta est. Serpens addixit ad tabulam secundam et terciam et quartam et quintam et sic per ordinem in altitudine duorum pedum a terra usque ad certam nonam et decimam tabulam. Et hiis stupentibus omnibus qui aderant et ipso soldano territo et a proposito eius cessante ab hac re vacante (?) serpens oculo disparuit. Remansit igitur ecclesia et manet usque hodie sicut prius. Tabulas illas vidi et numeraui decem et octo / et octo sic diuisas. Vestigia igitur tactus corporis serpentis in singulis tabulis apparent notabiliter quasi combustio quedam igne facta. Et super omne mirabile videtur quomodo serpens ille se protrahere potuerit per transuersum in pariete qui erit planissimus sicut vitrum.

De cella sancti Jeronimi presbiteri cardinalis ---- xlviij.

Vidi etiam cellam sancti Jeronimi presbiteri cardinalis et locum sepulture et claustrum monachorum eius et locum interfectionis innocentium. Et cellam beate paule et eustochium filie sue. Et cisternam in qua stella dux magorum dicitur cecidisse.

De montibus engaddi achille et ceilla ---- L

De bethleem ad sex leucas contra orientem sunt montes engaddi et loca latissima latibula dauid super mare mortuum ubi vinee producunt balsamum. Item ad tres leucas contra austrum est achille ubi etiam latitauit dauid. De engaddi ad tres leucas et de achille ad duas est ceilla que conspirabat (?) ysrael a philisteis. De ceilla ad sex leucas contra austrum est ciph castale ubi habitabant proditores dauid. Cui adiacet desertum amon in quo habitabat nabal carmellus. Inter ceylam et bethleem medio loco est thecua ubi dormiunt amos propheta, cui ad occidentem adiacet desertum tecue. Postea sequitur mons seir et desertum magnum in quo morati sunt filii israel quadraginta annis. De bethleem contra occidentem ad quatuor leucas est bethger villa in loco eminenti sita iuxta quam stans tamen [illegible] duodecim vidi ab oriente arabiam totam circa mare mortuum usque ad montem seyr. Et omnia loca latibulorum dauid. Ab occidente vero vidi mare magnum usque joppe et ramatha et omnes quinque ciuitates philistinorum. Et ad ultimum cisternam bersabee et lachis gerdarum (?) que site sunt contra desertum sur in via egypti. De bethger villa ad tres leucas contra austrum est hebron illa antiquissima in qua est primus homo conditus et sepultus cum coniuge sua. Et tres magni patriarche cum coniugibus suis apud quos sepultura fuit (?).

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE Mss

De agro damasceno et spelunca duplici et monte hebron et de domo zacharie prophete patris sancti johannis baptiste ---- lj.

Ager damascenus distat de spelunca duplici ad magnum iactum lapidis ubi formatus fuit adam. In ueritate terra ibi rubea de qua de tali metrum (?) et multi christianorum et sarraceni idem fatentur et tamen modica apparet fossio in illo loco. Inde supra montem contra occidentem ad iactum duarum sagittarum est spelunca in quadam rupe in qua adam et eua interfectionem abel filii sui luxerunt centum annis. Inde ad iactum sagitte est mons in quo sita fuit hebron nunc omnino diruptus et deserta. Ciuitas spelunca autem duplici tem que fuerat tempore christianorum sedes cathedralis nunc hodie (?) ubi sarraceni castrum munitissimum illum locum pre aliis venerantur quia aliquid loci sub celo. In redeundo de bethleem ad duas leucas est fons abrahe in ualle mambre et therebintus sub qua comedit dominus abraam ministrante. Verum est quod antiqua therebintus vetustate consumpta est sed de radicibus eius alia est nata et cum fructibus et ligno de tali metrum. Et non est quercus ut quidam oppinant.

Folia omnino habent modicum vel lentiscus sed fructus sicut quercus. De Ierusalem ad duas leucas est domus Zacharie in qua beata virgo salutavit Helisabeth. Inde ad quatuor leucas in via que ducit Hebron est Heliscoly, id est vallis botri ubi exploratores tulerunt palmitem cum uva sua. Ad dexteram eius descendit rivus in quo Philippus baptizavit eunuchum Ethiope.

De portis civitatis Ierusalem. lii.

Notandum quod iste erant et sunt hodie porte in Ierusalem. Prima fuit porta David que erat in latere montis Sion in angulo occidentis et aquilonis. Sic autem dicta fuit pro eo quod turris David ymminebat ibidem. Dicta etiam fuit porta piscium quia per eam fuit via de Joppe et de Jossoli et maris. Dicta etiam fuit porta negotiatorum quia per eam veniebant negotiatores de Ethiopia, de Egypto, de Philistiim, et maritima merces diversas adducentes. Et ab ea porta procedebat via in tres partes divisa. Una super agrum fullonum. Et una que erat sinistra ducebat Bethleem et Hebron et reliquam terram Iuda. Alia descendebat ad dexteram per vallem Raphaim, sub castro Bethsura quod est quinque stadiis de Ierusalem. Hec porta fuit in antiquo muro et adhuc est, et adiungitur ei hodie murus partis ipsius civitatis que opposita fuit pro sepulcrum domini includendum. Secunda dicebatur porta vetus, et erat ista contra aquilonem in muro veteri et manserat a tempore Yebuseorum. Dicta etiam erat porta iudiciaria quia ibi exercebantur iudicia. Et qui iudicati fuerant ibi per sententiam execucioni mandabantur. Non longe post portam istam crucifixus fuit dominus noster Ihesus Christus. Locus etiam ubi sedit Pilatus pro tribunali usque ipsam portam erat. Huius vestigia sunt ibi adhuc manifesta. In muro vero novo qui includit sepulcrum domini porta adhuc eodem nomine appellatur. Et ducit in Silo et Bethoron et Lachis et Gabaon et Chariathiarim et Damascum usque in Galileam. Tercia erat porta Effraym a superiori parte contra aquilonem. Per hanc erat via in montem Effraym in Samariam et Galileam. Iuxta portam conveniebant qui a terra David veniebant, ubi factus fuit murus novus ad includendum sepulcrum domini cum muro veteri. Ista porta nunc est sancti Stephani. Quarta erat porta anguli et erat a superiori parte orientali. Quia Ioathas rex Israhel interrupit murum Ierusalem a porta Effraym usque ad portam anguli quadringentis cubitis. Dicta fuit etiam porta Beniamin que in Anaboth et ceteras urbes ducebat. Quinta erat porta sterquilinii a superiori parte contra austrum. Per istam portam tempore pluvie descendebant sordes civitatis in torrentem Cedron. Et sic ultra torrentem pellebant per istam viam in desertum quod est inter Ierusalem et Iericho quod nunc dicitur desertum quarantane. Sexta erat porta vallis que ducebat Iosaphath, et erat a superiori parte contra austrum. Et est ad iactum lapidis a sepulcro beatissime virginis Marie. Dicta fuit etiam porta gregis quia per eam ducebantur greges ymmolandi ad templum cum hec porta iungebatur. Et quasi adheret ipsi porte probatica piscina in qua holocausta lavabantur. Huic porte adheret turris Ananahel que etiam nebulosa vel Ophel dicebatur. Unde illud: Hedificabitur domino civitas a turri Ananahel usque ad portam anguli que est Beniamin. Hanc turrim Herodes magnus instauravit et appellavit eam Anthoniam ad honorem sancti Anthonii. Hec porta ducit ad montem Oliveti et Bethaniam et Iordanem. Septima erat porta aurea hec est australis. Hec non inducebat in civitatem immediate, sed in templum per compendium de monte Oliveti per testudinem quandam factam ultra vallem Iosaphath. Et intra hanc erat porta templi speciosa. Octava erat porta aquarum quia per eam aque importabantur de fonte Siloe. Erat autem sita in angulo civitatis ubi mons Sion et mons Moria conveniunt in angulo duorum murorum, scilicet montis Sion et muri qui cingebat domum regis. Ducebat autem hec porta ut dictum est ad fontem Siloe, et ad natatoria Siloe et ad vallem Gehennon, et ad fontem Rogel, et ad ortum regis et ad Acheldemach. Non credo quod fuerint plures porte in Ierusalem. Quia secundum situm civitatis non erant necessarie plures porte. Sed forte aliquibus existentibus portis poterant alio nomine nuncupari. Per totum circuitum montis Sion que est illa respiciens ab aquilone orientem usque ad portam David que est eiusdem montis Sion similiter aquilonarem respiciens ab aquilone orientem. Usque ad portam David que est eiusdem montis Sion similiter aquilonaris respiciens, nulla omnino porta erat, nec esse poterat. Quia vorago qua mons cingebatur per circuitum impediunt.

De centro mundi ..... liij.

Terra Ierosolimitana in medio mundi posita est ex maiori parte montuosa ubere plena sterilis. Cui ad orientem adiacet arabia, a meridie egyptus, ab occidente mare magnum, a septentrione siria et etiam mare cipri.

Hec civitas Ierusalem antiquis temporibus fuit communis patria nationum que ad hec loca sancta causa colendi de quibusdam partibus veniebant, sicut legitur in actibus apostolorum in missione spiritus sancti. Parthi, Medi et cetera. Nunc autem iste sunt gentes que in ipsa civitate habent domicilia et oratoria christianorum. Varie enim sunt gentes et variis sectis divise. Franchi sive latini.

Et quarum quidem sunt Franchi qui latini verius appellantur, homines bellicosi armis exercitati, nudi capite, qui soli inter nationes utuntur lingua latina. Romane ecclesie subsunt, catholici sunt.

Item alii sunt. De grecis.

Greci ab ecclesia romana divisi, homines astuti, armis parum exercitati, pillos longos portantes, crinitis insi de. Precipue in eorum dicunt spiritum sanctum non a patre et filio sed solum a patre solo procedere. Non solum fermentatum etiam sacrificant sed etiam in multis aliis errant et propriam habent literam.

Item alii sunt. De surianis.

Suriani armis inviles ex maiori parte, sicut greci barbam nutrientes sed ipsam aliquantulum castigantes. Inter latinos et grecos cultum medii et utrisque tributarii. Grecis in fide et sacramentis per omnia concordantes, literam habent saracenam in temporalibus et spiritualibus.

Item alii sunt. De armenis.

Armeni armis aliquantulum exercitati, a latinis et grecis in multum discordantes. Ieiunantes tempore nativitatis sue quadragesimam. In die apparitionis Christi nativitatem celebrantes. Et multa alia contra ecclesiastica instituta facientes, propriam literam habent. Inter armenos et grecos odium implacabile est. Armeni obedire ecclesie nuper promiserunt dum rex eorum a maguntino episcopo romane sedis legato coronam accepit.

Item alii sunt. De georgianis.

Georgiani solempni pompa sanctum georgium clemente colentes, armis plurimum exercitati, barbam et comam nutrientes, gestantes pileos unius cubiti. Isti tamen clerici quadratam coronam habent ad instar clericorum. Clerici rotundis, laici vero quadratis. Fermentatum sacrificant. Fere in omnibus imitantur grecos, propriam habent literam.

De Iacobinis seu Iacobitis.

Item alii sunt Iacobini seu Iacobite, a quodam Iacobo dicti, in nestorianam heresim depravati, pessime credentes. Caldeam literam habent. De nestorianis.

Item alii sunt nestoriani in fide heretici, dicentes beatam virginem mariam tantum hominis matrem, et in multis aliis errant. Caldeam literam habent.

De patriarcha Ierusalem.

Preterea in patria Ierosolimitana habet patriarcham qui est pater fidei christianorum et vicarius ibi Christi. Cuius patriarcha habet sub se quatuor archiepiscopos, videlicet unum in provincia Palestina scilicet Cesariensem. Alium in provincia Fenicis scilicet Tirensem. Tertium in provincia Galilea scilicet Nazarenum. Quartum in provincia Moabitarum scilicet Petracensem id est de monte regali.

Archiepiscopus cesariensis habet unum suffraganeum s. sebastinum ubi sepultus fuit sanctus Johannes baptista, helisens et abdias propheta. Archiepiscopus tyrensis habet quatuor suffraganeos s. acconensem, sidoniensem, berithensem. Et illum de ballena que est cesarea philippi. Archiepiscopus nazarenus habet unum suffraganeum s. latinum. Et unum grecum in monte sinay. Et habet etiam episcopos nullo mediante s. bethleemitanum. Et lidensem. Et illum de hebron, ubi sepulti sunt adam et eva. Et tres patriarche s. abraham, ysaach et iacob cum coniugibus suis.

sub bethleem. Joppen sub canonicis dominici sepulcri. Neapolis sub abbate templi. Cayphas ciuitas sub cesariensi episcopo.

De locis religiosis ierosolimitanis. liiij.

In ecclesia dominici sepulcri sunt canonici sancti augustini qui habent priorem sed soli patriarche obediunt. In templo abbas et canonici regulares. Et est sciendum quod aliud est templum domini et aliud templum milicie. Isti sunt clerici. Illi milites. In ecclesia montis syon abbas et canonici regulares. In ecclesia montis oliveti abbas est et monachi nigri. Isti eremite sunt. Et tamen preter episcopos et patriarche assistunt in monasterio. Propterea iste sunt ciuitates que non habent episcopos sed sunt

Hec est via a venetiis in ierusalem. lv

Ista est via a venetiis in ierusalem per mare duo milia octingenta miliaria gallica usque iaffam que est prima ciuitas in regione cipri. hys tamen in insulis sive ciuitatibus iuxta viam manentibus. Primo post venetias iacet brundisium a dextris sed videri non potest. Post hec iacet clarentia a sinistris que videri non potest. Sicilia a dextris que etiam videri non potest. Motonum a sinistris. Creta a dextris. Scio a dextris que etiam non videtur. Rodum a sinistris. Item de iaffa itur per mare centum miliaria gallica usque limisso. De limisso itur per mare sive per terram per centum miliaria gallica usque famagostam. De famagosta venitur per mare per centum miliaria gallica usque ad portum limisso. De hac partitur per mare per centum miliaria gallica usque iaffam, primum portum in terra sancta. De iaffa sunt triginta miliaria theotonica usque ramatham ciuitatem. De ramatha est una dieta usque ad terram sanctam yerusalem.

Et primo intratur per portam effraim que nunc dicitur porta sancti stephani. Sic patet quod a montibus cuthinis itur per terram et per mare usque ad ciuitatem sanctam yerusalem per mille miliaria theotonica minus triginta miliaribus.

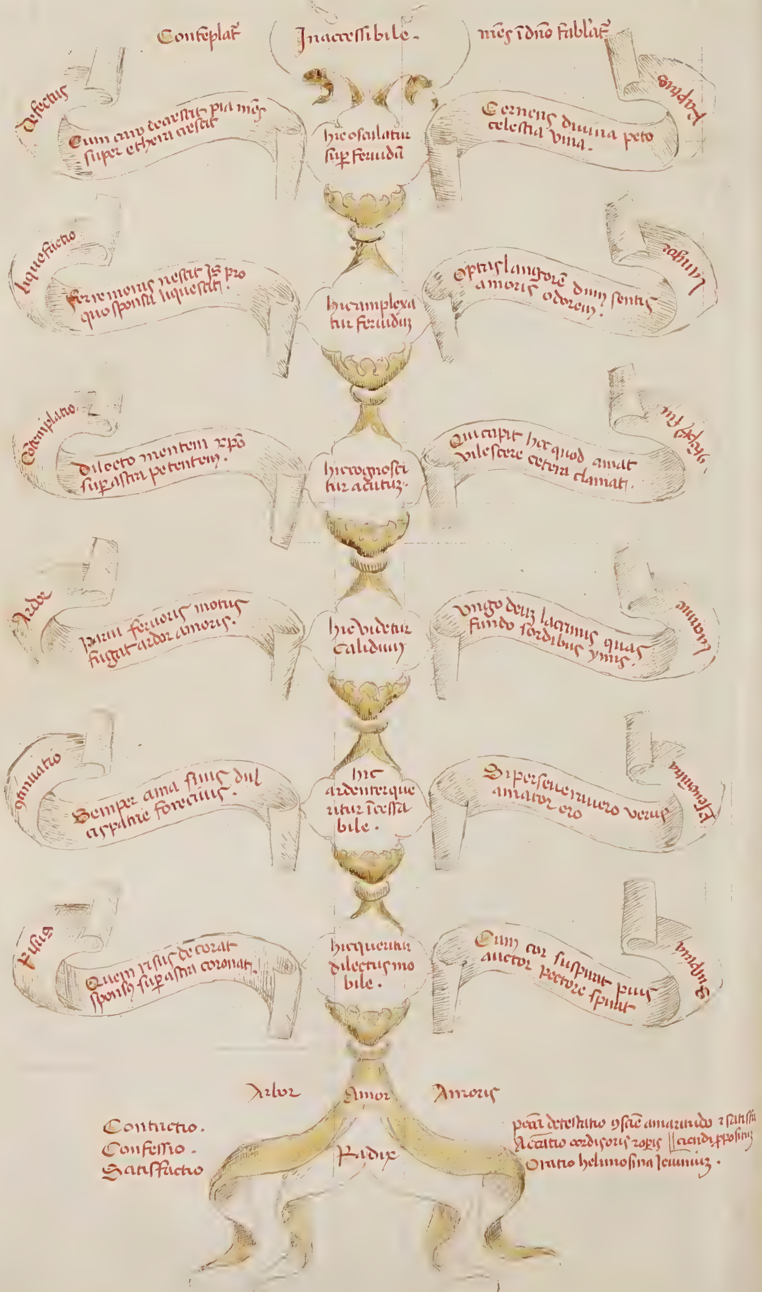
De locis sanctis que ostenduntur in yerusalem. lvi

Monasterium dominici sepulcri tenet principatum in yerusalem et sub uno tecto ostenduntur hec omnia singulariter. Primo enim ostenditur sanctum sepulcrum domini. Item locus crucifixionis eius. Item locus ubi crux eius in lapide fuit fixa. Item locus ubi dominus de cruce depositus fuit. Item locus ubi dominus in sindone fuit involutus. Item locus ubi dominus depositus fuit in sepulcro. Item locus ubi dominus

post resurrectionem suam apparuit Marie magdalene. ¶ Item locus ubi sancta hellena crucem Christi invenit. ¶ Item locus ubi dominus corona spinea coronatus fuit. ¶ ¶ Extra muros est capella ubi dominus post resurrectionem suam primo matri sue creditur apparuisse. ¶ Item ex opposito huius capelle est capella beate Marie magdalene, ubi simon leprosus dicitur dominum invitasse. ¶ In monte syon est capella ubi iacobus maior ab herode agrippa decollatus fuit. ¶ Extra civitatem similiter in monte syon est locus ubi virgo maria obiit. ¶ Item locus ubi eadem virgo orauit. ¶ Item locus ubi grande fuit cenaculum domini. ¶ Item sub eodem cenaculo est locus ubi dominus discipulis apparuit ianuis clausis. ¶ In fine vallis iosaphath est achal demach hoc est ager sanguinis. ¶ Item ibi est natatoria syloe. ¶ Item ibi est capella ubi sanctus Jacobus minor primam missam celebrauit. ¶ Juxta portam speciosam vel auream sive ferream pueri hebreorum occurrerunt domino yhesu in die palmarum clamantes O sanna etc. ¶ Item ibi est locus ubi Judei beatam virginem post eius obitum de pheretro prohibere conabantur. ¶ Item ibi est sepulcrum eiusdem beatissime virginis marie. ¶ Item locus ubi vestis eiusdem beatissime virginis marie decidit cum duceretur in celum. ¶ Sub monte oliueti est locus orationis yhesu. ¶ Item ibi est locus ubi apostoli fuerunt sompno grauati. ¶ Item locus ubi dominus fleuit super civitatem yerusalem. ¶ Item locus ubi dominus suos discipulos docuit paternoster. ¶ Super montem oliueti est locus ubi maria egiptiacha sepulta fuit. ¶ Item locus ascensionis domini in celum. ¶ In redeundo ad civitatem yerusalem est locus ubi sanctus stephanus fuit lapidatus. ¶ Item ibi est templum salomonis. ¶ Ibi est domus Johachim in qua nata fuit beatissima virgo maria. ¶ Prope autem hanc domum est probatica piscina. ¶ Ad introitum civitatis yerusalem est domus herodis. ¶ Item domus cayphe. ¶ Item domus anne. ¶ Item domus pillati. Que domus sunt in introitu civitatis per portam sancti stephani ad manum sinistram iuxta quam portam ad aquilonem est alia porta lapidibus obstructa, per quam dominus baiulauit crucem, et ante quam portam beatissima virgo maria suo dilectissimo filio occurrit, et vix eum cognouit nimio pre dolore. Deo gratias. amen

¶ Et hec de terra sancta dicta sufficiant.

duabus rebus [illegible]

Incipit tractatus de arbore amoris

Aspiciebam et ecce arbor in medio terre posita erat et altitudo eius nimia, magna arbor et fortis, cuius proceritas contingens celos, aspectus illius usque ad terminos universe terre. Folia eius pulcerima et fructus eius nimius et esca omnium in ea. Subtus eam habitabant animalia et bestie agri, et in ramis eius conversabantur volucres celi, et ex ea vescebatur omnis homo, Danielis iiii. Cum omnis arbor que non facit fructum bonum exciditur et in ignem mittetur ut ait dominus in evangelio, arborem pravi amoris que iam diu in animo meo radicata profecit fructus mortiferos, descriptione arboris amoris que iam inserta est cordis plurimorum fidelium, a corde meo et a cordibus meorum cupio extirpare. Nam ferrum ferro eliditur et clavus clavo. Secundum propheta arbor erat in medio terre et cetera. Que est arbor ista nisi amor dei? Amorem suum plantavit dominus in medio terre, volens eum undique pullulare. Medium terre est que in personam non accipit. Persona scilicet arbor a terra incipit, et versus celum ascendendo tendit. Sic amor dei terrena deserens semper celestia petit. Unde origenes verum amorem describens ait. Ille solus amor probabilis est, qui decorati virtutibus coadaptatur, et animam de terris ad celi fastigia levat. Item arbor dicitur a robore secundum ethimologiam, et nichil robustius amore. Siquidem omnia vincit amor, et nos cedamus amori. Item de hac arbore dicitur. Diliges dominum deum tuum et cetera. Arbor magna. Quod magna sit probat augustinus dicens. Quisquis vere deum diligit illius mens non est in terra, sed semper tendit ad superiora. Promisit enim. Nichil maius est amore dei. Quod fortis probat illa scriptura que dicit. Fortis est ut mors dilectio. Sed quid per folia nisi divina verba intelligimus. Folia huius non solum pulcra sed et medicinalia sunt. Unde in ezechiele. Erit fructus eius in cibum, et folia eius in medicamentum. Item folia eius sanitate conferunt. Unde in libro sapientie. Neque herba neque malagma sanabit nos, sed sermo tuus domine qui sanat omnia. Sunt ergo folia huius arboris medicinalia sanativa et pulcra, et non solum pulcra, sed et pulcerima. Unde augustinus pulcritudinem eius hanc sic commendat. Sero te amavi pulcritudo tam antiqua et tam nova, mecum eras, et tecum non eram. Vocasti, clamasti, et rupisti surditatem meam, coruscasti, splenduisti, et fugasti cecitatem meam. Flagrasti et duxisti spiritum et anhello tibi. Gustavi in te et esurio et sitio, tetigisti me et exarsi in pacem tuam. Sed si talia sunt folia, quis est fructus? Numquid manus hoc pingere quod corpus humanum non potest excogitare. Qui ait. Oculus non vidit, nec auris audivit nec in cor hominis ascendit que preparavit deus diligentibus se. ¶ Quomodo hec arbor plantetur et excolatur visso sub brevitate de specie arboris videndum est quomodo in ortulo cordis humani plantetur et inseritur. Quomodo pullulet et crescat donec fructus iam dicti habeantur. Puto enim considerranda sunt in spiritualis arboris augmentatione. Colonus enim primo terram eligit. Secundo electum purgat. Tertio arborem plantat. Sed quid est terram eligere, nisi post positam simili condictione seu compunctione animi dulcedinem compunctionis preparare? Nonne terra compunctionis dulcedinis aptius parabat, qui cum terram australem et arentem haberet irriguam postulabat. Terra arens est sterilior absque lacrimarum flumine. Terra irrigua dici potest cor lacrimarum habundantia irrigatum. Nam ad hoc ut nova plantatio cito pullulet frequens irrigatio necessaria est valde. Unde in apocalipsi. Ex utraque parte fluminis erat lignum vite! Item colonus secundo purgat terram electam. Terram purgat cordis, qui malas cogitationes cordis advenientes ligone extirpat confessionis. Unde in proverbiis. Qui abscondit scelera sua non dirigetur. Qui autem

confessus fuerit et reliquerit misericordiam consequetur. Quid est autem foveam facere et arborem plantare, nisi penitendo et credendo se viliorem esse omnibus. Hinc est quod propheta in libro regum iubet fossas et fossas facere. Fossas et fossas facit qui quod ore pronuntiat corde credit. Qui sic agit non videt ventum superbie nec pluviam vanaglorie, et tamen alveus cordis replet aquis devotionis.

De radice arboris amoris.

His visis, scilicet quomodo arbor amoris plantetur, videamus eius radicem. Sed si dixerimus huius arboris radicem timorem, quomodo amantium specula et directiones poterimus substinere directum. Quia timor non est in caritate. Quod forsitan non inadvertenter dixerunt, quia aliud est timere deum ne me puniat, aliud timere ne me deserat. Primus est servilis et cessat. Secundus castus et regnat. Principaliter dicunt michi resistentes: Quomodo ramo domestico insito super silvestrem et amarum stipitem processu temporis fiat dulcis arbor? Et ergo dicam eis: sicut ex timore servili processu temporis procreatur castus timor qui et amor dicitur. Nam sicut ramus dulcis insitus super silvestrem stipitem humorem trahit et non amaritudinem, sic timor castus cum initium habeat a timore servili non timorem retinet sed amorem. Quod si verum non esset non diceret scriptura: Radix sapientie timor domini. Item Ysaias: A timore tuo domine concepimus et peperimus spiritum salutis. Principaliter que arbor ita dulcis quod radix eius non sit amara? Sed dulcedo fructus radicis amaritudinem recompensat. Concordant igitur quod timor radix est.

De radicibus arboris amoris.

Post radices collaterales appellari: Contritio. Confessio. Satisfactio. Quarum quelibet tripartita est. De contritione procedunt peccati detestatio, continentie amaritudo, satisfaciendi propositum. Item de confessione procedunt accusatio cordis, oris et operis. Item de satisfactione oratio, helimosina, ieiunium. In arbore quam tibi depinxi ista invenies magis ad oculum. Sicut autem phisici: Quot radices arboris tot eius rami. Sed per singula exponere propter prolixitatem omitto. Nunc autem arboris distinctiones perstringimus. Sed he sunt distinctiones in illo qui ad unum tendit, dicitur amor me vult unum facere cum deo, et ego in ipso distinctiones quero. Sed ideo res per singula describitur ut eius melior virtus et commoditas declaretur.

Prima distinctio arboris amoris.

Est ergo in amore prima distinctio: Nobile. Nobile dixi ut non tepescat vel tepescat aut desiccat sed semper dilectum inquirit. Sicut sponsa in canticis dilectum querit dicens: In lectulo meo per noctem quesivi quem diligit anima mea. Amoris impetus illam dormire non sinit, ideo querit. Sic Zacheus [illegible] Ihesum querebat videre sed non poterat. Quare? Quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborem. Et enim Zacheus iustitia festinata interpretatur. Quem ergo iste significat nisi peccatorem noviter ad veritatis viam conversum. Iste enim princeps publicanorum fuit et dives, et tamen Ihesum videre querebat. Quid est principem publicanorum esse nisi peccatorem publice peccantium confiteri. Ille princeps publicanorum existit qui sicut peccavit confiteri non [illegible] dives erit quia peccata sua confitendo revoluebat. Unde et meruit festinanter iustificari. Ne desperet igitur anima mundi cupiditatibus et illecebris secularibus irretita, sed amoris nobile cum Zacheo ascendat, sciens quod pius Ihesus confitentibus et amantibus non solum peccata dimittit sed etiam promissionibus suis eis fieri promissor dignatur sicut dicit Augustinus. Hinc est quod Zacheus iste ad amoris nobile properans cupiebat Ihesum videre. Quid est Ihesum videre nisi ad acumen amoris pervenire. In acuto enim cognitio consistit. Sed videamus quid sequitur. Et non poterat quia statura pusillus erat, id est parum in amore profecerat. Precurrit igitur, id est a nobili amoris incepit. Eleganter dicit precurrit quia amor quiescere nescit, sed extra requiem inquietudinem parit. ¶ Ex hac distinctione duo rami procedunt scilicet Risus et Suspiria. Nam per hec duo amoris nobile magnum declaratur, et sepe in anima hec duo reperiuntur. Nam aliquando anima adhuc in hac egypto posita, id est merore scilicet et angustie loco, eternam et divinam prelibans dulcedinem in spiritualem quendam risum [illegible] dicens: Risum michi fecit dominus et quicumque audierit congaudebit michi. Quo risu spirituali edito a contemplatione illa que est ad instar puncti in hoc execrabile exilium relabens suspirando dicit: Heu michi quia incolatus meus prolongatus est. Sicut sanctus Job capitulo xxix ad memoriam reducens tempus illud ingemiscendo aiebat: Quis michi det ut sim iuxta menses pristinos secundum dies in quibus deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Et post pauca: cum lavabam pedes meos in butiro et petra fundebat michi rivos olei. Ex posito predictorum: quid est caput nisi mentem. Quid lucernam nisi divinam gratiam intelligimus. Lucerna ergo super caput splendet cum divina gratia in mente refulget. Et ad lumen eius in tenebris ambulabam. Cum gratia precedente ad nobile amoris pervenimus. Cum lavabam pedes, id est motus affectionum mearum butiro et [illegible] pietatis. Et petra, id est Christi humanitas effundebat, id est ad effundendum incitabat rivos olei, id est lacrimarum habundantiam. Rivos dico propter ubertatem. Olei propter suavitatem et sanitatem quas inferunt et suaves sunt, sicut dicit Augustinus: Et dulcis michi erat cum illis, scilicet lacrimis.

Secunda distinctio arboris amoris.

Secunda distinctio arboris amoris est incessabile. Unde in evangelio: Oportet sine intermissione orare. Et de hac incessabilitate plurime sunt auctoritates. Hec etiam producit ex se ramos scilicet continuationem et perseverantiam. De his duobus ramis ut michi videtur ait beatus Bernardus: O amor vehemens impetuose qui propter te aliud cogitare non sinis [illegible] omnia contempnis omnia preter te, te contentus [illegible] perseverantia. Item de perseverantia in veteri lege: Animal sine cauda non offerebatur deo, id est Bonum opus sine perseverantia non est acceptum deo. Item in nova lege: Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Item finis non pugna coronat.

Tertia distinctio arboris amoris.

Tertia distinctio est calidum. De hac dicitur in Job: Nonne vestimenta tua calida erant cum perflaretur terra austro. Austro terra perflatur cum cor terrenum spiritus gratia inflamatur. Calidum quidem in amore ponitur ut sponsum suum inficiat et inflamet. Nonne terra cordis illius austro erat perflata qui dicebat: Non possum metiri quantum desit michi amoris ad id quod satis est ut currat vita mea in amplexus tuos, nec avertatur donec abscondar in abscondito vultus tui. Hec verba sunt Augustini in libro confessionum. Item Hugo super Ierarchiam, id est sacrum principatum: Si diligeres non vadis adhuc foris amas. Calidum non habes amoris, sed hebes et torpens manes et diversis extra alios. Ex hac radice duo rami simul prodeunt scilicet.

Ardor et } Primum scilicet ardorem hui-
Lacrime } aug. cum diceret. O
amor qui semper ardes et numquam extin
gueris tarde inueni te tarde noui
te. Item legitur in exodo quod moises
cum minasset gregem ad interio
ra deserti vidit rubum ardentem qui
non comburebatur. Quid est rubus ar
dens nisi anima ardoris calore succen-
sa. Ecce rubus ardens non combures
quia etsi amor desiderantem affligit
ipso tamen amore suauiter reficitur cor
ruptionem non ingerit sed impassi
bilitatis dona largitur. Hunc ardo
rem habebant apostoli qui dicebant, non
ne cor nostrum ardens erat in nobis
de ihesu dum loquebatur nobis in
via etc. Et illa languida in libro
amoris. Anima mea liquefacta est etc.
Et alter. Concaluit cor meum
intra me etc. Talis est ardor seraphin
seraphim dequibus dicit sanctus bona
dus. In dextera dei ardent igne dei
vel potius deo. Et iterum. Ego ero
similis angelis ardens caritate et
lucens cognitione. Cur dissimula
mus generositatem interioris hominis.
Studeamus et nos acquirere nobis
hunc castum amoris ignem. Scientes
quod quanto fuerit nunc amor feruentior
et ardentior, tanto erit fructus eius
suauior. ¶ Secundus ramus huius di
stinctionis sunt lacrime que aman
tibus valde sunt necessarie. Nam
sicut in naturis rerum aspicimus vt
in sole quod sol minimum caloris et ardoris
attrahit refrigeratione per dei dispo
sitione sic quod quamquam oportet quod illumina
to et inflammato intellectu igne diui
ni amoris, intantum affectus humo
rem gratie et deuotionis attrahit quod
oculus exterior velit nolit in lacri
mas prorumpit. Tales enim lacri
me sunt ros lucis sicut dicitur in ysaia.
Quia ros lucis ros tuus. Lux perti
net ad intellectum illuminatum
ros ad effectum humefactum. Et tunc
vere lux roris est ros lucis quando ex
illuminatione et ardore intellectus
lacrimas pro dilatione patrie et
absentia sponsi producat affectus.

Quarta distinctio arboris amoris

Quarta distinctio huius arboris
sequitur scilicet acutum. Sed quid
est acutum. Nonne acutum
amoris habebat Jacob cum diceret.
Vidi dominum facie ad faciem et salua fac
ta est anima mea. id est ad cognitionem amo
ris perueni et in intelligentia cogni
tionis eius me ignitum intellexi.
Hinc aug. in libro confessionum ait. No
uerim me nouerim te. Hinc est quod a
duo discipuli euntes in emaus post
cordis ardorem et multa de ihesu locu
tos eum in fractione panis cognoue
runt. Est ergo acutum amoris pe
netrans et intrans vsque ad plenam
cognitionem. Vnde aug. in libro con-
fessionum. Cum inhesero tibi ex omni
me id est cum ad acutum amoris ve
nero, omnino nusquam erit michi la
bor et dolor sed vita mea erit tota ple
na te. Nunc autem quia tu plenus
non sum oneri michi sum. Te ro
gro sto dilecte mi gratiam tuam quis
michi det vt venias in cor meum
et inebries illud, et obliuiscar mala
mea et vnum bonum amplectar.
Et Job. Quis michi tribuat adiu
torem meum vt omnipotens audiat desi
derium meum. ¶ Ex hac distinc
tione sicut de alijs duo oriuntur
rami scilicet. Contemplatio et con
temptus. De primo dicitur in exodo.
Moyses minabat oues retro ad in
teriora deserti. In interiora deserti sunt
sinus angelorum occulta et diuinitas se
creta. Oues retro sunt affectio
nes. Moyses legis lator id est cogni
tio. Oues retro ad interiora deser
ti deducit cum ad gustum eterne
dulcedinis cognitio affectionem intro
ducit. Et hoc videns et sentiens hanc
dulcedinem pre desiderio eius etiam
semet ipsum contempnit. De contemp
tu sui dicit dominus in euangelio. Qui
sequitur me abneget semet ipsum
etc. Vnde dicit augustinus. Diligendus
est deus vsque ad contemptum tui quia
te amauit vsque ad contemptum sui.
Hinc magister hugo super ierarchiam
Qui hoc appetit quod amat etiam
semet ipsum despicit, in illius com

penitione quod amat.

Quinta distinctio arboris amoris.

Sequitur quinta distinctio
scilicet feruidum. sed aliquid
maius in amore quam acutum.
est vtique. Nam quod fer
uidum est exuberat et mox retinet
cum ebullire incipit. Hec duos sus
cepit alie distinctiones ramos habet
scilicet liquefactionem et amorem. De
primo in canticis. Anima mea liquefac
ta est vt   dilectus   locutus   est
Quid est liquefacta est. Est ne
liquida facta. Vere quod liquescit
liquidum est. Sed quomodo anima pro
dilecto liquescat. Videmus mul
totiens metallum per vim ignis
liquidum quod formam rei recipit
supra quam vel contra quam liquescit
et vnitur ei. Sed non ne anima sic
liquescit. Ita. Nam deus noster
ignis consumens est. Et alius
propheta de hoc igne. Ipse enim sedebit
quasi ignis conflans, et emundabit pur
gabit filios leui. Anima quoque igne amo
ris liquida liquescit in deum et
vnitur ei per amorem crescens super
se, currens ad illum, ex ipso clare
scens ita vt vnum sit cum ipso
et dicat. Omnia michi communia sunt cum ipso.
Nichil habemus proprium nichil di
uisum. Vna nobis hereditas vna
domus, vna mensa, vnum sedile, vnus
thorus vna caro. ¶ Secundus
huius distinctionis ramus est lan
guor. Vnde in canticis. Nuntiate di
lecto quia amore langueo. Sed quo
languescit igne sic pro dilecto lan
guescit vel liquescit. Nonne
paulo ante ex vehementi amore li
quescebat. Sed quid dicitur in canti
cis. Pessulum hostij mei aperui
dilecto meo. At ille declinauit. Vi
ergo quod in aduentu sponsi est lique
factio. Namque anima aduentum tam
admirabilis atque amabilis sponsi
sine liquefactione potest sustinere
et eum recedit quid dimittit quod
possit prodesse. Liquescit in aduen
tu. Languescit in recessu sed languet
amore, et non amor bene. Nam
sicut dicit gilbertus super cantica

Vbi viget amor, ibi viget langor
si absit quod amatur. Tali langore
languebat ille vir desideriorum
daniel. Vbi ipse dicit. Langui et
egrotaui per dies. Bonus langor
qui danielem meretur, hec me
dicum qui tam suaue inducit
languenti anime dietam. Norunt
amantes que languentis anime dieta
sit, et ideo timeo dicere. Nam delica
ta est species amoris affectio, et te
nui occasione leditur amor spiritualis.

Sexta distinctio arboris amoris

Sequitur sexta distinctio
arboris scilicet super feruidum.
Super feruidum amoris est
illud quod contra se fertur, quod
nulla ratione in se valet consistere
quod se ipsum non capit nec modum
habere nescit. Vnde quidam dixit,
Nescio quid sit amor nec amoris
sentio modum. Sed scio si quis amat
nescit habere modum. Hec etiam dis
tinctio duos habet ramos scilicet
defectum et raptum. De primo legitur
in hester. Cum rex assuerus eleuas
set faciem et ardentibus oculis fu
rorem cordis indicasset regina corruit
et colore in pallorem mutato super an
cillam caput inclinauit. Rex est
verus assuerus leuat cum animam a
mantem notitia diuinitatis inebriat
furorem cordis ardentibus indicat cum
his cum diuinitatis sue archana
reuellat anime adhuc commoranti in
terris. Sed quid sequitur. Regi
na corruit. Vere regina illa id est sci
entia cui talia archana demonstrantur
quid mirum si deficiat quid mirum si
corruit. Color autem in pallorem mu
tatur cum spiritus se in vnum
colligens ad interiora sua se trans
fert, vt corporalium rerum factum
deterius admirabili gratia consolet.
Caput vero super ancillam inclinat
cum molestias amoris sit tamen
molestie dicende sint caro patienter
tollerat. Nam sicut dicit aug.
Amor prius vulnerat. Secundo vulne
ratum ligat. Postremo vulneratum
et ligatum in effectum conuertit spi
ritualem. ¶ Secundus ramus huius distinc

tionis .s. raptum . ſiue in corpore ſiue extra corpus aſcenderat quidi cebat. Scio hoiem raptum ſiue in corpore ſiue ex corpus neſcio de' ſcit. vſqz ad tertiu celum &c. Item aug9. Nichil tam ferreum aut tam durum qd non igne amoris uin gatur / quo ſe rapitet in deum ſup carnem omem / libera &ad mirain da volitibit pennis pulcerrimis in tegerrimis quibus caſtus amor ad dei amplexus vertitur.

Septia diſtinctio arboris amoris.

Sequitur ſeptima diſtinctio ac vltima que īaccessibile dicit. Sed ſi ibi īproprie non dicitur uel no ponitur vt ſit īaccessibile no acceſſibile. Qs ergo balbus, nec mō ab heri &nudius tertius / ſed longo tempore impedi tionis ſue lingue, &ōir pollutus la bys / ergo terra &cinis / lapis indig otur pedibus conculcandus / &ut illo tus pedibus &manibus ad ſuppro mam amoris diſtinctionem / qui nec dum prima habeo audeo accedere. Accedant &deſcribant qui laueant ſe ipos &veſtimenta ſua. Nam ſi īac ceſſibile iubilum vel timore dicere &nimos eius mentis alienationem itaqz ab effectu trahatur ſicut ceteris articello multorz obiectiones perti meſco &ideo iſtud tam arduū &tam īacceſſibile eis relinquo.

Explicit tractatus de arbore amo ris. deo gratias. Amen amē Amo.

Medium terre eſt cor hois de quo procedit tam terrene qȝ celeſtis virtus opationis.

Fructus hui' arboris eſt mentis de uotio / ſiue contemplatio &dei dilectio in futuro vero pfecta viſio ſiue cognitio &fruitio.

In noīe domi nri ihu xpi et genitricis ei ac toti' celeſtis curie am. Incipit libellus fris theofori pſbri hemite ſecūdum auctēs ſcōr & pphar et uerar cronicar de cauſis et de ſtatu cogni tioē ac fine pñtis ſciſmatis et tribulationū futurar maxie tpr futuri regis aquilonis uocantis ſe frideri cus impatorē tcius uſqz ad tpā futuri pape uocati an gelici paſtoris poſt fridericus ſupdēm. Itē de ſūmis po tificibꝫ romane eclie et tpr dū angelici paſtoris uſqz ad temp' ultimi antixpi. Itē a tpr dei ultimi antixpi et poſt mortē dū ulti antixpi uſqz ad extimū diē iu dicij et finē mundi.

Uniuſis et ſingul' fidelibꝫ xpinis eccliaſticis ac ſe cularibꝫ. humilis fr theoforus de cuſentia pau per pſbr et heremita prope thebas humiliari ſb dīne potentia maieſtatis et ipius grāz et glāz. Cum triſtis et dolēs de malis pñtis ſciſmatis et occaſione oc currentibꝫ et ueriſimilit occurſuris manſuetiſſimum dominū cū magna ieiunior et lacmar copia ſepius hu milit exoraſſem quatinus iſtantis ſciſmatis cauſas et qs ī ipo ſciſmate aſcendentur ſe ſūmos pontifices uerus pon tifex et quis pſeudo pontifex exiſteret. ipiuſqz ſciſmatis qualē et quotum finē. Et quo finito ſciſmate dei ecclia maxime cū pncipibꝫ ſecularibꝫ regerēt ipe dominus mi hi ſuo ſuo oñdere dignaret. Anno anatiuitate domi pdci ao ccc lxxxvj ecba aurorā diei reſurrectionis pfa ti domi nri mihi dormiēti leui ſomno et quaſi ex hoc ſtupenti uiſum extiti uidere angelum domini ignei uultus et altitudinis duor cubitor. ornatū duabus alis nitentibꝫ ualde alba lata ac talari ueſte amictū mihi qꝫ dulcit alloquentē hec ūba. Dominus exaudiuit p ces tuas dicens. Ecce fius ſius dilectis cirillo pſbro et he remite ī monte carmelo ioachim abbati et multis alijs fius ſius pñs ſciſma futur et eius ſciſmatis cauſas et quis eēt orto pontifex et quis pſeudo pontifex fineqꝫ ipi et poſt ipm ſciſma futur eclie regimē p ſpūm ſcm ac angelū iam diu ē qꝫ indicauit et apuit. Queras igit pdcor libros et ſcptuas et tunc tue erit ſatiſfactum uoluntati. Et qꝫ ī ipis libris ſcptum repieris ſcribe et et alijs protua et ipor ſalute indica et reuela. Quibꝫ dcīs et auditis angelus illico diſparuit. Ego aut tund' a ſomno ſurgēs uocaui ſociū meū kariſſimū euſebium uercelenſes cui oīa ſupradcā patefeci cuius conſilio ipe et ego cum maria diligētia ī ciuitate thebar in cuſentia ū ē pfect' ioachim ſanctus ppha et alijs lo cis uicis ipis ciuitatibꝫ pdcor iuror libros queſiuim' et tandē īuenimus ſupradcī cirilli libr qui incipit Domi toti. Cuius libri ūba angelus domi ī dua bus tabulis argenteis ɔtinētia futura magna ne gotia incipiendo ab āno natiuitatis domi ao ccc lij. ipi cirillo nunciauit et dedit. Itē repim' libros oms pfti mag' pphe ioachim et marie ipius ſingulares libros miſſos henrico de ſuauia impatori vj. Ac aliū ſingularē libr ipius ītitulatus lib de flore de ſūmis pontificibꝫ ab innocētio quarto uſqꝫ ad anti xpm qui incipit tpr colubri leene filij. Itē īuenim' unū ſingularē libr ītitulatus hic īcipit reuelatio que de oroſcopo intitulat' extracta de hebreo ī latinū a dandulo illondoij de ſūmis pontificibꝫ futuris. A nicolao iij uſqꝫ ad angelicum paſtorē qui incipit et eīn omipotens opifex. Itē inuenim' quendaz par uum libr intitulatū hec ē reuelatio merlini de ſūmis pontificibꝫ qui incipit genus neqꝫ. Itē īueni mus quandaz reuelationē fcām p ſpūm ſcm bto franciſco de pñti ſciſmate que īcipit. Soti bti franciſci ye mundo ī centu annis. Itē īuenimus multas alias pphias et uiſiones ſcor et maxime quaſdaz ſingulares quar una incipit In uigilia namqꝫ aſcenſionis. Alia aut incipit. Scitote qm Itē īuenimus libr ɔtinētem uates ambroſij merlini ſibille erit hec de babiloīa ſibille tiburtine ac ſibille eleſpontie de preſagijs futuror. Itē repimus ex tractiones pphiar continētes que uentura ſunt et dēnt de anno natiuitatis domi ao cc uſqꝫ ad finē antixpi magni. Itē īuenim' cronicas cuſentini antiſ tis ac fratris tholomei de luca. Et multas alias o cronicas ſcbentes oīa geſta ecclie et ſpalit ſciſma tum ītruſionum romane ecclie ifra ſeptor anati uitate dn uſqꝫ ad tempora ſce memorie dn iohānis pape xxij. inclusiue qui aſſumpt' ē ad papatū anno natiuitatis dn ao ccc xvj uel ccba. Quibꝫ omibꝫ et ſi gulis p me fratrem theofor uigilantiſſimo ſtudio plec tis ac orationibꝫ et lacmis dño ſepe effuſis ut ueri ta tem pdcor mihi oñdere dignaret valde gauiſus ſu tanqꝫ clarificat' de ſupdcīs que ſcire deſiderauera dm. Namqꝫ clare cognoui pñs ſciſma eiuſqꝫ cauſas p ſpūm ſcm iam ē xl ānis elapſis pftis ioachī cirillo et alijs ſupdcīs ſcīs uiris fuiſſe pdcā demonſtrata Quor pphar et ſcor uiror īſeram bona fide ī pñti libello nihil de meo ponēs obediāqꝫ ī hoc mandato angelico qui mihi reuelauit ut īuenta ī pdcīs ſcp turis alijs reuelarē. In omibꝫ tñ et p omia me ſbitio

correctioni ſc̄e matriſ eccl̄ie proteſtanſ quia non
ſum propheta nec prophete filiuſ nec anamie ſimi
liſ qui in ſp̄u dei a ſe multa euenire p̄dixit. nec
ſupbo ſimiliſ ſedechie qui impoitiſ ſibi ferreiſ
cornibuſ regi ioſaphat in ſp̄u mendacii dixit hiſ
cornibuſ uentilabiſ ſyrum. nam ſoluſ ſum ſa
cre ſc̄pture ſcrutator exemplo michee uera ſed
non grata mundo nuntiāſ. Ac tn̄ regiſ iuda
et yſrabel longo conſultiuſ mala nuntiantes
uel prophantes audiſſet q̄ falſi loqueſ ut pla
cēnt ſemp proſpa nuntiāteſ. Altiſſimū hu
milit̄ exoro. q̄ uba prophāx deſc̄pta i p̄nti
libello ſata ſint i bono agro. et nō i lapi-
dib;. Luna ſecundum almeonē quia ſeiat
i lapidibuſ nō excipit fructum. Dic̄ eīn ioba
i libro concordie q̄ neceſſe ē tranſituriſ p̄ uias
et loca piculoſa. et dubia non ſolum agnoſ
cere ſed p̄ſcire. ne forte tunc querant ar-
ma cū uenit ad bellum. et quid agendum
ſit neſciat aut quid uitandū ſtupore aut
formidine dep̄nſiſ. Ꝙ q̄ homineſ libēt nō
audiant mūdi excidium nuntianteſ ſed
ſed libent̄ de futuriſ excidiiſ diſputanti ſecū-
dum ioa. In hoc aut̄ libello magiſ libentiuſ
in mitor uerbiſ p̄ſti cirilli. quia uerba ipiuſ
cirilli i dc̄o libro non fuerūt hominiſ ſʒ dei.
Ꝉt dc̄i cirilli uerba inceperunt p̄dice futura
ab anno natiuitatiſ domi ao cclmi. quia
uerba ipiuſ cirilli i dc̄o libro nō fuerūt uer
ba hominiſ ſʒ dei. Et inceperunt predicē
futura ab anno natiuitatiſ domi. ao cclmi.
uel circha ut patet in primo capitulo dc̄i
libri. a quo tempore citra non fuit niſi hoc
ſciſma ſecundū omneſ cronicaſ licet p̄ pe
trum de corbario ordiniſ minorū fuerit ali-
qua turbatio que tn̄ p̄ cronicaſ non ponit̄
int̄ ſciſmata. ꝑ breuitatē ipiuſ temporiſ.
Ꝉt in hoc libello i nitor i prophetiiſ ioa ſc̄ptiſ
ad ſupradcm̄ impatorē ſextū henricū q̄ in
prophetiiſ ipiuſ ioa ſc̄ptiſ aliiſ principibuſ
et hoc duab; rationibuſ. Primo quia ioa
ad henricū p̄dcm̄ ſcripſit magiſ clare et ha
bebat ſecum fr̄em ranerium de pontio ui-
rum ſc̄m et hn̄tes ſp̄um uere prophetie et i
ipſe ioa ponit ſup expoſitionē uatum merli
ni et cirthee Ꝉt ioa tanq̄ ſubiectuſ i tempora
libuſ motuſ ipiuſ henrici rogationibuſ ſe

piuſ pluſ laborauit. Ꝉt dictuſ ioa iuſſuſ ē di-
cere et predicē ipi henrico ea que futura eſ
ſent incipiēdo ab anno natiuitatiſ domini
ao clxxxxiii uſq; ad finē ſeculi. quo tempor
dc̄uſ impator regnabat ut ipſe ioa teſtat̄
ad ipm̄ henricū ſup libriſ erithee et apoc.
et hieremie a quo tempore citra etiam nul
li ſciſma fuit niſi p̄n̄ſ. ultimū eīn ſciſma
fuit ſedatū tempore friderici barbaroſſe p̄riſ
dc̄i henrici. cuiuſ ſciſmatiſ uictor fuit alexā
der papa t̄tiuſ natuſ ſenēſ qui mortuuſ ē
anno domi ao clxxxi uel circha. Reuer
tenteſ ad propoſitū dico q̄ diligentiſſime
cribratiſ intentionib; et libriſ prophāx et
ſacre ſc̄pture effect̄ opiſ ſūma ē ſc̄m ioa ſup
ioa ad henricū impatorē ſup uerbiſ templū
edificat̄ iuxta ordinē fundabo. Ac et ibi
fundabo i ſaphiriſ q̄ celeſtiſ tanq̄ optimū
agricola longa peregrinatōe rediſſiſ. conſide-
deranſ eiuſ uineam ſibi coniunctam. ab eo fuiſ
ſe optimiſ plantuliſ i ſtatam. firmiſſimo mu
ro cinctam. iuſtiſſimiſq; cuſtodib; commen
datam. p̄dc̄iſ cuſtodib; ſuccedentiū culpa
dolo et negligentia repletā ſpiniſ tribuliſ
et uepib; et dc̄m muru colapſum. et eiuſ
lapidib; putrefactiſ ipam uineam totaliter
reformare diſpoſuit. Et p̄dc̄e uinee negli-
genteſ et doloſos cuſtodeſ mutare i iuſtoſ
et pugileſ cuſtodeſ. Ꝉpiſ tn̄ cuſtodib; et
pugilib; temporalib; et ſupfluiſ boniſ ab
latiſ ſibiq; honeſto uictu relicto ſolū prout
primi cuſtodeſ uinee hn̄erunt. Acti p̄ftiſ
doloſiſ negligētib; cuſtodib; iuxta deme
rita eorū pſonalit̄ et i omib; grauiſſime
punitiſ. ac ſpinaſ tribuloſ et fructiferaſ
et odoriferaſ plantaſ in ipa uinea inſerere
uepreſ euellere eiuſq; muru abiectiſ lapidi
buſ putrefactiſ renouare lapidibuſ pretio
ſiſ. uidelicet ſaphiriſ iaſpidibuſ prefatuſ
ordinauit infallibiliter.

Anno domi a natiuitate ao ccclxxviii
ſathan ſeduxit clerum. impatorē. regeſ
principeſ et aliaſ genteſ ad ſciſmata et
ad bella.

Anno natiuitatiſ dō ao ccclxxv ſolut̄
fuit ſathan ut ſeduceret poſſet genteſ i
mundo.

Et cum conſumati fuerint anni
mille ſoluetur ſathanaſ de car-
cere ſuo et exibit et ſeducet que
ſunt ſup quatuor anguloſ terre
ue terre et mari. quia deſcēdet d
dyaboluſ ad uoſ hn̄ſ irā magnā
ſciēnſ quod modicū tempuſ
habet.

Et ſextuſ angeluſ tuba cecinit
et audiui uocē unā ex quatuor
cornibuſ altariſ auri q̄ ē ante
oculoſ dicentē vi angelo qui ha-
bebat tubam. ſolue quatuor an-
geloſ qui alligati ſunt i flumie
magno eufraten. et ſoluti ſūt
quatuor angeloſ qui erāt parati
int̄ horam et diē et menſem et
annū ut int̄ficerēt t̄tiam partē
hominū et numeruſ equeſtriſ
exercituſ uigenieſ millieſ et de-
na millia.

Dedit ſeptē angeliſ ſeptem
fialaſ aureaſ plenaſ iracūdie
ire dei uiuētiſ in ſecula ſecu-
lorū. et audiui uocē magnam
de celo dicentē ſeptē angeliſ
ite et fundite ſeptē fialaſ ire
dei in t̄ram. et ſextuſ angeluſ
fudit fialam ſuā i flumē illud
magnū eufraten et ſiccauit
aquam eiuſ ut p̄pararet uia
regibuſ ab ortu ſoliſ.

·/ Et uidi de ore draconiſ et de ore beſtie et ore de ore pſeudo prophe exiſſe treſ ſpiritꝰ i mundoſ in modum ranaꝝ ſunt eni ſpiritus demonioꝝ facienteſ ſigna et procedent ad regeſ totiuſ t're agregare illoſ in prelium ad ire dei omnipotentiſ et uidi beſtiam et regeſ t're et exercituſ eoꝝ agregatoſ ad faciendū plium cum illo qui ſedebat i equo et exercitu eiuſ et aprehenſa beſtia et cum ipſa pſeudo propha qui fecit ſigna coram ipſa quibꝫ ſeduxit eoſ qui acceperunt karacterem beſtie·

·/ hic incipit narrari ſicud pñſ ſciſma erat fu turum in ecclia dei iuſto dei iuditio pp peccata cle ri et populi chriſtiani et q ſciſma erat pronoſti catum aſpiritu ſancto et amultiſ propheti ſiam diu·

Nunc vero reuertor ad materiam nr̃am ſciſmatiſ et dico q uerba quibꝫ pangelum p̄mo p̄dixit et indicauit cirillo pñſ ſciſ ma omino ēē futuꝝ in ecclia dei ſunt in ſex capitulis dc̄i libri cirilli qui incipit demceps et finit·/ hec ſi multū quoqꝫ ſtabit lupa eoſ diade rutilá te et tibi effundant electum ea pp rudeſ in gina mandent in rodere et blaceſ blice alludebunt tunc celibeſ et blaſoneſ lugere cum roboam et blenoneſ mixtoſ doxtonibꝫ ridere cum ieroboam hec ſpūſ ſcūſ·/ Sup quibꝫ uerbiſ dic̄ gloſa Io ſi multum i mis i capite arietis ppealatur qui ſcabens uel ſcalpens uel rodens cellulam i qualibet cogit eoꝝ parare arietem·/ Si multum quoqꝫ ſtabit lupa eoſ i ſtulticia uel ſuaſio ſathane inſtigabit ſuimoſ miniſtroſ ſcꝫ cardinaleſ ecclie qui luparti quaſi lupoſ rapientes agregibꝫ eſſe dẽnt aſſiſtere·/ Gloſa ſup ut effundat electrū dic̄ electrum ē aut quedam ſpẽs metallica ex auro et argento ꝯfecta Uere hinc mihi aliud poſſum intelligere niſi unū romanum pontificē eligendū·/ Et uidet̄ precedens lr̃a hoc reſonare ſ diade rutilante et magna in rodere dias quidē i duo q diuiſionē ſignificat magna quoqꝫ mixtura ē aliquoꝝ mixtionē ſignificans quam rudens mandent in rodere i i p̄ſepi ecclie Et hoc i telligo ſimpliceſ utriuſqꝫ pontifici amici i ab utroqꝫ ſpū alia acceptare ignorantes quiſ potior ꝯ eorumdē effunderet·/ Quod auro q i orto pontifex et argentū i pſeudo pontifex Enota falſitas i comparat̄ argento pp poroſitatē et uacuitatē ſimul q frigiditatē ipſius· Siquidē cum falſitas ſit ua cua ueritate ſpūſ ſci feruore feruere· Sup uerbo tunc celibes dic̄ Glo· Ioa· Scimus quidē roboam filiū ſalomonis uerū regē iſrl' extitiſſe· Ieroboam uero regē pſeudo iſrl' qꝫ tolleraurat ipm deus ob populi ſui delictū· de quo h'emus ī ċio regū uolumine i ſic fieri oportet in proximo ut celibeſ et blaſoneſ i pudici uerꝫ cubicularij romane ecclie ſequat̄ roboam i orto pontificē ſm canonicas ſanctioēs electū·/ Et blenoneſ et doxtoneſ i luxurioſi et comeſtoreſ ſequant̄ Ieroboam i pſeudo pontificē reprobum et nepharium·/ Ab aut̄ ut diebꝫ quos in xero tā tam confuſionē intueat̄ h' Ioa i glo· Alia aut̄ uerba ſpiritꝰ ſci porrecta dc̄o cirillo· pñſ ſciſma ēē omino futuꝝ i ecclia dei ſignificantia ſunt in capitulo ſeptimo dc̄i libri cirilli q incipit hunc et finit hec Ex hoc aut̄ ꝯflicto ſciſmate de tudes diadiſqꝫ non pauca ex etho urginis rapiet̄ a ſathana· hec ſpūſ ſanctus·/ Sup quibꝫ uerbis glo Ioa· ſic dic̄· Ex hoc hic noſce exorto ſciſma i ecclia dei romana ut multi decepti a ſathana fauentes utriuſqꝫ pontifici· repient̄ ex etho uirginis i ex gremio fidei matris ecclie et i errorē ducent̄ ut de futuris nihil aut parue credát· hec Ioa· It q omino futuꝝ eſſet pñſ ſciſma i ecclia dei probant multi prophe ut merlinus ſibille et ſpetialit̄ cirilbea rabanus etiā in dandalus ut infra clare patebit· In proceſſu huius libelli et i extractionibꝫ prophetiaꝝ tractantium de temporibꝫ modernis ſic repiri ut infra· futuꝝ quidē ē ut pſeudo papa   et adiutus rei publice fauore et quaſi alter rex impediens facie nec in proprijs uiribus preualens Imo ſupra q̄ dici pōt omnia deuaſtans contra petrum concitet neronem·/

·/ hic incipit narrari cauſe rationes et peccata uitiaqꝫ romane ecclie et totius cleri pronoſticata a ſpū ſcō· et prophetis pp qꝫ ipi perdent bona temporalia· et diuerſimode affligentur· iuſto iuditio dei· Et pp que etiam pñſ ſciſma eſt in ecclia dei·/

Emonſtrata igit̄ pñtis ſciſmatis pnoſticatioē que pronoſticatio tamē non pōt intelligi niſi de pñti ſciſmate ut ſupra probatum ē· reſtat uidere cauſas ipſius pñtis ſciſmatis· Et hoc dico q ſecundum ſpiritū ſcm̄ et Ioa in libro cirilli et ſup Ier ut exprimitur et probat̄ infra·/ Et cauſa effitiens pñtis ſciſmatis ē deus pp peccata cleri et populi diſpoitiue et tolleratiue pmiſit et pmittit p̄uenire ſciſma quaſi i initium omniū maloꝝ ut ſexto capitulo libri cirilli in paragraffo· ſi multū i gloſa ſup uerbo ieroboam·/ Cauſa aut̄ finalis ē reformatio et ꝯpoitio cleri in ſpūalibꝫ punito et caſtigato clero et ſolum uictu neceſſaria relinquēdo· Nam cum diuitie et dominia ad temporalia ipſe deus diſpoſuit ipſa bona et dominia temporalia abeo auferre· ut ipſe deus diſcat uiuere et atēdere i ſpūalibꝫ tm̄· ſm formá datam ipi clero a petro et alijs fundatoribꝫ dc̄i cleri et eccliaꝝ Unū Ioa in libro de conſolatione· quanto erit maior ꝯfuſio et diuiſio i ecclia dei tanto erit maior conſolatio· quia fluctuando exaltabit̄ ſponſa chriſti· Et ex ingo cadet a facie ecclie triumphantis It in diebꝫ illis ecclia dei in bonis ſupfluis circūciſa ac bonis temporalibꝫ ſpoliata· ſpūalibꝫ aut̄ maxime p̄dita·/ Sed anteq̄ hec fiant neceſſe ē ut clerici et in ſupbia coꝝ uiuentes tonſuram ſuam abſcondát et ſe clericoſ negent It Ioa· ſup Ier· ad h· ſup uerbo ab aquilone pendent ſic dicit· imperatores rei publice olim pro chriſto paupe ſue dignitatis glām exuentes Induerunt eū quaſi nouū hominē i ſtluro·/ Nunc aut̄ neceſſe ē ut abundante malitia nudus abeo petrus uel ſuccеſſor eius effugiat·/ Et inuitat ſe ſūmus pontifex i anguſtia tp̄is ſpoliat̄ bonis temporalibus Et filiis captiuatis i mare gentium ſurgendaꝝ ut unī opum et diuitiaꝝ egreſſa ſunt flumina· illic p an guſtos meatus anguſtie et deiectione ecclie reūtant̄·/ Et ſic extorquebunt̄ ſcoria ecclie meretricis et reſtituent̄ in ea iuſti iudices et conſiliarij pacis ſicud antiquitus i apoſtolis formabant̄ ut iam non diſcant homines carnalit̄ uiuere ſed potius ſpūalibꝫ i herere Ioa It dic̄ Ioa· in libro i titulato de flore deſſimis pontificibꝫ· Quod poſtq̄ ecclia romana deſtruxit fridericū imperatorē ſm qui ꝯtinuo moleſtabat ecclias romaná et ipſa romana ecclia hūit quietē et libertatē uiuis et ſemp inſolentijs ad heſit ipſa ecclia· unū ipſe Ioa ibidē exclamans contra libtatem et quietē p̄dc̄is ait Ue libtati huius· quia pp libtatē et domi

nium temporalē in nimia quiete fideſ chriſti-
pluribꝫ acutiſ gladijſ ferietᷣ / Et delectatio mo
tallorꝫ et auaricia cupido ṕdcōrꝫ ſpetieſ impro
baſ concipiet. Luorꝫ uitiorꝫ et malorꝫ pᷓncipia
accendet uitula eleganſ et formoſa uiſa. ꝯ
omniū malorꝫ inceptrix. hec ioā. ī dcō libro
de flore. Reuertendo etiā nunc ad cauſaſ
pn̄tiſ ſciſmatiſ nominataſ ſupiuſ angelᷣ
domi dcāſ cauſaſ dcō cirillo manifesta-
uit in ſcriptiſ expreſſaſ et nominataſ ī tcio.
ſexto. ſeptimo. octauo. et nono capituliſ ꝯ
dcī cirilli. In qᷓ tcio capitulo ſunt uerba hec
Ve corone ſupbie brutorꝫ calcabuſ ꝯculcāde
uiū ē ſupbia qꝫ niſi ex ſanguīe diſtillante
cum ſtille ceſſauerunt non rubeſcet corōa
ſed liuida ꝯculcabitᷣ Ve ſponſo glorioſo cre-
ato ad ſonū cymbali exultantiſ / Et ue ſpon-
ſi ꝯfectibuſ maliſ punitiſ lauratiſ / Spon
ſuſ ſponſam uͥginem proſtituet et fratreſ
ī gredientᷣ ad eam. Ipē quidē ī iquoſ mini
ſtroſ hēbit fornicanteſ cum ſponſe uͥginibꝫ.
Et ſponſuſ ſue ſponſe dotiſ obliuiſcetur.
pp craſſitudinē et mollitiē ac diuitiaſ mo
nilū ſponſe ſue. ornamentū et munerꝫ ce
terorꝫ quibꝫ delectabitᷣ pfruetᷣ in talamo.
ornabit talamū dilacerabit templū. nu
merꝫ militū ampliabit. et neceſſarioſ pre
ditabit ſponſe ſue diuitijſ non opibuſ he
reditarijſ. lilia et floreſ ex pratiſ uͥginiſ lō
ge lateqꝫ diffuſiſ carpentᷣ quibꝫ ſolita eſt
ornari. / Sponſuſ uero cū ceteriſ panūſiſ ꝯ
natabit ſup uacuiſ. Et quieti ſuffitient eiſ
talami purpurati. equiteſ calceſ aureati et
pueri uariati. ortuſ ſponſe ſpiniſ tribuliſqꝫ
replebitᷣ et ab exteriſ occupabitᷣ / Verūtū
tempuſ modicū expectabunt. et uentuſ uē
tuſ ſiccabit ea que prope ſunt. et ea que lō
ge ꝯſiſtunt. ſicē ſaul et Ionathaſ reprobati
adhuc ī montibꝫ corruūt uulnerati. hec ſpi
rituſ ſanctuſ. / Sup quibꝫ uerbiſ dicit Gloſe
ioachim ut infra in uͥbo brutorꝫ .i. deſpatorꝫ
uel indeuotorꝫ. ſeu indignorꝫ. aut infideliū
hominū opreſſionibꝫ. uel calumnijſ ſeu in
iurijſ uituperande opprimēde uel decidē
de. / Sup uerbo ſanguiē. hoc ē uiū arrogan
tia ecclie niſi ratione ꝯceſſorꝫ ex deuotiōe

ſanguiniſ diſtillantiſ ex plagiſ domi nri ihu
christi. Nam illa arrogantia christum et ec
cliam eiuſ exterruit quaſi iam. / Sup uerbo
ſtille .i. cum deuotio fidelium .i. redemptio .i.
ſanguīſ obliuiom datur. Non rubeſcet .i. nō
erit clericuſ adeo ſupbuſ et arroganſ ſump
tibuſ diminutiſ. liuida .i. deſpecta abicietur.
et bona eiuſ diripientᷣ / Sup uerbo ad ſonitū
cymbali. cymbalum fit ex pelle ab edo uel ꝯ
oue detracta. ex quibꝫ daꝫ ſpeculiſ ſiue ligniſ
eneiſ. uel ꝯpacitiſ quibꝫ tremētibꝫ pelle ten-
ſa et tacta digitiſ aut ligno aureſ demul
cet audientiſ. / Sic paſtor futuruſ ī minorꝫ
eccliarꝫ. uel pauperꝫ clericorꝫ. aut ſimplitiū.
quacūqꝫ ex oratione deſidet. extendet differ
rētqꝫ negotia curialia timinare donec tactiſ
ſpeculiſ .i. nūmiſ intra loculoſ collocatiſ au
reſ extendet ad preceſ / Sup uͥbo maliſ ma
la punita ſunt ī grano et cortice rubea qꝫ de
ſignat romane ecclie cardinaleſ mentiſ capi
te rutilanteſ animoqꝫ feruētēſ ad parenteſ
ditandoſ et peccunie onorꝫ cumuloſ augu
mentandoſ / Sup uͥbo uͥginem eccliam uo
cat uͥgineſ quo ad corruptionē uͥtutum. et ſpō
ſam quo ad ꝯiunctionē cum christo. hanc ꝯ
ſponſam ſponſuſ .i. ṕlatuſ proſtituit .i. ueneli
tati eam exponit aut cum indigno cōmittit
Sup uͥbo fratreſ .i. epī ceteriqꝫ ṕlati qui et eod
ecclie initio propagati ad ipſī ecclie hereditatē
extollendaꝫ. promouēdaꝫ et ꝯſuandā electi ſīt
hi ad eam proſtitutam ingrediuntᷣ et eā ṕce
uel pretio ſibi indigni acquirūt / Sup uͥbo do
tiſ doſ ſponſe pōt dici ecclia armeniorꝫ grecorꝫ
rutenorꝫ et aliarꝫ quarumpiā regionū quibꝫ
eo qꝫ diſtent modicū non curat romana ecclia
Suffitiunt ei meſſeſ redundanteſ anglicane
gallicane. ytalicane. et allemanice eccliarꝫ
ut opuſ non hūt faticari latiori agricula pro
cumulationibꝫ et fructibꝫ aſſequendiſ / Et quia
temporalibꝫ ubtantᷣ ſpūalibꝫ pigritantᷣ et hec
gloſa ioā / Sup uͥbo caſtitatiſ lilia. lilia caſti
tatiſ et floreſ morꝫ uͥtuoſorꝫ et pratiſ ecclie p
hereticoſ ſciſmaticoſ et uitioſoſ extirpātᷣ
cū ṕlati eiuſ dū natant ſup uacuitatibꝫ ꝯme
ſationibꝫ cubiliū et impudicitiarꝫ nō curāteſ
quiſ fur uenia pfoderit domū ecclie ut ī gre

diatur pdere et mactare hec ſunt gloſe ioā. ſu-
per uerba autē ſpūſ ſci capitulo vijᵒ nūtiata ꝯ
cirillo de cauſa pn̄tiſ ſciſmatiſ ſunt hec. De-
inceps uͥginiſ artato obſonū pomellionum
regnabunt ſumi clauiſ ancionarij ut nul-
la ſit mentio altiſ aſcendētiſ pulſe p ſimo-
nē grecieqꝫ regnūqꝫ ipiorꝫ in defitiēſ p dura
bit. / Nec ſperabit inſonſ moſqꝫ quiſpiā ad ꝯ
claue donec ſpera reflexerit aditū illi pan-
denſ. fulgeat ſpera ymago iuideat firma
te ueniat ſimano. vnde uoſ ad ueiſſe kara-
miſtamᵒ / hec ſpūſ ſcūſ / Sup uerbo uerbiſ glo.
ioā ut infra / Sup uͥbo deinceps ī ſupioribꝫ et
maxime ē capitulo iijᵒ ſatiſ tetigit defitiūā
ṕſſione prouentuūqꝫ ſb tractione romane ecclie
potiſſime in clauſula que ſic incipit / Verū
tū tempuſ modicū expectabunt. / Hic uero
p conſequentiā temporꝫ tangit diminutōēꝫ
memoratorꝫ prouentuū dicēſ artatū pome-
rium in quo paſcit obſonū pomilionē po-
milioneſ quidē cuſtodeſ ſeu uenditoreſ fe-
runtur pomorꝫ. uel nō uacat paſtoreſ mini
ſtro. / Sed nō ē opuſ omnia explicare eſtimo
autᷣ ex hac ſcͥptura qꝫ inualeſcente clericorꝫ
regeſ et pᷓncipeſ regionū prouentᵒ eccliaſticoſ
coartabunt ne ipſa ecclia nimia craſſitie
ſeu ubtate ſupbiēſ ſui memorari iam deſi-
nat quid prodē crucēſ diuitijſ ſblimare
et ſblimiſ faſtuſ non tabeſcat. nōne meliᵒ
exiſteret forſe ſenē ꝯiugare puellam ne me-
retricetᷣ et nutrire pupillā ne latrocinetᷣ cō-
cingere nudū. famelicū ſaturare. quid ꝯ
intuiſ fulget uel ara. et paup ingrat fa-
me amara. non muri neqꝫ araꝫ ſed paupeꝫ
christi ſanguiſ redemit / Sup uͥbo antianori
et negoſite ſeu negotiatoreſ idē ſunt mercā-
teſ ſpūalia qui regnabūt tunc temporiſ ī ec-
clia romana. que ſimuꝫ ꝯcaue ē ī qua ha-
bitat quieſcit et paſcit aleſ .i. columba ſpiritᵒ
ſci foraſqꝫ emittitᷣ ſup eſtuſ huiuſ mūdi mariᵒ
fluentiſ ad cordiſ deuoti oliuā uberē et fecū
dam. ut inde referatur ad archam manſioīſ
etne. / Et ramuloſ uirentibꝫ folijſ .i. opa ex fide
interni egreſſa. / Sed hec aleſ p ſimoniē ſacroſ
emptorē aptē grecaqꝫ uenditorē corꝫ naamā
ſiro propalatᷣ ne ī opſ aut inſonſ ad hūſitiuꝫ

aſpirat eccliaſticum per diuinam prouiſionē
intimamqꝫ inſpirationē donec ſpera .i. totū
ditaſ numaliſ reflexit aditum illi pandeſ
pp qꝫ ſubiungitur fulgeat ſpera ymago iui
deat ſuple ſi ꝯcaue hūficij apetiſ pande tibi
ymago namqꝫ pᷓncipiſ in formuliſ numorꝫ ī
ſculpitᷣ hec quoqꝫ ī capitulo xxxiijᵒ. ī gloſa ꝯ
que ſic incipit / Cymbalū fit ex pelle ſup uͥbo
firmata. o. uanitaſ uanitatū et omnia uani
taſ hic dicē miniſtroſ ecclie intime gauiſurᵒ
nō ſolū ad aſpectū ſperarꝫ rutillantiū ex me-
tallo. ut tractatū ē. ſed etiā ad aſpectum ſima
ticatōnuꝫ quorūdaꝫ. / Luaſ hodie p ſimaſ .i.
p cameraſ templorꝫ pontificaliū ex quodam
defluxu exceſſuqꝫ ueſtiū clericaliū quaſ fieri
appetit romana ecclia hec ioā in gloſa. Item
uerba ſpūſ ſci demonſtrata cirillo in libro ipſī
cirilli vijᵒ capitulo ſunt hec. Multa graficaſ
ut libet ne moleſteriſ ꝯcremare quia pango
liciū non formideſ. bene agiſ ceſſa tua mol
lienſ et decimanſ rape uirgo delitioſa quia
nouiſſime rapieriſ et tu rapuiſti ſiquidē dia
dema floreſqꝫ multicoloreſ et ſtum tibi cō
ficeſ delicatum. Verūtū grauiuſqꝫ uoſlarꝫ et
paralitcᵒ peneſ portam carculum qꝫ ſenſit
optimatū euomenſqꝫ glutiſti nō trita hec
ſpūſ ſanctᵒ. Gloſa autᷣ ioā. ſup ṕdcāſ uerbiſ
ſequitᷣ ſup uerbo multa graſicaſ. hic ma-
git contra prelatoſ ecclie qui ne ad delicijſ re
trabantᷣ contra ſimpliceſ et minoreſ ſcri
būt et fingūt onera grauia et importabilia
et imponit in humeroſ eorꝫ dē que quaſi ipſi
nō crediit nec timēt digitiſ illa non tangūt
Modo namqꝫ minorē allegant excōmunica
tionē nūc maiorē. modo interdictū. nūc irregu
laritatē. modo ſuſpenſionē ad tempuſ nūc
ppetuaꝫ / Verūtū ſi paragoliciū formidarēt
.i. lapidē probatoriuꝫ .i. deū qui pbet metal
la minime talia conficerentᷣ / Ceterꝫ dura
ſunt ī iquitaſ qua uoluit apoſtoluſ ī ceſtuo
ſum excōmunicari tradiqꝫ ſathane. hodie
uero prolem occaſiōē et quacūqꝫ leuiſſima
anatematicantᷣ delinquenſ / Sup uͥbo bene
agiſ hec ē driſio ſpūſ ſci contra prelatoſ
qui ut ab hominibꝫ timeantᷣ et uenerētᷣ ne
deficiant in delitijſ et hiſ que cupiunt ꝯ

magna et horrenda dediuinis locuntur futu
ro iuditio in peccantes. hoc autem promitten
tes agunt rem suam i. construit fabricas et
stabiliunt diuitias profanas. Et hoc est quod clericis
tua mollicies et decorans et sui quodam uehicu
lum uel curriculum est quod quiete delitiam insinu
ant. Super uerbo rape uero quod spiritus sanctus ab in uenti
uis non cessat contra prelatos delitiosos ut
se furibundum ostendatis insigni comminationis
frenentis. Unde dicit rape plurima uirgo delitio
sa plurima quidem et rapiet romana ecclesia
aliena non sui iuris quibusdam assentationibus
quadamque ypocrisi secularium principum que
tandem euomet cum dolore ut leena comminatur.
Super uerbo diadema. diadema quidem corona
imperialis est cuius multos lapides pretiosos exci
sit romana ecclesia uel in floribus multicoloribus
designatur ut fetum sibi conficeret delicatum i.
multa iura imperialia usurpauit ut se in delitiis
roboraret et secundum gladium exerceret potiuter.
Ueniunt cum rethe quid sit rethe cum grano ac
paraliticus iuxta portam non uideo nisi forte in
telligamus reges et principes in simul conuenire
aliquando et a romana ecclesia que rethe i.
calculum rome uim et quare tenta subrepsit
ut presumant omnibus principari. Et tunc si dei
ecclesia de se senserit excessiua memorabunt illam
rethis petri iohannis quoque ac iacobi gramque
sulcati prata ob famem simulque paralitica
iuxta portas cui beatus petrus respondit argen
tum et aurum non est mihi. Super uerbo glutisti non
tritia i. indebita seu in mita usurpare sicud
qui glutit bolum non masticatum talis quidem
bolus non uertitur in carnem sed indigestus emit
titur. hec ioa. uerba autem spiritus sancti reuelata ciril
lo in capitulo viii dicti libri cirilli sunt hec Ex
uolabit palumbus nidificans in corona ura
nici uescentes urascopis abierunt acpsen
carum suspendia defecerunt protonofice lusco
mo et cinti tunsi nefarii et celesti ueritas pie
tasque in omnibus exultaunt. Retur se sasina fecas
se fideslirarum extenderunt lipsanaque contulerunt
in opi profectus omnis gradus quarumcumque stellarum
lubricus est et tremulus lundusque propter quod torrens
rabidus ac ingratus e uestigio in undet. Ut
differat qui fodia euellat deleat pastinetque

in noua due in noua domum tuam et huncam
et polutam. hec spiritus sanctus. Super quibus uerbis
sequitur glosa ioa. ut infra. Super uerbo euolauit spi
ritus sanctus pretentis fastiditus ex hac lectione in
detur concludere uerba comminatoria quasi nolit am
plius comminari sed minas preteritas ad effectum
ducere propter quod quasi perlogando tangit uniuer
salem statum et nequitiam clericorum. Unde dicit
Euolauit palumbus nidificans in corona quam ecclesia
sancti deseruit per tonsuram. palumbus spiritus sancti sim
plex et alba nidificat cum mansione in eis cum pie
et filio faciebat. hodie uero illa nidificat in
spurcissima usura miluus rapax uultur edax
passer luxuriosus. Super uerbo uescentes uranti ab
urano celo dicitur qui olim urascopis uescebantur
urascopus piscis est habens oculum in uertice et semper
celum inspicit. Tales fuerunt olim rectores ecclesie
dicentes. attenuati sunt oculi mei aspitientes
in excelso ac proseucarum. proseuca est domus men
dicorum suspendia defecerunt i. auxilia pro uictu
et uestitu ab illis talia stipendia defecerunt
quod porto tropice appellantur portotropicum i. hospi
talium quorum uita deo et omnibus est totaliter detes
tabilis. Omnes quidem fures sunt adulteri
et homicide nefarii tonsi sunt omnes clerici
tam religiosi quam seculares quorum uita est reprobata
cum hic scribitur nefaria et scelesta. Super uerbo sim
ma putant ecclesiastici se deo maxime placere
presidium i. uocari organistarum extensione lupsa
norumque i. fragmentorum siue reliquiarum ex mensis
distributorum que porcas debentur. Et hoc postquam
prosacta preserunt i. uentres impleuerunt. Non
damnant xpistus talia sed melioribus decentioribus
impetit sua membra fouere. Siquidem omnem pa
nem precepit frangi esurienti et se de sua sibi
honorari de integro pane et uino et sibi utili et
atque cara protinus intellexit non de mitis et
pisinatibus quibusdam in tabulis residentibus
que brutis maxime tribuuntur hec ioa. Ostensis
igitur causis efficienti et finali presentis scismatis
i. uitiis et peccatis cleri prouenientibus maxime
ex abundantia diuitiarum et exactio dominii
temporalis. Quas diuitias et temporalia do
minia deus disposuit ut supra apparet auffer
re a romana ecclesia et toto clero ut ipsis dimis
sis bonis temporalibus delectentur solum in spiritualibus

Et ipse clerus dimissis sordibus uiuat letus in
domino. Restat uidere de religiosis mendicantibus
bona temporalia possidere non debentibus.
Attamen antequam ad eorum statum deueniatur sciendum
est quod supradicta reformatio et omnia supradicta
tangunt clerum quemcumque et qualemcumque et
cuiuiscumque nationis tam germanum quam gallicum. Unde
ioa in sua spirituali uisione et prophetia que inci
pit Ue mundo incentium a. de clero germanico
sic ait. Germania miserorum dolore torquebitur et
fractis ceruicibus bibet de calice furoris cum sa
cerdotibus gigantis. In cuius pellago multitudo
belluarum excitabit procellas subitiens nauiga
tes periculo. Nam turbatis principibus periclitabitur
tranquillitas popularis. Item de clero gallico
ioa. super ierob ad h. imperatorem et maxime in uer
bo est inquit. Tradam pharaonem egypti in ma
nus inimicorum eius sicud tradidi regem sedechiam
et iudam in manus regis babilonis ex hoc conmit
titur loco quod prius ancillanda est romana ecclesia
Et fere tota ytalia danda populis et principibus
alemannis. Consequenter premenda est francia a ger
manis ut auxiliator francie conuiat. Et fiat ba
culus arundineus romane ecclesie et clero gal
lico cui baculo siquis innititur baculus frangitur
et innitentis manus perforatur. Item afflictio tanget
omnes ordines ecclesie affligentur. Nam primi sunt
uastandi secundi dissemmandi tertii precipitan
di. ue primis. Seminauerunt triticum fidei coniuga
lis et spinas messuerunt fornicantes. ue se
cundis qui currebant ad temporalia et ego non
mittebam eos nisi ad spiritualia. Detenti scopulis
currentium inclinati sunt quia de uitio contemplantur
de sublimibus inclinantur ad terrena desideria ua
nitatis. Hec onerat autem ruina fratrum et militum hos
pitalis sancti iohannis ierusalem prout ioa. in libro
de oneribus ad heu imperatorem ibi omnis uallis insi
onis quod non solum et cetera. Hec nomen autem ordinis cister
ciensis monasterii cistercii claraeuallis mollis mo
tis firmitatis et pontiniachi destruendis ponit
ioa. in libro concordie. Et clarius in libro diuisionis
et oneris prouintiarum dum tractat de burgundia
et burgundionibus

Explitiunt igitur cause et rationes presentis scis
matis ac narratio peccatorum et delictorum cleri

De peccatis et uitiis mendicantium religi
osorum propter quod ipsi religiosi et eorum ordines iusto
iuditio dei destrui et aufferri debent ab ecclesia
romana et dei uniuersali ecclesia. Item de sancta
et noua religione fienda et ordinanda in uirtute
spiritus sancti que precedet omnes antiquas religio
nes sanctitate et bonitate et uirtute.

Ertatur nunc stilus ad statum et
processum religiosorum mendicantium
qui temporalia bona possidere non
debent. Fronte uerecunda dico dolens de ipsorum pro
xima clade et inexplicabili ruina quod spiritus sanctus
dicto cirillo non semel sed pluries et pluries dixit
eorum ruinam ac unum singulare capitulum quod spi
ritus sanctus composuit de principio medio ac fine
dictorum religiosorum tetigit spiritus sanctus in capitulo
vi cirilli ibi tunc exstigadis et ibi filateriis et in
uerbo ore ortum et in capitulo vii ibi tum palas flere
et cetera. Et in capitulo viii ne obliuiscaris. Et in omnibus
predictis locis sunt glose ioa. cum spiritu sancto dictis religi
osis maxima uerba communicantes cuius capituli
uerba breuitatis causa non tota disposui hic inserere
sed aliqua propter que ueritas cognoscatur de ruina ipsorum
religiosorum quod capitulum incipit Ue mulieribus et est
capitulum xi dicti libri cirilli licet aliqui ponant
pro capitulo xii et est ultimum capitulum in quo capi
tulo spiritus sanctus de ipsorum religiosorum uita et ruina
inter cetera dicit infra scripta uerba. Ue mulieribus
excisis de petra durissima uallis uirginis. Et puellis
de monte umbroso et bestiis de monte libano a sui
temporis iuuentute usque in senium carum. Nouissimum
ue multiplex eis incorabit in fantie sue primordio usque
in tempora pubertatis margaritis multiplicibus paren
tum sanguine rutillantibus retinebunt. Sed pedetem
tim muscarum stercoribus et marum pulueribus fuscabuntur
Ue unum et ue iterum hos prestolantur nugaces quos
gladius biceps confodiet quorum uenter et lingua
cum lumbis erit. hi desertores cauernas proprias
relinquentes uagari i. cepta eligent alienorum fora
minum in uasores tum cedro ligni medullas exrodent
Et pertondent intrinsecus ut optima queque distant et
frondes eius arescent et decident flores in limine.
Super hoc uerbo lupi rapaces ad inuicem corrodentur
et alter alterius suauitatem manducabit donec fetor san
guinis occisorum ascendat ad nares iudicis impreg
nanti fallaces in germosi mediis linguis fantes.

cum iudiuſ exponenteſ mercantur· Veruñ
ſpūſ uehemēſ latenſ i cornibꝫ repente pflabit
in cardoroſ abſciſos demontibꝫ· quoſ preci
pitanſ mactabit pmo filioſ petre uallis et
multoſ demonte umbroſo· ut nunq̄ reſurgāt
de m̄ beſtias demonte libano· hec ſpiritus
ſanctꝰ· Sup quibꝫ ſunt gloſe ioa· ut infra·
ſup ūbo· Ve mulieribꝫ· hic incipit religioſos ar-
guere quoꝝ ortū deſcribit tripliciť· Aliqui
in monte libano· Aliqui oriundi ſunt ī ual-
le ūginis· Aliqui ī monte umbroſo quoſ poit
hic p ordinē· Ve ergo mulieribꝫ ·i· mulieres
appellat quoſdā futuroſ religioſos molles·
Sup ūbo depetra refert ad petrū fundatorē
illoꝝ qui erit ſanctꝰ cōſtanſ firmus ut petra
i timore dei· ut beatuſ benedictꝰ cuiuſ conſtā
tia ūtuſ et ſcītas inferius denotat· nempe
ſi ad petram forte· ſup ūbo uallis p ualle ūgis
pōt intelligi aliqua religio ecclie dicioni ſub-
iecta ſita inloco uallōſo cuiuſ oriunduſ erit fu-
dator et pr̄· hic pat ſecundū aliquoſ fuit beatꝰ
franciſcꝰ· Sup ūbo puellis aliud genus religioſoꝝ
intelligiť molle et delicatum ut puelle· demō
te aut̄ umbroſo quia nigꝰ habitꝰ ē futurus hic
ē ordo fratꝝ pdicatoꝝ ſecundū omneſ· De
beſtijs aut̄ ē tertium genus religioſoꝝ qꝛ i ſinuat
beſtiale ſimplex et rude quia forte non erit a
deo litatus moribꝫqꝫ prouectus ut primi de
monte quia ī ipo monte ī habitabit uel quia
cum libanus candidatio inťptať habitus al
bus futurꝰ ē· hic habitus ſm omneſ ē ordo fra
truꝫ carmelitarꝫ· Sup ūbo a ſuo tempore nam
ab infantia uel origine in qua iuſti futuri ſt
ut hic prope deſcribiť ubi diciť infantie ſue
pmordio· Sup ūbo infantie· hic inſinuať qꝛ
i ſui origine iuſti futuri ſunt uſqꝫ ī tempora
pubtatiſ que ē ſecunda etas qꝛ daṫ intelligi
qꝛ modicū ī iuſticia ſunt manſuri· Sup ūbo
muſcarꝫ muſca ē et importuna p qꝛ notatur
qꝛ ī quieti erunt qꝛ ad differendū et importu
ni quo ad petendū· Sup ūbo maꝝ diē gloſa
puluis influctuoſus ē uentoqꝫ mouet et eua
neſcit p quod notať qꝛ uana glorioſi erūt fu-
turi potentū eī et nobiliū amici efferenť
Et polutiſ quibuſdaꝫ uerboſitatibꝫ uacabūť
et hoc nihil ē aliud qꝛ quedaꝫ puluē mouē

tanei eo qꝛ euaneſcant nec durent· nec fructꝰ
capiant abeiſ· Sup uerbo foraminū ·i· prouē
tuū uel elemoſinaꝝ quia qꝛ nudis paupibꝫ
puellis infirmis uerecundis ſenibus et debi
libus tribui deberet hi omīa adſe trahent
dicenteſ ſe ceteroſ egenteſ excellere· Sup
ūbo frondes p frondes arboreſ decoratoſ i
telligit· p̄latoſ religioſos qui ad ecclaſticas di
gnitates promoti ī ordine eoꝝ dē honorē et
glām redundabiť· ut falſo putabunt falſo
inq̄· qm̄ ſpūales pauptatē reicere et ad ſplē-
didas puenire diuitias· nō ē honorabile eis
quo ad deū ſed uitupabile poti⁹· Sup ūbo
flores p flores odoriferoſ bonā famā intelligit
qua tandē carebunt· Sup uerbo lupi rapacꝭ
hic oſtendit qꝛ nō ſolum extiſecꝰ quo ad ſe
cularia ſꝫ intiſecꝰ quo ad ſe inuicē praui
exiſtent· aliuſ alterꝝ proſequēdo uel offerē
do i iqua· Sup ūbo iudicis impregnati· Iu
dex impregnatꝰ ē deus qui exemplo mulierꝝ
impgnatꝰ multa portat poſtea cū clamore
punit impios· Sup ūbo cardos diē gloſa
qꝛ cardinales ad inuicē diuidenť ſup deſ-
tructiōe iſtoꝝ mendicantiū· ita ut quidā
hoc uelint quidā nollint· Sentēcia uero uo
lentiū pualebit· Sup ūbo multos multos
dicit· et non omnes quia forte ſub nigro
habitu diūſe maneries regularꝝ militabūt
ſic ex nunc fit quoꝝ alios ecclia reprobabit
dicit etiā ioa· qꝛ legit ī uolumie alio anno
elapſo qꝛ quaſi pphice policarpus diaconꝰ
edidit ubi diciť multe religiones mendicā
tes ex deuotione aplice pauptatis deuenēt
dequibꝫ aliqꝫ ob eoꝝ i portunitatē et ſolē
tias et grauamē elemoſinaꝝ p ecclias de
ſtruēť et alique famoſiores ex ipis rema
nebūt ad tempꝰ· que ītm nō modicū locū
ī ecclia ſibi uendicabūt· Et quia multis
gratijs ditabunť clerus timebit eas et
ſinent ob timorē donec ipe cum alijs deſtꝰ
ant· Itē ioa· ſup Ierob ad hen· ſup ūbo derelīq
uos ī manus tyrannoꝝ ſic dicit· hic notan
dum qꝛ ſicut ſodomā duo angeli euerte
runt ſic et ſinagogaꝫ duo angeli ·ſ· iohan
nes et xp̄us deſtruxerūt ſic et nunc oportet
qꝛ duo iam angeli offitiū pdicationis ha

bentes in duobꝫ ordinibꝫ deſignati i moyſe
et helia· Qui ſecundū gloſatores et ioa· ſūt
fratres minores et predicatores ſubūtant
eccliam in ſpū clericoꝝ· Itē ioa ī uiij capꝉo
cirilli qꝛ incipit grandis aquila· ſup ūbo ne
obliuiſcaris dicit qꝛ ordo fratꝝ minoꝝ ac-
biſſime punieť ſed totaliť nō deſtrueť pp
ſcītatē fundatoris eoꝝ· Ceteri aut̄ ordinē
mēdicantiuꝫ penitus deſtrueť· Cuius ioa·
ūba ibidē ſunt hec· Sup uerbo ne obliuiſcariſ
hic ſpālť tangit quoꝝdā religioſoꝝ pſecuti
ones qui appellanť ſpurſicij ·i· turpia facientes
et collacres ·i· guloſi· hi ſunt filij petre oleo-
ſite i difluo· hec petra ē ut puto que ī ſupio-
ribus duriſſima et i ſeccabilis ē cuius filij
uiā et ſcītates deſerentes patna acbiſſime
punieť· cum alijs quibꝰdaꝫ plectēdis ſed nō
totaliť deſtrueť· Exceſſus quidē ſcītatis in
patre merebit ut uſqꝫ ad ultīj tempora ꝑ-
ueniť q̄q̄ praui exiſtant· Et hoc ī nunc līa
cū dicit ſed diſiectos nō totaliť alterabis ·i· ad
tram ſeu nichilū deduces ſeccabunť tn̄ ·i· di-
uidenť plurimi a ſtatu maxime qui uite re-
prehenſibiles fuerunt· O quantū gaudere ſi
tantū prem cum filijs mererer uidere· Ceteri
uero religioſi prorſus intanto manebunt ut
līa innit· Cocitꝰ quidē lutus inťptať qꝛ diſſi-
patione ſignat· De his et quibꝰdaꝫ alijs fit in
fine libri capitulū ſpāle ſic incipiens· Ve mu-
lieribꝫ et cetera· Si queraſ quare ſpāle dicendū
ē qꝛ cū latenť nequiſſimi et publice uitioſiſ-
ſimi ſint futuri mundus mirareť ſi pſecutio-
nes aliq̄ pateienť cū talis pſecutio maxime
mutať ī malos itaqꝫ ut illoꝝ uita latens
nequiſſima que penā multimodā promere-
bit a fidelibꝫ pnoſcať fit id capitulū ī quo
malignantes illoꝝ et praua opa ſatis deſcri-
bunť· hec ē gloſa ioa· ī pdcō capitulo Grandis
ſup ūbo ne obliuiſcaris beatus aut̄ franciſcꝰ
patꝰ et fundator fratꝝ minoꝝ ī uiſione ſcā
qua preuidit pūs ſciſma ī ecclia dei ex tunc
futurꝝ· que uiſio incipit ſocij beati franciſci
referebant expſſe diē qꝛ fratres ſui pp pūs ſciſ
ma ad tantas miſias et pſecutionē deuenēt
qꝛ ipi fratres delinquent loca caſtra et ciuita
tes fugientes ſine ſuo habitu ad loca ſolitaīa

et deſerta· Illam pſequentes eos a malignis
agitatis ſpiritibꝫ magnū dei obſequiū di
cent· tam peſtilentes homines i ficere et
ledere et tollere de t̄ra· hec beatꝰ franciſcus
ubi ſupra· Quando aut̄ iſta pſecutio et per
quē fieri debeat contra dictos religioſos re
ſpondeť qꝛ incipieť p imparatorē nomīe fride
ricum· qui ſecunduꝫ cōmunē opinionē pro-
phetaꝝ incipiet regnare infra ſex annos Itē
dei fratres minores multū patienť et diſp
genť qm̄ in ciuitate fiet illa peruſij nouitas
et uacatio romane ecclie de quibꝫ ſpūs ſcūs
loquiť i capitulo vj libri cirilli i f· hoc pibit i
audita in uerbo tunc ep̄tigadis et ibi gloſa
ioa· maior autē pſecutio et deſtructio fiet
tempore ſcīſſimi pape primi futuri poſt
has et alias pſecutiones Itē ioa· in libro ci-
rilli capitulo Ve mulieribꝫ ſupradcō ſup
ūbis multos expreſſe et clare tenet· Quod
deus etiā aliquas religiones que ſunt
ſub habitu nigro deſtruet et reprobabit
Itē ſimiliť notandū ē qꝛ ioa ī libro cōcor-
die pluries et expreſſe tenet qꝛ inſurget
ſcīſſima et noua religio que religio erit
libera et ſpūalis· In qua romani pontifi
ces potiti pace ecclie ſe cōtinebunt· Quā
religionē et ordinē deus ſup omnes dili
get quia pfectio religionis illius ecclie ui-
cet alioꝝ omniū et temporꝝ et ordinū re
ligiones· Vn̄ ad glām ſpiritus ſcī ptinere
uideť ut edificetur altare xij· lapidibus ad
inſtar prioris ſecundū nomina xij tribuū
iſrl̄ nimirꝝ quia ad hoc cōſtitueť a ſpū ſcō
ut euangeliçent linguis populis et regibꝫ
multis· Illam fient xij de ipa religione ad
inſtar xij· aploꝝ· qui predicabunt iterum
euangeliū ī omneꝫ t̄ram pp ipos cōuertenť
omnes gentes· Et poſt mortē ultimi ma-
gni antxp̄i romanus pontifex domina
bitur ſpūaliť ī omī gente et a mari uſqꝫ
ad mare· Erit aut̄ iſtud tempus uel eccla
tempus babilonis noue pſecutionis ·i· ro
me et tempore angelici paſtoris· Quando
et afflicta nimis ecclia liberabiť de iugo
ſuitutis illius ut compleať ſmo domini di-
centis ecclie· Eſtote quaſi argentū et ex-

animate pigné. Reſtituá iudices tuos ſicut prius et ↄſiliarios tuos ſic antiquitus. hec ioa i v libro concordie ↄcba fine libri. & in dco v libro ↄcordie ↄcba principiú dixit ioachim de dcis pdicat. Sic igit prout ego arbitror i anno uel tempore il lo quo uenturi ſunt ſic tenet ecclia enoch et he liaſ eligendi ſunt et duodecim uiri ſimiles priar char et aplor ad pdicandú iudeis et erunt p clariſſimi et ſimilia xii tribuū et xii eccliar ut dicit ioa i dco libro ↄcordie ſic. Et é notandū q eſau in principio ſuit laudandus ſed in fine iacob. quia ordo ipe clericor qui modo eximgentib cuipis tardus é ad omne bonū i principio ſuo genere clarus fuit. Monachor uero qui in principio quaſi tepens i occultis inſtis é deſpectabilis et abiectus ut in fine mag clareat et clareſcat ut illius ſpirit bonitate ſperandū é qui diligit ſpirituales. Et qm opor tet operari i ordine iſto nouiſſimo ſic in duob precedentib operati ſunt ſua opa pater et filius hec io. ubi ſupra. It ſpalit notandum é q ordines predicator et minor et alior mendicantiū ad huc non erunt tempore quo de ipis dca fuerunt.

Quo tempore fiet afflictio et deſtructio clericor. Item p quos fiet ipa deſtructio. It in quibus bonis. It quis in ſciſmate erit uerus pontifex. et qualis erit finis. pñtis ſciſmatis. & an uerus pontifex ſiue pſeudo pontifex uincat. It quo loco pſeudo pontifex punietur.

Iſo ergo de deſtructione et ruina romane ecclie cleri ſecularis religioſi ac ſpiritualit mendicantiū religioſor ac aliqualit de eor ſpūali reparatione i futur. Reſtat uidere q tempore hec deſtructio fiet. It in quib bonis. It quis in pñti ſciſmate é uerus pontifex. It quis é pſeudo pontifex. et qualis erit finis pñtis ſciſmatis. & an uerus pontifex an pſeudo pontifex uincet. It i quo loco pſeudo pontifex patiet cū ſequacibus ſuis. It quo tempore durabit ſciſma et tribulatio. Ad primū reſpondemus ſm ſpiritū ſcm et io. in pdco libro cirilli i vii capitulo & uniuſalis ecclie calamitas et deſtructio incipiet pñti ſciſmate incohante que uba ſpiritus ſci ſunt hec. Tunc quoq ſubleuerís ſpeculá et ianuas nō lupus expanderis fruge albere ad meſſem falceſq moli ad ſtipites intuebéris. Super quib dic gloſa ioa hec lra i ſinuare uidet & tempore quo pñs ſciſma erit ruina et calamitas propinqbit uniuerſalis ecclie uel ſaltem particularis ut ſicut granū a palea ſecernat pp q dic tectus fruges albere ad meſſem. vz falcem q moli ad ſtipites ſuccidendos hoc etiā apparet i vii capitulo ſupra allegato. & multa gratiſſas. Ubi dr q romana ecclia et plati perdent magnam parté dominii temporalis et alior bonor tempore i ſtantis ſciſmatis. etiā punient i pſonis multa damna recipientes i iuxas. It io in libro de flore merlinus dandalus i libro ſuo perius noiato expſſe dicunt. Quod tempore angelici paſtoris et duor ſucceſſor ipius romani pontifices ſponte renuntiabunt omi dominio temporali ſpūalib adherentes. Et poſſibiliū gñale ordinabit q plati et clerus habeant ſolū uictus et ueſtitū honeſtum. Et nature neceſſaria reiectis omib pompis et delitiis et prelator et cleri bonis diſtributis pauperibus. De quib angelico paſtore et ſucceſſorib clare inferius deſcribit de ipis tractabit. Quando aut ceſſet tribulatio ecclie dicet clare inferius.

Per quos romana ecclia et alius clerus debeat moleſtari realiter et pſonalit.

Secundū aut vz p quos romana ecclia et clerus dēant moleſtari et ↄculcari i pſonalit et realit dico. Quod ioa ſup ierob. ad hen. impatoré clare et notant dicit q romana ecclia et totus alius clerus tripliciter percutiené his temporib antq flagellum ceſſet. que uerba io ſunt i fer i uerbis ſm numer aureū tuar diy tui uida. Et ſic dicit romana ecclia et romani plati percutiendi ſunt uirga paſtoralis potentie. Ante redi gladio pſeudo pphā ueſecandi leone gentis incredule ad exterminandum uitre carnalis libidines. Nam ipa tria neceſſaria ſunt uirga diſcipline gladius doctrine leo potentie diſcipline modus corrigit i quietos doctrine ſenſus corrigit impitos potentie actus opprimit diſſolutos. Quis aut impator qui percutere debeat romanam ecclíam. Reſpondetur q é fridericus genē almanus qui in breui ad ultimū alemanor fiet impator. Et uocabit ſe fridericū impatoré tertium et degenere friderici impatoris ſecūdi. hic fridericus ſupra q credi pót omia deuaſtabit ↄcordiam omiuz pphetar tam ueteris q noui teſtamēti de quo friderico aliquid inferius dicetur. Quis ſit pſeudo propha ſupradict reſpondet marie q erit pſeudo pontifex ſeu antipapa qui erit natioe alemanus eligendus malitia dci friderici. Unde io. ſup apoc ſup uerbo tenebre et c. clare dic q ultima pſecutio pſeudo prophe erit grauior et i humanior omi alia pdcā pſecutioé clero et populis xpianis p pſeudū propham pambulum antixpi ſibiq eum temporaneū i ferenda. Cui tertius fridericus regulus illi pfide potentiora uenea diffundet. & ex illo apoc loco ↄmittit ubi beſtia dextra ↄſurgens prioris beſtie uniuſam faciet uiſioné hec io ut ſupra. Que aut incredula ſit hec gens que debeat percutere cler et populū xpianū. Reſpondet p ſpūm ſcm i libro cirilli i capitulo grandis aquila. & erunt thuri greci ſaraceni qui ↄiungent dco friderico. ut dcos ecclíam et populū xpianum humiliét et deſtruent. Etiam erunt alii ſaraceni et tartari qui ſm ſybillam eleſpontiá ubi ponit deſerto millenario. et io his temporib fortit debent affligere cler et populū xpianum. i. i fine ſexte etatis in qua ſumus ſm omnes prophas ſequitur rubrica.

Quomodo ecclia et clerus iuſte ideo punientur. quia non diſtribuunt bona temporalia pauperibus ſed retinebant et mouent arma contra ipos debent inſiſtere.

Iſo p quos ecclia affligi debeat reſtat uidere in quib. Reſpondet q pſonalit et realit. & aut ecclia affligi debeat realit et pſonalit ſatis ſupra in multis locis dictum é. Sed ſpāli uerbo dicendū ad huc é q eccā romana ſpālit pdet donationé factam romane ecclie p conſtantinū impatoré quā dicit ſpiritus ſanct i capitulo vi libri cirilli uocat primerum uirus quia uere uirus conſtantinus i ecclíam dei effudit. Cum tanti metalli ſupbiam ſilueſtro pape ↄtulit io. ii. é. de ipa pditione i ff multa graficas. & autē clerus punietur et affligatur pſonalit ponit ioa i multis locis ſpāliter in libro de oneribus ad hen. et ſpecialit in illis uerbis. Ve ariel quam expungnauit dauid dicens pretita cleri legere deū ↄtempnentes dum peos cuius blaſphemat eloquiū ponét eor clericor cadauera uelud ſtercus in medio platear. Ve eis ſi reſiſtere cleri addiderit dū iaz uas ſincer et ſolidū eloquiis corruſcarint. Erit fortitudo eor ut fauilla ſtupet actus operis ut ſcintilla quia utq ſuccenſio parit nō erit aliquis qui extinguat ut ioa i libro de onerib. Namq omnes prophe tam noui q ueteris teſtamēti ſunt i concordia q his temporib. vz in fine huius ſexte etatis et ſexto ſignaculi. et in pncipio ſeptimo etatis et i opatioé ſeptimi ſignaculi. de quib i apoc ſcribitur i multis capitulis uſq ad tempus pacis et leticie proximar adeo omib populis et gentib. de quib p aplm i apoc dicit. Non fuit neq erit ſimilis tribulatio. implebunt enim ille pphie ezechielis iohelis. et ſpālit yſaie dicentis. Ecce dies domini uenit crudelis et indignationis plenus ire et furoris ad ponendū terram i ſolitudiné et peccatores eius ↄterendos de ea. de quibus tribulationib ſpālit tractat ioa i libro ↄcordie cum exponit uiſioné danielis ſexto capitulo. quas tribulationes futuras ioa ↄſentit dicens eē uiſte adeo mirandas. Int cetera prorumpit hec uerba ſup uerbis ſpiritus ſci i vi capitulo libri cirilli ſup ūbo ſiccitas. Si cleri dominator mitat de celo quia omia mala ueniunt ob culpam cleri. Nam populus xpianus eccliaſ dotauit in pauper alimentū cultuſq diuini augumentū non ↄſtructionib artiū uel caſtror aut cumulū diuitiar parentum. Tu lapis ita q ūnuſt ecclie ſubtrahens multū paupi ↄſanguineas opulentes aut ↄciuis municipia xpus ſe obtulit occiſorib. Et tu de ptio ſanguinis ſibi xpi extruis robora ad bellū. xpus i infimo pſepis et te ēē arcubium te deléat. In hoc ↄcordat ioa ſup ier ad h. impatoré ſup ūbo erit nobis fortitudo pharaonis reprehendés romanū pontificé et platos ecclíar arma mouétes contra principes ſeculares. Cum romanus pontifex et plati nō ad arma ſed ad xpm recurrere dént. i ſius aduer

sitatibus qui xpus ipsos ab omni tribulatione liberaret. Unde ioa exponens verbum spus sci positum in capitulo primo cirilli sup verbo columbe dicit. Columba suo volatu veloci volatum aquile vel ancipitris non formidat. hec est romana ecclia que si cursu celeri in suis adversitatibus et pressuris inique illatis fideliter et devote ad xpm recurreret raptoris insultum minime formidarent.

Quis in presenti scismate sit verus pontifex et quis sit pseudo pontifex. Item qualem finem habebit verus pontifex. et qualem finem habebit pseudo pontifex.

Viso ergo de supradictis restat nunc videre quis in presenti scismate sit verus pontifex et quis pseudo pontifex. Item qualem finem habebit verus pontifex et qualem pseudo pontifex. Et cum maxima diligentia igitur et fideli corde non sine lacrimarum effusione revolutis et sepe perlectis supradictis libris nominatis in principio huius operis videtur quod spiritus sanctus in vi et vii capitulis dicti libri cirilli in pluribus locis appellat et nominat verum pontificem roboam et pseudo pontificem ieroboam. dicens quod verus pontifex in ortu et confectione scismatis habebit de xii partibus xpianorum duas partes. et pseudo x partes sicut roboam et ieroboam habuerunt in scismate populi ysrahelis post mortem salomonis regis ita dicit spus sanctus quod omnes veri cubicularii et cardinales et custodes romane ecclie sequentur roboam et alii vires ieroboam prout supra fuit dictum quando fuit tractatum de scismate et ibi videtur. Item spiritus sanctus ultra predicta in capitulo vii dicti libri cirilli quod incipit hinc dicat hec verba. Sup quibus sunt glose ioa ex quibus clare dependent verba et opera veri et pseudo pontificis que verba sunt hec. his diebus concinens magnum volatum insularum fletuque calvorum nudatis eorum verticibus decas quidem tribuum raptarum a ieroboam eversio exederis mutatisque sub arcos letabitur fastuoso orthoda exossis tibias quid rodes quietes exturbans hec spiritus sanctus. Sup quibus verbis sunt glose ioa ut infra. Et primo sup verbo his diebus sic dicit. In hoc ei videtur innuere spus scus quod pontificii mutatione non parvas pseudo pontifex excitabit aut transferendo aut deponendo diversos ut sit pretita se velle corrigere se ostendat que reprehensibilia fuerunt apud decessores perpetrata. Unde dixit volatum insularum concinens fletuque calvorum id est eporum vel dignitatum ecclesiasticarum. Glosa sup verbo decas dicit lege tertium volumen libri regum et videbis de decade id est de denario numero tribuum isrl raptarum a ieroboam ut non forent sub vero principe roboam orto ex clara et electa stirpe david. his verbis datur intelligi quod pseudo pontifex magnam et maiorem partem romane ecclie sequentem sicut ieroboam ex xii tribubus isrl obtinuit x tribus. Item glosa sup verbo orthoda sic dicit. hic a spu sco deridet pseudo pontifex dum thoda vocatur thoda quidem avis carens ossibus tibiarum ut in textu exprimitur propterea carens omni robore subsistendi. et que vaga et instabilis semper manet. Talis hic erit pseudo pontifex futurus qui semper erit in motu et hic numquam in cordis sui quiete ut mare instabile propter quod mutationes innumerabiles operabitur diversorum. cogito tamen quod tales mutationes et adulterine sollicitudines tandem ipsum et multos alios in stultum finem deducent. hec ioa. Item glosa sup verbo quietes dicit plurimos orthodoxos pseudo pontifex exturpabit clam sive palam forsitan capiendo carcerando et alios affligendo qui renuerint ipsum ortum pontificem confiteri dicentes unum sponsum habemus ecclie. Sic et unum solum pontificem et veneremur xpo non successit petrus dum vivit xpus. Nec summus pontifex summo pontifici succedit invicem. post subiungit glosa hec verba. o insania mundanorum quid palpebras cum suis ut te cicat velociter non claudis sed cum suis ut conjugatus falsum asserere timore perterrito. hec ioa. Item glosa ioa in supradicto libro de flore inter alia dicit sic dum tractat de electione summi pontificis mortuo papa xi gregorio duo tamen omittere non intendo. primum quidem diaconus inter duos electos astutia dyabolica commonitus vexabit conquassabit plurimos attramite veritatis de voluntatis sue pharetra emittet fulgurosa duella. Clipeus tamen domini ne fidelium congregatio disiungatur ipsos operiet et defendet. fidelium congregatio nudato pectore laceratis genis crinibus dissolutis clamet in fontes lacrimarum prorumpat de his que futura sunt maxime de populi cecitate. Videbunt enim columnas sulphuream fetidam comburentem et ad iram se trahent ut magnum suavitatis odorem tamen inquinabuntur sulphure quod est aurum et credent thus et mirram in altari dominico offerre prominere sanctissimo et electo. heu cecitas heu dolor quod irascibile animal cum maxima difficultate pecudis lac propinat et humana ratio patrem proprium non agnoscet. Et videbitur eis nebulosum tempus serenum et lucidum. non erit effuscatio predicta in corpore sed in corde. Si contemplatimus est sem dicere omni die illum indesiderabilem me videre contingeret. Sed quia non tante perfectionis existo grates refero creatori qui me dignatus est de machina mundi modernis temporibus pervenire et talia non video o quam pauci sine cecitate manebunt utinam reperiretur unus de mille quod est nimium condolendum. Et quia hoc video fieri in futurum doleo langueo tribulor angustior et affligor omnia tamen sunt in domini potestate qui novit mutare sententias et post nebulas placidum dat serenum. Ad cuius est mias recurrendum ne tam magnam conculcationem sacri baptismatis insignatam permittat ut perhibere taliter deprimere attramite veritatis. hec ioa in libro de flore. Item beatus franciscus pater fratrum minorum in revelatione presentis scismatis quam a spu sco habuit que incipit socii bti francisci dicit sic socii bti francisci referebant. Et frater leo scribit quod future tribulationes intelligebat per spiritum scilicet tempora appinquare in quibus temporaliter et spualiter prolixitas et discrimina multiplicarentur et karitas multorum refrigesceret et sup abundaret iniquitas et demonum potestas plus solito solveretur. Et sue religionis et aliarum puritas maculata deformaretur. Et propbana discessio et apostasia ab utroque in papa compleretur intantum quod summo pontifici et ecclie romane paucissimi ex karitate veritatis obedirent. Et quod aliquis non canonice electus in heretica pravitate infectus et in tribulationis illius ad papatum assumptus multis mortem sui erroris propinare molietur et quod tunc multiplicarentur scandala et divideretur sua religio. Et plures ex aliis frangerentur eo quod non contradicerent sed consentirent erroneis essentque oppiniones et scismata tot et tanta in populo et in religiosis et in clero quod nisi abreviarentur dies eius iuxta verbum evangelicum si fieri posset inducerent in errorem etiam electi. hec beatus franciscus. Nunc videat quid sentient prophete de fine scismatis presentis ex quorum prophetarum verbis et auctoritatibus non solum qualem finem recipiant verus et pseudo pontifex. Sed etiam quis verus et quis pseudo pontifex sit discerni et cognosci potest. Respondet quod spiritus sanctus in vi et vii capitulo libri cirilli et etiam merlinus in revelatione quam habuit de presenti scismate et etiam ioa sup ierob. ad hen. clare dicunt quod verus pontifex vincet et pseudo pontifex reducet ad malum et ad stultum finem. licet spus sanctus et ioa in principio vii capitulo libri cirilli dubitative dixerit quod quamquam potentia pseudo pontificis esset tanta cum auxilio filii avis id est filii karoli quondam imperatoris secundum glosatores quod verus papa cogeretur renuntiare dignitati licet non renuntiet. Sed in veritate verus papa vincet secundum supradictos prophetas et eius facta remanebunt valida et firma. Et facta pseudo pontificis in maxima parte destruentur per verum papam. auctoritates et verba dictorum prophetarum hec probantes sunt hec. Nam spus s. in vi capitulo libri cirilli sic dicit. Tunc celibes et blascones lugere cum roboam. Et blenones mirtos dortoribus ridere cum ieroboam. Veruntamen si maiora videris succumbere deum lauda. hec spiritus s. Quod important illa verba celibes et blascones et alia verba usque ad verbum donec lacrime etc. supra exposuit in principio libri ubi ponitur de pronosticatione presentis scismatis glosa autem ioa supradictis verbis donec lacrime etc. sic dicit lacrime roboam

Nunc videatur de ... capitulo ...

a orto pontificis erunt preces orthodoxorum
ecclie quas tandē admittet excelsus ut ue
ritas ueri pastoris preualeat irrigare qui
dē ab erroris sordē purgare intelligo. Jt spi
ritus sanctus in libro de oroscopo tractans de
scismate sic dicit. Sponsa dolebit uidēs
se a sponso non legitimo amplexatā cū ea
tñ adulterare nō potūt scipm adult' adul
terabit et sponsa fidelis remanebit uiro
suo legitimo copulata hec i oroscopo. Jt spi
ritus sanctus in dēo ē vij cirilli sic dic' spo
dronū tollet nouissime flos ille i diffluus
i celesti promissum. hic feruebit ad pdcā
olim sibillo qui cuncis fuit sbmersio et
confusio. Sed non potūt deglutire. hec ibi ubi
sup quibꝫ dic' glosa ioa sup uerbo flos. flos
quidē ht odorē i tactu et nouitatē i ortu
hec aut' nouitas q̄ emittet potent' stingē
multiplicat' et maxime in officijs et dignita
tibus romane ecclie ... et renouā
dis. Glosa sup uerbo hic i uerus pontifex uo
let reparare ea que destruxit pseudo ponti
fex eius pdecessor uere exteras sbmisso et fē
toti xpianitatis confusio. Sꝫ omia uerus pon
tifex nō potūt. uerba aut' spūs sci dcā cirillo
i vij ē de hoc sunt hec. laos tñ pmario iaspidi
uiso. iumento habebit non uitro fragili stipu
la conflatu et altu. uertū si maiora succumbē
uidens deū lauda. Sup quibꝫ ūbis dicit glo
sa ioa sup ūbo laos hic scbit diuisionē affec
tuū erga utrūq; pontificē. Alij quidē simplices
et uulgares lugebunt cū roboam. et i supiorib
legit' tristabunt' ex dilectiōe ipius. Alij ridebūt
cum ierobоā. applaudentes nequitie ei. Super
uerbo primario dic' glosa iaspis quidē cū sit
uiridis coloris uirorē fidei operisq; ūtuosoꝝ in
sinuat cū nō i uito hic orto pontifex cparat'
glosa sup ūbo nō uit' etiā fragili cparat' quia
fragile erit et nulli momēti uel uigoris quicq'
gessit i ecclia dei hoc aut' intellige quo ad deū
non quanti ad mūdum. quia deus nō nouit
nec diligit nisi sua hec ioa glosa sup ūbo uer
tū dic' atalia matrē acozie que teme regū
ierusalem i uasit semenq; destruxerat regū
maligne scimus succubuisse et ioas iam dudū
occultū cū diademа regni debebat productū
a ioda pontifice in throno sedisse de quo hēm
regū quarto uolumine. Et sic pseudo pontifex
qui in iust' in uasit sedē aplicam repellet' a sc
de. Jt merlinus i reuelatione fcā adeo de sūmi
pontificibꝫ loquens de scismate et ipi pseudo
pontifices sic loquit'. Iniquè non potens sup
tiam extendere fimbrias tuas iactabis retia
et laqueos et plures aprehendes. uelabis oculos
teges corda. confundes sententiā. saciabis auro.
Sꝫ intellectū tuū nō implebis quia .xij. duplica
tos uel triplicatos nō transies. cuiq; finis aue
tatus incuruis aspsione cruoris pdicabit' euan
geliū eternum. Et ut puto i tm effusione cruoris
thaur' mugiet et eius mugitu stelle refulgent
et claritatē reddent. Jt ioa sup ierob. ad hemē
sic inquit sup illis uerbis saluabit' iuda et isrl' h
bitabit confident'. In diebus illis s. quibꝫ adiscent sci
entiā orbis h'itatores. saluabit' iuda i romana ec
clia que et latina. isrl' h'itabit confident' grecis s.
conuersis ad fidē. Jtm necesse ē pdicare euangeliuꝫ
i toto orbe terraꝝ et affligi ecclesiam et impium
discindi astatuto ydolo desolationis romano po
pulo i pseudo papa qui sit auctus puisiciā. ac
genitus p eloquentiam. eneus psimam. ferreus per
potentiā. luteus puitam. Unū qui facit regnare
ypocritam pp peccata populi. hic ascendet usq; ad
nubes psupbiā et symoniā. Sꝫ i fine sterquilinij
more pdet' pignorantiā. ppea sequit'. Contritū est
cor meū. et contremuerūt ossa mea tam sapienter
q̄ simpliciter. tam debiles i fide q̄ fortes diebus illis
terrore supueniente tabescent ita ut ebriati calice re
dei uix adimant ut resurgant. Jt dicit sybilla
erithea futurum ē quidē ut ueniat pseudo ponti
fex stult' et adiutus rei publice fauore. Et quasi
alt' rex impudens facie nec propijs uiribꝫ pualēs
uel confidens ymo plusq̄ credi posset uiuūsa deua
stans. Jt ioa sup ierob. ad h. sup illo uerbo. Tpos
quidē pessimā hēbitis i mundo dicit. nota or
dinē. cepit in ecclia pmitiua populus xpianus n
nascit' in gentili ecclia prospat' i glia euertitur
i mista egredit' captiuus i repu consumitur.
In labore sub gente pfida. et dolore sub pseudo
propha. Siquid bene maledicitur illa dies in
qua culmen dignitatis exoritur. quia pro statu
supbie et profundo nequitie i mergendus ē in
lacu reipu aspiritu furoris ire ieroboam. et c.

In quo loco pseudo pontifex et sequaces pa ti debeant.

Hinc sequat' quo loco pseudo pontifex et
sequaces pati debeant tribulationes mul
ti magni theologi asserunt quod patient'
apud albuā i tiberim. et maxime pp uerba ioa
sup ierob. ad hem. ibi quasi puluerē penes fontē
ē inquit iob et c. Et ibi succendā ignem i saltu
eius et maxime in perusio. Quia spiritus sanc
tus i ē vij libri cirilli dic' hec ūba. hec quoq; pibit
nouitas i audita nummulariꝫ supme tabule cō
gregabunt' impirio frondosa turrita et aspa tibe
ri irrigata ubi prisca diadematis uiriusq; pmarij
comedent thesauros ne aquiritibꝫ rapiat'. ibi ludēt
i pirago ad modū se attentos magnaq; futuros
effigientes. sed ebrij sopitiq; facti ebriorum iac
turam cruoreq; dimicantiū uernularū donec
ursus mirabilis egrediat' ex saxo agitatus aspū
pluuiarū. Regina austroq; noua properans qui
stipendiū conterat et sedentes dispgat. Tunc et
eptigadis cuuallabit tū excisa mollitia depe'd
diuissima. q̄ cū spreuit et scelestis nō paucis q̄rū
uidex extit. Tunc phariseus consilijs in supbia po
puloꝝ merebit quia sincipud eius radetur. quid
tu monstrū ūginē temptabas cuius pie philateriis
pascebaris. Tu quidē clamabis sed succlebis.
ad clamorē alterius ut ignores ū stella roris
tepentis olim te psluantissime irrigantis. hec spi
ritus s. sup quibꝫ sunt glose ioa. quas obmitto
exceptis q̄ sup pmis uerbis. Sup uerbo nummu
lariꝫ nummulariorꝫ nomē cardinales siue pla
tos intellige. spūalia temporalia cambientes
prauitate symoniā comittentes. Sup ūbo supre
ma. Supma tabula ē ecclia. uel altare ū uere
ille agnus comedit qui tribuit uitam mundo.
Unū de se ipso dicit. qui manducat me et ipse ui
uit. Sup ... quid ē pirius non be
ne ... intelligimus perusiuꝫ
q ... populosū turritūq; cō
... irrigatū cū secus illū exi
stat ... sup ierob. sup illis uerbis. Qua
... custodes agroꝝ fcī sunt sup eam i gyro
ut ... euadat. Nam sicut ad monumen
tum xpi adhibiti sunt custodes milites ne
... produceret sic expedit ut milicia secularis
... custodia aditus et egressus ecclie ut ex
re nequeat sed bibat de calice furoris babilois.
Jt aliqui theologi exponunt regina pluuiarꝫ asi
ni que noua ciuitas auinione. Que ē noua
roma a qua procedere debeat ille qui conteret
agregatos impusio. Aliqui etiā dicunt quod
parisius ē ipa regina noua pluuiarꝫ.

An uerus papa et sequaces pati debeat mala.

Viso ubi pati debeat pseudo pontifex
et sequaces bonū ē uidē. an uerus pō
tifex et sequaces aliqndo pati dēant
pp instantis temporis malitiā. Et uere mul
tum dubitandū ē ne sūmus pontifex uerus
tempore huī friderici tertij qui cito regnabit
et qui erit septimus rex pessimus contra ecclia
de quo i apoc dr. Non grauet' ab ipo uel gen
te gmanica quod nō erit si papa erit sapiens
ut sperat'. Dic' enī ioa. i libro de oneribꝫ ad
hemē sup illis uerbis ecce inquit damascus
et c. Quamuis enī diebꝫ pteritis int' se alemā
parit' et romani sub pascasio papa confligerēt
quorꝫ tñ esset absoluta uictoria nō appiet.
Quia fortis impingunt et fortē et ambo parit'
conciderunt. Restat itaq; ut ad huc sūmus pō
tifex gmanorꝫ subeat scandalū cum francorꝫ
baculū cū sedes eius mittit' inter manus a
auulij presensit. iam confractū. hec prophia
et similes de hoc loquentes cōplete non sunt
ab anno domini ... quo ioa dixit supra
dcā uerba.

Quanto tempore scisma et tribulationes durabunt in ecclia dei. Et quo tempore ipse finient' et de multis nouitatibus que fient infra tempora et finē tribulationuꝫ et aliquid de friderico impatore et karu lo rege francorꝫ.

Excriptis et notatis factis opibus tri
bulationūq; ueri et pseudo pontifi
cis restat uidere quanto tempore scis
ma et tribulationes durabunt in ecclia dei et
quo tempore finient' scisma et omnes tribula
tiones. Et uere reuolutis libris ioa. et q̄ pluri
mis libris prophiarꝫ et multis singularibus
prophetijs tam literalibꝫ q̄ uulgaribꝫ nemi
nē i ueni clare terminantē tempora i stantis
scismatis. Sꝫ ioa. et multi satis clare diffini

unt et ponunt tempuſ et finē omnium t'
bulationum ecclie ut infra patebit. Tn̄ ioa
i multiſ locis et ſp̄alit' in libro ꝯcordie dicit
Quod dieſ hora menſis et annuſ quibuſ
incipi dēnt predc̄e tribulationeſ ſoli deo ꝯ
ſunt cogniti qui ſemp ſibi aliquid reſuat
de futuris licet ſigna p̄ncipij tempor' t'bu
lationū manifeſtent. Sp̄uſ ſanct' tn̄ loq̄ſ
pſeudo pontifici i c̄ vij° libri cirilli ſic dicit
poſt hoc intrahende tempor' opior' et l3
ibi ſit gloſa ioa tn̄ nō ē clara quantū ad
finē ſciſmatiſ. Sciendū ē tn̄ q' ūbū theta'
grecum ē et ſignificat quatnarium nume
rum pp q' aliq exponunt q' ueritaſ ſciſma
tiſ ꝯgnoſcet' poſt ſextūdecimū annū a ſu
p̄ncipio. It' merlinuſ in reuelatione q̄ ꝯ
būit de ſūmiſ pontificib' loquenſ pontifi
ci ſic ait. Tuū intellectū non implebiſ q'
xij duplicatoſ uel triplicatoſ non tranſieſ
eutq' tuuſ finiſ tunc. Que uerba mihi ꝯ
non ſunt clara. tamen ꝯſiderata intentioē
ſp̄uſ ſci ioa i vj et vij c̄ libri qui omino
nolunt q' ꝯgnoſcatur i iſto ſciſmate quiſ
ē uerus papa. et quiſ pſeudo papa. Et ue
ritaſ preualeat. Et quia pp electoſ abreuia
ri debet tempuſ pſeudo pontificiſ. Credo
ſm multoſ theologoſ credo q' ccha m ccc
lxxxi uel ad longiuſ lxxxiij p̄ntiſ ſciſ
matiſ ueritaſ cognoſcet'. Et male erit ſciſ
maticiſ ut plurimū. Nam int' tribulatio
neſ p̄ntiſ ſciſmatiſ et tribulatione frede
rici debet ēē aliqua parua reſpiratio a tri
bulatione. It' ioa i ij diſtinctione de miſte
rijſ clare dic̄ q' poſt diūſas et multaſ t'
bulationeſ fiet plena ꝯcordia int' papā
et fredericū tertium l3 poſt ipam ꝯcordiā
frederic° parū uiuet. Sed iterū reūtendo
ad materiā de quantitate et fine tribula
tioniſ future i romana ecclia ac uniūſali.
Sciendū ē q' ſm ioa ſup ierob et alioſ ꝯ
magnoſ theologoſ q' ecclia dei dicitur ꝯ
hūiſſe et habere treſ ſtatuſ. unū i ueti
teſtamto et duoſ i nouo. Cuiuſ p'muſ
ſtatuſ i itium ſumit ab adā uſq' ad xp̄m.
i quo ſtatu ecclia recepit finem a tribula
tione tempore anthiochi dc̄i nobiliſ qui

templum ſalōniſ polluit et ipm̄ ſubſtantijſ
ſpoliauit. Secunduſ ſtatuſ incipienſ a xp̄o
finit in m cclx annis. in quo ecclia dei rece
pit finē a tribulationib' datiſ per frederic̄
impatorē ſecundū qui ipam multum ꝯ
culcauit. In iij° aut' ſtatu in quo ſumuſ
ecclia dei recipiet in tribulatione i ultimo
antixp̄o gog pſecutorē ecclie ꝯtemplantiſ.
Qua tribulatoē finita erit pfecta pax et
leticia i mundo. tam in clero q̄ in populo
ſeculari uſq' in finē ſeculi. Quibus pre
miſſis ſciendū ē q' ſecundū danielē et
omneſ antiquoſ proph'aſ. et ioa et ray.
i libro de ultimiſ tribulationib' dc̄i mag'
antixp̄i inſurgent i mundo multi antixp̄i
tam de corpore ecclie q̄ de populo xp̄iāo
cum multiſ miniſtriſ. Et maxime un°
rex aquiloniſ de quo daniel et iohanneſ
i apōc magnā faciunt mentionē. It' ſm
ipoſ licet ſathan hēat poteſtatē ſemper
ad ſeducendū tn̄ hiſ temporib' ccha finē
tertij et finē ſexte etatiſ anq̄ p'ueniatur ꝯ
ad tempuſ ſeptimū paciſ et leticie et an̄
tempuſ dc̄i magni antixp̄i ipe ſathan ꝯ
pluſ ſolito ſoluet'. Et ſibi adeo dabitur
magna poteſtaſ male agendi decipiēdi
et ſeducendi homineſ et ſp̄alit' prelatoſ
clerum p'ncipeſ et regeſ xp̄ianoſ. Et etiā
infideleſ operandi maioreſ tribulatioēſ
bella et liteſ i mundo q̄ fuerint uel erit
poſtea. Quando aut' dict° ſathan et
miniſtri eiuſ fuerint ſoluti et quando in
ceperint dc̄e tribulationeſ. It' qn̄ dc̄e tri
bulationeſ et ſupnominati antixp̄i. Et
h ultimuſ magnuſ antixp̄ſ. Et a ma
xime rex aquiloniſ qui uocabit' frede
ricuſ t'ciuſ qui facient ultimā tribula
tione regnare debeant et quantū reg°
re dēant tribulationeſ p̄dc̄or' quer' pōt
. Quibuſ reſpondeo et dico q' proph'te
hoc clare non ponūt. tam̄ que dixint et
que ſigna ponūt fidelit' hic referā. Et p'
mo refero q' frat' guielmuſ de anglia ꝯ
petruſ iohanneſ iacobuſ grecuſ magni
theologi dixerunt clare q' magnuſ ſathā
dyaboluſ fuit ſolutuſ ad male agēdum

et dc̄e tribulationeſ inceperunt i mundo
āno natiuitatiſ dn̄i m ccclxiij uel ccha
Et durabit uſq' ad m ccccviij. et hoc pro
bant auctoritate danieliſ proph'e xij c̄ Q
et ego approbo marie quia dominuſ noſt'
ih'uſ xp̄uſ a natiuitate xxiij° loquenſ de
aduentu magni antixp̄i et uolenſ ſoluere
queſtionē diſcipulor' dicentiū xp̄e dic
nobiſ quando hec erunt et q' ſigni ad
uentuſ tui et c̄. reuelando tempuſ decepti
onib' proph'ar' pſeudo de quib' hic loquit'
remittit ad danielē ſic dicenſ. Cū uideritiſ
abhominationē deſolationiſ que dc̄a ē
a daniele pph'a ſtante i loco ſcō et c̄. In quo
c̄ danieliſ ꝯtinet' ſic. daniel audiēſ narrari
tot tribulationeſ an̄ aduentū xp̄i i ueteri
teſtamto uoluit certiori ab angelo ſibi lo
quente an dc̄e tribulationeſ euenirēt in
nouo teſtamto. Cui danieli ſic fuit reſpo
ſum p hec uerba. A tempore cū ablatum
fuerit iuge ſacrificium et poſita fuerit ꝯ
abhominatio i deſolatione dieſ m cc ix
beatuſ qui expectat et p'uenit ad dieſ m
cccxxxv. tu aut' daniel uade prefinitum
tempuſ et ſtabiſ i ſorte tua. Et ē notandū
q' proph'e accipiunt diē pro anno. iuge ꝯ
aut' ſacrificiū ablatū fuit de templo et
i eo fuit deſolatio p titū et ueſpaſianum
impatoreſ poſt natiuitatē dn̄i pro lxxiij°
annoſ quib' lxxiij° adiunctiſ m cclxxx
ſunt ān a natiuitate dn̄i m ccclxiij in q° ꝯ
incepta fuit dura tribulatio et adiunctiſ
lxxiij° ānis ad m cccxxxv i annoſ infra ꝯ
quoſ annoſ incipiendo a m ccclxiij a nati
uitate domini uſq' ad m cccc ix principeſ ꝯ
regeſ et populi fideleſ et infideleſ et ſp̄alit'
romana ecclia et aliuſ cleruſ turbari de
bent a poteſtate et malitia dc̄i ſathan et
etiā militeſ antixp̄i i ecclia dei et i popu
lo xp̄iano inſurgent infra illud tempuſ et
maxime ſupradict° frederic° cū tribuſ an
tipapiſ turbabit mundū et maxime regn°
frantie. Carcerando regē francie nomie
karolū quē deuſ miraculoſe liberabit ꝯ
a carcere et poſtea fiet impator ab iſto ſcō
angelico paſtore priuſ priuatiſ p'latiſ et

ducibuſ alemanie ad quoſ ſp'tat elec
tio impij. Qui impator cum angelico
paſtore qui ipm̄ coronabit reformab't
eccliam in ſtatu paupertatiſ et dei ob
ſequijſ. Et ipe impator cū uno ſcō pa
pa facient ſeptimū et ultimū paſſa
gium pro tra ſcā q̄ recupabunt nec ꝯ
ante uel poſt fiet aliud paſſagiū quia
ante nō poterit pp dc̄aſ tribulationeſ
Et poſt nō erit neceſſe quia tra ſcā e
rit recupata a xp̄ianiſ. Et iudei et gre
ci et latini et alij fideleſ incipient ꝯuer
ti ad xp̄m et hoc ſm ioa. et ray. in diūſis
libriſ. It' ioa in libro de ultimiſ tribulati
onibuſ p illud apōc. Vidi beſtiā et regeſ
tre et c̄. dic̄ q' hiſ temporib' tribulatiſ
regeſ et principeſ ſeduci dēant a pſeudo
pontificib' ut eſſent contra uer' papam et
eccliam. It' ſm multoſ theologoſ aſſenteſ
ſe ſp̄u dei loqui dicant q' anno natiuita
tiſ domini m cccxcv alemani. franci et hyſ
pani et ytalici erunt in belliſ. Et omneſ
nationeſ inuocabunt auxiliū ab ecclia
Et ille cui auxiliabit' uerus papa obtine
bit. Et ſperat' q' erit rex frantie nomie
karoluſ. Vn̄ apōc. ecce equuſ albuſ et
qui ſedebat ſup eū uocabit' fideliſ et cū
iuſticia iudicat et pugnat. It' etiam ꝯ
omneſ infideleſ in iucē et ꝯtra fideleſ
infra dc̄m tempuſ ꝯmouebunt' in belliſ
It' de ipiſ antixp̄iſ bene ppendit apoſto
luſ ad theſalonicēſ ij c̄ nequiſ et c̄. Qui
buſ annis 1409 finitiſ ligabit' ſathan ꝯ
et eiuſ poteſtaſ et tunc quieſcet mun
duſ uſq' ad tempora ultimi antixp̄i. Qui
buſ temporib' iter' ſoluet' ſathan et eiuſ
poteſtaſ. Et tunc ueniet ultima tribula
tio gog magni antixp̄i. Que erit maior
q̄ dici poſſit tn̄ tribulatio dc̄i antixp̄i
non durabit niſi trib' annis cū dimidio
ſm omneſ proph'aſ et anq̄ ueniat erunt
multa ſigna et prodigia i mundo. tam i
ſole q̄ i luna et ſtelliſ et t'remotib'. Aduē
tuſ aut' tribulationiſ dc̄i frederici et alior'
principū erit ſine ſigno ſm ap'lm ad the
ſalonicēſ et ioa i libro ꝯcordie. Qua ꝯ

dominj ſicut fur i nocte ita ueniet Cum eni
dixerit pax et ſerenitas tunc repentinus eis
ſupueniet interit hec ioa Quando aut ee de
beat omis tribulatio finita tam in clero q in
populo et ee tempus pacis et letitie ſine labo
re et ſcandalo ioa hoc ponit in libro concordie
et clare dicet infra cum tractabit de ipo tem
pore post morte ultimi antixpi It i uem oppi
nione multorum theologorum dicentium Et ille fride
ricus teius natus fuit in mcclxv anatiuita
te domi in idominctione iouis et ſatuini in ſig
cancri Sciendum e qr antixpus apparuit in
ecclia in mccclxxxij Ultimus magnus anti
xpus apparebit in mcccclxxxij anatiuitate dni
It ut circa ſpalie notandu e qr ioa i libro
concordie et in libro de ultimis tribulationibus
dic qr hec tribulatio frederici et aliorum principum
ſimilabit tribulationi que fuit tempore ma
chabeorum In quorum tribulatione ſummum ſac
dotiu fuit occupatu a iaſone menelao liſimaco
et alcimo Et quibus tribulationibus finitis
xpus tempore pacis natus e Et octauianus apo
ſtolo romano accepit mundi machinam Et ſic
post instantes tribulationes nouus ſumus po
tifex in ſpiritualibus et nouus imperator in tepora
libus inſurgent i mundo vz ſupradci angelic
paſtor et karolus rex frantie Qui ſedabunt
omnes tribulationes uſq ad aduentu antixpi
magni Et eta ſicut ſummum ſacdotium ua
cauit p morte dni tempore machabeorum et fue
runt multi antiqui ſacerdotes ſicut i ſta hanc
tribulatione uacabit ſedes romana Et credo
p annu cu dimidio prout het ie v et vj libri
illi ſiq tempore uacationis clerus erit i tan
ta tribulatione et afflictione qr tonſuram abſco
dent et ſo clerus negabit quaſi omis ecclialtica
pſona et etia erunt multi pſeudo pontifices
ante fine instantis tribulationis It dic ioa i
libro concordie q ecba tempora ſupradca ſ pape
erit opus et miſtius que fuerunt tempore na
tiuitatis xpi Una erit alt zacharias alter
iohannes baptiſta et alter xpus homo ſ ſanc
tus papa predict It erunt xij noui apli qui
pdicabunt iterum euangeliu dei ut omnes conuer
tant ad deu Et ſpaliter iudei et greci qui ſi
ent ſumme boni It ſibilla nomine erithea

clarissima prophiſſa pſentiens aduentu frederici
et pſeudo pontificum qui erunt eius tempore
ſic ait post hec ueniet altera aquila que igne
ſuccendet ingremio ſponſe Et erunt ei tres ad
ulteri uniuſq legiptimus alios deuorabit
Unus eni erunt tria nomina blasphemie
cantus eius abhominatio aſcendens i co
ſpectu altiſſimi et finis interitus It ſybilla
ſamia ſiue eretenſis loquens de ipo frederico
et ſumis pontificibus ſic dicit Erit i inſidijs
ſponſe agni depauperans cultu eius Et erut
ſponſe tres adulteri uniuſq legiptimus in ca
tu debili uniuſq adult reliquos deuorabit
Cui erunt tria nomina blaſphemie et ca
tus eius abhominatio et aſcendens in con
ſpectu altiſſimi et finis eius interitus Deni
cantabit gallus optimus fietq reſtauratio
Sup quibus uerbis ſunt gloſe ioa ut infra
Erunt tres adulteri i pſeudo papo ſimul orta
diſcordia int illos Sup uerbo uniuſq legip
timus i unus papa canonice electus i can
tu debili dm adulter reſiſtere non poterit hic
committit q aquila procurante electionis diſ
cordia generet Erit inquit i inſidijs ſponſe
agni cultu eius unus adult reliquos deuo
rabit uel interficiet uel expellet tria nomina
blaſphemie pdicans heresim contra fidem
cuius cantus abhominatio ſimonica labe
reſperſus erit Et ideo ſequit gratiarum et ordinu
corruptela donec peſſimus i annus unus et
ſex dies et ſex menſes menſtruent finis adul
teri i interitus caſualis Unde propha diſp
dam nomina ydolorum de terra i ecclia Cantet
gallus optimus i papa uenus fietq reſtaura
tio i erroribus extirpatis pot etiam referri reſtau
ratio illa ad aquilam quia int ipam et eccle
ſiam concordia plena fiet Et cum iſtis frederico
et pſeudo pontificibus finient tribulationes
cleri et populi quem incipient i anno domi
mccclxiiij Exquibus clare patet qr post pñs
ſciſma inſurget illud ſciſma ope dci frederici
i quo ſciſmate erunt tres pſeudo pontifices
et unus uerus pontifex

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE MSS

Cc. 135 numerate per 137, mancando ora le cc. 60 e 61, più una guardia cartacea e due membr. in principio. Sono bianche le cc. 106 e 123; anche la seconda guardia membr. è bianca.

Marzo 1919

[illegible]